

Charles Dickens - Büyük Umutlar

Büyük Umutlar

Babamın soyadı Pirripi, benim adım da Phillip olduğundan çocukluğumda bu iki adı bir türlü bir arada söyleyemezdim. Sadece "Pip" diyebiliyordum. Böylece adım "Pip" olarak kalmış. Herkös de beni "Pip" diye tanımış.

Soyadımızın Pirrip olduğunu, babamın mezartaşından öğreniyoruz. Bir de köyde evli olan ablam Joe Gargery öyle söyler. Babamla annemin ne fotoğraflarını ne de kendilerini görmediğim için (o zamanlar henüz fotoğraf filan yokmuş) onları gözümün önünde canlandırdığım zaman zihnimde beliren, mantıksız hayallere beni onların mezar-taşları kaptırmıştı. Babamın mezartaşının üstündeki harflerden anladığım kadarıyla onun kalın yapılı, tıknaz, esmer bir adam olduğuna dair garip bir inanca kapılmıştım. "Yukardakinin eşi Georgiana" diye geçen yazının karakterinden de annemin çilli, marazlı bir kadın olduğu gibi çocukça bir düşünce doğurmuştu bende.

Mezarlarının yanbaşında düzgün bir şekilde dizili duran, herbiri üzer karışık uzunluğunda olan o beş tane küçük taş kutu ise benim kafamda büsbütün başka hayaller canlandırır. Bütün insanların yaşayabilmek için giriştikleri o yaşam kavgasından erken ayrılmış olan beş küçük erkek kardeşimin kutsal anıtıydı bu taşlar. Ben, bu kardeşlerimin hepsinin sırtüstü, ellerini ceplerinden hiç çıkarmamış olduklarına, bütün kalbimle inanırdım. Nedenini şimdi bile bilmiyorum.

Yaşadığımız yer, bir ırmak boyunda, bataklık bir yerde kurulmuştu. Denizden yirmi, otuz mil kadar uzaklıktaydık. Hayatımdaki ilk izlenimlerim, kendi kişiliğime dair canlı ve geniş bir anlayışa eriştiğim gün, hâlâ, dünmüş gibi aklımdadır. Soğuk bir akşam üzeriydi; dikenlere bürünmüş ıssız, bakımsız yerin kilise avlusundaki mezarlık olduğunu anladım. "Bu köyde oturanlardan Philipp Pirrip ve yukarda adı geçenin kansı Georgiana"nm ölmüş olup mezarlıkta gömülü olduklarını, "ve yukarıda adı geçenlerin çocukları olan Alexander, Bartholomew, Abraham, Tobias ve Roger'in de bu mezarlıkta gömülmüş olduklarını anlamış oldum. Mezarlığın gerisinde uzanan, setler, köprüler, tepeciklerle, tepelerin üstünde otlayan sığır sürüleriyle beneklenen bu alçak, karanlık düzlüğün bir bataklık ve bataklığın ötesindeki o kurşuni alçak çizginin bir ırmak esen deli rüzgârlara mağaralık eden o vahşi, korkunç uzaklığın ise deniz olduğunun farkına vardım. Bütün bunlardan korkmaya başladığı için gözlerine yaş gelen, tiril-tiril titreyen bu küçük çocuk Pip'tir.

Kilise tarafındaki mezarların arasından bir adam fırlamış ve "Kapa çeneni!" diye bağırmişti. "Kes sesini, yoksa kıtır kıtır keserim seni!"

Bacağının birinde kocaman bir demir parçası paçavralarla sarılı olan korkunç bir adamdı bu! Ayakkabıları param-parça olmuş, şapkasız başına eski püskü bir bez sarmıştı. İliklerine kadar sırlıklam ıslanmış, baştan aşağı çamurlara bulanmış, taşlardan, kayalardan bacakları yara-bere içinde kalmış, dört bir yanına dikenler yapışmış, sırtın-dakiler çalı çırpya takılmaktan parça parça olmuş olan bir adam... Soğuktan titreyerek topallaya topallaya yürüyen, gözlerini devire devire homurdanıp, soğuktan dişleri birbirine çarpıyordu adamın.

Çenemi tutup yüzümü şöyle bir kaldırıncı dehşet içinde kaldım:

"N'olur kesmeyin beni, efendim! N'olur" diye yalvardım.

"Adın ne senin? Haydi söyle!" dedi adam.

"Pip, efendim" diye cevapladım.

Büyük Umutlar

Adam yüzüme dik dik bakarak: "Ne dedin?" diye sordu. "Şunu doğru söyle!"

"Pip, efendim. Pip."

"Evin nerede senin? Göster bakalım!"

Irmak boyundaki düzlükte kurulmuş olan köyü işaret ettim. Kiliseden bir miktar kadar ötede, tepeleri rüzgârdan kopmuş kızılağaçların arasındaydı köyümüz.

Bana şöyle bir dik dik baktı, sonra beni tutup tepesi üstü çevirip ceplerimi boşalttı. Ceplerimden bir parça ekmeğ boşaldı sadece yere. Gözlerimin önünde kilise gene yerli yerine gelince (beni öyle aniden tersine dimdik çevirince kiliseyi de tepe taklak ettirmişti adeta, kilise kulesini bir an ayaklarımın dibinde görmüştüm) kilise yeni baştan karşımda doğrulunca, yüksek bir mezartaşının üstüne oturmuş, tir tir titriyordum. Adam cebimden aldığı ekmeği, kıtlıktan çıkmışçasına mideye indiriyordu.

Bir yandan ağzını yalıyor, bir yandan da hem küfrediyor, hem de "Amma tumbul yanakların var be!" diye söyleniyordu. Gerçi o sırada yaşıma göre çelimsiz, kuvvetsizdim ama, yanaklarım tumbulmuş demek!

Adam başını ürkütücü bir şekilde sallayarak: "Allah canımı alsın ki yiyesim geliyor yanaklarım!" diye söylendi. "Şöyle şapur şapur iyi yenir, vallahi!"

"İnşallah böyle bir şey yapmazsın" diye içten gelen dileğimi ciddi ciddi kendisine söyledim. Ve oturmuş olduğum mezartaşına sıkı sıkı sarıldım... hem düşmemeye, hem de ağlamamaya çalışıyordum.

"Bak bakayım bana! Annen nerde senin?" dedi adam.

"Şurada ilerde efendim!" dedim.

Adam başladı koşmaya. Biraz koştuktan sonra durup arkasına baktı. O zaman çekinerek: "İşte surda," diye açıklamaya çalıştım.

"Annemin adı Georgiana, işte, oradaki."

Adam, dönüp yanıma geldi. "Annenin yanında yatan da baban mı?"

"Evet, efendim. O da babamdır. Bu köyde oturuyor" dedim.

"Hım, demek öyle..." diye dalgın dalgın söylendi. Sonra sordu: "Şimdi seni bırakırsam kimin yanına gideceksin? Ama, sağ bırakaca-ğım henüz daha bir karar vermedim. Ama eğer bırakırsam, nereye gideceksin şimdi?"

"Ablamın yanına giderim. Bayan Joe Gargery, demirci Joe Gar-gery'nin karısı, efendim."

"Demirci ha?" diyerek ayağına doğru baktı adam.

Önce bacağına, sonra bana birkaç defa kötü kötü baktıktan sonra üstünde c.urduğum mezar taşına adamakıllı sokuldu, beni iki kolumdan yakalayıp arkaya doğru yatırabildiği kadar yatırdı. Gözlerini olanca kuvvetiyle gözlerime dikti. Benim gözlerim de çaresiz, ürkek, onun gözlerine çakılıp kalmıştı.

Adam: "Sen bana iyice bir bak bakalım. Seni sağ bırakacak mıyım, yoksa bırakmayacak mıyım, asıl sorun bu. Eyenin ne olduğunu bilir misin sen?" dedi.

"Evet efendim."

"Peki yemek nedir, bilir misin?"

"Evet, efendim."

Her sorudan sonra içime daha çok bir çaresizlik ve tehlike içinde olduğum hissini uyandırmak için beni iyice arkaya yatırıyordu.

"Bana bir eye bulup getireceksin" dedi ve iyice yatırdı beni yere "Yiyecek bir şeyler getireceksin," dedi. "Yoksa yüreğinle ciğerini deşerim senin, anladın mı?" Ödüm kopmuştu. Öyle de başım dönüyordu ki ona sımsıkı sarılarak,

"Lütfen beni ayağa kaldırın, yoksa içim dışıma çıkacak," dedim.

Bunu söyleyince, bu kez beni ters çevirdi. Karşımdaki kilise adeta takla attı. Sonra kollarımdan sımsıkı tutup taşın üstünde doğrulttu,

Büyük Umutlar

korkunç konuşmasına devam etti:

"Sen şimdi yarın sabah erkenden bana bir eye ile biraz yiyecek getireceksin. Hepsini birden alıp şu karşıki harabeye getireceksin. Bu dediklerimi yaparsan ve kimselere benim hakkımda bir şey söylemezsen, başka hiç kimseyi gördüğünü kimseye belli etmez, sesini çıkarmazsan, seni affedebilirim. Eğer yapamazsan dediklerimi, ya da şu sözlerimden dışarı çıkarsan, o zaman yüreğinle ciğerini deşip kebab yapıp yerim. Sakın beni yalnız zannetme, işin aslı öyle değil. Benimle birlikte gizli birisi var ki, ben onun yanında melek gibi kahrım. Benim bu sözlerimi duyuyor şimdi. Senin gibi çocukların yüreğini, ciğerini deşip çıkarmakta üstüne yoktur. Ondan saklanmaya çalışmak da boşunadır. İstedığın kadar kapını kilitle, sıcacık yatağına gir yat; hattâ istersen yorganı başına çek... Tehlikeyi atlattım, artık kurtuldum sanırsın, ama boş! O yavaşça sürüne sürüne gelir, seni bulur deşiverir karnını. Hatta şu sırada bile sana dokunmasın diye ben razı ettim onu, hem de zorla. Onu senden uzak tutmak için neler çekiyorum. Anlıyorsun beni değil mi? Ne diyorsun şimdi sen?"

Ne diyebilirdim ki, istediği eyeyi, toparlayabildiğim kadar yiyeceği alarak ertesi sabah erkenden, harabeye getirip ona vereceğimi söyledim.

"Sözümde durmazsam, Allah canımı alsın" diye yemin etmemi istedi.

Böylece yemin ettim. Bunun üzerine beni taştan aşağı indirdi.

"Sakın yapacağın işleri unutayım deme," diye tembih etti. "Dediklerimi sakın aklından çıkarma. Hadi şimdi, koş git bakalım" dedi.

Adam gözlerini etrafındaki o soğuk, bataklıklarda gezdirerek: "Ne güzel bir gece!" diye söylendi. "Kurbağa olmak varmış bu bataklıkta... ya da sülük!"

Titreyen vücudunu iki koluyla, kendi kendini dağılıp gitmekten korur gibi sararak, topallaya topallaya, kilisenin duvarına doğru yürüdü. Yeşil tümsekleri bürümüş olan pıtırdaklı, dikenli çalıkların, fundaların arasından, dikenleri sakına sakına yürüdü. Mezarlardaki ölümler de

yattıkları yerden yavaşça doğrularak onun bacağını tutup çekivermek için uzanıyorlar gibi geldi bana. Adam dikenlere değil de, onların ellerine takılmamak için öyk sakına iakına yürümüş gibi göründü benim çocuk gözlerime. Kilisenin duvarına vardığı zaman bacakları tutuk, ağrıhymış gibi bir hareketle öte yana atladı, bana bakmak için geriye döndü. Onun döndüğünü görünce hemen eve doğru yönelip bütün kuvvetimle koşmaya

başladım. Biraz sonra tekrar dönüp baktım. Adam ırmağa doğru gidiyordu. Kendi kendini hâlâ kollarıyla sarmıştı, yağmurdan sular kabardığı, ya da gelgit dalgalan bastığı zaman insanlar yürüyebilsin diye bataklığın üstüne serpiştirilmiş kocaman taşların birinden diğerine atlaya atlaya yürüyordu.

Bataklıklar ufukla aynı yönde uzanan bir uzun, siyah çizgi halindeydi. Irmak da bataklığa benzer bir uzun çizgiydi ama, onun kadar geniş ve o kadar kara görünmüyordu. Gökyüzü karmaşık çizgilerin birbirine karışmasından ibaret bir tablo gibiydi. Bütün bu manzara içinde ırmak kıyısında, dikine duran yalnız iki şey var gibiydi ki: Biri gemicilere yol gösteren deniz feneriydi (direk üstüne dikilmiş fıçıyı andıran, yakından pek çirkin olan bir şey). Diğer dik duran şey ise bir eski darağacı idi.

Üzerindeki zincirlere bir zamanlar bir korsanı bağlamış olduklarını duymuştum. Adam aksak adımlarla bu darağacına doğru ilerliyordu şimdi. Eski çağlardaki o korsan yeniden dirilmiş de kendini gene zincirlere bağlamaya gidiyormuş gibiydi. Bu düşünce aklıma gelince dehşet verdi bana. Yakınlardaki sığırların da başlarını kaldırarak ona baktıklarını gördüm, acaba onlar da aynı şeyi mi düşünüyorlar diye merak ettim. Giden adamın bahsettiği o korkunç gizli adamı görebilir miyim diye etrafıma göz gezdirdimse de hiçbir belirtisine rastlamadım. Ama, içime bir korku salmıştı. Eve vancaya kadar hiç durmamacasına koştum. Çok korkmuştum.

Büyük Umutlar

Bayan Joe Gargery (ablam), benden en az yirmi yaş kadar daha büyüktü, beni kendi ellerinde büyütmiş olduğu için hem kendi gözünde, hem de komşuların gözünde çok saygınlık kazanmıştı. Ben küçükken bu "ellerinde büyütme" tabirinin ne olduğunu pek anlayamazdım. Ablamın ellerinin ağır ve sert olduğunu, benim kadar kendi kocasının-da bu elleri hissettiğini bildiğimden, ikimizin de ablamın ellerinde büyütülmüş olduğumuzu zannederdim.

Öyle pek fazla güzel bir kadın değildi ablam. Joe Gargery'yle evlenmesini kendi eliyle sağlamış olduğunu sanıyordum. Joe sansın bir adamdı. Düzgün tenli çehresinin iki yanına doğru düşen sarı saçları vardı. Gözleri uçuk bir mavi renkteydi, sanki kendi aklarıyla karışmıştı gözlerinin rengi. Yumuşak başlı, iyi huylu, uyumlu, biraz saf ve çok sempatik bir insandı. Hem Herkül gibi kuvvetli, hem de safcaydı.

Ablam kara gözlü ve kara saçlıydı. Cildi öylesine kıpkırmızıydı ki, bazen kendi kendime, acaba yıkanırken sabun yerine başka bir şey mi kullanmalı diye düşünürdüm. Uzun boylu, iri kemikliydi, üzerinde daima kaba bezden bir önlük bulundururdu. Önlüğünün üst kısmı ise, hep dikişğneleri, toplu iğneler saplanmış olduğu için adeta dört köşeli bir zırh gibi görünürdü. Ablam hep bu önlükle dolaşmasından kendine büyük bir övünme payı çıkarır, kocasını da kınardı. Ama bana kalırsa bu önlüğü hiç giymese daha iyi olurdu. Ama mutlaka giyecekse her gün çıkarmasına bir engel yoktu.

Ablamın kocası Joe'nun demirci dükkânı evimizin hemen yanındaydı. Evimiz de, diğer evlerin pek çoğu gibi tahtadandı. O akşam koşa koşa eve döndüğümde demirci dükkânı kapanmıştı. Joe tek başına mutfakta oturmaktaydı. Joe ile ben dert ortağı olduğumuz için sırlarımızı açardık birbirimize. Kapının mandalını kaldırıp başımı içeri sokar sokmaz, kapının

karşısında ocak köşesinde oturmakta olan Joe'nun bakışlarıyla karşılaştım. İçeri girer girmez, hemen bana bir sırnnı söyledi Joe.

"Ablan defalarca çıkıp seni aradı, Pip'ciğim. Şimdi de dışarda, yine seni arıyor."

"Ya, öyle mi?" dedim.

"Evet. Hem de işin kötü yanı elinde bir kaşağı var" dedi.

Bu haberi alınca, yeleğimin tel düğmelerini parmaklarımın arasında büküp durarak gözlerimi ocaktaki ateşe diktim. İçime bir ağırlık çökmüştü.

"Kaşağı" dediğimiz şey, mum uçlu bir kamış parçasıydı, benim vücudumu gıdıklıya gıdıklıya yıpranmış, cilalı gibi olmuştu.

Joe: "Yerinde duramıyor" diye anlatıyordu. "Sonunda kaşağıyı kaptığı gibi dışarı fırladı, öfkeyle. Böyle oldu işte." Ocağın önündeki parmaklığın arasından bir masayla ateşi karıştırarak, gözlerini ateşe dikti. "Rüzgâr gibi çıktı dışarıya" dedi.

"Çok oldu mu dışarı çıkalı?" diye sordum.

Joe bana hep, iri yapılı bir cins çocukmuş gibi gelirdi. Onu kendimle bir tutardım.

Joe başını kaldırıp duraladı. Felemenk işi saate bakarak: "Bu son gidişi beş dakika oluyor, Pip'ciğim," dedi. Sonra, "Geliyor" diye haykırdı. "Koş kapının ardına, ahbap, köşeye saklan."

Onun dediğini yaptım. Ablam kapıyı ardına kadar açıp da arkasında bir şeyler olduğunu farkedince hemen kaşağıyı ortaya çıkardı. Sonunda da beni tuttuğu gibi Joe'dan yana fırlattı. Kocasına karşı bir koz olarak çok kullanırdı beni. Joe ise beni yakalayınca hemen ocağın köşesine sıkıştırdı, o uzun, iri bacaklarını önüme siper gibi çekti.

Ablam ayaklarıyla yere vurarak: "Nerelerdeydin, sen bakayım, çocuk?" diye haykırıyordu. "Nerelerde sürttün, beni korkudan, meraktan çatlatacaksın sonunda. Söyle hemen, yoksa bir değil, elli tane Pip olsan, bir değil, elli tane Gargery'nin elinden çeker alırım seni!"

Köşedeki sandalyeye oturmuş yaşlı gözlerimi oğuşturarak: "Mezarlıktaydım," diye hiçkırıldım.

Ablam: "Mezarlıktaymış!" diye söylendi. "Ben olmasaydım sen Büyük Umutlar

çoktan mezarlığı boylamıştın, hem de kazık çakmıştın oraya. Kim büyüttü seni ha?"

"Sen büyüttün" dedim.

Ablam: "Neden uğraştım seninle sanki?" diye bağırdı.

Ben gene hiçkırarak, "Bilmem!" dedim.

Ablam: "Asıl bilmeyen benim!" diye haykırdı. "Şimdiki aklım olsa yapar mıydım hiç? Sen doğdun doğal şu önümdeki önlüğü birgün olsun çıkaramadım üstümden. Gargery olacak bir demirci parçasının karısı olmak yetmezmiş gibi, bir de sana analık ettim!.."

Ben hâlâ üzgün üzgün ateşe bakıyordum ama, düşüncelerim dağılmıştı. Bataklıklardaki bacağı demirli kaçkın, bahsettiği o esrarlı yaratık, eye, yiyecek meselesi, kendi barındığım evde hırsızlık etmek üzere vermiş olduğum yemin sanki ateşlerin içinden yükselerek kafamı sarmıştı.

Ablam kaşağıyı yerine koyarak, "Hıh!" diye burun kıvırdı. "Me-zarlıkmış! Siz ikiniz de, o mezarlığı ne kadar ansanız yeridir!"

Oysa ikimizden birisi o mezarlığın adını hiç anmamıştı ama... Ablam: "İkiniz bir olup beni göndereceksiniz o mezarlığa yakında," diye söylendi. "Bensiz ne yapabileceğinizi görmek isterdim doğrusu!"

Biraz sonra ablam sofraya hazırlığına başlamıştı. Joe bacaklarının arasından bana doğru şöyle bir baktı. Sanki, ablamın sözünü ettiği şartlar altında neye benzeyeceğimizi gözünde canlandırmak istiyordu. Sonra, böyle zamanlarda adeti olduğu üzere, şu sapsarı, kıvrır kıvrır saçlarıyla şakaklarındaki sakalının sağ tarafını elleyerek karısının hareketlerini gözleriyle izlemeye başladı.

Ablamın ekmeğe kesip yağ sürmekte pek ustaca bir tekniği vardı ki, hiç beğenmezdi. Önce, sol eliyle bir ekmeği önlüğünün üst tarafına sımsıkı bastırırdı (bazen bu önlüğe batırmış olduğu bir toplu iğne, dikiş iğnesi ekmeğe girerdi, oradan da ağızımıza tabii ki). Sonra bir bıçakla biraz tereyağı alarak, bir eczacı tavıyla sanki ilaç karıştırıp macun yapmış gibi bir ustalıkla, bıçağın iki yanını da kullanarak, somunun üzerine güzelce sürerdi. Daha sonra bıçağı somunun kenarında şöyle bir silip temizleyerek kalın bir dilimi testereyle keser gibi keserdi. Dilimi ayırmadan bu dilimi ikiye bölerdi. Dilimin bir yansı Joe'nun payına düşerdi, diğeri de bana.

Bu akşam karnım çok aç olduğu halde payıma düşen ekmeği yemeye bir türlü cesaret edemedim. Bataklıktaki o korkunç dostumla onun kendinden de korkunç olan ortağı için yedekte biraz yemeğim bulunması gerektiğini düşünüyordum. Ablamın elinin pek sıkı olduğunu, mutfakla kilerde yapacağım kötü niyetli araştırmaların belki de hiçbir sonuç vermeyeceğini biliyordum. Onun için, kendi tereyağlı ekmeği dilimimi pantolonumun cebine atıp saklamaya karar vermiştim.

Bu amaca erişmek için gösterilmesi gereken çabanın ne kadar büyük olduğunu az sonra anladım. Yüksek bir damdan atlamaya, derin sulara kendimi bırakmaya karar vermekle birdi bu! Hiçbir şeyin farkında olmayan Joe ise, işi büsbütün güçleştiriyordu. Dediğim gibi, dert ortağı olduğumuz için, kafadarlığımızı belli etmek üzere her akşam dilimlerimizi nasıl ısırduğımıza bakmayı adet edinmiştik. Hiç sesimizi çıkarmadan arasına dilimlerimizi birbirimize gösterir, birbirimizden hız alarak büsbütün gayrete gelirdik.

Bu akşam da Joe çabucak küçülen dilimini bana göstererek birkaç defa beni her akşamki dostça yarışmamıza davet etti, ama her seferinde beni bir dizimde sarı çay bardağı, öbür dizimde el sürülmemiş ekmeğimle oturur görüyordu.

Sonunda tasarımın artık mutlaka bir sonuca bağlanmasının gerektiğini düşündüm. Joe'nun bana bakıp başını çevirdiği bir andan yararlanarak tereyağlı ekmeğimi hemen pantolonumun cebine attım.

Joe benim iştahsızlığıma sıkılmıştı herhalde. Kendi ekmeğini dalgın dalgın şöyle bir dişledi ama, onun da iştahı kaçmıştı galiba. Lokmayı ağızda her zamankinden çok çiğnedi, çiğnedi, sonunda hap gibi

Büyük Umutlar

yutuverdi; Bir lokma daha ısırılmak üzereydi... tam iyice dişlemek için başını şöyle yana çevirmişti ki, gözleri bana takıldı, benim ekmeğimin yok olduğunu gördü.

Tam ekmeğini ısırarak üzereyken böyle merakla, tasayla durup gözlerini açarak bana bakışı ablamın gözünden kaçmadı. Elindeki çay bardağını hemen masanın üstüne bırakarak sert bir tavırla: "Ne oldu gene?" diye sordu.

Joe başını bana doğru gayet ciddi bir şekilde, öğüt verircesine sallayarak: "Bana bak, ahbap, Pip'çiğim, iki gözüm!" diye mırıldandı. "Pişman olursun sonra. Tıkanıp kalırsın bak!" Çiğnemedi yutuverdin kocaman lokmayı."

Ablam bu kez daha sert: "Ne oldu gene diyorum size?" diye sordu.

Dehşet içinde kalmış olan Joe: "Pip'çiğim, şöyle bir öksürüp de bir kısmını geri getirebilirsen iyi olur," dedi. "Evet yemeğin bir terbiyesi var ama, sağlık meselesi daha önemlidir."

Ablamın akli başından gider gibi olmuştu. Lafını dihetemeyince Joe'nun üstüne atıldığı gibi sakallarından tutarak kafasını arkadaki duvara birkaç kere çarptı. Ben, köşemde oturmuş, suçlu suçlu onlara bakıyordum.

Suluk soluğa kalmış olan ablam: "Şimdi artık söylersin ortada neler döndüğünü, seni çakır gözlü koca domuz seni!" diye bağırdı.

Joe çaresiz bakışlarla karısına baktı; sonra, ne yapacağını bilememiş gibi, ekmeğini ısırarak bana baktı. Lokmasını ağzına atarak odada ikimiz yapayalnızız gibi, ciddi ciddi konuştu:

"Pip'çiğim, iki gözüm, bilirsin ki ben senin dostunum, senin sırrını dünyada ele vermem. Ama..." Sandalyesinin ayağını yere sürterek bir yere, bir bana baktı. "O ne görülmedik yutuş öyle!"

Ablam: "Çiğnemedi yuttu yemeğini, öyle mi?" diye bağırdı.

Joe karısına değil de hâlâ bana bakarak: "Bak, ahbap, senin yaşadıkten ben de çiğnemedi yutardım yemeğimi," dedi. Kendi lokması ise hâlâ ağzındaydı. "Çocukluğumda çok gördüm çiğnemedi yutanları, ama seninle boy ölçüşebilecek kimse görmedim doğrusu! Pip'çi-ğim, sağ kaldığına şükret sen!"

Ablam üzerime atladığı gibi saçımın tutup kaldırdı.

"Gel de ilaç iç" dedi, başka bir şey söylemedi ama, bu sözler ne korkunçtu!

O günlerde kendini bilmez bir tıp canavarı zift gibi bir şeyi ilaç diye ortaya çıkarmıştı. Ablam da bu suyun, tadı ne kadar kötüyse o kadar şifalı olduğuna inandığı için dolaptan eksik etmezdi. Şimdi de, ben rahat edeyim diye olsa gerek, kafamı koltuğunun altına sıkıştırarak boğazımdan aşağı belki de bir litre zifti boşalttı. Zavallı Joe'ya da yarım litre içmek düştü. Çünkü ablam onun "üzerine bir haller gelmiş" olduğunu söylüyordu. Tecrübeme dayanarak söyleyebilirim ki, ilaç içmeden önce gelmediyse bile ilacı içtikten sonra Joe'nun üzerine "bir haller" mutlaka gelmiştir!

Bir erkeğin, ya da bir çocuğun vicdanı tarafından suçlandırılması korkunç bir şeydir. Ama, insanın vicdanında taşıdığı gizli yükü pantolon cebinde taşıdığı gizli yük birleşince çekilen acı çok ağırdır.

Hırsızlık yapmak zorunda kalmış olduğumu bilmenin verdiği suçluluk duygusuyla bir elimi hep dışarıdan ekmeğimin üstünde tutmak zorunluluğu beni nerdeyse deliye çeviriyordu.

Sonra, bataklıktan bu tarafa doğru esen rüzgârlar ocaktaki korları parlatıp alevlendirdikçe dışarda o bacağı demirli adamın sesini duyar gibi oluyordum. Bu ses ertesi sabaha kadar aç gezemeyeceğini, mutlaka bu

gece yemek istediğini söylüyordu sanki. Bazen de içime bir korku doluyordu: Ya ellerini benim yüreğimle ciğerlerime daldırmak için o kadar sabırsızlanan o öteki adam baskın çıkarsa? Ya da saati şaşır da yanna kadar beklemeden yüreğimle ciğerime hemen bu gece sahip çıkmaya kalkırsa? Hani dehşetten insanın tüyleri sahiden diken di-

Büyük Umutlar

ken olursa o gece benim tüylerim dikenleşmiştir herhalde. Ama kimbi-lir, belki de kimsenin tüyleri diken diken olmaz aslında!

Yılbaşı öncesi olduğu için ertesi güne hazırlanan tatlıyı saat yediden sekize kadar bakır bir değnekle kaşıtırma işi bana kalmıştı. Ama bu işi yaparken ekmeğimin pantolonunun cebinden düşmemesine imkân yoktu. Neyse ki, bir ara sıvışmak fırsatını buldum da vicdan yükümün bir kısmını böylece, çatı arasındaki odamda bırakabildim.

Tatlının kaşıtırma işi bittikten sonra, gidip yatmadan önce ocak köşesinde son bir defa sırtımı ısıtıyordum ki ansızın: "Ay! Joe!" dedim.

"Top sesi miydi o?"

Joe: "Evet," dedi. "Hapishaneden yine birisi kaçtı, herhalde!"

"Ne demek bu, Joe?" diye sordum.

"Kaçtı, demek, kaçtı!"

Ablam başını dikisine eğmişti. Karşıdan karşıya, ağızımı açıp kapayarak, sesimi çıkarmadan Joe'ya sordum:

"Hapis nedir?"

Jo da aynı şekilde ağızını açıp kapayarak öyle uzun bir cevap verdi ki, ben sadece "Pip" kelimesini anlayabildim. Sonra Joe yüksek sesle anlattı:

"Dün gece de bir mahkum kaçmış, akşam topundan sonra. Toplar atıp haber verdiler. Baksana şimdi de bir başka firarı haber veriyorlar.

"Topu kim atıyor?"

Ablam işinden başını kaldırıp çatık kaşla bana bakarak:

"Şu oğlandan da!" diye lafa kaştı. "Soru makinesi sanki! Soru sorma, yalan söyletme bana!"

Bunun üzerine Joe ağızını iyice açarak bana sessizce bir şey söylemeye çalıştı ama, hiçbir şey anlamadığım için tamamen merakımı tör-pülemiş oldu. Son bir çareye baş vurdum:

"Abla, ne olur söyleyiver şu toplar neden atılıyor?"

Ablam: "Allah senin iyiliğini versin iyi mi, çocuk!" diye bağırdı ama sesi bana bu söylediğinin tam tersini dilediğini belli ediyordu.

"Mahkumlar gemisinden, mahkumlar!" dedi.

Ben Joe'dan yana bakarak: "Ha! Mahkumlar," diye söylendim.

Joe: "Ben söylemişim sana" gibilerden dargın dargın yüzüme baktı.

Ben: "Kusura bakmayın ama, mahkumlar gemisi ne demektir?" diye sordum bu kez.

Ablam: "Al sana, bu velet böyledir işte!" dedi. "Sorusunun bir tekine cevap vermeye gelmez, hemen on tane daha sorar! O dediğimiz bir çeşit yüzen zindan demektir, bataklıkların gerisinde demir atıp beklerler" dedi.

Gece yatmaya çıkarken elime bir mum filan vermek ablamın adeti değildi. O gece de için için titreyerek, karanlıkta yukarı çıkarken mahkum gemilerinin böyle bizim oralarda demirlemelerinin bir bakıma ne büyük

kolaylık olduğunu düşünüyordum. Bu gece hırsızlığa başlayacağım için benim de eninde sonunda gideceğim yer herhalde bir "mahkumlar gemisi" olacaktır.

O gece gözüme uyku girmedi. Birazcık dalar gibi olduğum zamanlarda gemilere, korsanlara, ırmaklara dair kâbuslar görüyordum. Ama, zaten uyumaktan korkuyordum. Sabah daha gün doğarken kileri soymam gerektiği hiç aklımdan çıkmıyordu. Bu işi gece yapmak mümkün değildi, ışık yakmak gerekiyordu.

Sabaha karşı, küçücük pencerenin dışındaki o kapkara matem örtüsü gümüşü ipliklerle işlenmeye başlar başlamaz yataktan kalkıp aşağıya indim. Sanki merdivenin her gıcirtısı, "Hırsız var! Kalk, Joe!" diye haykırıyordu.

Kiler, mevsim gereğince, her zamankinden daha zengindi. Hiç vakit geçirmeden biraz ekmek, biraz peynir kabuğu, biraz da ceviz içiyle üzüm aşırıdım. Bunları bir akşam önceki ekmekle birlikte bir peçeteye bağladım. Konyak şişesinden de, cebimdeki bir şişeye birazcık boşalt-

Büyük Umutlar

tim. Sonra eksildiği belli olmasın diye, konyağa dolaptaki bir testiden su karıştırdım. Son olarak da üstünde azıcık eti olan bir kemikle yu-varlacık, iyice kabarmış mis gibi bir etli sahan pidesi aldım. Bu sonuncusu yüksek bir rafın köşesinde kapaklı bir tabak içinde durduğundan, herhalde bugün yarın ortaya çıkmayacaktır diye düşündüm.

Mutfakla dükkân arasında bir kapı vardı. Buradan geçerek Joe'nun takımları arasından bir eye aldım. Sonra kapıları gene bulduğum gibi bırakarak yan kapıdan dışarı çıktım, sisler içinde uzanan bataklıklara doğru hızla ilerledim.

Sisli ve nemli bir hava vardı dışarıda. Havadaki nem, sanki şeytanın gözyaşlanymış gibi geliyordu bana. Şimdi de, seyrek otların, çıplak tümseklerin, ağaçların üzerinde, daldan dala, yapraktan yaprağa bocalayan örümceklerin ağlanymış gibi salkım salkım görünüyordu gözüme. Sis öyle yoğundu ki, yol üzerinde bizim köyü gösteren direğe çakılı levhayı ancak dibine varınca seçebildim.

Bataklıklara varınca sis daha da yoğunlaşır gibi oldu. Sanki kımıl-tısız duran bendim, etraftaki şeyler değil. Koşan da ben değildim de etrafımdaki şeyler son hızla üzerime yürümekteydiler sanki. Ansızın inekler, öküzler bitiveriyordu önümde. Burunlarından buhar tüte tüte, gözlerini devirip yüzüme bakıyorlardı.

Ormana yaklaşmaktaydım, ama ne kadar hızlı koşarsam koşayım, ayaklarım bir türlü ısınmıyordu. Harabenin yolunu biliyordum, bir pazar günü Joe'yla oraya gitmiştik. Joe da büyüüp ona çırak olduğumda buraya gelip nasıl güzel vakitler geçireceğimizi, ne şenlikler yapacağımızı anlatmıştı. Şimdi harabeye çok yakın olduğunu bildiğim bir hendeği tam atlamış, hendeğin gerisindeki yamacı tam tırmanmıştım ki, karşımda yerde oturan bir adam gördüm. Sırtı bana dönüktü. Kollarını

kavuşturmuş, uyuklar gibi başı durup durup önüne düşüyordu. Gidip yavaşça elimi omzuna dokundurdum. Adam hemen yerinden fırladı, ama bir başkasıydı bu, çünkü adam değildi. Ama bu adamın da sırtında tıpkı öyle kaba saba bir giysi vardı, ayağında da öyle koca bir demir. Bu da

topallıyor, soğuktan boğuklaşmış bir sesle konuşuyordu, tıpatıp diğerine benziyordu. Ancak yüzü başkaydı, başında da geniş kenarlı, yassı tepeli bir şapka vardı.

Bütün bunları göz açıp kapayıncaya kadar gördüm, çünkü adam hemen bir küfür savurarak bana bir yumruk attı. Ama, yumruğu bana gelmediği gibi nerdeyse dengesi bozulup kendisi yere kapaklanıyordu. Sonra topallayarak, koşa koşa sislerin arasına karıştı, gözden kayboldu.

Yüreğim ağzıma gelerek, "o esrarengiz yaratık bu herhalde!" diye düşündüm. Sonra harabeye ulaştım. Bir gün önceki adam gene kollarını kendine sarmış, aksak adımlarla bir aşağı, bir yukarı dolaşarak beni bekliyordu. Çok üşümüş olduğu belliydi. Karnının açlığı da gözünün bakışından anlaşılıyordu. Bu kez cebimdekileri almak için tepe taklak etmedi beni. Ben de getirdiklerimi önüne koydum.

"Bu şişedeki nedir, evlat?" diye sordu.

"Konyak" diye cevap vredim.

Ceviz içiyle üzümü elinden kapan varmışçasına büyük bir hızla mideye indirmeye başlamıştı bile. Ama biraz ara vererek konyağı içti. Öylesine titriyordu ki, şişeyi ağzına koyduğu zaman birbirine çarpan dişlerinin arasında cam nasıl kırılmadı, ona şaşım.

"Sende sıtma var galiba" dedim.

"Bana da öyle geliyor" dedi.

"Sıtmalıktır buraları," dedim. "Batakların arasında yatıp kalmışsın, sıtma yuvasıdır bunlar. Romatizma da yapar."

Bu hastalıklar yakama yapışmadan önce şu kahvaltımı bitireyim" dedi.

"Zaten şu yukanki darağacında asılacağımı bilsem gene kahval-
Büyük Umutlar

timi ederim de öyle giderim. Sıtmayla da yarışı kazanacağım ben, göreceksin!"

Getirdiklerimin hepsini birden atıştırıyordu adeta. Bir yandan da, kuşkulu gözlerle, çevresindeki sislere doğru göz atıp duruyordu. Arada bir durup etrafı dinliyordu. Herhangi bir ses duysa, ya da ona ses duymuş gibi gelse şiddetle irkiliyordu.

Ansızın: "Yanlış bir hareket yapmadın değil mi? Yanında kimseyi getirmediğini umarım," dedi.

"Yok efendim. Yemin ederim!" "Kimseye haber bile vermedin ya?" "Hayır, asla!"

"Pekâlâ, inandım sana!" dedi. "Zaten bu körpe yaşında benim gibi bir sefile tuzak kurarsan eğer ne olur sonra... peşinde bir sürü köpek kovalayan, ecel teri döken benim gibi bir sefil!"

İçinde saat çarkı gibi bir çark varmış da tıkırdıyormuş, saat başını vurmaya hazırlanıyormuş gibi, boğazında bir ses koptu, o kaba ceketinin yeniyle gözlerini sildi.

Onun bu zavallı hali içime dokunmuştu. O sırada etli pideyi yemekte olduğunu görerek: "Afiyet olsun," dedim. "Bir şey mi söyledin?" "Afiyet olsun, dedim." "Sağol, getirdiklerin çok güzel."

Köpeğimizi çok seyretmiştim yemek yerken. Bu adamın yemek yişiyle köpeğin yişi arasında açık bir benzerlik vardı. O da ani, sert sert ısırarak yiyordu yemeğini, tıpkı köpek gibi. Her lokmayı o da hemencecik yalayıp

yutuveriyordu. Yemek yerken başı önüne eğikken sanki dışardan biri gelip önündekini kapacakmış gibi hep yan gözle iki yanına bakıp duruyordu.

Bir süre sustuktan sonra: "Galiba ona hiçbir şey kalmayacak," dedim.

"Başka şeyler getirmeme de imkân yok."

"Ona kalmayacak ne demek? Kime kalmayacak?"

"Sözünü ettiğin biri daha vardı ya. Seninle birlikte olan."

Adam için için, boşuk bir kahkahaya benzer bir ses çıkararak: "O mu? Elbette ya. Ama o yemek yemez."

"Bana yemek yiyebilirmiş gibi göründü," dedim.

Adam pideyi yemekten vazgeçerek gözlerini son derece büyük bir dikkatle, şaşkınlıkla bana dikmişti.

"Nerede göründü? Ne zaman?"

"Biraz önce."

"Nerede?"

"Şurada" diyerek elimle işaret ettim. İlerde onu uyuklarken gördüm. Önce sen sandım."

Adam beni yakamdan kavrayarak yüzüme öyle bir fena baktı ki, beni yeniden öldürmeye niyetliymiş gibiydi.

Tiril tiril titreyerek: "Üstü başı senin gibiydi, hani, ama şapka vardı başında" diye anlattım. "Sonra... sonra..." Kabalık yapmamak için büyük güç sarfediyordum: "Onun da senin gibi eyeye ihtiyacı vardı. Dün gece atılan toplan duymadın mı sen?"

Adam: "Topmuş duyduklarım demek!" diye mırıldandı.

"Nasıl olur da anlamazsın, tuhaf şey!" dedim. "Biz evden duyduk. Bizim evimiz hem buradan uzakta, hem de içerideydik."

Adam: "Sen bilmezsin," dedi. "Bu Allahın kırımında, adam yorgunluktan canı çıkmış, buz kesmiş bir halde, boş mideyle gezerken kulakları vın vın eder durur. Hep çanlar çalıyormuş, toplar atılıyormuş gibi gelir. Toplan duymak ne demek! Peşinden gelen askerlerin, meşale ışığında parlayan kırmızı ceketleriyle kendisini kuşattıklarını gözüyle görür gibi olur her an. Sanki askerler onun numarasını çağırırlar. Silah şakırtıları olur. Eller yapışır yakasına. Oysa, hiçbir şey yoktur etrafta! Dün gece bir değil, on bölük asker gördüm ben. Top seslerine gelince... daha biraz önce sisler dalgalanır gibi geldi top gümbürtüsünden..."

Büyük Umutlar

Ama, sen bana şu adamı söyle...Başka bir şey gözüne çarptı mı, halinde tavnnda?"

"Yüzü fena halde yaralıydı" dedim.

O elinin tersiyle sol yanağına vurarak: "Bu yanı mı?" diye sordu.

"Evet," dedim.

"Nerede o?" diye kükreyerek elinde kalan birkaç lokma yiyeceği koynuna sokuşturdu. "Söyle bana, ne yöne gitti? Tilki peşinde tazılar gibi gideceğim peşinden. Şu bacağımdaki deminde Allah kahretsin! Ver şu eyeyi bakalım! Çabuk ol, hadi!"

Adamı sisler içinde gördüğüm yönü işaret ettim. O, başını kaldırıp bir an o yana baktı, sonra ıslak, san otlann arasına diz çökerek ayağın daki demiri deliler gibi törpülemeye başladı. Beni unutmış gibiydi. Yaralı, kanlı olan kendi bacağına da unutmuştu sanki. Onun bu öfkeden kudurmuş hali

karşısında benim de korkulanın yeni baştan canlanıyordu. Zaten artık bir an önce eve dönmem de gerekti. Bunu kendisine söyledim ama, orali bile olmayınca, en iyisi hemen sıvışıp gitmek diye düşündüm. O hâlâ başını dizinin üstüne eğmiş, ayağındaki bağı eyeleyip duruyor, bir yandan da hem bu demire, hem de kendi bacağına lanetler savuruyordu.

Mutfakta, beni yakalamak için bekleyen bir polis bulacağımı düşünüyordum. Ancak, ortada bir polis olmadığı gibi, akşam yaptığım hırsızlık da ortaya çıkmamıştı. Ablam, evi bayrama hazırlıyordu. Joe da, ya evin tozundan kurtulmak için, ya da ablam tarafından dışan çı-kanlmıştı. Ablam, o iş güç içerisinde bana dönerek: "Sen nerelerde kaldın aksi şeytan?" dedi.

Ona Noel sarkılan dinlemeye gittiğimi söyledim. O da: "Demirci kansı olmasaydım, köleler gibi böyle her Allah'ın günü önlüğüm önümde gezmeseydim, belki ben de şarkı dinlemeye gidecek zaman bulurdum," diye söylendi. "Ben şarkıları severim. Onun için de, gidip dinlemek bana kismet olmaz."

O gün Noel yemeği yiyecektik. Tuzda yatmış domuz butuyla yeşil sebzeler, bir de hindi dolması. Bir gün önceden cevizli, üzümlü bir tatlı yapılmıştı, tatlı da ateşteydi.

"Yapacak bunca iş dururken sizin tıkınmanıza göz yumamam," diyordu. "Bir de kahvaltı bulaşığı alacak değilim başıma!"

Böylece bize gene birer dilim tereyağlı ekmek verdi. Özür diler gibi tavırlarla dolaptan sütle su alıp içtik. Bu arada ablam pencerelere temiz beyaz perdeler asıyordu. Ocağın üstündeki eski örtüyü alıp yerine yeni bir çiçeklisini örttü. Sofanın öbür yanındaki misafir odasının da kapısını açtı. Ancak bayramdan bayrama açılırdı bu oda. Yılın geri kalanını da telli kâğıttan resimli örtülerle bürünmüş bir halde geçirirdi. Ocağın üstünde duran, birbirinin eşi, ağızlan çiçek sepetli, kara burunlu dört beyaz köpek biblosu bile bu telli kâğıtların altında kalırdı. Pek temiz bir ev hanımıydı ablam, ama temizliği pislikten daha rahatsız, daha sevimsiz hale getirmekte pek ustaydı. "Temizlik Tann'ya yaklaşımdır" diye bir söz vardır. Ablamın temizlikte ulaştığı sonucu bazı kimseler de dinde elde ederler.

İşi başından aşkın olduğu için ablam kiliseye öylesine gidiyordu; yani Joe ile ben gidiyorduk. İş kıyafetiyle Joe güzel yapılı, demirci ustası olduğu belli olan bir demirci ustasıydı. Bayramlık giysilerini giydiği zaman ise ansızın paraya konmuş bir korkuluğu andırırdı. Bu sabah da keyifli bir Noel çanları çalınıp dururken zavalcılık, sırtında bayramlıkları, yüzünde hüzünlü bakışlar, odasından dışarı çıktı.

Bana gelince, ablamın gözünde ben, dünyaya gelmeye hakkı olmayan bir yaratıktım. Akim, mantığın, dinin, ahlâkın bütün kurallanna aykırı olarak dünyaya gelmişim.

Şimdi büyüyordum da, Joe ile benim o Noel sabahı kiliseye gider-
Büyük Umutlar

ken meydana getirdiğimiz manzara herhalde yürekler acısı olsa gerekti. Ama, elbisem yüzünden çektiğim rahatsızlık içimdeki kuruntunun yanında hiçti. Zaten sabahtan beri ablam ne zaman kilerden yana yol-lansa yüreğim ağzıma gelmişti. Şimdi de gizli günahımı papaza açmayı

düşünüyordum. Yalnız, o esrarlı yaratığın gelip karnımı deşmesine engel olacak kadar güçlü müydü kilise? Beni ondan koruyabilir miydi acaba?

Kilise kâtibi Bay Wopsle, öğle yemeğine bize gelecekti. Öteki davetliler de tekerlekçi ustası Bay Hubble ile Bayan Hubble, Pumblec-hook Amca idiler. Bu amca gerçi Joe'nun amcasıydı ama ablam ona sahip çıkmıştı. Çünkü amca bize en yakın kasabada oturan, pay tonu olan varlıklı bir zahire tüccanydı.

Yemek yanm saat sonra yenecekti. Joe ile ben kiliseden döndüğümüzde masayı kurulmuş, ablamı giyinip kuşanmış bulduk. Evin ancak misafir geleceği zaman açılıp başka zaman kilitli duran sokak kapısı açılmıştı, her şey çok gösterişliydi. Henüz soygundan tek kelime söz edilmemişti.

Ben bunlan düşünürken misafirler gelmeye başlamıştı.

Bay Wosple Roma'lı tipi bir burunla kocaman pml pınl çıplak bir kafayı kendinde birleştirmişti, pek övündüğü de gür bir sesi vard. Papazlık mesleği tartışmaya açık olsa, düşüncelerini söyle deseler, dua okuyup vaaz vermekte papaz efendiye taş çıkartacağını yakın dostlan-na ima etmekten geri kalmazdı. Açık düşünceli olmadığı için Bay Wosple papaz yamağı olmaktan öteye gidememişti.

Misafirlere kapıyı ben açıyordum. Önce Bay Wosple, sonra Bay ve Bayan Hubble, en son olarak da Pumblechook Amca geldiler. (Benim ona yüzüne karşı Amca demem yasaktı). Orta yaşlı, iri yan, hantal, sesli soluklu bir adam olan Pumblechook Amca: "Merhaba Bayan Joe," diye ablamı selamladı.

Balık ağzı gibi bir ağzı, boş boş bakan donuk gözleri, diken diken kızılımtırak kumral saçları .vardı. Birisi boğazını sıkarak onu öldüre-cekmiş de bunun verdiği baygınlıktan yeni yeni kendine geliyormuş sanırdınız.

"Bugünün şerefine sana bir şişe beyaz şarap getirdim" diyordu. "Ayrıca bir şişe de siyah şarap getirdim." Zaten her noel aynı sözlerle iki şişe şarap getirmek adetiydi. Ablam da her noel verdiği cevabı tekrar etti: "Ah, niye zahmet ettin, Pum-ble-chook Amca!"

Böyle günlerde yemeğimizi mutfakta yer, sıra meyve yemeğe gelince misafir odasına geçerdik. Bugün ablamın neşesi üstündeydi. Zaten Bayan Hubble geldiği zaman ablamın da nazikliği tutardı.

Bayan Hubble'yi ufak tefejc, kıvrır kıvrır, acı dilli bir kadın olarak hatırlıyorum. En çok gök mavisini giyerdi. Çok eski geçmişte Bay Hubble'yle evlendiği zaman yaşı pek küçükmüş, kocası da bir hayli büyükmüş ondan. Bu yüzden Bayan Hubble'ye hep bir genç kız gözüyle bakarlardı. Bay Hubble'yi ise dik omuzlu, sırtı hafif kamburlaşmış, son derece uzun bacaklı bir yaşlı olarak hatırlıyorum. Çevresine hep yeni yontulmuş talaş kokusu saçardı.

O sabah kilerden bir şeyler çalmamış olsam bile, bu önemli kimselerin arasında kendimi herhalde yadırgardım. Bir kez sofranın en uç köşesine sıkışmış kalmıştım. Masanın sivri ucu böğrümüne saplanmış, Pumblechook Amca'nın dirseği gözüme girmiş durumdaydı. Sonra beni tabağıma hindinin en sert, en kemikli yerleriyle domuzun hayattayken herhalde hiç övünmediği adı anılmaz yanları konmuştu.

Ama, gene de bunlar beni üzmezdi... tek beni rahat bıraksalar. Ne gezer! Her fırsatta sözü döndürüp dolaştırıp bana getirmeseler, arada bir iğneli bir söz söylemeseler sanki günaha girerlerdi.

Yemeğe oturur oturmaz işkence başladı. Bay Wopsle tiyatro sah-
Büyük Umutlar

nesindeymiş gibi bir tavırla dua okudu, duayı hepimizin şükretmemiz dileğiyle sona erdirdi. Bunun üzerine, ablam hemen beni bakışlarıyla iğneleyerek, alçak, dargın bir sesle söylendi: "Duydun mu? Şükret!"

Bay Pumblechook da: "Hele seni kendi ellerinde büyütenlere şükretmen gerekir mutlaka!" dedi.

Bayan Hubble başını salladı, sonumun kötü olacağını şimdiden görürmüş gibi yaslı gözlerle bana bakarak içini çekti.

"Neden, bu çocuklar hep böyle nankör olurlar?" dedi.

Bu ahlâki sorun masa başındakilerin çözemeyeceği kadar kanşık-mışcasına herkes sustu. Sonunda Bay Hubble kısaca: "Yaradılıştan," diyerek konunun çözümünü yaptı.

O zaman herkes: "Çok doğru!" diye söylendi. Ve bana doğru anlamlı anlamlı baktılar.

Joe'nun evdeki itibarı misafir olduğu zamanlar iyice düşerdi. Ama, o beni avutmanın bir çaresini bulurdu. Şimdi de etin sıcak, koyu salçasından tabağıma bol bol koyarak gönlümü aldı.

Daha sonra Bay Wopsle o sabah papaz efendinin vermiş olduğu vaazı hayli sert bir dille eleştirdi, "Serbest düşünceye yer verseler kendisi nasıl vaaz ederdi?" diye soru getirdi ortaya. Vaazlara konu olacak pek çok konu olduğunu söyledi.

Pumblechook Amca: "Doğru söyledin, bayım, tam östüne bastın. Örneğin şu önümüzdeki domuzu ele alalım. İşte sana bir konu! Konu isteyen domuzla baksın!" Bay Wopsle: "Haklısınız, efendim," dedi. "Bu konudan gençlerle çocuklar için bir sürü hayat dersi çıkarılabilir."

Ablam hafif ama, sert bir sesle bana: "İyi dinle konuşulanları!" diye fısıldadı.

Bay Wopsle: "Domuzların pisboğazlığı gençlere en iyi derstir" dedi. İçimden yediği domuzun pisboğaz olmasa böyle etli, yağlı olmayacağını düşündüm.

Bay Wopsle sözüne devam etti: "Domuzlarda insanı iğrendiren bir huy oğlan çocuklarda daha bile iğrenç sayılır."

Bay Hubble: "Kız çocuklarda da öyle," diye fikir yürüttü.

Bay Wopsle biraz sinirli bir tavırla: " Elbette, kız çocukları da öyle ama, aramızda kız çocuğu yok ki!" diye cevap verdi.

Bay Pumblechook bana doğru dönerek: "Oturup kalkıp dua etmen gerek" dedi. "Başka bir varlık olarak yaratılmış olabiliriz."

Joe bana biraz daha salça verdi.

Bay Pumblechook: "Dünyaya domuz gelseydin şimdi burada olabilir miydin acaba? Asla..." dedi.

Bay Wopsle masadan yana başıyla işaret ederek: "Eğer şöyle olsaydı..." diye onun sözünü kesti. Sözünün kesilmesini hiç sevmeyen Bay Pumblechook hemen atılarak "Ben onu demek istemiyorum, efendim," dedi. "Demek istediğim, böyle kendinden büyük, yüksek kimselerle bir

arada, bir eli yağda, bir eli balda olabilir miydi? Elbette ki olamazdı." Gene bana dönerek: "Sonun ne olacaktı, biliyor musun?" diye sordu. "Piyasaya göre üç beş kuruşa satacaklardı seni. Sonra, bir sabah kasap gelip seni sol kolunun altına şöyle bir sıkıştıracaktı. Sağ eliyle bıçağını çıkarıp kanını dökecek, canını alacaktı. Böyle, ablanın elleriyle gül gibi yetiştirilmeyi rüyanda göremezdin sen o zaman! Ne gezer!"

Joe bana biraz daha salça vermek istedi ama, bende yiyecek durum kalmamıştı.

Bayan Hubble ablamın dertlerini paylaşmak amacıyla: "Kimbilir ne güçlüklerle bu yaşa getirmişsindir?" dedi.

"Güçlük mü?" dedi ablam, "Güçlük mü dedin?"

Sonra, başına açtığım belaları birer birer sayıp döktü. Tuhaftır ki her şeye karşın, her şeyden çok beni sinirlendiren Bay Wopsle'nin o Romalı burnuydu. Ablam benim yüzümden çekmiş olduklarını sayıp dökerken benim içimden Bay Wopsle'nin burnunu tutmak, bağırtınca-

Büyük Umutlar

ya kadar çekestirmek geliyordu. Ama, yemeğin başından beri geçirdiğim sıkıntılar birden solda sıfır kalıverdi.

Ablam sözünü bitirdikten sonra Bay Pumblechook'a dönerek: "Biraz konyağımızdan buyrun Pumblechook Amca" demişti.

Ben, "Eyvah, şimdi mahvolduk. Bu adam konyağın sulu olduğunu anlayacak ve ben yakalanacağım" diye içinden geçirdim. Masanın bacağına iki elimle sımsıkı sarılarak, başıma gelecekleri beklemeye başladım.

Ablam gidip testiye aldı, getirdi. Bardağa konyak koydu. Ondan başka konyak isteyen olmamıştı. O körolası adam da oyalandıkça oyalanıyor, konyağını alıp ışıktaki rengine bakıyor, sonra gene yerine koyarak çektiğim işkenceyi uzatıp duruyordu. Joe ile ablam da zofrayı temizlemekteydiler.

Şimdi pidelerle tatlılara sıra geliyordu. Gözlerimi o adamdan ayıramaz olmuşum. En sonunda, pis herif, bardağını şöyle bir salladıktan sonra, kaldırdı, sırtıttı, başını arkaya attığı gibi konyağı bir yudumda içti.

İşte o an ortalık birbirine karıştı, odadakilerin aklı başından gitti: "Adam yerinden sıçramış, korkunç bir öksürükle ayağa kalkıp fırl finini dönmeye başlamıştı. Sonra kapıya koşup dışarı çıktı. Bahçeye çıktığını gördük. Şiddetle sarsılıyor, kollarını sallıyor, yüzünü pek korkunç kılıklara sokuyordu. Aklını oynatmıştı gibiydi.

Ben masanın bacağını bırakmıyordum. Ne olmuştu, ne yapmıştım, bilmiyordum ama, Pumblechook Amca'nın benim yüzümden ölmek üzere olduğunu sandım. Neyse ki Joe ile abla onu sağ salim yeniden masa başına getirebildiler. Bay Pumblechook sandalyesine çöktü, ağzından hırıltı halinde bir tek kelime çıktı:

"Katran!"

Şişeyi katranla ben doldurmuşum.

Ablam şaşırılmıştı.

"Katran mı?" diye bağırdı. "Fakat, katran oraya nasıl girmiş olabilir ki?" dedi.

Artık bu işi kapatmak gerektiğin söyleyenler oldu. Olup biteni unutamam diyordular.

Kısa bir süre için paçayı kurtarmış gibiydim.

Zamanla biraz yatışarak masanın bacağını bıraktım, herkesle beraber ben de birşeyler yedim. Sıcak cinin etkisi Pumblechook amca'nın yüzünü güldürmüştü. O günlük kurtulduğumu, suçumun hemencecik meydana çıkmayacağını düşünmeye başlamıştım ki ablamın Joe'ye dönerek: "Tabaklan değiştir!" dediğini duydum.

Duyar duymaz da masanın bacağına yapıştım gene. Ne olacağını biliyordum; bu kez işim sahiden bitikti!"

Ablam en nazik tavrıyla misafirlerine dönerek: "Mutlaka tadına bakmanız şart," diye gülüsedti. "Eksik olmasın, Pumblechook amca geçen gün göndermiş, nefis bir pide... hem de domuzun beyaz etiyle yapılmış."

Diğer misafirlerden bir hoşnutluk mırıltısı yükseldi. Çevresinin takdirini haklı olarak kazanmış olduğunu düşünen amca, keyifle: "Ge-ter bakalım şu pideyi, Bayan Joe," dedi. "Ne gerekirse yapacağız elbet."

Ablam pideyi almaya gitti. Kilere doğru yürüyen ayak seslerini duyuyordum. Gözümün önünde o amca eline bıçağını aldı. Bay Wops-le'nin o Romalı burnunun delikleri yeni bir iştahla kabardı. Bay Hubble domuz etli pidenin faydalan hakkında bir şeyler söyleniyordu.

Joe: "Korkma, sana da kalır, Pip'çiğim," diye fısıldadı kulağıma.

O günden bugüne, içimden gelen o çığlığı sahiden kopardım mı koparmadım mı hâlâ emin değilim. Yoksa ruhumun feryadı olarak sessiz mi kaldı? Dayanamaz bir haldeydim artık. Kaçmak geliyordu içimden. Masanın bacağını bıraktığım gibi, kendimi can havliyle dışarı attım, kaçmaya başladım. Ama, sokak kapısından ileri geçemedim. Orada elleri tüfekli bir sürü polisle karşılaştım. En öndekinin elinde

Büyük Umutlar

kelepçe vardı. Kelepçeleri bana doğru uzatarak: "Bana bak, gel bakalım buraya!" diye bağırdı. Ne yapacağımı şaşırılmıştım.

Arkadan da daha birçok polisin gelmesiyle misafirlerimiz heyecanlandı, merakla yerlerinden fırladılar. Mutfaktan, eli boş olarak, pidenin ortadan kaybolduğunu görüp, sinirli sinirli gelen ablam olduğu yerde kalakaldı gelen polisleri görünce.

Bu arada öndeki polisle ben mutfağa girmiştik. Ortalığın böyle birbirine karışması benim biraz aklımı başıma getirmeye başlamıştı. Polis sol elini omzuma koydu, sağ elinde tuttuğu kelepçeleri sallayarak odadakilere döndü:

"Afedersiniz, bayanlar, baylar... Biz bir firariyi anyoruz. Demirci ustasj, burada oturuyormuş, onunla görüşmek istiyorum."

Ablam sinirli bir tavırla: "Demirci ustasını niçin istediğinizi sorabilir miyim?" diye söylendi.

Pek kibar, hazırcevap bir adam olduğu belli olan genç memur hemen karşılık verdi:

"Kendi hesabıma demirci ustasının hanımıyla tanışmanın zevki ve şerefi bana yeter de artar bile ama, Kral adına kendisinden ufak bir yardım dileyeceğiz."

Memurun böyle asilane sözleri odadakilerin hoşuna gitmişti.

Amca atılarak: "Aşkolsun!" diye mırıldandı.

Bu arada memur gözleriyle Joe'yi seçmiş bulunuyordu.

"Ustabası, bu kelepçenin başına bir kaza geldi, birinin kilidi iyi kapanmadığı için hiçbir işe yaramıyor," dedi. "Ve bizim bunlara acilen ihtiyacımız var. İlgilenir misiniz?"

Joe bakıverdi, tamir işinin ocağı yakmak gerektirdiğini, bir saatten çok, iki saatten az süreceğini bildirdi.

Memur: "Öyleyse hemen başlayabilir misin?" dedi. "Kral'ın işi bu çünkü. Adamlanmm da ellerinden gelecek bir şey varsa söyle, yapsınlar."

Böyle diyerek askerlerini çağırdı. Askerler birer birer mutfağa girerek silahlarını bir köşeye bıraktı;-ir.

Bütün bunları ben korkudan içim içime geçerek seyrediyordum. Ama, kelepçenin benim bileğime takılmayacağını anlayınca biraz rahatlamıştım. Askerlerin gelişiyile pide konusunun da araya karışmış olduğunu düşünüp kendimi topladım.

Memur, bizim amcaya dönerek: "Söyler misiniz, saat kaç?"

"Bir buçuğu geçiyor."

"Eh,fena değil. Burada iki saat bile kalsak pek geç sayılmaz.

Batalıklardan ne kadar uzaklıkta bu köy? Bir buçuk, iki milden çok olmasa gerek."

Ablam: "Bir buçuk mil kadar," dedi.

"İyidir. Akşam karanlığı basmadan baskın yapmak için emir aldık. Tam zamanında yetişeceğiz."

Bay Wopsle: "Gemideki mahkûmlardan biri mi?" diye sordu.

"Evet. İki tanesi birden. Hâlâ bataklıklarda olduklarını sanıyoruz. İyice karanlık bastırmadan da bir yere kıvıldamaya cesaret edemezler. İçinizde acaba bunları gören olabilir mi?"

"Dört bir yanlarından kuşatacağız onları," diyordu memur. "Bu kadar erken peşlerine düşeceğimizi beklemiyorlardır. Haydi bakalım, ustabaşı, işe başlamaya sen hazırsan, başlayalım."

Bu arada Joe ceketiyile, yeleğini, boyun bağını çıkarıp meşin önlüğünü takmıştı. Dükkânına girdi. Elerden biri dükkânın kepenklerini açtı, biri ocağı yaktı, bir üçüncüsü körükleri işletti. Ocaktaki ateş çok geçmeden harıl harıl yanmaya başladı, bütün askerler ateşin karşısına geçip durdular. Joe de çekiciyle örse vurmaya başlamıştı. Hepimiz durmuş, onu izliyorduk.

Biraz sonra başlayacak olan kovalamaca herkesin yalnız zihnini sarmakla kalmamış, ablama da bir cömertlik vermişti. Fıçıdan askerler için bira çıkardı, konuştuğu memura da bir kadeh konyak isteyip iste-

Büyük Umutlar

mediğini sordu. Bay Pumblehook hemencecik: "Bir bardak şarap verin en iyisi" diye söze karıştı. "Eminim ki şaraplar katransızdır."

Memur da bunun altında kalmayarak içkisini katransız içmeyi tercih ettiğini söyledi. Eline verilen bardağı Kral Hazretleriyle Noel'in şerefine havaya kaldırarak bir yudumda dikti, sonra hafifçe dudaklarını şapırdattı.

Bay Pumblehook: "İyi bir içecek değil mi, ne dersin?" diye sordu.

Nabza göre şerbet vermesini bilen bu memur hemen: "Size bir şey söyleyeyim mi? Bence bu şarabı siz seçmişsiniz," dedi.

Bizim amca iyice gerinerek bir kahkaha attı:

j"Öyle mi? Öyle mi? Nedenmiş bakalım?"

Memur elini onun omuzuna vurarak: "Sizin zevk sahibi bir insan olduğunuz belli de ondan," dedi.

Bay Pumblehook gene biraz önceki gibi bir kahkaha savurarak: "Öyle-mi dersin?" dedi. "Hadi, iç bir bardak daha!"

Memur: "Siz de içerseniz," dedi. "İçecekseniz beraberce içelim! Benim kadehimin tepesi sizinkinin dibine... sizinkinin dibi benimkinin tepesine... Varan bir... varan iki! Dünyanın en tatlı nağmesidir bu şıkırtı. Haydi bakalım. Bin yaşına kadar yaşasanız yine de her şeyin iyisini seçmekten hiçbir zaman şaşmazsınız!"

Memur bardağını gene bir yudumda yuvarladı. Bir üçüncüye hazır bir hali vardı. Bakıyordum da, bizim Pumblehook amca şarapları ablama hediye getirmiş olduğunu unutuvermişti. Büyük bir neşeyle coşarak, kendi malı gibi dağıtıp duruyordu. Bana bile pay düşdü arada! Öylesine coşmuştu ki ilk şişe tamam olunca hemen ikincisini istedi, onu da aynı cömertlikle temizledi.

En sonunda, Joe'nun işi bitmiş, demir şakırtısıyla körüğün harıltısı kesilmişti. Joe yeniden ceketini giydi, bütün cesaretini toplayarak bizim de bu kovalamaya katılmamızı teklif etti. Bay Pumblehook'la

Bay Hubble pipo tüttürüp hanımların yanında kalmak istediklerini söyledilerse de Bay Wopsle, Woe giderse kendinin de gitmek istediğini bildirdi. Joe da gitmek, ayrıca ablam bırakırsa beni de götürmek istediğini söyledi. Ablam böyle şeylerle izin falan vermezdi ama, bu maceranın nasıl bir sonuca bağlanacağını merak ediyordu. Onun için, yalnız: "Kurşun gelir de oğlanın kafası parçalanırsa ben karışmam ha!" demekle yetindi.

Memur hanımlarla nazikçe vedalaştı. Bay Pumblehook'tan ise bir yol arkadaşından ayrırılmışcasına ayrıldı. Ortalık daha kurak olsaydı bizim amca pek ısınabilir miydi, artık orasını bilmem! Polisler tüfeklerini takarak sıraya geçtiler. Bay Wopsle ile Joe'ya da, bana da geriden gelmemiz, köyden çıktıktan sonra hiç konuşmamamız için sıkı emir verildi. Dışarıya çıktık, bataklıklara doğru yola koyulduk. Ben Joe'nun kulağına: "Umarım bulamazlar onları" diye fısıldadım. Joe da fısıltıyla: "İnşallah kaçıp uzaklaşmışlardır, Pip'çiğim," dedi.

Köyden aramıza katılan olmadı; çünkü hava soğuktu, fırtına kopacağa benzerdi. Ortalık zaten bulutlu, sıkıntılıydı, yakında karanlık da çökecekti. Herkes evinin içinde sıcacık ateşini yakmış, Noel'i kutluyordu. Biz geçerken ışıklı pencerelerde birkaç yüz belirip arkamızdan baktı ama, dışarı çıkan olmadı. Üzeri parmaklı direği geçmiş, mezarlık yolundaydık. Mezarlıkta polisin bir işareti üzerine durduk. Bazıları hemen dağılıp mezarların arasını, kiliseyi araştırdılar. Hiçbir şey bulamayınca mezarlığın yan kapısından dışarı çıkarak dosdoğru bataklıklara daldık. Şimdi doğudan esen rüzgârla birlikte buz gibi bir tipi başlamıştı. Joe beni sırtına aldı. O iç karartıcı, ıssız boşlukların içindeydik şimdi. Daha sekiz, dokuz saat önce benim buralara gelip kaçakların ikisini de görmüş olduğumu ötekiler nereden bilebilirlerdi! Ansızın içime büyük bir korku doldu: Ya onları bulursak... acaba benim konuştuğum adam askerleri oraya ben getirdim sanır mıydı? "Adam aldatmazsın ya sen?" diye sormuştu. Onun gibi bir düşküne tuzak kur-
Büyük Umutlar

manın şu körpe yaşıma göre pek vahşice bir şey olacağını söylemişti. Ya benim onu aldattığımı, ona vahşice tuzak kurduğumu sanırsa? Ama, şimdi kendi kendime bu sorulan sorup durmakta bir yarar yoktu; Joe'nun omuzunda ilerleyip durmaktaydım çünkü. Askerler önümüzden gidiyorlardı. Sabahleyin ben de bu yolu tutturmuştum ama, sonradan, sis yüzünden, başka yöne sapmıştım. Rüzgârlar sabahki sisi dağıtmış oldukları için batan güneşin kızıl ışıkları içinde fener, darağacı, silah deposu apaçık meydandaydılar; hatta kurşun renginde olmakla beraber, ırmağın karşı kayısı bile görünüyordu.

Joe'nun o geniş omuzunda oturmuş olduğum yerden yüreğim onun örsüne vurduğu çekiz gibi vurup durarak gözlerimle dört bir yanda, kaçakları aradım. Ne bir şey gördüm, ne de duydum. Önceleri Bay Wopsle sık ve derin solumasıyla beni hayli ürkütmüştü ama, şimdi onun soluk seslerine, alıştığım için, artık aldırış etmiyordum. Bir keresinde de gene bir eye sesi duyar gibi olunca ödüm koptu. Neyse ki koyun çingiraklarıymış.

Polisler harabeye doğru yönelmişlerdi. Biz de onların biraz arkalarından gidiyorduk ki ansızın hepimiz durduk. Şimdi yağmurla karışık esen rüzgârın kanatlan üzerinde kulağımıza upuzun bir haykırış gelmişti. Haykırış bir daha duyuldu. Doğu tarafından, hayli uzaktan geliyordu ama, uzun, kuvveli bir haykırıştı bu. Daha doğrusu, bağırın tek değil, birkaç kişiymiş gibi karmakarışıktı bu sesler.

Kendilerine yetiştiğimizde polisler bağırınların birden çok olduklarına karar vermişlerdi. Biran kulak verdikten sonra Joe ile Bay Wopsle de onlara hak verdiler. Çabuk, kesin kararlar vermeye alışık olan polis şimdi de kimsenin ses çıkarmamasını, diğerlerinin son hıza, bağırışların geldiği yana doğru gitmelerini emretti. Böylece hepimiz sağa, doğruya doğru koştuk. Joe öylesine koşar adım gidiyordu ki omzundan düşmemek için sımsıkı boynuna sarılmak sorunda kalıyordum. Herkes koşuyordu, şimdi. Yokuş aşağı, yokuş yukarı, çitlerden atlaya-

rak, su dolu hendeklere dalarak, fundaları, çalılıarı yarıp geçerek son hızla ilerliyorduk. Heyecandan, hiç kimse nereye bastığının farkında değildi. Bağınların geldiği yere yaklaştıkça seslerin birden çok olduğu iyice ortaya çıkıyordu. Bazan sesler duruyorlardı. Sesler yeniden duyulunca polisler, eskisinden daha hızlı yeni baştan koşmaya başlıyorlardı... biz de arkalandı! Biraz sonra bağırışlara öylesine yaklaşmıştık ki seslerden birinin "Katil var!" dediğini duyduk. Bir ikinci ses de: "Mahkûmlar, kaçaklar burada! Çabuk bu tarafa gelin!" diye bağırıyordu. Sonra seslerin ikisi de bir boğuşma içinde kesilir gider gibi oluyor, yeniden duyuluyordu. Polisler de, Joe da alabildiğine hızla ilerliyorlardı.

Seslerin hemen yanına varmıştık şimdi. En önden polisler koşuyordu. Hepsinin silahları hazır durumdaydı, hepsi tetikteydi.

Bir hendeğin içine atlamış olan bir polis nefes nefese: "İkisi de burada!" diye bağırdı. "Teslim olun! Lanet herifler, siz hayvan mısınız ne? Hadi bakalım, bırakın birbirinizin yakasını! Düşün önümüze" dedi.

Hendekten dışarı sular, çamurlar, küfürler, tokat sesleri saçılıp duruyordu. Birkaç adam daha yardım etmek için hendeğe atladılar, biraz sonra benim mahkûmla öbürünü ayn ayrı dışarı sürüklediler. İkisi de kan içinde, soluk soluğaydılar. Hâlâ küfürler savurup duruyor, birbirlerinin üstüne atılmaya

çalışıyorlardı. Benim mahkûm kolunun yırtık yeniyle yüzünün kanlarını sildi, parmaklarının arasında kalmış olan tutam tutam saçları silkip attı. "Onu ben yakaladım, tamam mı?" "Ben teslim ediyorum onu size! Unutmayın bunu!" diyordu.

Polis: "Övünecek bir şey değil ki bu," dedi. "Sana da hiçbir faydası olmaz... aynı yolun yokuşusunuz! Kelepçe getirin."

Benim mahkûm kötü, açgözlü bir gülüşle: "Fayda mayda umduğum yok. Ama ben, yakaladım onu. Bunu o da biliyor. Bu kadarı bile yeter bana!" diyordu.

Büyük Umutlar

Öteki mahkûmun korkunç bir hali vardı. Sanki yüzünün yalnız sol yanı yaralıyken şimdi baştan aşağı yara bere içindeydi. Konuşmak şöyle dursun, soluk bile alamaz haldeydi. Eline kelepçe takılırken dür-memek için polislerden birine yaslanmak zorunda kaldı.

Ağzını açar açmaz, ilk sözü: "Bakın, bu adam az daha beni boğuyordu," demek oldu.

Benim mahkûm: "Az daha mı?" diye burun kıvırdı. "Sanki boğmak istesem elimden sağ kurtulabilir miydi? Ben onu yakaladım, şimdi de teslim ediyorum. Kaçıp gitmesin diye yakalayıp buraya kadar getirdim; sürükleye sürükleye geri getirdim onu buraya kadar. Bu gördüğünüz canavar kibar bir şeydir. Mahkûmlar gemisi gene centilmenine kavuştu tabii... benim sayemde. Boğmak mı? Evet, onu boğmak da benim hakkımdı. Ama, ben onu zorla geri getirdim... kendim ele geçmek pahasına olsa da!"

Diğeri hâlâ soluk soluğaydı: "Boğuyordu beni, az daha öldürüyordu..." deyip duruyordu. "Hepiniz gözlerinizle gördünüz."

Benim ki dönerek: "Tek başıma kaçtım ben bu gemiden. İstesem ben bu Allah'ın cezası buz çölünden de kaçır giderdim. Bak şu ayağıma, demirin çoğunu kopardım. Bu adamın da kaçmış olduğunu öğren-mesem, size yakalanmaz ve çoktan kurtulmuştum buralardan. Ama, onun kaçıp kurtulmasını içim kaldırmadı. Benim yaptığımı yaparak, benim sayemde o da özgürlüğe kavuşacaktı ha? Bir kez daha, öyle mi? Avucunu yalar o! O hendeğin içinde öleceğimi bilsem gene bırakmazdım onu!"

Korku içinde olduğunu saklamayan diğer kaçak: "Beni öldürecekti," diye homurdanmaya devam ediyordu.

Benim mahkûm: "Yalan söylüyor!" diye haykırdı. "Doğuştan yalancı zaten. Yalan söyleye söyleye ölüp gidecek. Doğru söylüyorsa yüzüme baksın bakalım."

Diğer mahkûm küçümser gibi gülümsemeye çalışıyor ama, beceremiyordu. Arkadaşının yüzüne de hiç bakamıyordu gerçekten.

Benimki: "Gördünüz mü?" dedi. "İkimizi yan yana mahkeme ederlerken de böyleydi... böylü yüzsüz, böyle korkak! Bir kez bile bana bakmadı o zaman da!"

Arkadaşı gene: "Beni öldürecekti!" diye söylendi. Korkudan titriyordu. Korkusundan dudaklarında sulu kan gibi tuhaf, beyaz köpük-çükler meydana geliyordu.

Polis: "Yeter artık, geveze herifler, kesin artık" dedi. Elinde tüfek yerine sepet tutan bir polis diz çökerek sepeti açmaya başlayınca benim mahkûm ilk kez olarak durup çevresine bakındı, beni gördü. Hendeğin ucuna gelince Joe'nun sırtından inmiş, bir daha da hiç yerimden kımıldamamıştım. Adam başını bana doğftı çevirince ben de heyecanla onun yüzüne baktım. Belli belirsiz ellerimi açıp başımı salladım. Suçsuz olduğumu kendisine anlatmak için ne zamandır bana baksın diye bekliyordum zaten. Demek istediğimi anladı mı, anlamadı mı bilmiyorum. Çok kısa bir bakışma oldu. Ama, benim yüzüme böyle biran değil, bütün bir saat boyunca bile baksa yüzünde herhalde o ankinden daha dikkatli bir ifade belirmesine imkân yoktu.

Elinde sepet olan polis çok geçmeden bir ışık yakmıştı. Bununla üç, dört meşale tutuşturup birini kendi aldı, diğerlerini de arkadaşlarına verdi. Daha yola çıktığınızda hava alacakaranlıktı, birdenbire koyu karanlık bastırdı, az sonra da her taraf zifiri bir karanlığa büründü. Hendek başından ayrılmadan önce dört polis halka olup durarak havaya iki el ateş ettiler. Bunun üzerine biraz ilerimizde, suyun öteki kıyısında da ışıklar yandı. Yürümeye başladık.

Çok gitmemiştik ki ilerimizden üst üste üç top atıldı. Az daha kulağımızın zarı patlıyordu.

Polis benim suçluya dönerek: "Gemiden bekliyorlar sizi" dedi.

"Oyalanmayalım!"

Büyük Umutlar

Kaçakları birbirlerinden ayrı olarak yürütüyorlardı. Ben Joe'nun elinden tutmuştum. Joe öbür elinde de bir meşale taşıyordu. Nehir boyunca az çok düzgün bir yolda ilerliyorduk. Çevreme baktıkça öteki meşalelerin peşimize takılmakta olduğunu görüyordum. Meşalelerden yere iri iri kıvılcımlar düşüyordu. Başka her şey zifiri karanlıktı. Hızlı ilerleyemiyorduk, çünkü mahkûmlarımız aksak adım gidiyorlardı. Hem zaten o kadar yorgun hadedydiler iki üç kez onlar dinlensin diye mola vermek zorunda kaldık.

-Böylece, bir saatten fazla yol gittikten sonra bir iskeleyle tahta bir kulübeye geldik. Kulübede muhafızlar vardı. İçeriye girdik. Kulübe si gara dumanı kokuyordu, badana kokusu da vardı. Ocağa güzel bir ateş yanıyordu. Diğer kaçağın, benimkinden önce gemiye bindirilmesine karar verildi.

Biraz önce o bakışlarımızın karşılaşmasından sonra benim mahkûm bana hiç bakmamıştı. Şimdi de ocak başında durmuş dalgın dalgın alevleri seyrediyordu. Birdenbire polise doğru döndü. Ve: "Söyleyeceğim bir şey var. Bazılarının benim yüzümden suçlu durumuna düşmesini istemem."

Polis, soğuk bir ifadeyle: "İstediğini söyleyebilirsin ama, burada söyleyemezsin," dedi. "Her şeyin yeri var, sırası var."

"Biliyorum ama, önemli bir konu bu. Açlıktan ölmeyi kimse istemez. Şu bataklığın ilerisindeki köyden biraz yemek bulabilmeyi istemiştım dün gece."

"Çaldın mı yani!" dedi, polis.

Adam: "Nereden aldığımı da söyleyeyim," diye sözüne devanı etti.

"Demirci ustasının evinden aldım."

Polis: "Vay canına!" diyerek Joe'ya baktı.

Joe da: "Bak hele, Pip!" diyerek bana baktı.

Adam: "Birkaç lokma bir şeyler aldım, biraz da içki, bir de pide."

Polis Joe'ya dönerek: "Ustabaşı, pideniz çalındı mı sizin?" diye sordu.

"Tam siz geldiğiniz sırada karım farkına varmıştı... Değil mi, Pip?"

Suçlu hâlâ benden yana hiç bakmayarak gözlerini Joe'ya çevirdi.

"Köyün demirci ustası sensin demek? Helâl et, senin pideni yemişim."

"Helâl olsun," dedi Joe. "İşlediğin suçu bilmiyoruz ama, ne de olsa açlıktan ölmeni de istemezdik. Değil mi, Pip?" diye sordu bana.

Suçlunun boğazından gene tuhaf, boğuk bir ses koptu, adam başını öteye çevirdi. Kayık gelmişti. Hep birlikte iskeleye çıktık. Kayığın küreklerini çekenler de hep mahkûmlardı. Adamı görünce ne şaşkınlık, ne ilgi, ne sevinç, ne üzgünlük gösteren olmadı. Herkes sessizce izliyordu. Yalnız muhafızlardan biri: "Çekin kürekleri, itler" diye kü-rüktekilere emir verdi.

Meşalelerin ışığında, Nuh'un Gemisi'ne benzeyen mahkûmlar gemisini gördük. Her tarafı demir parmaklıklarla çevrilmiş, kocaman, paslı zincirlerle sımsıkı sarılıp bağlanmıştı. Sanki içindeki suçlular gibi, gemi de zincire vurulmuştu.

Kayığın gemiye yanaştığını gördük. Benim mahkûm yandaki merdivenden çıkıp içeri alındı. Sonra meşaleleri suya attılar. Işıkların suda söndüğünü gördükçe ben de her şey artık bitmiş gibi bir hisse kapıldım.

Yaptığım hırsızlığın yükünden böyle hiç umulmadık bir şekilde kurtulmam bana bir rahatlık sağladı. Böylece bir açıklama yapma isteği duydum.

Suçumun ortaya çıkma korkusu üzerimden kalktıktan sora, ablama karşı bir suçluluk duygusuna da kapılmadım. Yalnız, Joe'ya gelin-
Büyük Umutlar

ce, iş başkaydı. Ona karşı içim pek rahat değildi. Joe'yi çok severdim çünkü. Sevgimin en önemli nedeni şuydu: Joe kendisini sevmeme izin veriyordu. Onu hemen her görüşümde -hele eyesini ararken gördüğüm zaman- içimden bir ses ona doğruyu olduğu gibi söylemem gerektiğini emrediyordu. Buna rağmen, gene de Joe'ya hiçbir şey söylemedim. Ona güvenmediğim için değil; ama, her şeyi açıklarsam onun gözünden düşmekten korkuyordum. Joe'nun güvenini kaybetmek, bundan sonra akşamları ocak köşesinde sonsuza kadar yalnız başıma oturup ona uzaktan bakmak düşüncesi ağzımı, dilimi bağlamıştı. Kısacası doğru yolu seçecek cesaretim yoktu. Bir gün önce de zaten yanlış yola sapmaktan kendimi kurtaramamıştım.

. O gece ırmaktan dönüşümüzde benim uykum geldiği için Joe beni gene omzuna almıştı. Eve gelip beni yere bırakınca dalmış olduğum derin uykudan yan uykulu olarak mutfağa girdim. Ablam, sırtıma bir yumruk indirip: "Bu çocuk gibisini görmedim!" diye haykırınca uyanabildim ancak.

Joe, suçlunun yiyecekler hakkında yaptığı itirafı anlatıyordu. Misafirler de adamın kilere nasıl girmiş olabileceğini konuşuyorlardı. Bay Pumblechook adamın mutfak bacasından aşağı inmiş olduğunu söylüyordu. Bay Pumblechook payton sahibi olduğu için herkes onun bu düşüncesine katıldı. Bay Wopsle: "Yok, yok!" diye direniyordu ama, hırsızlığın nasıl

olduğu hakkında pek bir Şey söyleyemediği ve paytonu da olmadığı için ona kimse aldırış etmedi.

Biraz sonra da ablam beni ensemden yakalayarak yatak odama çıkardı. Mezar taŐlarını okumaya uğraŐtıđım sıralarda pek okur yazarlığım yoktu. Yazılan yanm yamalak okumaya çalışıyordum. Ne anlama geldiklerini çıkaramıyordum bir türlü. "Yukarıda adı geçenin karısı" sözcüğünden babamın mezarda iyi bir durumda olduğunu ıkarıyordum. Eğer başka bir mezar taŐında "AŞağıda adı geçen" diye bir Şey grsey-dim, onun da durumunun kötü olduğunu çıkarırdım.

Okulda ğrendiğimiz Şeyleri de iyice anlayamıyordum. Örneğin, okulda "Doğru yoldan ayrılmayacağım!" diye bir Şey söylerdik, ben bunun, evden kiliseye giderken en doğru, en kısa yoldan yürümek anlamına geldiğini sanırdım hep. Bu yüzden diğer yollardan hiç yrmezdim.

Büyüyünce Joe'nun çırağı olacaktım. Bu zamana kadar hiçbir Şekilde "Őımartılmama" ablam razı olmazdı. O yüzden daha o yaşlarda çalıŐtırılmaya başlamıştım. KomŐulardan biri bahçesindeki kuşları kovalatmak, ya da taşları temizletmek isterse beni ađırırđı. Yalnız, ablam, herkes benim çalışmak zorunda olduğumu sanmasın diye, bir kumbara alıp mutfaktaki ocağın üzerine koymuş, herkese kazancımın bu kumbaraya atıldığını söylüyordu. Anladığıma göre burada biriken paralar bir gün gerek duyulunca kullanılacaktı. Yalnız benim elime hiçbir Şey geçmeyeceğinden kesinlikle emindim.

Bay Wopsle'nin büyük teyzesinin köyde bir akşam okulu vardı. Ama, okul deyince okul sanmayın. Şöyle anlatmak daha doğru olur: Bay Wopsle'nin büyük teyzesi fakir ve hastalıklı bir kadındı. Her akşam saat altı ve yedi arasında bir oda dolusu çocuğun gözleri önünde uyuklardı. Bu ocuklarla gençler de onun uyuklamasını seyretmek için para verirlerdi. Büyük teyzenin kirayla tuttuğu kk evin st katında Bay Wopsle otururdu. Biz ğrenciler onun yukarıdaki katta yüksek bir sesle Őiirler okuduğunu duyardık. Bay Wopsle ğrencileri yılda dört kez, sınav yapar deniyordu. Aslında Bay Wopsle yılda dört kez yakasını kaldırıp saçını kabartarak bize Shakespeare'nin bir piyesinden bir Şeyler okurdu sadece.

Büyük teyze okulunun bir kenarında bir de kk bir dükkânı var-
Büyük Umutlar

di. Dükkânda neler bulunduğundan, neyin kaça satıldığından hiç haberi yoktu. Onun için, çekmecelerin birinde kirli bir defter bulundururdu. Fiyat Katalogu denilen bu kitaba bakarak bütün alışveriş işlerini Bidy yürütürdü.

Bidy, Bay Wopsle'nin teyzesinin torunuydu. Bay Wopsle'nin nesi olduğunu bir türlü kavrayamıyordum. Benim gibi kszd o da. Benim gibi başka birilerinin ellerinde bytlmŐt. Bidy'nin en göze çarpar tarafları bence gövdesinin en uç taraflarıydı: Salan hep taranmaya, elleri yıkanmaya ayakkabıları yamanmaya muhtaçtı. Ama, bu, onun hafta içindeki görünüŐüydü. Pazar günleri kiliseye, zenip hazırlanmış olarak giderdi.

, Büyük teyzeden çok Bidy'nin yardımıyla ama en çok hiç yardımsız kendi kendime okuma yazmayı öğrendim. Dikenli bir tarladan geçercesine geçtim alfabenin bir başından öbür başına. Harflerin her biri iyice battı

bana, beni ezdi, kanattı. Sonunda yarım yamalak, ağır ağır, en aşağı düzeyde bir okur yazar olabilmişim.

Bir gece ocak başında, küçük yazı tahtamı dizime koymuş Joe'ya bir mektup yazabilmek için uğraşıp duruyordum. Bataklik macerasının üzerinden en az bir yıl geçmiş olmalıydı. Kıştı, kar yağıyordu.

İki saate yakın bir zaman içinde dört, beş satırlık bir mektup yazıp Joe'ya gösterdim.

Joe bunu bir bilgi mucizesiymiş gibi kabul etti. O mavi gözlerini açarak: "Pip, iki gözüm, sen sonunda bu işin ustası olup çıktın!" diye hayranlık gösterdi. "Bak hele, bir J harfi! Önünde de O! Yani Joe!" dedi. Çok beğenmişti.

İ Joe'nun bu tek heceli kelimedenden başka pek bir şey okuyamamıştı galiba. O Pazar kilisede dua kitabımızı kazara baş aşağı tuttuğum zamanda Joe'nun düzeltmediğini görmüştüm. Onun için, şimdi onun okuma yazma derecesini iyice öğrenmeye karar vermişim.

Kendisine pek tepeden bakmamaya çalışarak: "Gargery'yi nasıl yazarsın, Joe?" diye sordum.

"Hiç yazmam" dedi.

"Yazacağını varsay."

"Olmaz. Ama, bak, okumaya bayılırım."

"Sahi mi, Joe?"

"Evet, tabii. Elime bir kitap, ya da gazete versinler, beni ateşin karşısına oturtsunlar, dünyada başka hiçbirşey istemem!"

Joe zevkle dizlerini ovuşturarak: "Güzel Tanrım!" diye sözüne devam etti: "İnsanın sayfada bir j harfi, önünde de bir o harfi görüp de 'İşte Joe yazıyor!' demesi yok mu! Okuma gibi güzel bir şey yoktur!"

Onun bu son sözlerinden, onun bilgisinin henüz çok yetersiz olduğunu anlamışım.

"Sen hiç okula gitmedin mi, Joe, çocukken?" diye sordum.

"Gitmedim ya, Pip."

"Neden hiç okula gitmedin, Joe?"

Joe eline maşayı aldı. Düşünceli olduğunda demirlerin arasından ocaktaki ateşi karıştırdı hep. Şimdi de böyle yaparak: "Pip'çiğim, dinle bak anlatayım. Rahmetli babam, iyiydi, hoştu ama, içkiye düşküdü Pip'çiğim.İçkiliyken de annemi hep döverdi. Dükkânda demir dövmeyi hiç sevmezdi. Bir annemi, bir de beni döverdi. Demir dövmekten ne kadar nefret ediyorsa, bizi dövmekten o kadar zevk alırdı. Anlayabiliyor musun?"

"Evet, Joe. Anlıyorum seni."

"Sonunda öyle zamanlar oldu ki ben ve annem bir çok kez babamdan kaçtık. Her kaçtığımızda da annem işe giderdi. 'Joe,' derdi bana. 'İlk fırsatta seni okula göndereceğim,' derdi. Okula gönderdi de beni. Aslında babam iyi kalpli bir adammış. Bizden ayrı kalmaya dayanamaz yanına bir kalabalık toplayıp bizim kaldığımız evin kapısına dayanırdı. Öyle bir kıyamet kopardı ki ev sahipleri bizimle ilgiyi keserlerdi. O zaman babam da bizi tekrar eve götürüp, örs yerine kullanma-

Büyük Umutlar

ya başlardı.

Joe dalgın dalgın ateşi karıştırmaktan vazgeçerek bana baktı:

"İşte bütün bu durumlar... görüyorsun ya, Pip... okumamı biraz yanda bıraktı benim..."

"Evet, haklısın Joe!"

Joe: "Yalnız anlamamı istemem Pip," diye sözüne devam etti: "Kimsenin günahına girmemek için şunu da belirtmeliyim ki babam aslında bir hayli iyi kalpliymiş anlıyorsun ya?"

Anlamamıştım ama, sesimi çıkarmadım.

Joe: "Ekmek parası bu, Pip!" dedi. "Ekmek parasını çıkarmak şarttı, değil mi ya?"

Bunu haklı gördüğüm için "Evet" dedim.

hOnun için babam benim çalışmamı isterdi. Ben de şu günkü mesleğime başladım ki, aynı zamanda onun da mesleği idi. Çok çalışırdım, Pip'çiğim, bundan emin ol. Az zamanda babamın ekmek parasını da ben çıkarır oldum. Sonunda inme inip gidene kadar ben baktım ona. Mezar taşına şöyle yazdırmayı düşünürdüm: "Ne kadar sert idiyse bileği, o kadar da inceydi yüreği!"

Joe bu şiiri öyle bir gururla söylemişti ki kendisine ait olup olmadığını sordum.

"Ben yazdım" dedi. "Kendiliğimden. Bir çırpıda çıkarıverdim. Bir vuruştun bütün bir at nalı yapar gibi. Ömrümde hiç böyle şaşımamış-tım. Kendi yazdığımı kendim inanmadım. Dediğim gibi, Pip'çiğim, babamın taşına yazdıracaktım bunu ama, şiir dediğin para tutuyor. Olmadı, bu yüzden. Eldeki bütün para anneme gitti. Hastalanmıştı. O da pek dayanmadı ya! Çok geçmeden öldü, sonunda rahata kavuştu.

Joe'nun o mavi gözleri biraz sulanmıştı. Bir birini, bir öbürünü yumruğuyla sıkı sıkı sildi. "Ondan sonra bir ıssız oldu evin içi. İşte bu sırada senin ablanla tanıştım." Joe kendisiyle aynı düşüncede olmayacağını önceden biliyormuş gibi sert sert gözlerimin içine bakarak: "Senin ablan tam dört dörtlük bir kadındır, Pip," dedi.

Ben ocaktaki ateşe bakıyordum. Joe elindeki maşayla ocağın demirlerine vurup sözlerine tempo tutmaya başladı:

"Diğer aile üyeleri ne derse desin... Umurumda bile değil. Ben senin ablanın dört dörtlük bir kadın olduğunu düşünüyorum."

Buna karşı ne söyleyeceğimi bilemediğimden yalnız: "İyi ki böyle düşünüyorsun, Joe," dedim.

"Evet, böyle düşünüyorum, böyle düşündüğümde de, çok memnunum. Ufak tefek kusurlar herkeste vardır."

Ben de felsefe yapar gibi bir tavırla: "Senin gözünde önemi yoksa kimin gözünde önemi olabilir ki?" diye bir şeyler söyledim.

O da beni onaylayarak "haklısın" dedi. "İşte ablanla tanıştığında, seni nasıl kendi ellerinde büyüttüğü herkesin dilindeydi. Ne iyi kadın, diyordu herkes Ben de öyle demeye başladım herkesle birlikte. Sana gelince..."

Joe kötü bir şeyler söyleyecekmiş gibi yüzünü buruşturmuştu: "Senin nasıl küçük, sıska, huysuz biri olduğunu bilseydim kendi kendime kızardım."

Bu söz hoşuma gitmemişti.

"Aldırma sen bana, Joe" dedim.

Joe: "Aldırmamak elimde değildi ki," dedi. "Ablanla beraber gezmeye başlayınca, her fırsatta, 'Küçüğü de getir, gezdirelim,' derdim. 'Yanımıza onu alabiliriz,' derdim ablana."

Ağlamaya başlayarak Joe'nin boynuna sarıldım. O da maşayı elinden atıp benim boynuma sarıldı.

"Ölünceye dek dostuz, değil mi, Pip? Ağlama, canım!"

Bu kısa aradan sonra Joe anlatmaya devam etti:

"Pip'çiğim, işte böyle! Durum aşağı yukarı böyle! Şimdi sen okulda öğrendiklerini bana da öğreteceksin. Bak, şimdiden söylüyorum, kafam kalındır benim, iyice kalındır. Hem sonra, bizim okuyup yazmamız ablanın pek gözüne çarpmasa daha iyi olur. Açıkçası, gizliden

Büyük Umutlar

gizliye yapacağız bu işi, Pip'çiğim. Neden mi gizli yapacağız? Dur anlatayım. Senin ablan evin içinde okumuş yazmış bir adamı sevmez. Hele benim okuyup yazmama hiç razı olmaz. Okur yazarsam başkaldırının diye korkar çünkü. Hani isyan etmek gibi bir şey, anlıyorsun ya?"

Çok iyi anlıyordum. Joe'ya bir soru sormak üzere ağzımı açmıştım ki o beni hemen susturdu.

"Dur biraz. Ne söyleyeceğini biliyorum ben senin, Pip. Ablanın ara sıra öfkeyle ayağa kalktığını inkâr etmiyorum. Bize baskı yapmıyor, önümüze set çekmiyor diyemem! Ablanın böyle zamanlarda bir hayli yırtıcı olduğun da kabul etmek gerekiyor, ne yazık ki, acı ama, gerçek."

Joe bu "yırtıcı" kelimesindeki "y" harfini uzatarak söylemişti.

"Bütün bunlara karşın niçin ayaklanmıyorum? Sözü nü kestiğim zaman saracağın soru buydu, değil mi, Pip?"

"Evet, Joe."

Joe maşayı sol eline aldı. Sağ eliyle de yanağındaki sakalını sıvazlayarak, "Senin ablan kafaca üstündür," dedi. "Kafaca üstündür."

"Ne demek o?"

"Kafaca benden daha üstündür, demek. Ancak asıl sorun şu, Pip'çiğim, çod ciddi olarak dinlemeni istiyorum, canım. Benim annem bütün ömrünce çalıştı, didindi, saçını süpürge etti, yine de gün görmedi, hayatında. Hep çile çekti, hiç rahat etmedi. Onun çektikleri hep gözümün önünde olduğu için kadına cefa çektirmekten öyle ödüm kopar ki bir hata yapıp kadını incitmektense kendimi incitmeyi yeğlerim. Ama, keşke, bu böyle olsaydı. Keşke şu kaşağı denen sopa hiç olmasaydı da senin canını sıkmasaydı. Keşke hepsini ben, kendi üstüme alabilseydim. Ama işte işin uzununu, kısası, olanı, biteni bu, Pip'çiğim. Umarım sen de insanların kusurlarını bağışlarsın bundan böyle."

Yaşamın küçüklüğüne karşın o akşamdan sonra Joe'ya karşı içim-de yepyeni bir hayranlık uyandığını hatırlıyorum. Gerçi yine eskisi gibi eşittik onunla ama, kalben onun üstünlüğünü o akşam kabul ettim.

Joe ateşe odun atmak için a; ^^a kalkarak bu arada bizim emektar saat sekizi vurmaya hazırlanıyordu ki "ablan daha dönmedi" diye söylendi.

Ablam ara sıra, pazar kurulduğu günlerde Pumblechook amca ile çarşıya çıkar, alışverişlerinde ona yardım ederdi. Bizim amca'hem bekârdı, hem de evdeki yardımcı kadına pek güvenmezdi. O gün de köyde pazar kurulmuş olduğu için ablam bizim amcayla pazara gitmişti.

Joe ateşi yeniledi, ocağın önünü süpürdü, sonra bakalım araba göründü mü diye bakmak için kapıya çıktı. Kuru, soğuk bir geceydi. Rüzgâr esiyordu. Yerler bembeyaz, pırıl pırıl kırağıyla kaplıydı.

Joe: "Kısrağın nal seslerini duyuyor musun? Bak, çınçın ötüyor." Biraz sonra ablam içeri girdi, bizim amca da arkasından geldi. Kapını açılmasıyla içeriye o kadar çok soğuk dolmuştu ki içeriinin bütün sıcaklığı yok olmuş gibiydi.

Ablam: "Öyle haberlerim var ki, sormayın!" diyerek heyecanla, acele acele paltosunu çıkardı, şapkasını arkasına attı. "Bu çocuk, eğer bu gece yapışıp elimi öpmezse artık ne zaman öper bilmem!"

Ben, ne olduğundan tamamen habersizdim, ama yüzüme, elimden geldiği kadar, oradaki atmosfere uygun bir ifade vermeye çalıştım.

Ablam, benim için: "İnşallah bunlan duyunca burnunu büyütmez ama, nerede o günler!" diye söylendi.

Bay Pumblechook: "O hamın burun büyüklüğüne göz yummaz," diye söze karıştı. "Akli başındadır onun."

Hanım mı? Hangi hanım acaba? Soru sorar gibi başımı kaldırarak Joe'ya baktım. Joe da başını kaldırarak bana baktı. Onun bu bakışını görünce ablam hemen: "Ne oldu yine?" diye homurdandı.

Joe nazik bir tavırla: "Bir hanımdan söz eden mi oldu?" diye sordu.

Büyük Umutlar

Ablam: "Ne yani, bir beyden mi sözedecektik?" diye söylendi. "Bayan Havisham'dan sözettiğimize göre bey diyemezdik herhalde!"

Joe: "Kasabadaki Bayan Havisham mı?" diye sordu.

Ablam: "Köyde de Bayan Havisham var mı?" diye söylendi. "Bayan Havisham bizim çocuğun gidip evinde oynamasını istiyor, gidecek, elbette. Gidecek, oynayacak, yoksa ben ona yapacağımı bilirim!"

Kasabadaki Bayan Havisham'ın ününü duymuştum. Kasabadaki Bayan Havisham'ın namı çepeçevre bütün köylere yayılmıştı: "Hırsızlar girmesin diye sımsıkı kapatılmış büyük, karanlık bir evde hiç dışarıya çıkmadan oturan son derece zengin, garip bir kadın.

Joe ablamın sözleri üzerine hayretler içinde, "Vay canına!" diy_ söylendi. "Bu hanım Pip'i nereden tanıyor acaba?"

Ablam: "Ahmak!" diye bağırdı. "Pip'i tanıdığını nereden çıkardın?"

Joe yine nazikçe dokundurarak:

"Birtakım kimseler Pip oraya gidip oynayacak dediler de!"

"O hanımın mutlaka Pip'i bilmesi gerekmez. Ne biliyorsun, belki Pumblechook Amca'yı görmüştür de tanıdığı iyi bir çocuk var mı diye sormuştur. Amca bey Bayan Havisham'dan toprak kiraladığına göre ara sıra kira ödemek için onun evine gidiyor olamaz mı? Bayan Havisham da o zaman ondan böyle bir çocuk bulmasını istemiş olamaz mı? Gerçi sen hiçbir zaman Amca beyin değerini anlamadın, Joseph, ama o hep bizim iyiliğimizi düşünür. Uğruna hizmetçiler gibi didindiğin, şu bizim çocuğu Bayan Havisham'a tavsiye etmiş, sağolsun."

Pumblechook Amca: "Bravo!" dedi. "İyi dedin. Tam üstüne bastın. İşte durum budur, oğlum Joseph."

Ablam: "Dahası var," diye atıldı. "Bayan Havisham'ın yanına girmek bu çocuğun geleceğini sağlama bağlayabilir. Bunu iyi bilen Amca bey, eksik

olmasın, Pip'i hemen bu akşam kendi arabasıyla kasabaya götürecektir. Bu gece kendi evinde yatıp yann sabah da Bayan Ha-visham'ın evine götürecektir. Hay Allah, ben burada durmuş bu aptallara laf anlatayım derken, Amca bey gecikiyor. Çocuk da kir pas içinde!"

Ablam böyle diyerek, hızla üzerime atıldı. Soğuk suyla, sabunlarla öyle bir yoğruldu, kazındım, ovuşturuldu ki kendimden geçer gibi oldum. Temizlenme töreni sona erdikten sonra sırtıma kaskatı ketenden çamaşırlar geçirildi. En dar, en biçimsiz, en korkunç takımlarımı giydim, Amca beye teslim edildim.

Amca bey, içeri girdiğinden beri vermek için can attığı haberi verebilmek fırsatını en sonunda buldu. Sözlerini şöyle bitirdi:

"Bak yavrum, bütün dostlarına, otur, kalk, dua et, ama özellikle seni kendi elleriyle büyütmiş olanlara!" Ben: "Hoşçakal Joe!" dedim. "Yolun açık olsun, güle güle, Pip'çığım, canım!" Joe'dan şimdiye kadar hiç ayrılmamıştım. Hem duygularımdan, hem de gözüme kaçmış olan sabunlardan dolayı ağlamamak için bir süre sıkı sıkı gözümü yummuş olmalıyım ki gökteki yıldızlar falan göremedim. Sonra yıldızlar birer birer parlamaya başladılar yeniden. Ama, içinde bulunduğum durumu onlar hiç anlayamadılar. Bayan Ha-visham'ın evinde oynamaya niçin gidiyorum ki? Oraya gittiğim zaman nasıl bir oyun oynayacaktım? Onlar bunu aydınlatamıyorlardı.

Bizim Amca'nın bir üst sokaktaki dükkânı unlu, baharlı bir koku yayıyordu. Dükkânında küçük küçük, sayısız çekmeceleri vardı. En alttaki çekmeceleri açınca kahverengi kasap kâğıdına sarılı çiçek tohumları, çiçek soğanları gördüm. Acaba güneşli günlerde bu tohumlar, bu soğanlar atlayıp fıskırmak, çiçek açmak isterler mi diye merak ettim.

Sabah erken bir saattir. Bir akşam önce Amca beyin evinde tavarı-Büyük Umutlar

lan eğik bir çatı arasında erkenden uyuya kalmıştım. Sabah erkenden de Pumblechook amcayla birlikte üst sokaktaki dükkâna geldim. Gözüme ilk çarpan, çizgili kadifeyle tohumlar arasındaki yakınlık oldu. Amca bey de, yardımcısı da çizgili kadifeden takımlar giymişlerdi.

Daha sonra farkına vardım ki Bay Pumblechook'un bütün işi, kapı önünde durup yolun karşısındaki semerciye bakmaktır. Semercinin çalışması da Amca beyinkine pek benziyordu: Onun da gözleri arabacının dükkânındaydı. Arabacı ise, iki elini cebine sokmuş, fırıncıyı seyretmekle zamanını geçiriyordu. Fırıncı kollarını göğsünde kavuşturmuş, bakkaldan yana bakıyordu. Bakkala gelince, kapısının önünde durmuş, esneye esneye eczacıya bakıyordu. Gözündeki özel gözlükle durmadan masanın üstündeki saatlerle uğraşan saatçi bu esnaf arasında işiyle uğraşan tek kişiydi sanki.

Amca beyle ben saat sekizde dükkânın arkasındaki odada kahvaltı ettik. Yardımcı çay taşıyla tereyağlı ekmeğini dükkândaki bir bezelye çuvalının üstüne koymuş, oradan yiyip içiyordu. Bay Pumblechook'un arkadaşlığı hiç de hoş değildi. Kendisi domuz pastırmasıyla sıcak, yağlı çörek yerken bana içine biraz süt katılmış ılık suyla birkaç lokma tereyağlı ekmeği vermeyi iyilikten sayıyordu. Sonra, matematikten başka bir şey konuşmak bilmez gibiydi. Daha ben "Günaydın" der demez o, kendini beğenmiş bir tavırla: "Yedi kere dokuz kaç eder bakayım?" diye soruyordu. Ağzıma aldığım

yudumlarla lokmaları yutmama zaman kalmadan: "Yedi kere yedi? Dört? Sekiz? Altı? İki?" diye sorup duruyordu.

Bundan dolayı, saat on olup da yola çıkınca bayağı sevindim. Yalnız, Bayan Havisham'ın karşısında ne yapacağımı kestiremediğim için de içim rahat değildi.

On beş dakika sonra Bayan Havisham'ın evine geldik. Tuğladan yapılmış, eski, karanlık bir yerdi burası; kapısı bacası demir parmaklık içindeydi; hatta pencerelerden bazıları örülüp kapanmıştı. Açık olanlara da demir parmaklıklar çekilmişti. Ön avlu demir parmaklıkla çevriliydi. Kapının çingırağını çalıp bekledik. Bu Pumblechook hâlâ: "Peki on dört?" diye sorup duruyordu, ama ben duymamazlıktan gelerek içeriye bir göz attım. Evin yanında çoktandır çalışmayan bir bira fabrikası vardı.

Bir pencere açıldı. Net bir ses: "Kim o?" diye sordu. Amca bey: "Ben Pumblechook," dedi.

Aynı ses: "Peki bekleyin" dedi, pencere kapandı. Birkaç saniye sonra avluya, elinde bir anahtar destesi olan bir kız geldi. Amca bey: "İşte, Pip'i getirdim," dedi.

Çok güzel ve çok gururlu olan kız: "Pip buymuş, öyle mi?" diye mırıldandı. "Gel bakalım, Pip," dedi.

Pumblechook amca da geliyordu, ama kız onu bahçe kapısında durdurarak: "Bayan Havisham'ı mı görmek istiyorsunuz?" diye sordu. Amca bey bir hayli bozulmuştu. "Kendileri beni görmek isterlerse" dedi. Kız: "Ne yazık ki o sizi görmek istemiyor," dedi. Bunu öyle kesin bir şekilde söylemişti ki Pumblechook amca, fiyakası bozulmuş durumda olduğu halde, sesini çıkaramadı. Bunun acısını benden almak için, sanki, ben bir suç işlemişim gibi: "Oğul, terbiyeni takın, seni kendi elleriyle büyütmiş olanların yüzünü kara çıkarma!" diye öğüt verdi.

Matematik üzerine bir soru daha soracak diye korkup duruyordum.

O genç ve güzel yolu gösterenim, bahçe kapısını kilitledi, eve doğru yürüdük. Yerler tuğla döşeliydi, tertemizdi, ama her yarıktan otlar bitmişti. Bira fabrikasına doğru da bir yol ayrılıyordu; bu yolun üzerinde açık duran eski, tahta bir kapı vardı. Her taraf bomboştu. Fabrikanın boş binalarının içinden esen rüzgâr fırtınada gemi direklerinin gıcirtısı gibi sesler çıkarıyordu.

Büyük Umutlar

di:

Kız benim fabrikaya doğru baktığımı görünce alaylı alaylı söylen-
"Sen şimdi burada yapılan biraların hepsini içsen başın bile dönmez!"

Ben, sıkıla sıkıla: "Tabii, efendim," diye mırıldandım.

"Bu evin biraya ihtiyacı yok. Bodrumlar fıçı fıçı bira dolu."

"Bu evin adı çiftlik evi mi, efendim?"

"Yalnız bir adı bu, çocuk."

"Demek çok adı var, öyle mi, efendim?"

"İki tane, diğer adı Satis. Eski Yunancaymış, ya da Lâtince, yoksa İbranice mi öyle bir şey! Yeter anlamında."

"Yeter çiftliği. Garip bir isim doğrusu, efendim."

Kız: "Evet," dedi. "Ama, anlamı derinmiş. Bu eve sahip olan dünyada başka şey istemez, anlamına gelirmiş. Eski zamanlarda insanlar çok az şeyle yetiniyorlarmış. Her neyse, biraz çabuk yürü."

Bana küçük bir çocuk gibi hitap ediyor ve öyle davranıyordu. Oysa kendisinin yaşı da benim kadardı. Yalnız, kız olduğu için daha büyük gösteriyordu. Hem güzeldi, hem de kendinden emin, soğuk bir duruşu vardı. Bana da öyle bir tepeden bakıyordu ki yirmi yaşında bir kraliçe gibi davranıyordu.

Eve bir yan kapıdan girdik, kocaman sokak kapısının önüne iki sıra zincir gerilmişti çünkü. Gözüme ilk çarpan bütün koridorların karanlık oluşuydu. Kız kapının arkasına yanan bir şamdan bırakmıştı. Bunu eline aldı, birlikte birçok koridordan geçip bir de merdiven tırmandık. Her geçtiğimiz yer kapkaranlıktı; yalnız, mumun ışığı geçtiğimiz yerleri aydınlatıyordu. Sonunda bir kapının önüne geldik. Kız: "Gir içeri," dedi.

Ben, doğrusu, kibarlıktan çok, utangaçlıktan: "Önce siz buyurun, efendim," dedim.

Kız: "Saçmalama çocuk!" diye bağırdı. "Ben gelmiyorum."

Sonra, başını şöyle bir havaya kaldırarak yürüdü, gitti. İşin kötüsü, şamdanı da götürdü.

Ortalık karanlığa boğulmuş, doğrusu içime bir korku girmişti. Ancak, kapıya vurmaktan başka yapacak bir şey olmadığı için kapıya vurdum. İçeriden: "Gir!" diye bir ses geldi. Ben de, girdim, kendimi mumlarla oldukça iyi aydınlatılmış, geniş bir odada buldum.

Odaya gün ışığının hiç girmediği belliydi. Eşyaların birçoğunun biçimi, gördüğü iş bana yabancıydı, ama ortalık bir yerde aynalı bir masa göze çarpıyordu. Ayna yıldız çerçevesiydi, masanın çevresine de ipekli örtüler sarılmıştı. Bunun süslü bir tuvalet masası olduğu anlaşıldığı için bu odanın da kibar bir hanımefendinin tuvalet odası olduğuna karar verdim. Masanın yanındaki koltukta bir dirseği masaya, başı da eline yaslanmış, ömrümde ne o güne kadar, ne de ondan sonra görmediğim kadar acayip bir bayan oturuyordu. Sırtında ağır kumaşlardan bir giysi vardı: Atlas, dantel, ipek... hepsi de beyazdı. Kadının ayakları da beyazdı. Başından aşağı uzun beyaz bir duvak sarkmaktaydı, saçında gelin çiçekleri vardı ama saçları ağarmıştı. Boynunda, ellerinde, kollarında mücevherler ışıldıyordu. Önündeki masanın üstünde de mücevher parıltıları göze çarpıyordu. Sırtındaki kadar değilse bile yine gösterişli, birçok elbiseler, yarı açık bavullar dört bir yana saçılmış duruyordu.

Hanımefendi giyinmesini henüz tamamlamamış gibiydi. Ayakkabısının birini giymiş, diğeri masanın üstünde duruyordu. Duvağı saçına şöyle bir iliştilivermişti. Mendili, eldivenleri, bir demet çiçekle bir tutam tül, küçük bir dua kitabı, karmakarışık, aynanın önünde duruyordu.

Bütün bunları ilk bakışta farkedememişim. Ama, her şeyin beyaz olduğu, daha doğrusu bir zamanlar bembeyazken şimdi solup donuk-laşarak sarardığı göze çarpıyordu. Gelinliğin içindeki gelin de giysileriyle birlikte solmuş sararmış, buruşmuştu, çukura kaçmış gözlerinden

Büyük Umutlar

başka hiçbir canlılık kalmamıştı üzerinde! Bir zamanlar genç bir kızın yuvarlacık endamını sarsın diye yapılan gelinlik şimdi buruş buruş sarkıyordu, çünkü içindeki vücut erimiş, bir deri, bir kemik kalmıştı.

Bir keresinde panayırda mumdan yapılmış, tanınmış bir kişinin tüyler ürpertici bir mankenini görmüştüm. Birinde de bataklıktaki eski kiliselerden birinin avlusunda bulunan bir iskeleti görmeye gitmiştik. Şimdi işte o mummyyla iskelet sanki birleşmiş, bana bakan canlı, kapkara gözler oluşmuştu. Sesim çıksa bağırıacaktım. Ama bağıramadım.

Masa başındaki bu şekil: "Kimsin sen?" diye sordu.

"Pip, efendim."

"Pip mi?"

"Bay Pumblechook'un akrabası, efendim. Oynamaya geldim."

"Yakın gel şöyle, yüzüne bakayım. Daha yaklaş."

Gözlerinle bakmamaya çalışarak karşısına geçtim. Masa üstündeki şeyleri, saatinin dokuza yirmi kala durmuş olduğunu, duvardaki saatin de dokuza yirmi kala durmuş olduğunu farketdim.

Bayan Havisham: "Yüzüme bak" dedi. "Belki de sen daha dünyaya gelmediğin bir günden beri güneş yüzü görmemiş bir kadına bakmaktan korkmazsın sanınmm, öyle değil mi?"

Büyük bir yalan kıvrılarak, "Hayır, korkmam" dedim.

Ellerini birbiri üstüne, sol göğsüne kapayarak sordu.

"Ellerimin altında ne var tahmin edebilir misin?"

"Evet, efendim."

"Ne var?"

"Kalbiniz."

"Evet, ama kırık bir kalp!" dedi.

Hanımefendi bu sözleri üzerinde dura dura söylemişti, söylerken gözlerinde heyecanlı bir bakış, dudaklarında bir garip gülüş belirmişti ki bir tür övünmeyi andırıyordu. Ellerini bir süre göğsünde tuttu, sonra çok ağırmışlar gibi yavaş yavaş çekti.

"Yorgunum, hayatımdan bıkkınım," dedi. "Oyalmak istiyorum. Büyüklerin arasında zevk almıyorum. Haydi, oyna! Seni seyretmek istiyorum."

Bu, benim için yerine getirilmesi çok zor bir emirdi.

Bayan Havisham sözünü sürdürerek: "Bazan garip şeyler isterim ben" dedi. "Bu günlerde de çocukların oyun oynamasını seyretmek istiyorum. Hadi, hadi!" Sağ eliyle, sabırsızlık gösteren bir hareket yaptı. "Oyna bakalım, oyna, oyna!"

Oynamazsam ablamın bana yababilecekleri aklıma geldi. Biran Pumblechook amcanın arabasıymışım gibi, odanın içinde dört dönmeyi düşündüm ama yapamadım. Bayan Havisham'a bakakaldım. Benim aksilik yaptığımı sanmış olacak ki biraz bakıştıktan sonra: "Yoksa sen inatçı, söz dinlemez bir çocuk musun?" diye sordu.

"Hayır efendim. Sizi eğlendirmek isterdim, ama şimdi oynayamam. Sonra benden şikâyet ederseniz ablam kızar, başım derde girer. Onun için oynayabilsem, oynardım. Ama burası bana öyle yabancı ki, her şey öyle değişik, öyle güzel...."

Çok konuşmuş olmaktan korkarak sustum. Gene bakiştık. Sonra hanımefendi gözlerini çevrede gezdirerek: "Onun için her şey öylesine yabancı, benim için öylesine tanıdık," diye söylendi. "İkimiz için de öylesine hüzünlü. Estella'yı çağır" dedi.

Aynada kendi hayaline bakmakta olduğu için kendi kendine konuşuyor sanarak hiç kıpırdamadım. Ama o parıl parıl gözleriyle bana dönerek: "Estella'yı çağır sana!" dedi. "Bunu yapabilirsin herhalde. Kapıya git. Estella'yı çağır."

Bu garip evin karanlık koridorunda durarak görünürlerde olmayan kibirli bir kızın adını çağırmak, Bayan Havisham'ın yanında oyun oynamak kadar zor geldi bana. Neyse ki biraz sonra Estella ses verdi, ko-, ridorun ucundaki karanlıkların içinden elindeki şamdanın ışığı yıldız gibi parladı.

Büyük Umutlar

Bayan Havisham onu yanına çağırdı. Masanın üstünden bir takı alıp kızın göğsüne, saçına doğru, yakışıp yakışmayacağına baktı.

"Bir gün bunların hepsi senin olacak güzelim," dedi. "Sen de, layıksın bunlara. Hadi, bu çocukla iskambil oynayın da ben de seyredeyim."

"Bununla mı? Ama bayağı, kaba bir işçi çocuğu bu!"

Bayan Havisham Estella'ya eğilerek bir şeyler söyledi. Yanlış duymuş olmalıyım, diye düşündüm önce. Çünkü: "Ne önemi var bunun? Onunla biraz dalga geçersin?" diyor gibi gelmişti.

Estelle son derece küçümser bir tavırla bana doğru dönerek sordu:

"Hangi oyunları bilirsin sen, çocuk?"

"Papaz kaçıdan başka bir şey bilmem, efendim."

Bayan Havisham Estella'ya: "Haydi başla!" dedi, oyuna oturduk.

Bu odadaki bütün hayatın, tıpkı saatler gibi, çok zaman önce durmuş olduğunu farketmeye başlıyordum. Bayan Havisham masanın üstünden almış olduğu takılan tekrar eski yerlerine koymuştu.

Estella iskambil kâğıtlarını dağıtırken gözüm tuvalet masasının üstündeki ayakkabıya ilişti. Bir zamanlar beyazken şimdi sararmış olan bu tek ayakkabının hiç giyilmemiş olduğunu farkettim. Hanımefendinin çıplak ayağındaki, bir zamanlar beyaz olan ve şimdi sararmış olan ipek çorap da parça parçaydı. Zamanın, hayatın akışı böyle durmamış olsaydı odadaki o solgun, eski eşya, o çökmüş vücut, o çürümüş gelinlik, ne kadar eski, ne kadar dökülmüş, çözülmüş olurlarsa olsun yine de böyle bir mezarlık, ölüm havası vermezlerdi insana. O gelinlikle duvak, kefeni andıramazlardı böyle.

Biz iskambil oynadık, Bayan Havisham da kefeni içinde bir ceset gibi oturmaya devam etti. Hani çok eski çağlardan kalma ölümler vardır, kazılıp meydana çıkmalarıyla dağılıp toz haline gelmeleri bir olur; Bayana Havisham da öyle gibiydi. Sanki üzerine bir damla gün ışığı vur-sa dağılıp gidecek, ortadan kaybolacak gibiydi.

Estella: "Ne kaba bu çocuğun elleri!" diye burun kıvırdı, "Ayakkabıları da öyle!"

O zamana kadar ellerimden, ayakkabılarımdan utanmak aklıma gelmemişti: ama Estella'nın bana karşı duyduğu küçümseme öyle kuvvetliydi ki bulaşıcıydı sanki. Ondan bana geçti hemen.

İlk oyunu o kazandı. Bu kez kâğıtları ben dağıttım. Estella ben bir yanlışlık yapayım diye dört gözle bekliyordu. Bunu bildiğimden elim ayağıma

dolaştı, o da kaba saba, görgüsüz bir işçi çocuğu olduğumu yüzüme vurmaktan geri kalmadı tabii ki.

Bizi seyretmekte olan Bayan Havisham bir ara bana döndü:

"Sen ona bir şey söylemiyorsun. O sana o kadar ağır şeyler söylüyor, ama sen susuyorsun. Söyle bakalım, nasıl buluyorsun onu?"

"Söyleyemem," diye kekeledim.

Bayan Havisham bana doğru eğilerek: "Kulağıma söyle," dedi.

Ben de: "Çok kibirli," diye fısıldadım.

"Başka?"

"Çok güzel."

"Başka?"

"Çok hakaret ediyor."

"Başka?"

"Ben evime gitmek istiyorum."

"Hem o kadar güzel diyorsun, hem de bir daha hiç görmemek mi istiyorsun onu?"

"Orasını bilmem, ama artık evime gitmek istiyorum."

Bayan Havisham yüksek sesle: "Yakında gidersen," dedi. "Şimdi oyunu bitir."

İlk geldiğimde o garip gülümsemesini görmemiş olsam Bayan Havisham'ım yüzünün hiç gülmediğine inanırdım. Bu yüzde odadaki her şey çok önce donup kalmış, düşünceli, çatık bir kalıp halini almıştı sanki.

Büyük Umutlar

Bu oyunu da Estella kazandı. Sonunda benim elime deymiş oldukları için iskambil kâğıtlanndan bile tiksiniyoimus gibi kartları şöyle bir elinden attı.

Bayan Havisham: "Buraya bir daha ne zaman geleceksin?" diye sordu.

Ben o günün çarşamba olduğunu söylemeye başlamıştım ki hanımefendi yine sabırsız bir işaretle beni susturdu.

"Haftanın günleri ilgilendirmez beni! Ayların bile adlarını unuttum. Altı gün sonra gel. Olur mu?"

"Olur efendim."

"İndir şunu aşağıya, Estella, yiyecek bir şeyler ver. Bırak biraz dolaşım bakınsın. Güle güle, Pip!"

Şamdan ışığının peşi sıra yukarı çıkmış olduğum gibi yine aynı ışığın arkasından aşağı indim. Estella şamdanı gene kapı arkasındaki yerine bıraktı.

" Hâlâ gündüz olduğunu unutmuştum. Kapı açılıp içeriye güneş dolunca epey şaşırımdı.

Estella: "Burada bekle beni, çocuk," diyerek beni dışarı çıkardı. Sonra kendisi yine içeri girip kapıyı kapadı.

Bahçede yalnız kalınca yaptığım ilk iş kaba saba ellerimle adı ayakkabılarıma bakmak oldu. "Keşke Joe daha kibar bir adam olup da beni de daha kibar yetiştirseydi," diye düşündüm.

Estella biraz ekmekle et, bir de küçük bir tas birayla geldi. Bardağı yere koydu. Ekmekle eti de elime, çok pis bir köpekmişim gibi yüzüme bakmadan verdi. Yerin dibine geçmişim, içim sızlıyordu, gü-cenmişim, kızmışım, üzülmüşüm, kahrolmuşum. O anda duyduğum acıya isim

veremiyorum. Bu acının adı var mıdır, yok mudur, bilmem! Ama gözlerim yaş içindeydi.

Bunu görünce kızın yüzü birden sevinçle parladı. Bu sevinç parıltısı da benim onuruma dokunduğu için hemen gözyaşlarımı tuttum.

Meydan okurcasına kıza baktım. Bunun üzerine o başını kibirli bir hareketle şöyle bir arkaya atarak yanımdan ayrıldı.

O zaman ben yüzümü saklayacak yer aradım. Fabrikaya giden yolun üstündeki kapının arkasına saklanıp, kolumu duvara, yüzümü koluma dayadım, ağlamaya başladım. Bir yandan da duvarı tekmeliyor, kendi saçlarımı çekiordum. Yüreğim öylesine yanıyordu, içimdeki o isim veremediğim acı öylesine derindi ki bir şeyler yapmak gereği duyuyordum.

Ablamın yetiştirmesi beni çok çekingen ve duyarlı yapmıştı. Çocuklar kendi yaşadıkları dünyanın içinde en çabuk olarak haksızlığı sezerler, en derin olarak haksızlığı duyarlar. Çocuğun uğradığı haksızlık bize küçücük bir şeymiş gibi gelebilir, ama çocuk da küçük olduğu için kendi dünyasının bütün ölçüleri kendi boyuna göredir. Tahtadan at çocuğun gözünde safkan bir at büyüklüğünde görünür.

İşte ben de çok küçüklüğümde beri kendi kendimi hep haksızlıklarla karşı karşıya bulmuştum. Eskiden beri, o her rüzgârda değişen, öfkeli tutumlarıyla ablamın bana daima haksızlık ettiğini çok iyi far-ketmişim. İşte çok çekingen, çok sıkılgan, duyarlı oluşumun en büyük nedeni budur.

O gün içimdeki acının bir kısmını böylece tekmelerimle duvara yedirip ellerimle saçımdan kopardım. Sonra kolumun kenarıyla yüzümü silerek geri döndüm. Ekmekle et bana iyi geldi, bira da kanımı ısıttı. Çok geçmeden neşelenerek çevreme bakınmaya başladım.

Gerçekten de çok ıssız bir yerdi burası. Farbikanın avlusunda direği eğrilmiş bir güvercinlik bomboş duruyordu. Ahırlarda ne at, ne domuz, ne de depolarda hayvan yiyeceği vardı. Havadaki bira kokusu eksikliğini insan adeta kokluyordu. Yandaki bir aralıkta boş fiçilerden meydana gelmiş bir harman yeri vardı. Birden Estella'nın en uçtaki fiçilerin üstünde yürümekte olduğunu gördüm.

Arkası bana dönüktü. O güzel, uzun kestane rengi saçlarını iki tu-Büyük Umutlar

tam halinde iki eline alıp kollarını açmış, hep önüne bakarak fiçiden fiçiyeye, adım adım ilerliyordu.

Fabrikanın yüksek tavanlı ana binasına girdim. Bira yapmakta kullanılan araç gereç hâlâ oradaydı. Arkada, tavana doğru yükselen ince, dar bir merdiven vardı. Estella şimdi de buraya gelmiş, bu merdivenin basamaklarını çıkmaktaydı. Yüksek bir balkon kapısından dışarı çıktığını gördüm. Uçup havaya karışır gibi oldu.

Tam o sırada son derece garip bir şey oldu. Balkonun ışıklı kapısına bakarken kamaşmış olan gözlerimi sağdaki tavan atkısına çevirmiştim ki, ansızın, bu atkıya boğazından asılmış bir şey gördüm. Baştan aşağı sararmış beyazlar içinde bir şeydi bu. Ayaklarının yalnız birinde ayakkabı vardı. Elbisesinin eskilikten kâğıda dönmüş süsleriyle dantellerini gördüm.

Bu sallanan şeyi görünce korkuya kapılmışım. Şeklin az önce orada olmadığını bildiğim için duyduğum korku daha da arttı. Ne yapacağımı bilemeyerek önce kapıya doğru, sonra dönüp onun asılı durduğu yere

doğru koştüm. Korkuların en korkuncuna işte o zaman kapıldım. Çünkü, şimdi, görünürde hiçbir şey yoktu.

Hemen dışan fırladım. Kış havasının soğuk ama parlak güneşiyle sokaktan geöen insanların sesleri biraz aklımı başıma getirdi. Tam o sırada Estella yanıma yaklaşmamış olsaydı yine de kendimi toplamakta zorluk öekerdim. Estella korktuğumu anlarsa bana tepeden bakmasına yeni bir fırsat çıkmış olurdu, ben ona hiçbir fırsat vermemeliydim.

Estella kapıyı açtı, tutup benim çıkmamı bekledi. Yüzüne bakmadan gidecektim. Ama o beni çıldırtmak ister gibi eliyle koluma dokundu.

"Neden ağlamıyorsun?"

"İstemiyorum da ondan."

"İstiyorsun işte! Ağlamaktan gözlerin kapanıyor ama. şimdi de kendini tutmasan ağlayacaksın."

Alaylı bir kahkaha atıp beni dışarı doğru itti, sonra bahöe kapısını arkamdan kilitledi.

Doğru Pumblechook amcalara gittim. Evde olmadığını duyunca da sevindim. Bayan Havisham'ı görmeye bir daha ne zaman gideceğimi dükkâna bildirerek köyün yolunu tuttum.

Yolda yürürken gördüklerimi düşünüyordum. Beni en çok düşündüren bir işçi çocuğu oluşum, ellerimin kabalığı, ayakkabılarımın adiliğiydi. Bir gün önce kendimi ne kadar akıllı sanıyorsam, şimdi de o kadar aptal buluyordum.

Eve gelir gelmez, ablam beri sorgulamaya başladı. Bayan Havisham'ı soruyordu. Fazla bir şey söylemedim.

Eğer Bayan Havisham'ı, gözlerimle gördüğüm şekilde anlatırsam, sözlerimi yanlış anlayacağından emindim. Yalnız bu değil, Bayan Havisham da yanlış anlaşılacaktı. Gerçi onu ben de hiç anlamamıştım. Ama yine de onu, Estella'yı ablamın meraklı gözlerinin önüne serersem kabalık etmiş olacaktım sanki. Onun için, sorularına elimden geldiği kadar kısa karşılıklar verdim, ablam da ödöl olarak kafamı tekrar tekrar duvara vurdu.

İşi en kötüsü o Pumblechook olacak koca şarlatan da merakına dayanamayıp akşama doğru arabasıyla eve geldi. Donuk gözleri, açık ağzı, soru işareti gibi dikilmiş saçlarıyla, boğazındaki problemlerin gazından inip kalkan yeleğiyle bu şeytanı karşımda görür görmez benim de konuşma istemeyişim tuttu.

Pumblechook amca ocak başındaki şeref koltuğuna kurulur kurulmaz sorguya başladı:

"Evet evlat, nasıl zaman geöirdin bakalım?"

Ben: "Fena değildi, efendim," deyince ablam karşıdan bana yum-Büyük Umutlar

ruğuğu salladı. Pumblechook amca: "Fena değil mi?" diye gürlledi. "Cevap değil bu. Ne demek fena değil?"

Biraz durduktan sonra aklıma yeni bir şey gelmiş gibi: "Yani fena değil demek," dedim.

Ablam bir öiğlik kopardı. Üstüme atılmak üzereydi, ama Amca bey: "Öfkelenme," diyerek onu durdurdu. "Bana bırak bu çocuğu."

Sonra kollarını sımsıkı göğsünde kavuşturup başını burgu gibi şöyle bir çevirerek gözümün içine baktı.

"Doğru dürüst cevap ver bakalım, çocuk! Bayan Havisham'ı anlat bize."

"Uzun boylu, esmer," diye anlatmaya başladım.

Ablam hemen: "Öyle mi, Amca bey?" diye sordu.

Pumblechook, onaylar gibi başını sallayıp bir göz kırptı. Onun Bayan Havisham'ı ömründe görmemiş olduğunu ben daha yeni anlamıştım, çünkü Bayan Havisham ne uzun boyluydu, ne de esmer!

Pumblechook amca: "Söyle bakalım, çocuk" diye sorgusuna devam etti.

"Bugün sen yanına gittiğinde Bayan Havisham ne yapıyordu?"

Ben hemen: "Siyah kadifeden bir paytonda oturuyordu" dedim.

Bay Pumblechook'la ablam faltası gibi açılmış gözlerle birbirlerine baktılar. Sonra ikisi bir ağızdan konuştular:

"Siyah kadife araba mı?"

Ben: "Evet" dedi. "Bir de Estella diye bir kız vardı, yeğeni galiba. Estella ona arabanın penceresinden şarapla pasta veriyordu, altın tabak üstünde. Hepimiz altın taslardan şarap içip altın tabaklarda pasta yedik. Ben arabanın arkasındaki uşak yerinde durup yedim, çünkü Bayan Havisham öyle istemişti."

Amca bey, "Başkaları var mıydı?" diye sordu.

"Dört köpek vardı," dedi. "Kocaman köpekler onların önüne de gümüş bir sepet içine dana pirzoları koydular, onlar da bunları kapışmak için kavga ettiler."

Pumblechook'la ablam yine şaşkın şaşkın bakiştılar. Ben ise deliden farksızdım. İşkenceye dayanamadığı için aklına ne gelirse söyleyen bir şahit gibiydim.

Ablam: "Nedere duruyordu bu araba?" diye sordu. "Bayan Havisham'ın odasında" dedim. Sonra gözlerinin açıldığını görünce hemen: "Yalnız, at falan yoktu" diye durumu kurtardım.

Ablam: "Olamaz" diye Amca beye döndü. "Neler diyor bu çocuk?"

Amca bey: "Bence bu tahtirevan gibi bir şeydir," dedi. "Bu hanım esintilidir, biliyorsunuz, pek esintilidir... Koltuk yerine tahtirevana oturmak isterse, bunu yapabilir."

"Sen kendisini orada hiç gördün mü?"

Sonunda her şeyi açıklamak zorunda kalan Pumblechook: "Nasıl görebilirim? Kendisini ömrümce görmüş değilim ki! Bir kez bile görmedim!" diye açıkça söyledi.

"Öyle mi? Ama öyleyse nasıl konuştunuz?" Pumblechook canı biraz sıkılmış olarak anlattı: "O eve girilince hanımefendinin kapısına gidilir. Kapı aralık durur, öyle konuşulur. Herhalde bu kadanndan olsun haberin vardır. Her neyse, çocuk oraya oynamaya gitti. Ne oynadınız bakalım oğlum?"

"Bayraklarla oynadık," dedim.

O gün uydurduğum yalanlan düşündükçe bugün bile kendime yaşıyorum, bunu açıkça söyleyebilirim.

Ablam birden: "Bayrak ha!" diye soludu.

Ben: "Evet," dedim. "Estella'nın elinde mavi bir bayrak vardı. Bana kırmızı bir bayrak verdiler. Bayan Havisham'da üstü boydan boya altın yıldız

serpili bir bayrak sallıyordu arabanın penceresinden. Hepimiz bayraklarımızı salladık. Sonra kılıçlarımızı sallayıp Bravo! diye bağırdık."

Büyük Umutlar

Ablam: "Kılıç mı?" diye bağırdı. "Kılıcı nereden buldunuz?"

"Dolaptan olduk. Dolapta tabancalar da vardı. Reçel kavanozları, hap kutulan falan. Sonra, odaya hiç gün ışığı girmiyordu. Hep mumlar yakmışlardı."

Pumblehook amca bilmiş bilmiş başını sallayarak: "Öyledir" dedi.

"Sahiden öyledir. Ben de gördüm."

Şimdi ikisi de bana bakıyorlardı. Ben de pek saf bir tavır takınarak onlara baktım.

Başka şey sorsalar kendimi ele verirdim mutlaka, arka bahçede bir balon durduğunu söylemeyi düşünüyordum çünkü, yoksa fabrikada bir ayı mı var desem diye duraksamasam söyleyecektim neredeyse. Onlar şimdiye kadar dinlemiş olduklarının tartışmasına dalarak sorgunun arkasını getirmedi.

Az sonra Joe ikinci çayı için içeri geldi. Ablam da ona benim bütün söylediklerimi anlattı.

Joe'nun o masmavi gözlerinin şaşkınlıktan devrilip durduğunu görünce içim burkuldu. Ama tek düşüncem oydu, diğerleri değil. Joe'ya yalnız Joe'ya karşı bir suç işlemiş olduğumu düşünüyordum.

Joe yeniden örsünün başına döndü. Amca bey arabasına binip gitti. Ablam çay bulaşıklarını yıkarken ben de Joe'nun yanına gittim, dükkânı kapayınca kadar onun yanında kaldım. İşinin bitmek üzere olduğunu görünce konuşmaya başladım:

"Ateşi söndürmeden, sana bir söyleyeceğim var, Joe."

Joe sandalyesini çekip oturarak: "Öyle mi?" dedi. "Söyle bakalım Pip'çiğim, neymiş?"

Gömleğinin kolunu alıp iki parmağımın arasında ovuşturarak: "Joe," dedim, "Az önce o Bayan Havisham hakkında anlattıklarım var ya?"

"Var, hem de nasıl!"

"Çok kötü, Joe, ama hepsi yalandı onların."

"Ne diyorsun, Pip? Yani.."

"Evet, yalandı hepsi."

"Hepsi mi, Pip? O arabalar, pastalar? Ama köpekler doğruydu, değil mi? Hiç olmazsa köpekler? Pip'çiğim hiz olmazsa bir tek, minicik, yavru köpek?"

Bunun üzerine her şeyi anlattım Joe'ya. Estella'nın nasıl bana bayağı, kaba dediğini. Bunun nasıl ağırıma gittiğini, amca beyle ablamın nasıl üstüme düştüklerini, nasıl nedenini bilmeden o kocaman yalanları uydurduğumu... hepsini söyledim.

İkimiz için de zor bir durumdu bu. Joe durumunu anladı ve bana yardımcı olmaya çalıştı. Biraz dalgın, düşünceli durduktan sonra:

"Kesin olan bir şey varsa, o da şudur Pip: "Kısacası, yalan yalandır.

Nedeni ne olursa olsun, yalan söylememek gerekir. Bir daha sakın yalan söyleme, tamam mı, Pip? Kaba maba olmaya gelince kabalıktan kurtulmanın çaresini de yalancılıkta bulamazsın. Hem zaten bu işe pek

aklım ermedi benim. Neden bayağı olacakmışsın sen, bak okuyup yazan bir çocuksun."

"Hiçbir şey bildiğim yok, Joe. Sadece sen beni bir şey sanıyorsun, ama ben fazla bir şey bilmiyorum."

"Pip'çiğim, daha yaşın küçük. Elbet öğreneceksin. Başında tacıyla tahtında oturan Kral bile meclisteki kararlarını yazabilmek için önce alfabeyi öğrenmek zorunda kalmıştır.

Joe'nun söyledikleri bana çok anlamlı, bilgece geldi ve bana bir umut verdi.

Joe dalgın dalgın: "Zanaat, kazanç bakımından biraz aşağı tabakadan olanların, daha yüksek tabakadan gelenlerin evlerine gidip oyun oynamaları uygun mudur, değil midir, düşünmek gerek" diye söyledim "Oyun oynamak dedim de aklıma geldi. İnşallah sahiden bayrakla oynamışsınızdır, Pip'çiğim?" "Hayır, Joe."

Büyük Umutlar

"Üzüldüm bu işe, Pip. Aşağı, yukarı tabakasına gelince düşünmek gerek ama, şu sırada düşünmenin bir değeri yok, çünkü ablan hemen ayaklanır. Bunu da bile bile göze alamayız, değil mi, Pip? Şimdi, iki gözüm, sana bir dost nasihati söyleyeceğim. Kabalıktan kurtulup incelme işini doğru yoldan beceremezsen, eğri yoldan hiç beceremezsin. İşte bunun için sakın bir daha o yalanları uydurayım deme, Pip'çiğim. Doğru yaşa, rahat olarak ölürsün." "Bana kızmadın ya, Joe?"

"Yok, canım. Hani o dana pizolaları, kapışan köpekler falanlar;- dan söz etmek istiyorum. Senin iyiliğini isteyen bir dostun olarak dilet rim ki yukarı çıkıp yattığın zaman, bu kuyruklu yalanlarını dualarının arasında hatırlayıp bunlardan vazgeçersin."

Tavan arasındaki küçük odama çıkıp dua ederken, Joe'nun tavsiyelerini unutmamıştım. Unutmamıştım, ama küçüktüm henüz. Aklım da öylesine kaşmıştı ki böyle şeyleri kavrayacak durumda değildim. Duamı okuyup bitirdikten sonra hâlâ uyanık yatıyordum. Estella görse, kimbilir Joe'yu ne kadar kaba bulur, diye düşünüyordum. Kimbilir Joe'nun ayakkabılarını ne kadar kaba, ellerini ne kadar sert bulurdu! Ablamla Joe hâlâ mutfakta oturmaktaydılar. Ben de biraz önce mutfaktan gelmiştim. Bayan Havisham'la Estella ise mutfakta oturmak nedir bilmiyorlardı. Böyle şeylerden çok uzaktı onlar!

Uykulu uykulu: "Miss Havisham'lardayken neler yapardım..." diye düşünmeye başlamıştım. Orada yalnız birkaç saat değil de haftalar, aylarca kalmıştım sanki... Haftalarca, aylarca kalmış, o günleri sık sık anmayı huy edinmişim sanki...

Unutulmaz bir gün oldu bu benim için; hayatımda çok büyük değişimler yaptım çünkü. Ama zaten herkesin hayatında öyle değil midir? Ömrünüzdeki sayılı günlerden bir tekini yaşamamış sayalım.... kaderinizin akışı kimbilir ne kadar başka olurdu. Bu satırları okurken bir an durun, hayatınızı saran o uzun zinciri düşünün... ister demirden olsun,

ister altından, ister dikenden olsun, neden olursa olsun... o sayılı günlerden biri yaşanmayıp da ilk halkası meydana gelmeseydi bu zincir belki de hiç örülmezdi.

Birkaç gün sonra... Bir sabah pek mutlu bir düşünceyle uyandım: Bu kabalıktan, bayağılıktan kurtulmak için yapabileceğim en iyi şey Bidy'den ders almak, onun bütün bildiklerini öğrenmekti.

O akşam Bay Wopsle'nin Büyük teyzesinin okuluna gittiğimde, sabahki düşüncelerimi gerçekleştirmek için Bidy'nin yanına sokuldum. Birtakım nedenlerle hayatta ilerlemek istediğimi, Bidy bütün bilgisini benimle paylaşırsa çok memnun kalacağımı söyledim. Bidy herkesi memnun etmek isteyen, pek uysal bir kızdı, istediğimi kabul ettiği gibi beş dakika içinde uygulamaya başladı.

Bay Wopsle'nin Büyük teyzesinin okulundaki eğitim yöntemi şöyleydi: "Öğrenciler elma geveleyip birbirlerinin sırtından içeri çöp sokmakla zaman geçirirken Büyük teyze uyuklardı. Derken kendini şöyle bir toparlar, elindeki sopayla öğrencilerin üzerine, kimseyi ayırdetme-den saldırırdı. Öğrenciler onun bu saldırısına karşılık alay ederlerdi. Sonra sıraya dizilir, paçavralaşmış bir kitabı elden ele gezdirerek arı vızıltısı gibi bir sesle okurlardı. Bu kitabın içinde bir alfabe, birkaç sayı, bir de çarpım tablosu vardı. Kitap elden ele dolaşmaya başlar başlamaz Büyük teyze kendinden geçerdi, öğrenciler bunun üzerine, bakalım kim kimin ayağına daha hızlı basabilecek diye bir yarışmaya başlardı. Çok zihin açıcı olan bu faaliyete Bidy, sınıfa üç tane eski püskü İncil dağıtarak son verirdi. İncil'e meydan okuyan öğrencilerle Bidy yumruk yumruğa çarpışmak zorunda kalırdı. Ama sonunda hep o üstün gelirdi. Sonra bir sayfa numarası verir, o sayfayı yüksek bir sesle okumaya başlardı. Bizler de hep bir ağızdan o sayfayı okurduk. Bu şamata zamanla Büyük Teyzeyi ayıltırdı.

Sendeleyerek kalkar, rastgele bir çocuğu gidip kulaklarını çekerdi.

Bu şartlar altında kaba sabalıktan kurtulmak bana çok güç olacak
Büyük Umutlar

gibi geliyorsa da bir kez denemeye karar vermiştim. Zaten Bidy de hemen o akşam bilgilerini benimle paylaşmaya başladı.

Bizim köyde bir meyhaneye vardı. Joe da bazan orada pipo içmeye giderdi. O akşam okula giderken ablam sıkı sıkıya tembih etmişti: Dönüşte oraya uğrayıp Joe'yu alarak eve getirecek, yoksa kafamı uçmuş bilecektim. Onun için, okul dönüşü doğru meyhanenin yolunu tuttum. Meyhanenin içinde bir içki tezgâhı vardı. Yandaki duvarın üzerinde de upuzun hesap tabloları yazılı dururdu. Bu tablolar hiç kısalmaz, bu hesaplar hiç kapanmaz gibi gelirdi bana. Kendimi bileli bu tablolar bu duvardaydı, yıllar boyunca benden daha çok boy atmışlardı.

Cumartesi akşamı olduğu için meyhanecinin bu hesaplara ters ters baktığını farkettim. Kendisine iyi akşamlar diledikten sonra geçidin öte yanındaki odaya gittim. Bu odanın ocağında gürül gürül bir ateş yanıyor, Joe ocak başında piposunu tütürüyordu. Yanında Bay Wops-le ile bir de yabancı vardı.

Joe beni her zamanki gibi: "Hoşgeldin, Pip'çığım," diyerek selamladı. O böyle der demez yanındaki yabancı döndü, bana baktı. Şimdiye kadar hiç görmemiş olduğum biraz sinsi duruşlu bir adamdı. Boynu sakat olduğundan başı hep yana dönüktü, gözlerinden biri de tüfekle nişan almış gibi yan kapalıydı. Ağzında da bir pipo vardı. Piposunu çekti, havadaki dumanları yavaş yavaş üfleyerek bana baktı, selamlar gibi başını

salladı. Ben de başımı sallayınca adam yine başını salladı, yanibaşında oturmamı ister gibi kanepede yer açtı. Ama ben meyhaneye gittiğim zaman Joe'nun yanına oturmaya alışık olduğum için: "Te- • şekkür ederim, efendim," diyerek Joe'nun karşı kanepede açmış olduğu yere geçtim.

Yabancı adam Joe'ya baktı, onun başka şeyle meşgul olduğunu
70 .

görünce bana yine baş salladı, öyle bir şekilde bacağını ovuşturmaya başladı ki doğrusu çok garip geldi bana.

Yabancı sonra Joe'ya dönerek: "Az önce demirci ustası olduğunu söylüyordun, ahbap," dedi. Joe: "Evet, öyle," dedi. "Ne içersin... adını söylememiştin sanırım." Joe bu kez adını söyledi.

Yabancı da: "Ne içersin, Bay Joe Gargery?" diye sordu. "Bunlar benden! Kalkmadan önce bir şeyler içelim."

Joe: "Doğrusunu istersen kimseden içki içmek benim adetim değildir," diye reddetti.

"Adetin olmasın varsın... ayda yılda bir... hem de bir Cumartesi gecesi içiver işte! Hadi, Bay Gargery, ne istiyorsan iç."

Joe: "Oyun bozanlık etmek istemem," dedi. "Rom olsun." Yabancı: "Rom" dedi. "Acaba diğer bey ne ister?" Bay Wopsle de: "Rom" deyince yabancı meyhaneciye seslendi: "Üç rom bize!"

Joe Bay Wopsle'yi yabancıya tanıtmak gereği duyarak: "Bu beyi bir dinleseniz içiniz açılır," diye anlattı. "Bizim kilisede rahip yardım-cısıdır kendileri."

Yabancı adam bana doğru boyun bükerek hemen, "Hah, tanıdım" dedi.

"Şu ıssız kilise, hani mezarlığı bataklığa bakan?" Joe: "Tamam," dedi.

Yabancı derin bir oh çekerek şöyle yan döndü, yanında kimse olmadığı için bacaklarını kanepeye uzattı. Ateşe bakan gözlerinde gene sinsi bir bakış, yüzünde bir yan sırtış görür gibi oldum.

"Buraları pek tanımam, ama ırmak yakınları çok ıssız ve çok çorak" diye söylendi.

Joe: "Çoğu bataklıklar ıssızdır," dedi.

"Elbette, elbette... Hiç çingeneler falan gelip konaklar mı oralarda, serserilerin saklandığı olur mu?"

Büyük Umutlar

Joe: "Yok," dedi. "Ara sıra hapisane gemisinden bir iki firari çıkar, o kadar. Onlan da, kolay kolay ele geçiremeyiz., değil mi ha, Bay Wopsle?"

Bay Wopsle "evet" der gibi başını salladı.

Yabancı: "Demek firari kovaladığınız oldu?" diye sordu.

Joe: "Bir kez olduydu," dedi. "Zavallıları yakalamak istediğimizden değil, seyretmek için gitmiştik. Değil mi, Pip?"

"Evet, Joe."

Yabancı o görünmeyen tüfeğiyle tam bana nişan alırcasına yine bana doğru boyun kırmıştı.

"Aslan gibi delikanlı bu, maşallah! Adı ne?"

Joe: "Pip," dedi.

"Asıl adı mı Pip?"

"Yok, yok, asıl adı değil."

"Soyadı mı Pip?"

Joe: "Yok," dedi. "Bir çeşit takma isim... küçükken kendi kendine koymuştu bu adı."

"Oğlun mu oluyor senin?"

Joe düşünceli bir tavırla: "Yok," dedi. "Yok, oğlum değil."

Gerçi bu konuda öyle derin düşünmesine gerek yoktu, ama o havada, insanı düşünceli, filozof olmaya sevkeden bir şey var gibiydi.

Adam: "Yeğen falan?" diye sordu.

Joe gene derin derin düşünerek: "Hayır," dedi. "Yeğenim desem yalan olur."

Bu kez yabancı: "Peki öyleyse neyin oluyor?" diye bağırdı.

Bunun üzerine Bay Wopsle atıldı. Akrabalık konularında her türlü bilgisi olan, bir erkeğin hangi kadın arkabalanyla evlenip evlenemeye-ceği konusunda meslekten uzmanlığı bulunan bir kişi olarak, Joe ile benim aramdaki bağlan inceden inceye açıkladı.

Bütün bu süre boyunca yabancı adam başka bir kimseye bakmıyor, hep bana bakıyordu. Yalnız, artık hiç konuşmuyordu. Ancak romla su kadehleri geldikten sonra bir harekette bulundu... hem de son derece garip, şaşırtıcı bir hareket!

Sadece ben seyretmem için düzenlenmişti bunu. Adam romla suyunu bana göstere göstere, uzun uzun karıştırdı. Ama meyhanecinin getirdiği kaşıkla değil de bir eye ile karıştırıyordu.

Bunu öyle bir kullandı ki eğeyi benden başka gören olmadı. Sonra adam eyeyi silerek göğüs cebine soktu. Ama bunun Joe'dan çalmış olduğum eye olduğunu, bu adamın benim mahkûmu tanıdığını ben aleti görür görmez anlamıştım. Oturduğum yerden büyülenmişcesine onu seyretme cteydim. Ama o şimdi bana pek aldırmayarak arkasına yaslanmış, daha çok pancar ürününden konuşuyordu.

Yarım saat sonra rom kadehleri boşalınca Joe ayağa kalkarak beni elimden tuttu. Bunun üzerine, yabancı adam: "Bir dakika, Bay Gar-gery," dedi. "Cebimde yanılmıyorsam bir şilinin var. Bulabilirsem şu delikanlının olsun!" Cebinden çıkardığı bir avuç bozukluğun arasından şilini aldı, buruşuk bir kâğıt parçasına sardı, bana uzattı.

"Al bakalım, senin olsun," dedi. "Başkasına vermek yok ha! Senin olacak!"

Ben Joe'nun eline sımsıkı sarılmış, yabancıнын yüzüne, terbiye kurallarına sığmayacak şekilde bakarak teşekkür edip parayı aldım. Yabancı adam Joe ile Bay Wopsle'ye iyi geceler diledi, bana o kısık nişancı gözüyle şöyle bir baktı. Ama hayır, bakış değildi bu; daha doğrusu, gözünü ağır ağır kapamıştı. Bazen bir gözü yummak o gözle bakmaktan daha etkili olur.

Eve girdiğimizde ablamın keyfi oldukça yerindeydi. Joe, bu az rastlanır durumdan cesaret alarak şilin olayını ona anlattı. Ablam da

Büyük Umutlar

zafer kazanmış gibi bir tavırla hemen atıldı:

"Sahte olsa gerek, yoksa neden durup dururken, çıkarsın çocuğa versin! Ver şunu bakayım!"

Şilini sargısından çıkarıp gösterdim. Sahte olduğu anlaşıldı, ama ablam parayı yere fırlatıp sargı kâğıtlarını kaparak: "Bu da nesi?" diye bağırdı, "iki tane beş liralık kâğıt bunlar!"

Gerçekten de bizim şilin, benim çocuk gözlerime bayağı pek sıcak, pek şişman görünen iki tane kâğıt paraya sarılmıştı. Joe hemen şapkasını kaptığı gibi kâğıt paralan sahibine geri vermek üzere meyhaneye koştu. Ben ise köşedeki sandalyenin üzerine oturmuş, boş gözlerle ablama bakakalmıştım. Meyhanedeki yabancıнын çoktan çıkıp gitmiş olduğuna emindim.

Az sonra, Joe döndü geldi. Yabancıyı bulamamış, ama meyhaneye banknotlara dair haber bırakmış. Bunun üzerine ablam paraları bir başka kâğıda sarıp zamkla yapıştırdı, misafir odasında süs diye duran bir çaydanlığın içindeki kurutulmuş gül yapraklarının altına sakladı. Banknotlar bu çaydanlığını içinden geceler gecesi bana rüyalarım girip uykularımı dağıttılar, günlerce rahatımı kaçırdılar.

O gece yattığım zaman da doğru dürüst uyuyamadım. O görünmeyen tüfeğiyle bana nişan alan yabancı bir türlü aklımdan çıkmıyordu. Mahkûmlarla gizliden gizliye ilgili bulunmanın ne kadar adi, ne kadar kaba bir şey olduğunu düşünüyordum. Günlerdir çevrem bayağılığına üzülürken kendi geçmişimin bu lekesi nedense aklıma gelmemişti. Hele o eye gözümün önünden hiç gitmiyordu. En ummadığım anlarda bu eye karşıma çıkıverecekmiş gibi bir korku benliğimi sarmıştı. Önümüzdeki Çarşambaya yine Bayan Havisham'lara gideceğimin avuntu-suyla kendi kendimi uyuttum. Ama rüyamda oda kapısının aralandığını, eyeyi, hiç görmediğim birinin içeri doğru uzattığını gördüm, büyük bir çığlık atıp uyandım.

Bayan Havisham'lara gittim, çingırağı çekine çekine çaldım. Kapıyı Estella açtı. Ben içeri girince kilitledi, önüme geçerek şamdanın durduğu o karanlık koridora gım. Şamdanını eline alıncaya kadar hiçbir şey söylemedi. Bana omzunun üstünden bakarak: "Bugün böyle geleceksin," dedi, beni evin başka bir yanına götürdü. Bu çok uzun bir koridordu, Çiftlik Evi'nin zemin katını boydan boya geçer gibiydi. Koridorun öbür ucuna vardığımızda Estella durup şamdanı yere koydu, bir kapı açtı. Güneş ışığıyla karşılaştım, kendimi taş döşeli, ufak bir bahçede buldum. Bahçenin karşısında ayn bir ev vardı. Bir zamanlar bira fabrikasını idare eden kâhyanın oturduğu yer olacaktı. Evin dış duvarında bir saat vardı, Bayan Havisham'm odasındaki saatler gibi o da dokuza yirmi kala durmuştu.

Açık duran kapıdan eve girdik, alt katın öbür ucunda alçak tavanlı bir odaya geçtik. İçeride birkaç kişi vardı.

Estella: "Sen gidip şurada duracaksın, çağrılınca kadar bekleyeceksin, çocuk," dedi.

"Şurası" dediği bir pencereydi. Gidip orada durdum, çok sıkılmış olarak dışarıya bakmaya başladım. Yere kadar inen bir pencereden bakımsız bahçenin harap, çirkin bir köşesi görünüyordu. Çürümüş bir sürü lahana sapı vardı. Gece hafif bir kar yağmış, güneş doğar doğmaz erimişti, ama bu kuytu bahçenin gölgeli köşelerindeki kar hâlâ duruyordu. Rüzgâr estikçe savrulup pencereye çarpan bu karlar, orada durduğum için üzerime atılan birer taş gibiydiler.

Benim girişimle odadakilerin sözlerini yarım bırakmış, bana bakmakta olduklarının farkındaydım. Odanın içine bakmadığım için yalnız ocaktaki

ateşin cama vuran parıltısını görüyordum, ama inceden inceye süzülmemekte olduğumu bilmek bütün sinirlerimi alt üst etmişti.

Seslerden anlayabildiğime göre odada üç kadınla bir erkek vardı. Pencere başına geçtikten beş dakika sonra konuşmalarından hepsinin de iki yüzlü kimseler olduğunu anlamıştım. Hepsi de karşısındakilerin

Büyük Umutlar

iki yüzlü olduğunu bilmemezlikten geliyorlardı, çünkü böyle bir şeyi kabul etmek kendi iki yüzlülüklerini kabul etmek olacaktı.

Hepsi de bir başkasının keyfini bekler gibi sıkıntılı, sabırsızdılar. En gevezeleri, gevez hanım bana kendi ablamın hatırlatıyordu. Ablamdan daha yaşlıydı, en sonunda yüzüne baktığımda yüzünün de ab-laminkinden daha sert çizgileri olduğunu gördüm. Ama iyi ki Camil-la'nın yüzünde çizgiler vardı. Çünkü ruhu da o derece donuk ve o derece ölüydü.

Konuşması da aynı ablamınki gibi sert ve acıydı.

Camilla'dan başka odada Bayan Sarah adında bir kadınla, Ray-mont dedikleri bir erkek vardı. Üçüncü kadın hiç konuşmuyordu. Ama Camilla, Sarah, Raymond durmadan bir başka akrabayı çekiştiriyorlardı ki orada bulunmadığı halde onları meşgul eden bu kişinin adı Matthew idi.

Estella odadan çıkmamış, ara sıra konuşulanlara katılarak beklemişti. Sonunda derinden derine bir çingirak çaldı, bir çağırış sesi geldi.

Estella bana: "Hadi, çocuk!" dedi.

Dönünce bütün odadakilerin son derece küçümseyen bakışlarıyla karşılaştım. Arkamdan Sarah'nın: "Bu kadar da olmaz!" dediğini duydum. "Ne yapacağını akıl almıyor!"

Camilla da öfkeyle: "Aklına akıl ermiyor, ama bu kadarını doğrusu beklemezdim!" diye söylendi. †

Şamdan ışığında, o karanlık koridor boyunca giderken Estella ansızın durdu. Bana doğru döndü, yüzünü benim yüzüme iyice yaklaştırarak o kışkırtıcı tavriyle: "Ey?" diye sordu.

Öyle ansızın durmuştu ki onun üzerine kapaklanmamak için kendimi zor tutmuştum.

"Evet, efendim," diye mırıldandım.

Durmuş bana bakıyordu. Ben de onu bakıyordum. Sonunda Estella: "Güzel miyim ben?" diye sordu.

"Evet. Çok güzelsiniz."

"Çok hareket ediyorum demek?"

"Geçen sefer ki kadar çok değil."

"O kadar çok değil, demek?"

"Hayır."

Bunun üzerine elini kaldırdı, var hızıyla yanağıma bir tokat vurdu.

"Ya şimdi? Seni pis, kaba domuz, ya şimdi ne diyeceksin bana?"

"Hiçbir şey demeyeceğim."

"Çıkıp yukarıda ispiyon edeceksin, değil mi?"

"Hayır," dedim. "Hiç de değil."

"Neden, ağlamıyorsun yine, mendebur?"

"Beni bir daha ağlatamazsın!" diye bağırdım.

Çok yanlış bir sözdü bu, bir bakıma. Çünkü bu sözleri söylerken bile için için ağlıyordum. Sonradan yıllar yılı bana neler çektirdiklerini de şimdi biliyorum.

Bu tokat faslından sonra yolumuza devam edip yukarı çıktık.

Biz çıkarken merdivenden inmekte olan bir adamla karşılaştık. Bu adam durup bana bakarak: "Bu da kim?" diye sordu.

Estella: "Çocuğun biri," dedi.

Son derece esmer, iri yarı bir adamdı bu. İyice büyük bir kafası, kocaman elleri vardı. Çenemi tutup kaldırdı, mum ışığında yüzüme baktı.

Tepesindeki saçlar sanki zamanından önce dökülmüştü, gür kara kaşları çalı gibi dimdik duruyordu. Gözleri iyice çukurdaydı, öyle keskin, öyle kuşkulu bir bakışı vardı ki hiç hoşuma gitmedi. İyi tıraş olmuştu, ama sakal dipleri koyu siyah benekler halinde kendilerini belli ediyordu.

Yeleğinin göğsünde kalın bir saat zinciri vardı. Ömrümde görmemiştim onu, benim için o anda bir hiçti. Gün gelip ne kadar yakınım olacağını da o anda kestiremezdim. Ama o beni incelerken ben de ister istemez onu böyle yakından görmek fırsatını bulmuş oldum.

Büyük Umutlar

"Yakındaki köylerden geldin öyle mi?" diye sordu.

"Evet, efendim," dedi.

"Nasıl oldu da geldin buraya?"

"Bayan Havisham çağırttı, efendim."

"Pekala öyleyse, uslu dur bakalım! Oğlan çocuklarını iyi bilirim ben., yaramaz olursunuz siz! Unutma da, uslu dur! Tamam mı?"

O iri işaret parmağının yanını kemirerek bana dik dik baktı, sonra beni bıraktı. Ondan kurtulduğuma sevindim, çünkü ellerindeki sabun kokusu hoşuma gitmemişti. Adam aşağı indi, biz yukarı çıktık. Bir yandan da, acaba doktor muydu, diye düşünüyordum. Ama yok, doktor olamazdı.

Çünkü doktorların daha tatlı, daha yatıştırıcı halleri olurdu çünkü. Bunun üzerine daha çok düşünmeye zaman kalmadı, Bayan Havisham'm odasına varmıştık.

Her şey aynen bıraktığım gibiydi bu odada. Estella beni kapının hemen içinde bırakıp çekildi. Ben de, tuvalet masasının başında oturmakta olan Bayan Havisham dönüp bana bakıncaya kadar bekledim.

Kadın beni görünce: "Ey?" dedi. "Demek günler geldi, geçti öyle mi?"

"Evet, efendim. Bugün günlerden..."

"Yeter, yeter..." diye parmaklarının sabırsız bir hareketiyle beni susturdu. "Bilmek istemiyorum. Oyuna hazır mısın bugün?"

Sıkılarak: "Hayır, efendim," dedim.

Gözlerini kısıp yüzümü süzerek, "İskambil de oynamaz mısın?" diye sordu.

"Oynarım, efendim, siz isterseniz."

Bayan Havisham sabrı tükenmiş gibi: "Bu ev sana eski, karanlık geliyor, canın oyun istemiyor," diye söylendi. "Peki çalışmak ister misin?"

Bu evde çalışmak, bana, oynamaktan daha kolay görüldüğü için "Evet" dedim. Bayan Havisham o kupkuru eliyle arkamdaki kapıyı gösterdi.

"Öyleyse, şu karşıki odaya gir, ben gelinceye kadar orada bekle,"

diye emir verdi.

Merdivenin aralığından geçerek onun göstermiş olduğu odaya girdim. Bu oda da gün ışığı almıyordu. İçeride insanın ruhunu sıkan havasız bir koku vardı. Eski tip ocakta bir süre önce ateş yakılmıştı, ama ateş tutuşacağı yerde tütmüş olacak ki dumanı hâlâ havadaydı, bu duman yüzünden odanın içi insana dışarısından bile soğukmuş gibi geliyordu. Bataklıkların üstünden yükselen sisin insana açık havadan daha soğuk gelmesi gibi. O yüksek ocağın üstüne konmuş, kış ağaçlarının çıplak dallarını andıran şamdanların bazı kollarında mumlar yanıyor, odaya hafif bir ışık serpiyordu... odanın karanlığını hafifçe dalgalandırıyor demek daha doğru olur.

Büyük, geniş bir odaydı. Eskiden pek muhteşem olduğu anlaşılıyor. Ama şimdi göze görünen her şey tozlanmış, küflenmiş, parça parça olup dökülmeye başlamıştı. En göze çarpan şey odanın ortasındaki uzun yemek masasıydı. Üzerine ağır bir masa örtüsü örtülmüştü. Evdeki saatlerle birlikte bütün hayat durduğu zaman bu masada bir şölen hazırlığı yapılmakta olduğu belliydi. Örtünün orta yerinde yüksek bir şey duruyordu: bir meyve tabağı, bir çiçek vazosu olabilirdi, ama örümcek ağlarıyla öylesine sarılmıştı ki ne olduğu belirsizdi, rutubetli, kuz köşelerde yetişmiş bir kocaman, kapkara mantarı andırıyordu. Bacakları benekli, şiş karınlı örümceklerin acele acele bu nesnenin üzerinde, çevresinde koşuştuklarını, içine girip çıktıklarını gördüm. Örümcekler sanki çok önemli bir toplantıya hazırlanıyorlardı...

Duvardaki tahta kaplamaların ardından fare tıkırtıları geliyordu. Sanki onlar da örümceklerin toplantısına katılmak için hazırlanmaktaydılar. Ama kara böcekler bu telaşla ilgilenmiyorlardı. Yaşlı kimseler gibi hantal hantal yürüyerek ocak başında dolaşıyorlardı. Gözleri iyi görmeyen, kulakları iyi duymayan, birbirleriyle pek geçinemeyen

Büyük Umutlar

bir sürü huysuz yaşlı gibi...

Bu küçük yaratıklar beni sanki büyülemiş, bütün dikkatini çekmişlerdi. Ansızın Bayan Havisham elini omzuma koydu. Öteki elinde koltuk değneği gibi başlı bir baston tutuyordu. Bu bastona dayanmış duruşuyla bu eski, ıssız evin hortlağını andırıyordu. Bastonuyla ortadaki şölen masasını gösterdi:

"İşte ölünce beni buraya yatıracaklar. Hepsi gelip benim ölümü burada ziyaret edecek."

Onun hemen şimdi masaya uzanıp ölüvereceğinden ödüm kopmuştu.

Bayan Havisham bastonuyla bu kez masanın orta yerindeki şeyi gösterdi:

"Bu nedir, bil bakalım," diye sordu. "Hani şu örümcek ağlarıyla sarılmış olan şey?"

"Bilemedim, efendim."

"Kocaman bir pasta bu. Düğün pastası. Benim düğün pastam."

Odayı dik bakışlarla süzdü. Bir eli hâlâ omzumda duruyor, par-makları sinirli sinirli oynuyordu.

"Hadi, hadi, hadi! Yürüt beni, yürüt!" diye söylendi.

Ben de yapacağım işin Bayan Havisham'a destek olup odada gezdirmek olduğunu anladım, hemen yürümeye başladım. O da benim omzuma

yaslandı, Pumblehook amcanın paytonunu andıran bir yürüyüşle odanın içinde dönmeye başladık.

Kadınm gücü çabuk kesildi.

"Daha yavaş," dedi.

Biraz daha sonra: "Estella'yı çağır," dedi.

Ben de dışarı çıkıp: "Estella" diye bağırdım. Estella'nın ışığı görününce Bayan Havisham'ın yanma gidip odanın içinde yeniden döne döne dolaşmaya koyulduk.

Bizim gezintimize seyirci gelen yalnız Estella olsaydı, canım sıkılacaktı ya, hele aşağıdaki üç hanımla beyi de getirmiş olduğunu görünce ne yapacağımı şaşırtdım. Bana kalsa nezaket olsun diye duracaktım, ama Bayan Havisham omzumu sıktı, yolumuza devam ettik.

Sarah: "Sevgili Bayan Havisham, ne kadar iyi görünüyorsunuz!" dedi.

Bayan Havisham: "Hiç de iyi görünmüyorum," diye onu tersledi.

"Sapsarıyım... bir deri, bir kemik kaldım" dedi.

Bayan Pocket'in terslenişi Camilla'nın yüzünü parlatmıştı. Bayan Havisham'a doğru bakarak: "Zavalılık, bu acıklı haliyle başka türlü olmasına imkân var mı?" diye mırıldandı.

Bayan Havisham bu kez Camilla'ya dönerek: "Ya sen nasılsın?" diye sordu.

Bu sırada Camilla'nın önünden geçtiğimize göre ben yine duracaktım, ama Bayan Havisham durmadı.

Camilla: "Teşekkür ederim," dedi. "İyi diyelim de iyi olalım," dedi.

Bayan Havisham son derece aksi bir ses tonuyla: "Neyin var ki iyi olmayacaksın?" diye sordu.

Camilla: "Çok önemli bir şey değil," dedi. "Duygularımı ortaya vurmak istemem, ama geceleri sizi düşünmekten gözüme uyku girmiyor."

Bayan Havisham: "Öyleyse düşünme beni!" diye çıkıştı.

Camilla hıçkırıklarını tutmaya çalışarak: "Söylenmesi kolay!" diye söylendi. Dudakları titredi, gözlerinden yaşlar boşaldı. "Geceleri ne kadar ilaçlar içtiğimi Raymond görüyor."

Camilla geceleri daha nasıl fenalıklar geçirdiğini uzun uzun anlatarak ağlıyordu.

Camilla'nın kocası olduğunu tahmin ettiğim Raymond: "Camil-la'cığım, senin duygularının nasıl sağlığını sarstığını artık ailemizde herkes biliyor" diye söze karıştı.

O zamana kadar hiç konuşmamış, ciddi bir kadın olan üçüncü hanım: "Bir insanı geceleri düşünmek, o insan üzerinde hak iddia etmek için bir neden değildir, hayatım," dedi.

Sarah da: "Doğru, doğru," diye söylendi.

Ciddi hanım: "Düşünmek kolay!" dedi.

Bayan Pocket: "Düşünmekten kolay ne var ki?" diye ona katıldı.

Şimdi Sarah'nın ufak tefek, yüzü buruşuk bir yaşlı kadın olduğunu görebiliyordum. Suratı ceviz kabuklarından yapılmıştı sanki, o geniş ağzının kedi ağzı olması için bir bıyıkları eksikti.

Camilla duygu dalgalan içinde çarpınarak: "Öyle öyle!" diye bağırdı. "Yerden göğe kadar hakkınız var. Başkalarını sevmek bir zayıflıktır. Ama ne yapayım, elimde değil işte!" Sonra yine hıçkırmaya başladı. Bu sırada Bayan Havisham'la ben hiç duraklamadan odanın içinde dönüp durmuştuk.

Camilla: "Örneğin Matthew'i ele alalım," diye sızlanmasına yeniden başladı. "Aile arasına hiç karışmıyor. Bir kez olsun şuraya gelip Bayan Havisham'ın hatırını sorduğu yok. Onun yüzünden saatlerce fenalık geçirdiğim oldu. Ama kimse bununla ilgilenmedi, bir teşekkür bile etmediler."

Ciddi hanım: "Bir de teşekkür mü edilecekti yani!" diye söylendi.

Sarah: "Şekerim, sen teşekkürü kimden bekledin?" diye sordu.

Matthew adı geçince Bayan Havisham durmuş, beni de durdurmuştu. Sert ve acı bir sesle: "Eninde sonunda Matthew beni görmeye gelecek," dedi. "Şu masaya uzatıldığım zaman gelecek. İşte şurası onun yeri olacak..." Bostonuyla masının öbür ucunu gösterdi: "Sen şurada duracaksın, Camilla... kocan şurada! Sarah şurada, Georgina da burada duracak. Cesedimi kemirmeye geldiğinizde nerelere geçeceğinizi işte öğrendiniz. Şimdi artk gidin!" Sonra bana döndü: "Gezdir beni gezdir!" diye bağırdı, yeniden gezinmemize başladık.

Estella şamdanla misafirleri aşağı indirirken biz gezinmeye devam ediyorduk. Sonunda Bayan Havisham ocağın önünde durdu. Birkaç saniye kendi kendine bir şeyler mırıldanarak ateşe bakarak: "Bugün benim yaş günüm, Pip" dedi. "Kutlamak istedim", ama bastonunu kaldırarak: "Adını bile ağzına aldırمام ben bugünün," dedi. "Ne biraz önce burada olanlara, ne de başka bir kimseye! Her yıl doğum günümde buraya gelirler, ama doğum günümde söz etmeye korkarlar."

Bayan Havisham bastonuyla ortadaki örümcek yuvası yığınının gösterdi: "Şu küf yığını bundan yıllarca önce, daha sen dünyada yokken, bir yıl aynı günde getirilip buraya konmuştu. O da, ben de çürüyüp küflendik. Onu fareler kemirdi... benim ruhumu kemiren dişler ise farele-rinkinden keskin! Bir gün gelip bu çürüme sona erince, beni sırtımda gelinliğimle bu düğün sofrasına yatırdıkları zaman ne güzel olur o da aynı güne rastlasa!"

Masaya bakarken kendi kendinin ölü olarak bu masa üzerinde yatışına bakıyordu. Ben hiç sesimi çıkarmıyordum. Dönüp yanımıza gelmiş olan Estella da sesini çıkarmıyordu. Uzun zaman böyle sessiz durduk gibi geldi bana. Odanın o ağır havası içinde, uzak köşelere sinmiş olan o koyu gölgelerin arasında Estella'yla ben de çok geçmeden çürüyüp küflenmeye başlayacağız diye içime bir korku doldu.

Bayan Havisham o hüzünlü halinden bir anda sıyrılarak: "Hadi iskambil oynayın bakalım siz!" dedi. "Ne bekliyorsunuz?"

Odasına dönüp yine tuvalet masasının başına oturdu. Ben yine oyunda yenildim. Bayan Havisham bizi seyrettikten sonra bana Estel-la'nın güzelliğinden sözetti. Estella'nın saçına, göğsüne mücevherleri ilâştirerek bu güzelliği büsbütün zenginleştirdi. Estella'ya gelince, bana yine tepeden baktı.

Yalnız, bu kez benimle konuşmayı bile gururuna yediremiyordu.

Beş altı el oyun oynadıktan sonra yeniden geleceğim gün kararlaş-

Büyük Umutlar

tırıldı. Beni yine geçen seferki gibi bahçeye götürüp köpeğe verir gibi biraz yemek verdiler. Estella çekilip gitti, ben de biraz gezindim.. Bahçede duvarlarının birinde geçen sefer gözüme çarpmamış olan bir kapı açık duruyordu. Kapının açık durmasından cesaret alarak arkadaki eski, harap sebze bahçesine girdim, kendimi biraz önce pencereden görmüş olduğum o perişan köşede buldum. Gözlerim birden karşıdaki evin bir başka penceresine takıldı. Bu evin şu anda boş olduğunu sandım için pencereden bakmakta olan soluk yüzlü, san saçlı bir delikanlıyla göz göze gelince epey şaşırdım.

Delikanlı hemen pencereden çekildi. Biraz sonra yanıma geldi. Anlaşılan içeride ders çalışıyormuş, üstü başı mürekkep içindeydi.

"Merhaba!" dedi.

Merhabasına karşılık verdim.

"Seni kim aldı içeri?" diye sordu.

"Estella" dedi.

"Ortalıkta dolaşmana kim izin verdi?"

"Estella."

"Benimle dövüşür müsün?" dedi.

"Tamam, olur," dedim ve onun arkasından yürüdüm. Ancak birkaç adım gittikten sonra ansızın bana doğru döndü:

"Ama, dur bir dakika," dedi. "Dövüşmek için sana bir bahane bulmalı. İşte, al sana!"

Sinirlendiren bir tavırla ellerini birbirine sürttükten sonra atılıp saçlanmı çekt. Sonra, yine ellerini birbirine sürttü başını şöyle bir eğdiği gibi karnımın tam orta yerine vurdu.

Bu ağınma gitmişti. Hemen bir yumruk salladım. Bir daha sallayacaktım ki: "Ya, demek canın dövüşmek istiyor?" diyerek dizlerini kırdı, oyun oynar gibi ileri, geri sıçramaya başladı. Hayatımda ben şimdiye kadar böyle bir şeye rastlamamıştım.

"Bunlar oyunun kuralları!" diyerek sağ bacağının üstünden bol bacağına üstüne hopladı. "Her işin bir kuralı var" derken de sol bacağının üstünden sağ bacağının üstüne sıçradı. Derken, öne, arkaya zıplamaya başladı, daha bir sürü şeyler yaptı. Ben şaşkın şaşkın bakıp duruyordum.

Onun bu pire gibi çevik halini görünce içimi gizli bir korku doldurmuştu doğrusu. Ama o sansın kafasını karnımın orta yerine toslamış olmasına çok kızmıştım. Onun için, hiç ses çıkarmadan, onun arkasından bahçenin kuytu bir köşesine yürüdüm. Dövüşmeye hazır olup olmadığını sordu.

"Hazırım" deyince izin isteyerek birkaç dakika için ortalıktan kayboldu.

Sonra sirke ve bir süngerle, bir şişe de suyla dönüp geldi. Bunları duvarın dibine koyarken: "İkimiz de kullanabiliriz" dedi.

Bu iş de tamamlanınca soyunmaya başladı. Yalnız ceketiyle yeleğini değil gömleğini de çıkardı.

Aynı yaşlarda gibiydik, ama boyu benden uzundu, topuğunun üzerinde de şöyle fini fini bir dönüşü vardı ki çok gösterişliydi. Başını yana eğip beni süzüp hangi kemiklerimi kıracağını daha önceden seçer gibi beni gözden geçişi yüreğimi ağızma getirmişti. Onun için, ilk yumruğumu savurur savurmaz onun sırt üstü yatıp kaldığını, burnunun kanamakta olduğunu

görünce öyle bir şaşkırdım ki ömrüm de böylesine şaşkınlığa düştüğümü bilmiyordum.

Ama sırt üstü yatmasıyla yeniden ayağa fırlaması bir oldu. Çok usta ve tecrübeli yumruklarını sıkıp, ileri geri gidip gelerek hazır duruma geçti. Ömrümün ikinci en büyük şaşkınlığına, onun yine sırt üstü yatıp kaldığını, bir gözünün şişip morardığını görünce şaşkınlığa uğradım.

Çocuğun gözüpekliliği, bende büyük bir saygı uyandırdı. Hiç gücü kuvveti yokmuş gibiydi; bana bir kez bile vuramayıp hep kendisi devrilmmişti, ama yine de gık demeden yerinden kalkıyor, süngerle silindikten sonra öyle tecrübeli, öyle usta bir görünüşle üzerime atılıyordu

Büyük Umutlar

ki ben "Artık canıma okuyacak!" diye düşünmekten kendimi alamıyordum.

Çocuk bir hayli yaralandı, berelendi. Benim vurdukça vuracağına geliyordu, o da hep düştü, kalktı, düştü, kalktı... ama sonunda öyle kötü düştü ki, kafasını duvara çarptı.

Bundan sonra bile yatıp kalmadı. Kalktı, benim nerede olduğumu göremeyecek kadar sersemleşmişti, birkaç kez döndü, durdu. En sonunda diz üstü çökerek uzandı, süngeri alıp havaya attı. Hırıltılı bir sesle, soluk soluğa: "Sen kazandın!" dedi.

Öyle yiğit, öyle suçsuz bir tavır vardı ki dövüşü ben kendim istememişken, kazanmış olmaya yine de sevinemedim. Hatta giyinirken kendi kuvvetimden nefret ederek: "Yardım edebilir miyim?" diye sordum.

"Yok, sağol," dedi.

Bunun üzerine ben de: "İyi günler," dedim. O da: "Sana da," dedi, ayrıldık.

Bahçeye çıktığım zaman Estella, elinde anahtarlar, bekliyordu. Ama nerede olduğumu, kendisini niçin beklettiğimi hiç sormadı. Yüzü kızarmış, gözleri parlıyordu. Hoşuna giden bir şey olmuştu sanki. Bahçe kapısına gideceği yerde eve girdi, bir işaretle beni de çağırdı: "Gel, istersen öpebilirsin beni."

Bana doğru uzattığı yanağını öptüm. Bu yanağı öpebilmek için başka zaman olsa kimbilir ne fedakârlıklara katlanabilirdim. Ama o anda Estella'nın bana yanağını, bayağı, kaba bir işçi çocuğuna sadaka verircesine verdiğini sezdiğim için bu hareket gözümde hiçti. O günkü ziyaretim her zamankinden daha uzun sürmüştü.

Yine rahatsızdım. Bu kez de o çocuk rahatımı kaçırmıştı. Onun o sırt üstü düşüşlerini, yüzünün gitgide daha çok kızanp morarıp şişmesini gözümün önüne getirdikçe, bu yaptıklarını yanına bırakmayacaklarını düşünüyordum. Elim onun kanına bulanmıştı, kanun yakamı bırakmazdı herhalde. Benim gibi köy çocuklarının böyle efendi çocuklarını dövmemesine göz yumulamazdı. Nasıl bir cezaya çarpılacağımı tam olarak bilmiyordum, ama birkaç gün evden dışarıya çıkamadım.

Oraya yeniden gideceğim gün gelip çatinca bende de bir korku başladı. O çocuğun benden şikâyet etmiş olabileceği hiçbir zaman aklıma gelmedi. Onun yiğitliğine, erkekliğine karşı içimde öyle bir saygı vardı ki ondan hiçbir zaman kuşkulanmadım. Onun yara bere içindeki halini gören ana babasının öfkesinden korkuyordum.

Bayan Havisham'lara gitmek zorundaydım, gittim de. Ama, kimse yakama yapışmadı. O çocuk da görünürlerde yoktu. Ziyaret sona erip de bahçeye çıktığım zaman o tahta kapıyı açık bulup içeri geçtim. O ayrı eve doğru baktım, ama pencereler içeriden kapanmıştı, görünürde hiçbir hayat izi yoktu. Yalnız, dövuştüğümüz o kuydu köşede çocuğun kan izlerine rastladım, biraz toprakla üzerlerini örttüm.

Bayan Havisham'ın tuvalet odasıyla düğüm sofrasının kurulu olduğu oda arasındaki geniş salona tekerlekli, hafif bir sandalye konulmuştu. O günden sonra kadını bu sandalyede gezdirmeye başladım. Tuvalet odasında, salonda, diğer odada dört dönüyorduk. Bazen bu dolaşmaların iki üç saat sürdüğü oluyordu.

O günden sonra Bayan Havisham'ı gezdirmek için gün aşırı konağa gitmeme karar verildi.

Aradan sekiz dokuz ay geçti. Bayan Havisham benimle daha çok konuşmaya başlamıştı. Akşam okulunda neler okuduğumu, büyüyünce ne olacağımı soruyordu. Nasıl Joe'nin çırağı olacağımı, ne kadar bilgisiz olduğumu ona anlattım. Nasıl her şeyi öğrenmek, hayatta ilerlemek istediğimi de, belki bana yardım eder diye, kendisine anlattım. Ama o tersine, benim cahil kalmamı daha uygun buluyor gibiydi. Her geli-

Büyük Umutlar

simde bir öğün yemekten başka, ne para, ne de başka hiçbir şey vermiyordu. Çalışmamın karşılığı olarak para vermenin lafını bile etmiyordu.

Estella her gelişimde, gidişimde kapıyı açtığı halde öpeyim diye yanağını bir daha bana uzatmadı. Bazen çok soğuk bir tavırla bana zor tahammül ettiğini belli ediyordu. Bazen tepeden bakıyor, bazen sırnaşıyordu. Bazen hırsıyla benden nefret ettiğini söylüyordu.

Bayan Havisham da sık sık: "Nasıl, Estella her gün biraz daha güzelleşiyor mu, Pip?" diye sorup duruyordu.

Bu sorulara: "Evet," diye karşılık veriyordum, çünkü gerçekten de Estella her gün biraz daha güzelleşmekteydi. Estella'yla ben iskambil oynarken, Estella'nın değişen yüz ifadelerine, zevk alarak bakıyordu Bayan Havisham. Bazen kızın tavırları öyle sık, öyle çabuk değişir, öyle çapraşık olurdu ki, ben karşısında adeta sersemlemeler, ne diyeceğimi, ne yapacağımı şaşırırdım.

Bu durumlarda Bayan Havisham kıza derin bir sevgiyle sarılır: "Yarala yüreklerini, benim gözümün nuru, gözlerinin yaşına bakma!" diye söylenirdi.

Tekerlekli sandalyeyle dolaşmaya başladığımızdan az sonra Badyan Havisham bir gün ansızın, parmaklarının işaretleriyle: "Hadi, hadi, şarkı söylemene, ne duruyorsun!" diye bağırmişti.

Ben de ilk aklıma gelen, daha önce Joe'dan duyduğum türküyü söylemeye başlamıştım. Hoşuna gitmiş olacak ki, o da uykusunda şarkı söyler gibi, dalgın, yavaş bir sesle bana katılmıştı. Bundan sonra gezinmelerimiz sırasında bu tekerlemeyi söyleyip durmamız bir alışkanlık oldu. Çok zaman Estella da bize katılıyordu. Ama, o kadar yavaş, durgun seslerle söylüyorduk ki üç kişi olduğumuz halde o koca konanın içinde bir rüzgâr esintisi kadar bile gürültü etmiyorduk.

Böyle bir çevrede ben nasıl olduğum gibi kalabilirdim? Kişiliğimin değişmemesi imkânsızdı. O sararmış, loş odalardan gün ışığına çıkınca gözlerim kadar zihnimin, duygularımın da kamaşmış olmasına şaşmamalı.

Daha önceden o kocaman yalanları kıvırmış olmasaydım herhalde Joe'ya dövuştüğüm çocuğu anlatırdım. Ama, şimdi ağzımı açarsam, Joe'nun bu çocuğu o köpeklerle, bayraklara birlikte siyah kadife pay-tona bindireceğinden korkarak, hiçbir şey söylemiyordum.

Yalnız, Bidy bütün sırlarımı biliyordu. Bir Bidy'ye her şeyi olduğu gibi söylüyordum., bu da bana çok olağan geliyordu. Bidy'nin benim işlerimle, dertlerimle niçin böyle yakından ilgilendiğini merak etmek hiç aklımdan geçmiyordu ama, zavallı Bidy'nin vefalı ilgisinin nedenini şimdi anlıyorum.

Bu arada bizimkiler evin mutfağında sık sık toplanıp tahminler yürütüyordu ki, zaten gergin olan sinirlerim bu toplantılara dayanamıyordu. Pumblehook olacak o ayı hemen her akşam bizim eve gelir olmuştu. Ablamla karşılıklı geçerek benim geleceğim hakkındaki ümitlerini konuşuyorlardı. „Onlara göre Bayan Havisham bana parlak başışlarda bulunup geleceğimi sağlayacaktı. Tahminleri, ümitleri öylesine saçma, öylesine çılgındı ki, başıra başıra ağlamak, Amca beyi yumruklarım ile ezmek geliyordu içimden. Hele, "Bu çocuk inşallah, bir gün gelir, bizlere teşekkür eder," diye saçlarını karıştırmıyor muydu, bütün cinlerim başıma toplanıyordu. Kendi kendini daha şimdiden benini velinimetim olarak gördüğü belliydi.

Bu konuşmalara Joe hiç katılmıyordu. Artık Joe'ye resmen çırak olacak yaşa gelmişim, Joe da benim dükkânda çalışacak yerde Bayan Havisham'lara gitmemi doğru bulmuyordu. Bunun farkında olan ablam da Joe'yi tersleyip azarlamak için fırsat arıyordu.

İşte «böylece aradan aylar geçti. Bu gidiş hiç değışeceğı berizemi-Büyük Umutlar yordu.

Bir gün Bayan Havisham, eli omzumda, durdu, yüzünü buruşturarak: "Adamakıllı boylandın, Pip!" dedi. Yüzüme dalgın bir ifade vererek bunun elimde olmayan bir durum olduğunu anlatmaya çalıştım. Bayan Havisham da başka bir şey demedi. Ama, az sonra durup beni süzdü. Durup durup beni süzmeye, her süzüşte de yüzünü ekşitmeye başladı.

Birkaç gün sonra, gezintimiz bitip de kendisini tuvalet masasının başına getirip bıraktığım zaman kadın, elini kaldırarak, beni yanına çağırđı.

"Bana şu senin demircinin adını bir daha söyle bakalım."

"Joe Gargery, efendim."

"Yani şu çırak olacağın usta?"

"Evet."

"Olacaksan bir an önce ol bari. Gargery buraya gelip kâğıtlarını da yanında getirir mi dersin?"

Joe'nun bunu bir şeref sayacağıını birkaç kelime ile mırıldandım.

"Gelsin öyleyse."

"Ne gün gelsin?"

"Benim için günlerin birbirinden farkı yoktur, bilmiyor musun? Bir an önce gelsin işte, seninle gelsin.

O akşam eve gelip de Joe'ya bu haberi verince, ablam o zamana kadar görülmedik bir öfkeyle ayağa kalktı, Joe ile bana, kendisini kapı paspası mı sandığımızı sordu. Buna benzer daha birçok şey sorup tükettikten sonra Joe'nun kafasına bir şamdan fırlattı, hıçkıra hıçkıra ağlamaya başladı. Sonra bizi arka bahçeye çıkarıp bütün evi baştan aşağı sildi, süpürdü.

Gece yansında Joe ile ben cesaretimizi toplayıp yavaşça içeri girebildik. O zaman da ablam önünde önlüğüyle iş görerek ömür tükettiğini söyledi, Joe'ya, "Sana karı olacağıma niye bir Zenci köle olmadım?" diye çatmaya başladı. Zavallı Joe, hiç karşılık vermedi, ama "Gerçekten de öyle bir şey yapsaydın belki hakkında daha hayırlı olurdu," diyen bir bakış var gibiydi.

Bir süre sonra Joe benimle gelmek için en güzel elbiselerini giyiniyordu. Joe'nun günlük iş kılığının ona daha yakıştığını söyleyemedim. Hele kendi kendini böyle sıkıntıya sokusunun, saçlarını kabartmasının benim hatırım için olduğunu bilmek büsbütün ağzımı, dilimi bağlıyordu.

Kahvaltıda ablam da bizimle birlikte kasabaya inmeye karar verdi. Amca beyler inecekmiş, biz "Kibar hanım dostlarımızın" yanından ayrıldıktan sonra gidip kendisini oradan alacakmışız.

Joe dükkânını o günlük kapadı. İşinin başından ayrıldığı nadir zamanlarda hep yaptığı gibi kapısının üstüne tebeşirle "kapalı" yazdı ve» gittiği yöne doğru uçmakta olan bir ok resmi yaptı...

Amca beylerin önüne geldiğimizde ablam arabadan inip içeri girdi. Vakit öğleye yaklaşmakta olduğu için biz doğru konağa gittik.

Estella kapıyı açınca bizi hiç umursamayarak yukarı çıkardı. Ben Estella'nın arkasından yürüyordum, Joe de benim arkamdaki geliyordu. Şapkasını elinde, dikkatle tartıyormuşcasına tutmuştu, nedense ayaklarının ucuna basa basa, uzun adımlarla ilerliyordu. Estella Bayan Havisham'ın odasına ikimizin birden girmemizi söyledi. Ben de Joe'yu yakasından tutup içeri götürdüm.

Bayan Havisham tuvalet masasının başındaydı. Hemen döndü, bize baktı. Joe'nun, böyle kendinden geçeceğini, bir tuhaf cins kuşa döneceğini söyleseler inanmazdım! Ama, işte tepesindeki o bir tutam tüy dimdik havaya dikilmiş, ağzı da içine solucan düşsün diye bekler gibi açılmıştı.

Büyük Umutlar

Bayan Havisham: "Bu çocuğun ablasının kocası oluyorsun, öyle mi?" diye bir daha sordu.

Ama, Joe ona doğru bakamıyordu. Bütün konuşma boyunca Bayan Havisham'a değil de bana doğru konuşarak, beni çileden çıkardı. Şimdi de soruyu soran benmişim gibi: "Yani demek istediğim, Pip'çi-ğim," diye anlatmaya başladı. Üzerinde hem zorlu bir işi savar gibi, hem de sır paylaşır gibi bir hal vardı, pek de kibar konuşuyordu. "Tutup ablanla evlendiğime göre, evlendiğim sırada da, bekâr bir erkek olduğuma göre, artık ötesini sen çıkar" dedi.

Bayan Havisham: "Pekâlâ," dedi. "Bu çocuğu büyüyünce kendine çırak almak için yetiştirdin, öyle mi, Bay Gargery?"

Joe buna karşılık: "Biliyorsun, Pip'çiğim, ölünceye kadar dostuz biz" dedi. "Bana çırak olmana gelince, bu ikimizin de isteğiyle oldu. Başbaşa çok işler yapacaktık."

Bayan Havisham: "Çocuk buna hiç olmaz dedi mi?" diye sordu. "Senin mesleğini seviyor mu?"

Joe fikir yürütüyor ve sır söylüyor gibi, çok kibar haliyle: "Senin de pekâlâ bildiğin gibi, Pip'çiğim, bunu sen de istiyordun," dedi. "Olmaz demek şöyle dursun, bütün kalbinle dilediğin açıkça ortadaydı."

Bayan Havisham'a doğru konuşması gerektiğini anlatmak için ne yaptımsa boşa gitti. Ben kaşımı, gözümü oynatıp ellerimle işaret ettikçe Joe bana doğru iyice dönüyor, ciddi, samimi, kibar bir tavırla bana laf anlatıyordu.

Bayan Havisham: "Çocuğun kâğıtlarını getirdin mi?" diye sordu.

Joe bu kadarını biraz aşın bulmuş gibi bir tavırla: "Pip'çiğim, şapkamın içine koyduğumu kendin görmedin mi?" diye söylenecek kâğıtları şapkasının içinden çıkardı, Bayan Havisham'a değil de, bana uzattı.

İyi kalpli Joe'nun halinden ne yazık ki utanmıştım. Hele Bayan Havisham'ın arkasında duran Estella'nın alayla pırıldayan gözlerini görünce iyice yerin dibine geçtim. Kâğıtları Joe'nin elinden alıp kadına uzattım.

Bayan Havisham kâğıtları gözden geçirerek: "Çıracak almana karşılık çocuktan sermaye filan umduğun yoktu, değil mi?" diye sordu.

Joe'dan çıt çıkmıyordu. Ben: "Joe, neden cevap..." diye söze başladım ama, o gücenmiş bir tavırla, sözümü kesti: "Yani şunu söylemek istiyorum ki Pip, bizim ikimizin arasında böyle şeyin lafı olmaz. Vereceğim cevap "hayır"dır, bunu pekâlâ biliyorsun Pip. Sen de bildiğine göre, benim arzetmeme ne gerek var?"

Bayan Havisham Joe'ya doğru şöyle bir baktı. Joe'nun oradaki haline rağmen asıl huyunu suyunu anlamış gibiydi. Masanın üstünde duran küçük bir keseyi eline aldı.

"Pip benim hizmetimde bir hayli para kazandı" dedi. "Bu kesede yirmibeş tane altın var. Hadi, al da yeni ustana ver bunu, Pip!"

Bu acayip konağın acayip odasındaki acayip kadın sanki Joe'nun aklını başından bütün bütün almıştı; çünkü Joe hâlâ bana doğru bakmakta ısrar ediyordu.

"Bu senin yaptığına cömertlik denir, Pip'çiğim. Doğrusu böyle bir şey beklemiyordum. Ne senden, ne de başka birinden. Ama, kabul ediyorum. Artık bundan sonra hep beraberiz, elimizden geldiği kadar canla başla birbirimiz için alın teri dökeceğiz." Bu son sözleri söylerken çıkan sesini o kadar beğenmişti ki bir kez daha söyledi.

Sonra Bayan Havisham: "Gülegüle, Pip," dedi. "Yol göster, Estella!"

"Yine gelecek miyim?" diye sordum.

"Hayır. Bundan böyle Gargery'nin hizmetindesin. Gaygery, bir dakika! Sana bir çift sözüm var!"

Böylece Bayan Havisham ben dışarı çıkarken Joe'yu yeniden çağırdı. İçeriden sesini açıkça duyuyordum:

"Benim yanımda çalıştığı zamanlar çocuktan memnun kaldım.

Büyük Umutlar

Kesedeki paralar da onun karşılığıdır. Dürüst bir insan olduğun için, bundan daha fazlasını beklemezsin elbette. Bundan başka hiçbir şey de istemeyeceksin.

Joe nasıl çıktı o odadan, bilmiyorum. Bildiğim bir şey varsa o da şu ki, odadan çıktığı zaman aşağı ineceği yerde dosdoğru merdivenden yukarı çıktı. Ne kadar seslendiysem duyuramadım. Sonunda kendim gidip kolundan tutarak döndürmek zorunda kaldım!

Bir an sonra kendimizi dışarıda bulduk. Sokak kapısı arkamızdan kapanmış, kilitlenmiş, Estella gözden kaybolmuştu. Gün ışığında baş-başta kaldığımız zaman Joe gidip sırtını bir duvara dayadı, yüzüme baktı. Hayretler içindeydi.

O kadar uzun zaman orada durduk ki, bir daha hiç iyileşmemek üzere aklını kaçırmış olduğundan korkmaya başladım.

Sonunda: "Pip'çiğim, inan son derece şaşırtıcı bir şey bu!" diye bir cümle kurabildi. Yavaş yavaş doğru dürüst konuşmaya başladı ve oradan uzaklaşabildik.

Böyle beyninden vurulmuşa dönmek galiba Joe'nun zihnine sonradan geri bir gelişme kazandırmıştı. Bayan Havisham'lardan dönerken pek incelikli, kurnazca bir düzen kurmuş olduğunu sanıyorum. Amca beyin misafir odasına girip oturduğumuz zaman beni hayretlere düşürdü.

Ablam hem Joe ile bana dönerek: "Vay, efendim, vay, nerelerde kaldınız, ayol?" diye söylendi. "Bizim gibi hakir kullarınızın yanına dönmeye nasıl tenezzül ettiniz!"

Joe bir şeyler hatırlamak ister gibi gözlerini bana dikerek: "Bayan Havisham ısrar etti, "Hanıma selam" mı dedi, yoksa "saygılar" mı dedi, Pip?" diye sordu.

"Saygılar dedi," dedim.

Joe hemen: "Evet ben de böyle hatırlıyorum. Bayan Gargery'ye saygılarımı sunarım demişti," dedi.

I

Joe bir şeyler hatırlamak ister gibi gözlerini bana dikerek: "Bayan Havisham aynı zamanda üzüntülerini de bildirdi" diye sözüne devam etti. "Sağlık durumu uygun olmadığı için ne yazık ki, Bayan Gar-gery'nin ziyaretini... nasıl dedi orasını, Pip?"

"Ziyaretinden yoksun kalmak zorunda olduğunu söyledi."

"Evet, ziyaretinden yoksun kalmak zorundayım," dedi.

Joe bu cümleyi bitirdikten sonra derin bir soluk aldı.

Ablam, Amca beye doğru şöyle bir bakıp hafife gülümseyerek: "Demek öyle," diye söylendi. "Bunları daha önceden söylese daha nezaket göstermiş olurdu, ama hiç olmamasından daha iyidir. Peki, size herhangi bir şey vermedi mi?" dedi.

Joe: "Hiçbir şey vermedi," dedi. Ablam ağzını açıp patlamak üzereydi, ama Joe hemen sözlerini şöyle bağladı: "Hanımefendi ne veriyse çocuğun dostlarına verdi. Dosttan da kastı, kendi deyişiyle, "çocuğun öz ablası Bayan Gargery'nin eline teslim edilmek üzere."

Ablam Pumblechook Amca'ya dönüp baktı. O ise bu işi önceden biliyormuş gibi bir tavırla başını sallıyordu.

Ablam: "Ne kadar verdi?" diye gülerek sordu.

Joe: "On altına ne dersiniz?"

Ablam kısaca: "Eh, fena değil" dedi. "Çok değil, ama fena da sayılmaz."

Joe: "On taneden biraz fazla desem" dedi.

Pumblehook denilen o şarlatan da hemen bilgiç bilgiç başını sallayarak: "Daha fazla," diye sırttı. "Sen devam et, Joe, devam et!"

Joe: "Yirmi tane desem?"

Ablam: "Doğrusu çok yerinde, efendice," dedi.

Joe: "Yirmi tanedende fazla," dedi.

O Pumblehook olacak ikiyüzlü utanmaz, küçümseyen bir gülüşle: "Elbette daha fazla," diye araya karıştı. "Devam et, Joe, devam et!"

Joe sevinçle: "Öyleyse sözünü balla keseyim, tam yirmibeş tane Büyük Umutlar

altın!" diyerek keseyi ablama uzattı.

O dolandırıcı, düzenbaz Pumblehook da hemen: "Evet, tam yirmibeş tanedir," diyerek kalktı, ablamla tokalaştı. "Senin fedakârlığına göre çok değil bu para. Fikrim sorulduğu zaman da zaten böyle dedim, çok değil dedim. Güle güle harca."

Bütün bu bilgiçlik numaraları yetmezmiş gibi bu kez de beni kanadının altına almak numarasına girişti. Kolumu dirseğimin hemen üstünden kavrayarak: "Şimdi dinleyin beni! Ben bir şeye başladım mı sonunu getiririm. Bu çocuğu resmen Joe'ya çırak yazdıracağım ben, ama resmen!"

Ablam para kesesini avucunda sıkarak: "Tanrı biliyor, sana çok şey borçluyuz, Amca bey," diye mırıldandı.

"Siz beni bir kalem geçin. Benim istediğim şu çocuğu yerine yerleştirmek."

Böylece beni ite kaka Belediye'ye götürdüler. Kâğıtlarım burada resmi olarak imzalanıp mühürlendi, ben de "resmen" Joe'ya çırak verildim.

Oradan Amca beylere döndük. Yirmibeş tane altın ablamı öyle bir heyecana getirmişti ki, paranın birazını yemeden içi rahat etmeyeceği belliydi. Kutlamak için bir yere yemeğe gittik

Benim için son derece dertli bir gün oldu bu. Her nedense herkes beni bir asalak sayıyordu; hatta şenliği bozuyor muşum gibi bir halleri vardı. Ama, yine de sık sık bana "Neden gülmüyorsun? Neden eğlenmiyorsun?" diye sormaktan geri kalmıyorlardı. Bende mecburen keyfimin yerinde olduğunu söylüyordum.

O geceki ziyafetle ilgili olarak en iyi hatırladığım, uykusuzluktur.

Bırakmıyorlardı ki uyuyayım! Ne zaman başımın öne düştüğünü görseler hemen dürtüp uyandırarak: "Eğlensene!" diyorlardı. Sonra gecenin geç bir saatinde B. Wopsle bize bir şiir okudu.

Ondan sonra eve dönmüş olacağız. Odama çıktığım .zaman son derece üzüntülü olduğumu hatırlıyorum. İçimde Joe'nun mesleğini hiçbir zaman sevip benimsemeyecekmişim gibi bir duygu vardı. Bir zamanlar hoşlanıyordum demire" olmaktan. Ama artık değil.

Ablamın aksiliği yüzünden bizim ev gözümde hiçbir zaman rahat, sevimli bir yer olamamıştı. Kendi evimden utanıyordum. Ama, Joe'nun varlığı bu evi gözümde kutsal bir yuva yapmış, içime bu yuvaya karşı bir inanç vermişti. Misafir odamızın son derece kibar bir salon olduğuna inanırdım. Öndeki sokak kapısının, her açılışında hindiler, tavuklar kurban kesilen

esrarengiz bir geçit olduğuna inanırdım. Mutfağımız gösterişli olmasa da temiz bir köşe, dükkândaki rsn de insanı erkeklige, bağımsızliga yükselten şerefleri bir basamak olduğuna inanırdım.

Tek bir yıl içinde bütün inançlarım altüst oldu. şimdi bana evimizdeki her şey bayağı kaba geliyordu. Bayan Havisham'la Estella'nın bizim evi görmelerine lrdm de razı olmazdım.

Bu nankrce duygularımın ne kadarından ben kendim suluydum, ne kadarına Bayan Havisham'la ablam yol açmışlardı, şimdi bunların hiç önemi yok. Ben değişmiştim, bir kere... olan olmuştu. İyi, kötü, doğru, yanlış... olmuştu işte.

Bir zamanlar kollarımı sıvayıp rs başına geçmeyi dört gözle beklerdim. Sanırdım ki Joe'nun çırağı olunca başım göge erecek, mutluluğa kavuşacağım. şimdi Joe'nun çırağı olmuştum, ama mutluluktan çok uzaktım. Üzerimde yalnız ocakta yaktığımız ufak kömürlerin tozunu duyuyordum. Yüreğimin zerindeki hatıraların ezici ağırlığı yanında çekicinin örse vuruşu tüy gibi kalıyordu.

Sonraları çok kereler pazar akşamları kilise bahçesinde durup karşımda uzanan rzgrlı bataklıkların manzrasıyla kendi hayatımı, gele-

Büyük Umutlar

ceğimi kıyaslamıştım. Benim mrm de bu bataklıklar gibi düz, boş, i karartıcı görünürdü gözüme. şimdi o günleri anarken yalnız duygularımı Joe'ya belli etmemeye çalışıyordum.

Evden kaçıp bir gemici, bir asker olmadıysam bu benim vefalı oluşumdan değildir... Joe'nun vefasıdır. Sıkıldığım halde rs başında canla başla çalıştıysam, alın terinin değerine inandığım için değildir... Joe'nun alın terine verdiği değer, onun inancıydı beni çalıştıran. İyi kalpli, dürüst ruhlu, alışkan bir tek insanın etkisi çevresine ne derece dağılır bilmem. Yalnız kendi üstümdeki etkiyi biliyorum. ıracılık devremde herhangi bir iyi davranışım olduysa bunun kökünü, dünyayla barışık, sade bir kişi olan Joe'da aramak gerekir. Yoksa gözü en yükseklerde olan, huzursuzluk içinde kıvranan bende değil!

İstediğim neydi, kimbilir! Ne diyebilirim, kendim de bilmiyordum. Belirli olan bir korkum varsa o da şuydu: Günlerden bir gün en kirli, en bayağı kılığımla dükkânda çalışırken başımı kaldıracadığım, pencereden bakmakta olan Estella'nın beni böyle, elim yüzüm kapkara, bir işçi parçası olarak kaba işler yaparken yakalayacağını, bayalığı-mm karşısında sevinerek beni büsbütün hor göreceğini düşünmek hiç peşimi bırakmayan bir korkuydu. Bazı akşamları Joe'yla çalışırken trk söylüyorduk. O zaman hemen aklıma bu türküyü Bayan Havis-ham'larda syleyişim geliyordu. Gözümün nne Estella geliyordu. O zaman başımı kaldırıp karanlık pencerelere bakınca Estella dışarday-mış ve ben başımı kaldırdığım için yüzünü pencereden ekivermiş gibi bir duyguya kapılırdım.

Yaşım ilerlediği için okula gidemiyordum. Kendi edindiğim her türlü bilgiyi Joe'yla paylaşmak istiyordum. Ama, hayır, böyle demek doğru değil...

Joe'yu bilgisizlikten, kabalıktan biraz olsun kurtarmak

istiyordum. Estella'nın fazla kmseyemeyeceği bir insan olmasını istiyordum.

Batalıkların ötesindeki harabe, bizim okulumuzdu; kırık, küçük bir kara tahtayla ufacak bir tebeşir parçası da eğitim araçlarımız. Joe bu araçların arasına tütün dolu bir çubuk katmayı hiç ihmal etmezdi. Onun bir pazar öğrendiklerini öteki pazara hatırladığını hiç bilmiyorum. Yine de harabeye gittiğimiz zaman pipo tütürüşüne bile daha filozofça, adeta bilgince bir hal gelirdi.

Sakin, güzel birköşeydi burası. Oradan ırmaktaki gemilerin yelkenlerini görürdük. Sular çok alçalınca yelkenlerin ancak uçları görünürdü; gemiler batmış, yalnız yelkenleri meydanda kalmış gibi olurdu. Pupa yelken denize açılan gemileri, bulutların, suların, yeşil yamaçların üzerinde ne zaman güzel hir ışık gölge oyunu olsa, nedense aklıma Bayan Havisham'la Estella gelirdi. Güzel olan, zevkimi okşayan her şey sanki onlarla, onların o garip evleriyle, garip yaşayışlarıyla ilgiliydi.

Bir pazar günü Joe kafasının her zamankinden kalın olduğunu ilan ederek kendini çubuk tütürmenin keyfine vermişti. Ben de öğretmenlikten vazgeçerek yere uzanmıştım. Çenemi elime dayamış, etrafı seyrediyor, yerde, gökte, her yerde Bayan Havisham'la Estella'nın izlerini buluyordum. Çoktandır zihnimi kurcalayan bir düşünceyi Joe'ya açmaya karar verdim.

"Joe," dedim, "Ne dersin, Bayan Havisham'ı gidip bir ziyaret etsem mi?"

Joe düşünceli bir tavırla:

"Vallahi, Pip'çiğim bilmem ki... niçin gideceksin?"

"Herkes birbirini ne için ziyaret eder?"

"Öyle ziyaretler vardır ki amaçları hiç de hayırlı değildir, Pip'çiğim.

Gidersen belki senin ondan bir şeyler istediğini, bir şeyler filan umduğunu sanır."

Büyük Umutlar

"Ben de bir şey istemek için gelmediğimi kendisine söylesem olmaz mı, Joe?"

"Olur elbette. Belki inanır. Ama, belki de inanmaz" Joe çubuğundan birkaç nefes çekti, sonra: "Pip'çiğim" dedi. "Mesele şu ki, Bayan Havisham sana karşı efendice davrandı. Sonra da beni geri çevirdi, başkaca bir şey beklemeyin, dedi."

"Biliyorum Joe. Duydum onun söylediklerini."

"Yani, Pip'çiğim, şunu demek istiyorum ki, o gün kendisi o türlü konuşmakla belki şunu dokundurmuştur. Keselim burada, demek istemiştir. Evli evine, köylü köyüne demek istemiştir. Bu kadarla kapansın, bu işi burada keselim, demek istemiştir belki de."

Bunu ben de düşünmüştüm. Joe'nun ağzından duymak bana hiç de cesaret vermedi. İkimizin de aklına geldiğine göre doğru olması daha kesinleşiyordu.

"Bak, çıraklığımın ilk yılı dolmak üzere. Bunca zamandır Bayan Havisham'ı ne aradım, ne sordum. Yani, bugünlerde işler az. Yarın öğleden sonra bana izin verirsen gider Bayan Est... Havisham'ı bir ziyaret ederim.

Joe hiç bozmadan: "Onun adı Estavisham değil, Havisham sanıyordum, yoksa yeniden vaftiz olup ad değiştirdiyse bilmem," diye mırıldandı.

"Dilim sürçtü! Sen ne diyorsun, onu söyle!"

Uzun lafın kısası Joe: "Sen nasıl istiyorsan öyle olsun," diyordu. Yalnız, bu ziyaret bkdeneme sayılacaktı. Konaktan yüz bulmazsam, hatta herhangi

bir şekilde soğuk karşılanırsam bir daha gitmeyecektim. Bu şartları tutacağıma ben de söz verdim.

Joe'nun haftalıkla tuttuğu bir demirci kalfası vardı. Küstah bir adamdı. Geniş omuzlu, iyice esmer, son derece güçlü kuvvetliydi. Hiçbir işte hiçbir zaman acele etmez, hep vakit öldürüyormuş gibi davranırdı. İşe gelişi bile, çalışmaya gelmiyormuş da, rastgele dolaşır-

ken, şöyle uğrayıvermiş gibiydi. Akşam üzeri işten çıkıp gidişini görünce, nereye gittiğini kendi de bilmiyor sanır, bir dahada hiç gelme-yecekmiş gibi bir duyguya kapılırdınız. Bataklıklardaki kanal köprülerinin birinde, köprü bekçisinin evinde kalırdı. Sabahlan, yemeğini çıkın yapıp sırtına sallandırmış, elleri cebinde, yavaş yavaş bir gelişi vardı. Tatil günlerini ise köprülerin üzerine uzanıp yatarak ya da duvar diplerinde uzanarak geçirirdi. Gözleri hep yerde gezer, bir şey söyleyince yarı sinirlenmiş, yarı şaşmış gibi, insanın yüzüne bakardı.

Bu somurtuk, küstah adamla yıldızımız hiç barışık değildi. Küçüklüğümde, dükkânın en karanlık köşesinde Şeytan'ın oturduğunu, kendisinin de onunla yakından dost olduğunu söyleyerek ödümü koparırdı. Sonra demirci dükkânlarındaki ateşe her yedi yılda bir kere diri diri bir çocuk atmanın şart olduğunu benim bu iş için kullanılacağımı söylerdi. Joe'ye çırak girdiğimde ileride onun işini elinden alacağım diye mi korktu, nedir bilmiyorum. Yalnız, beni eskisinden daha az sever oldu. Gerçi düşmanlığını belli edecek bir şey söylemiyor, öyle bir davranışta bulunmuyordu, ama demir döverken kıvılcımları benden yana sıçrattığının farkındaydım.

O pazartesi günü Joe'ya öğleden sonraki izin meselesini hatırlattığım zaman bu adam da oradaydı. Tam o sırada Joe ile birlikte kızgın bir demir parçasını dövmekteydiler. Ben de körüğü çalıştırıyordum.

Orlick denen bu kalfa önce sesini çıkarmadı, ama biraz sonra çekicinin sapına dayanarak "Olmaz böyle" diye söylendi. "Bu çocuk ya-nm gün izin yapacaksa ben de yapmalıyım" dedi.

Orlick yirmibeş yaşlarındaydı ama hep çok ihtiyarlı gibi konuşurdu.

Joe: "İzni ne yapacaksın sen?" diye sordu. "Yapacağın bir iş mi var?"

"Ne mi yapacağım? O ne yapacaksa ben de onu yaparım elbet."

"Pip kasabaya gidiyor" dedi.

Büyük Umutlar

İkisi de sinirlenmişlerdi. Bir süre sonra Joe "Öfken geçti mi bakalım?" diye sordu.

Orlick: "Geçti, geçti," dedi.

"Öyleyse ben de sana yarım günlük izin veriyorum."

Meğer ablam, bahçede durmuş, bizi dinliyormuş.

Şimdi de başını pencereden uzatarak: "Aptallığına doyma, emi, koca sersem! diye Joe'ya haykırdı. "İşin yok da böyle haylaz takımına izin veriyorsun! Böyle boş yere haftalık dağıttığına göre sen zengin olmuşsun! Bu haylaz benim emrimde olsaydı ben gösterirdim ona!"

Orlick pis pis sırtarak: "Elinde olsa sen bütün dünyayı emrine alırsın zaten!" diye söylendi.

Joe: "Sen karışma!" dedi.

Ama, ablamın tepesi atmıştı. İyice öfkelenmeden yatışmayacağı belliydi.

"Şapşallarla serserilerin hakkından gelmesini bilirim ben!" diye bağırmaya başladı. "Şu senin ustan olacak avanak da aptalların kralı zaten! Sana gelince, senin gibi serserinin benzeri yoktur!"

Orlick: "Sen de şom ağızlı, eli maşalı çirkefin birisin!" diye homurdandı.

Ablam çığlık çığlığa: "Ne dedi bana? Ne dedi? Bu Orlick serserisi ne dedi bana?" diye bağırıyordu. "Kendi kocamın gözü önünde nasıl dil uzattı bana? Oy! Oy! Oy!" Bu oyların herbiri bir çığlıktı, ablam gitgide öfkelenerek kendinden geçmeye başlamıştı: "Nasıl hakaret etti bana, kocam olacak vicdansızın gözü önünde!"

Demirci dişlerini kısıarak, "Ah, ah!" diye söylendi. "Sen benim karım olsan ben sana gösterirdim."

Joe, araya girmeye çalışıyordu, ama başarılı olamıyordu.

Şimdi ablam elleriyle göğsünü, dizlerini dövmeye başlamıştı. Sonra başındaki ev başlığını atıp saçlarını çözdü. İyice öfkelenmişti. Kapıya doğru atıldı, ama bu işlerde tecrübeli olduğum için ben kapıyı daha önceden kilitlemiştim.

Bütün bu olanlardan sonra Joe'nun elinden ne gelirdi? Orlick'i düelloya çağırmak zorunda kaldı. Orlick, dövüşmekten başka çıkar yol olmadığını anlamıştı. Böylece, kıvılcımlardan yer yer kararıp yanmış olan önlüklerini bile çıkarmadan iki dev gibi hemen kapıştılar. Ama, oralarda Joe'nun karşısında uzun zaman dayanabilecek bir dövüşçü varsa bile ben görmemişim. Orlick çok geçmeden benim dövüştüğüm çocuk gibi yerdeki kömür tozlarının arasına serilip kalmıştı.

Bunun üzerine, Joe gidip kapıyı açtı. Ablam pencereden dövüşü seyrettikten sonra düşüp bayılmıştı. Joe onu aldı, kucağında eve götürüp ay ihtı. Ablam önce çırpınıp kocasının saçlarını çekiyordu. Sonunda her fırtına gibi bu da geçti. Günlerden pazarmış ya da bir ölen olmuş gibi bir sessizlik, bir durgunluk çöktü ortalığa.

Yukarı, odama çıkıp giyindim. Yeniden aşağı indiğimde Joe ile Orlick hiçbir şey olmamışçasına ortalığı süpürüyorlardı. Ortalığın böyle süt liman oluşu Joe'un filozofluk damarlarını kabartmıştı. Beni uğurlamak için sokağa kadar çıktı.

"Bayan Havisham'ın konağına giderken ne kadar gülünç duygularla dopdoluydum! (Büyük insanda ciddiye aldığımız duyguları çocukta gülünç buluruz). Bahçe kapısının önünde bir aşağı bir yukarı kaç defa dolaştıktan sonra zili çalacak cesaret bulabildim! Kapıyı Es-tella değil de Pocket açtı.

Ziyaret için geldiğimi söyleyince biraz düşündü. Beni kapıdan çevirip çevirmemek konusunda kararsızdı. Ama sorumluluk yüklenmek istemediği için içeri aldı. Biraz beklettikten sonra da: "Yukarıda bekliyorlar," diye haber getirdi.

Yukarıda her şey bıraktığım gibiydi, Bayan Havisham yalnızdı. Gözlerini üzerime dikerek hemen: "Hoş geldin!" dedi. "Bir şey istemeye gelmemişsindir inşallah! Çünkü sana hiçbir şey verecek değilim."

Büyük Umutlar

"Hayır Bayan Havisham! Size teşekkür etmeye geldim. Çalışmaya başlayalı uzun zaman oldu. İşimden de memnunum."

O ihtiyar parmaklarının sabırsız bir sallanışıyla: "İyi, iyi!" dedi. "Böyle arasira gelebilirsin. Yaşgününde filan gel." Sonra ansızın sandalyesini de bana doğru döndürerek: "Estella'yı arıyorsun, değil mi?"

Gerçekten de gözlerim Estella'yı arıyordu. Kekeleyerek: "İyidir ya inşallah?" diye mırıldandım.

Bayan Havisham: "Avrupa'da," dedi. Özel bir okulda eğitim görüyor. Her zamankinden daha güzel. Görenler hayran oluyor. Onu elinden kaçırdığın için yanıyor musun, söyle?"

Bu sözleri öyle bir zevkle söylemişti, o kadar kötü bir kahkaha atmıştı ki, ne diyeceğimi bilemedim. Zaten o da bir karşılık vermeme fırsat bırakmadan beni dışarı gönderdi.

Pocket kapıyı arkamdan kapayıp da kendimi gene gün ışığında bulduğum zaman evime, mesleğime, hayatıma karşı duyduğum hoşnutsuzluk iyice artmıştı.

Sokak boyunca yavaş yavaş yürümeye başladım. Vitrinlere bakıyor, zengin, kibar bir adam olsam ne alırdım diye hayal ederek oyalanıyordum. Tam o sırada kitapçı dükkânından Bay Wopsle çıktı. Yeni bir kitabı almış, Bay Pumblechook'un kafasını şişirmeye gidiyordu. Beni de götürdü. Eve gitmek canım istemediği için onunla gitmek bile bana kendi başıma olmaktan daha iyi geldi. Sokaklarda lambalar yanarken Pumblechook amcanın evine geldik. Kitaptan bir şeyler okudular. Daha sonra kalkıp çıktık.

Bay Wopsle ile birlikte köyümüzün yolunu tuttuğumuzda, hava kararmıştı. Kasabanın dışındaki kırlar koyu bir sis içindeydi. Şosenin kıvrımındaki sokak lambasının ışıkları sisin üzerinde elle tutulur sarı çubuklar gibi duruyordu. Tam biz bu ışığa bakarken yolun üzerindeki bekçi kulübesinin yanında, elleri cebinde bir adam gördük. Bu adam Orlick'ti.

"Geç kalmışsın" dedim.

Orlick haklı olarak: "E, sen geç kalmadın mı yani?" diye terslendi.

Hâlâ biraz önceki okuyuşunun heyecanı içinde olan Bay Wopsle:

"Kendimize bir şiir ve fikir ziyafeti çektik biz bu gece" dedi.

Orlick biraz homurdandı, ama sonra üçümüz birlikte yolumuza koyulduk. Biraz sonra Orlick'e iznini kasabada mı geçirdiğini sordum.

"Evet, hemen senin arkandan ben de kasabaya indim" dedi. "Ha sahi, haberiniz varmı bilmem, yine toplar atılıyor. Yine firar var galiba."

Gerçektende çok gitmeden o gümbürtü kulağımıza geldi. Sislerin içinde daha boğuk çıkıyordu, kaçakların ardından kovalar gibi ırmak boyunca gümbür gümbür bir yuvarlanışı vardı.

Orlick: "Tam tüyülecek gece," diye söylendi. "Bu havada kimseyi yakalayamazlar."

Onun bu sözleri aklıma birçok şeyler getirdiği için düşünceye dalmıştım Bay Wopsle yüksek sesle akşam okuduklarının bazı kısımlarını tekrarlıyordu. Orlick de kendi kendine bir şarkı mırıldanıyordu. Önce içkili olduğundan kuşkulanmıştım, ama sarhoş değildi.

Böylece, köyümüze vardık. Meyhanenin önünden geçerken burasının ses, ışık, hareket içinde olduğunu görerek şaştık, çünkü saat gecenin on biriydi. Kaçak bir mahkumun yakalanmış olacağını tahmin eden Bay Wopsle bilgi

almak için içeri girdi. Ama girmesiyle telaş içinde, koşa koşa çıkması bir oldu.

"Pip, sizin evde bir kaza olmuş, çabuk koş!" dedi.

Koşmaya başladım. Orlick de koşuyordu. Bay Wopsle hem koşuyor, hem konuşuyordu:

"Tam anlayamadım. Eniştten dışarıda olduğu bir sırada evinize galiba bir mahkum girmiş... ya da mahkumlar. Sayısı belli değil. Galiba bir yaralanan filan da varmış."

O kadar hızlı konuşorduk ki, daha fazla konuşamadık. Bizim eve Büyük Umutlar girinceye kadar da hızımızı kesmedik.

Evin içi insan doluydu. Bütün köy oradaydı sanki. Bir doktor vardı, bir sürü kadın vardı. Joe da oradaydı. Ben içeri girince seyirciler kenara çekildiler. Ablamı gördüm. Taban tahtalannın üzerinde baygın bir halde yatıyordu. Yüzü ocaktan yana dönük dururken başının arka yerine vurulmuş büyük bir darbeye yıkılmış kalmıştı. Hayatı kurtulsa da ayağa kalksa bile bir daha asla düzelemeyecek gibi görünüyordu.

Joe, o akşam meyhanedeymiş. Orada bulunduğu sırada ablamı gören tek kişi, tarladan evine dönen bir çiftçiydi. Ablam mutfak kapısında duruyormuş, merhabalaşmışlar. Adam bunun ne zaman olduğunu tam olarak bilemiyor, ancak saat dokuzdan önce olduğunu söylüyordu.

Joe saat ona doğru eve geldiğinde karısını yerde baygın bulmuş, hemen yardım çağırmıştı. Şamdanın mumu söndürülmüştü, ama ocaktaki ateş hâlâ alevli olduğuna göre olayın üzerinden pek uzun bir zaman geçmemiş olduğu anlaşılıyordu.

Evden hiçbir şey çalınmamış, «umun söndürülüşü bir yana, hiçbir şeye ilişilmemişti. Ama, son derece dikkat çekici bir ipucu hemen ablamın yanı başında duruyordu: Mahkumların bacaklarına takılan bir demir halka vardı. Bir eye ile törpülenip koparılmıştı. Herhalde ablama saldıranlar onun kafasına ve sırtına bu demir parçasıyla vurmuşlar.

Joe bu demiri demirci gözüyle inceleyince, bir hayli zaman önce eyelenmiş olduğunu söyledi. Subaylar da aynı fikirdeydiler. O gece iki mahkum kaçmıştı, ama demir bunların hiçbirine ait değildi. Zaten bunlardan biri ayağındaki demir halkayla yakalanmıştı.

Ablamın yanında bulunan demirin de o gemiden çıkmış olduğuna şüphe yoktu, ama ne zaman çıktığını bilemiyorlardı.

Ben hemen kendimce bir karara varmıştım: Bu, benim mahkumun ayak demiriydi... o sabah bataklıklarda, sisler içinde eyeleyip kopardığı halka. Ancak böyle canavarca işi onun yapmış olabileceğini sanmıyordum. Eyenin başka bh'nin dim geçmiş olduğunu bu ayak demirini de bir başkasının alıp kullandığını düşünüyordum. Ben, bir Orlick'ten, bir de meyhanede eyeyi bana göstermiş olan yabancı adamdan kuşkulanıyordum.

Orlick sahiden de hemen benim arkamdan kasabaya inmişti, akşama kadar birçok kişi onu surda, burda görmüştü. Sonra Orlick köye bizimle birlikte dönmüştü. Ondan kuşkulanişım yalnız ablamla çatışmış olmasındandı. Ama, o güne kadar ablam hem Orlick'le, hem de önüne

çıkan herkesle bir kere kavga etmişti. O meyhanedeki yabancı adama gelince, banknotlarını almaya geldi desek ablamı hırpalamasına gerek yoktu, çünkü kadıncağız onun parasını geri vermeye çoktan razıydı. Hem zaten odada hiçbir çatışma filan olmadığı da belliydi. Suçlu kimse kapıdan içeri öyle birdenbire, öyle sesiz girmişti ki, ablam arkasına dönüp bakmaya fırsat bulamadan darbeyi yemiş, yere yığılmıştı.

Ne kadar masumca olursa olsun, ablamı yaralayan aletten ben sorumluydum, bunu düşünmek çok ağırına gidiyordu. Acaba çocukluğumdan beri dilimi bağlamış olan büyüğü en sonunda çözssem de Joe'ya her şeyi söylesem mi diye kararsızlık içinde, ne anlatılmaz işkenceler çektim!

Bütün gün kendi kendimle çarpışıyor, her gece hiçbir şey söylememenin en doğru yol olduğuna kendimi inandırıyor, ama ertesi sabah yine kararsızlığa düşüyordum. Doğru ile yanlış arasında çabaladığımız zamanlar daima vicdanımızın sesini kesecek bir yol buluruz. Ben de şimdilik bu eski sun deşmemeye, ancak son durumu aydınlatmak için bir işe yarayacağına inanırsam açıklamaya karar verdim.

Bir iki hafta evin içi hej türlü polis memurlarıyla, müfettişleriyle doldu taştı. Bu kişiler her zamanki gibi bir sürü olmayacak adamın ifa-

Büyük Umutlar

desini alıp gereksiz yere akıntılara karşı kürek çektiler. Durumdan bir sonuç çıkarmaya çalışacakları yerde, kendi icat ettikleri hazır bazı sonuç taslaklarına uysun diye durumu, olayları değiştirmeye kalkıştılar. En büyük marifetleri, sır küpü duruşlarla, bilgiç bakışlarla meyhanenin kapısında oyalanmaktı. İçki içişlerinde bile suçlu yakalar gibi bir tavırları vardı ki, köylüleri hayran bırakıyorlardı. Ablama saldırıyı ise bulamadılar.

Polis kuvvetleri dağılıp gittikten çok sonralara kadar ablam yatakta kendinden geçirmiş olarak yattı. Hafızasını kaybeder gibi olmuş, kulağı çok ağırlaşmıştı, konuştuğu pek anlaşılmıyordu. Sonra önündeki eşyaları birkaç tane olarak görüyor, bu yüzden hiçbir şeyi uzanıp tutamıyordu. Sonunda bizim yardımımızla yataktan kalkıp mutfağa indiği zaman bile küçük kara tahtamı hep yanında bulundurmak gerekiyordu: Sözle söyleyemediğini yazıyla anlatsın diye. Ama, yazısı kötü olduğu gibi imlası da yanlışlarla doluydu. Joe'nun ise okumaktaki ustalığı belliydi! Onun için, aralarında sık sık öyle karışıklıklar çıkıyordu ki, çözmek için bana başvurmak zorunda kalıyorlardı. Kadıncağıza ilaç yerine sütlaç, Joe yerine çay çok verildi!

Tuhaftır ki, bu felaketten sonra ablam çok değişti, kuzu gibi oldu. El, ayak hareketleri çok titrek, çok sarsak olarak kaldı. Sonra iki, üç ayda bir, sanki dünyayla ilişkisini kesiyordu. Ona bakacak şöyle uygun birisini bulmaktan ümidimizi kesmek üzereydik ki iyi bir rastlantı oldu. Bay Wopsle'nin teyzesi öldü ve Bidy gelip bizim eve yerleşti.

Hayatımıza bir kurtarıcı melek gibi girdi Bidy! Ablamın bu durumu Joe'yi çok sarsmıştı. Adamcağız her akşam onun hizmetini görürken ara sıra bana dönüp, mavi gözlerinde yaşlarla: "Ah, Pip, ne mükemmel bir kadındı bir zamanlar!" diye içini çekerdi. Şimdi ise Bidy, sanki doğuştan hastabakıcıymış, ablamın da bütün huyunu biliyormuş gibi her işi üzerine aliverince Joe rahatladı. Hep karısının hastalığını düşüneneği yerde kafasının sakinliğini, evin sessizliğini farkedip tadı-

nı çıkarmaya başladı. Artık meyhaneye canı istediği zaman çıkıp gidiyor, bu değişiklikler ona iyi geliyordu.

Evimize geldikten sonra Bidy'nin ilk başarısı o ana kadar benim çözemediğim bir düğümü çözmek oldu: Kara tahtanın üzerine ablam durup durup T harfine benzer bir şey çiziyor, her defasında heyecanlanarak bunun çok istediği bir şey olduğunu belli ediyordu. Ben baş harfi T olan ne varsa söylemeye, getirip vermeye çalışmışım, ama nafile! Sonunda bu işaretin T harfi değil de bir çekiş resmi olabileceği aklıma gelmişti. Kulağına eğilip: "Çekiş mi istiyorsun?" diye bağırdığım zaman ablam heyecanla "Evet" der gibi başını sallamış, elleriyle, çekişle dövercesine, masaya vurmaya başlamıştı. Bunun üzerine, dükkânda kaç çekiş varsa hepsini birer birer getirip önüne sermişim, ama ablam bu sefer de "Hayır" der gibi başını sallamaya başlamıştı.

Bidy gelip de ablamın isteklerini çabucak kavramaya başlayınca bu anlaşılmaz işaret yeniden ortaya çıktı. İşaretin tarihçesini kısaca anlattım. Bidy bir bana, bir ablama baktı. Biraz düşündü, sonra kalktı, dükkâna gitti. Orlick örs başında demir dövüyordu. Bidy'nin yüzü parlamıştı. "O elbette" dedi. "Onu istiyor!"

Orlick'miş meğer ablamın kastettiği! Adını hatırlayamadığı için çekiş işaretiyle anlatmak istemiş.

Orlick'e durumu anlattık, ablamın yanına gelmesini söyledik. Elindeki çekici bıraktı, alınının terini önce koluyla, sonra önlüğüyle sildi. Hiç sesini çıkarmadan, o kendine özgü ağır, aksak yürüyüşüyle mutfağa geldi.

Ablamın onu yüzüne karşı suçlayacağını sanmışım. Tersine, ablamın ona her türlü dostluk gösterisinde bulunduğunu görünce bayağı hayal kırıklığına uğradım. Ablam onun gelişine son derece sevinmişti. İçecek bir şey ikram etmemiz için işaret etti. Ondan sonra hemen her gün tahtasına çekiş işareti çizerek Orlick'i çağırılmaya başladı. O da

Büyük Umutlar

hep geliyor, asık bir yüzle sessiz sedasız ablamın karşısına geçip oturuyordu. Bu işe onun da bizim kadar şaşırılmış olduğu anlaşılıyordu.

Monoton bir hayat sürüyordum. Ablamın yaralanmasından, Bidy'nin gelişinden sonra olan tek önemli şey doğum günümde Bayan Havisham'ın konağına yaptığım ziyaretti. Hâlâ Pocket nöbetteydi. Bayan Havisham'ı bıraktığım gibi buldum. O da Estella'dan aynı şekilde, belki de aynı kelimelerle bahsetti. Giderken elime büyükçe bir banknot verdi, bir dahaki yaş günümde yine gelmemi söyledi. Parayı almamak istedimse de: "Yoksa az mı geldi?" diye sorunca hemen kabul ettim.

Ondan sonra benim bu ziyaretlerim, bu para hikayesi her yıl aynen tekrarlanır oldu. Bu içine gün ışığı girmeyen, zamanın durmuş olduğu garip ev, aklıma, duygularımı şaşırtmakta devam ediyordu, bu şaşalamanın etkisiyle mesleğimden tiksiniş evimden barkımdan gitgide daha soğuyordum.

Ben böyle devam ederken, Bidy sürekli değişmekteydi; hatta, ben farkına varmadan değişmişti bile. Pabuçları yenilenmiş, saçları düzelip parlamış, elleri tertemiz olup çıkmıştı. Güzel değildi... Estella gibi olmasına imkân yoktu; ama, derli toplu, iyi huylu, gözü okşayan bir kız oluvermişti.

Teyzesi için tuttuğu yastan yeni çıktığı sıralarda bir akşamdı; yani, bizim yanımıza gelmesinin üzerinden bir yıl dan fazla bir zaman geçmişti. O akşam onun gözlerinde nasıl tuhaf bir şekilde dalgın, derin bir bakış olduğunu farkettim: Güzel gözlerdi bunlar; hem de iyi gözler.

Yazı yazmaya dalmış bulunduğum bir sırada tesadüfen başımı kaldırmış, Biddy'nin bakışlarıyla karşılaşarak, gözlerinin ne kadar anlamlı ve güzel olduğunu farketmiştim. Kalem elimden bıraktım. Nakış işlemekte olan Biddy'nin de iğnesi bir an havada kaldı.

"Anlat bana, Biddiy," dedim. "Nasıl oluyor bu iş? Ya ben çok budalayım, ya da sen çok akıllısın."

Biddy güldü:

"Hangi iş?"

"Her bakımdan benim kadar bilgilisin, Biddy. Evimizi gül gibi çekip çevirmekle kalmıyorsun, her türlü bilgide benimle başabaş gidiyorsun."

Son aylarda haftalıkla kitap almaya başladığım için okumamla övünmeye başlamıştım.

Biddy: "Sen de bütün gün çalışıyorsun, ama yine de okuyup yazacak zaman buluyorsun," dedi.

"Ama ben dükkândan gelir gelmez kitap başına oturuyorum. Se-ninse böyle bir şey yaptığın yok."

Biddy: "Belki de bulaşıcı bir şeydir, nezle filan gibi, senden bana geçmiştir," dedi ve nakış işlemeye devam etti.

Gerçekten de şaşılacak kızdı Biddy! Bilgi bakımından denk gittiğimiz gerçektir.

Bu son yıl içinde Biddy demircilik hakkında bile adamakıllı bilgi edinmişti.

"Biddy, sen her fırsattan faydalanmasını bilen bir kızsın. Bizim eve gelmeden önce ilerlemek için eline hiçbir fırsat geçmemişti. Ama bak, bir yıl içinde nasıl parlayıverdin!" dedim.

Biddy bir an başını kaldırıp yüzüme baktı. Sonra yine nakışının üstüne eğildi...

"Senin ilk öğretmenin bendim, ama değil mi?" diye mırıldandı.

Şaşırmıştım:

"Biddy! Yoksa ağlıyor musun?" diye sordum.

Güldü:

Büyük Umutlar

"Yok canım! Onu da nereden çıkardın?"

Nakışının üstüne damlayan bir tek gözyaşından çıkarmıştım! Ama, şimdi ağlamıyor, gülümsüyordu. Sonra yine nakışına döndü. Ben ise hâlâ onu seyrediyordum.

Az sonra; "Evet, Biddy, ilk öğretmenim sendin!" dedim. "Bir gün gelip böyle bir aile gibi olacağımız o zamanlar hiç aklımıza gelir miydi?"

Pazar günü öğleden sonra ablamın başında Joe bekledi, Biddy ile ben dolaşmaya çıktık. Mevsim yazdı, hava çok güzeldi. Köyden çıktık, kilisenin önünden geçip kırlara açıldık. Irmağın üzerindeki yelkenleri görünce aklıma Bayan Havisham'la Estella gelmişti. Biddy'ye açılmak, içimi dökmek ihtiyacını duydum. Suyun kıyısında bir yer bulup oturduğumuz zaman Biddy'ye sırrımı açıklamaması için yemin ettirdim, sonra, açıkça söyledim:

"Ben yükselmek, büyük adam olmak istiyorum, Biddy."

Ben senin yerinde olsam istemezdim" dedi hemen.

Biraz sert: "Elbet bir şeyden ötürü istiyorum" diye Söylendim.

"Sen bilirsin yine, ama bu halinle daha mutlu değil misin?"

Sabırsızlanarak: "Hiç değilim hem de!" diye bağırdım. "Mesleğimden de, yaşayışımından da nefret ediyorum. Alışamadım bir türlü."

Biddy hafifçe kaşlarını kaldırarak; "Saçmalıyorum herhalde," dedi.

"Kusura bakma. Ben hep senin iyiliğini isterim, başka bir şey de-ğü."

"Öyleyse şunu kafana sok ki ben o dükkânda hiçbir zaman rahat etmedim, edemeyeceğim de! Ne yalan söyleyeyim, Biddy, bambaşka bir hayat sürmek istiyorum ben! Bu türüsü beni çok rahatsız ediyor!"

Biddy üzgün üzgün başını sallayarak: "Ne yazık!" dedi.

"Sahiden yazık!" dedim. "Şu hayata alışabilseydim, çocukluğumdaki gibi şimdi de sevseydim demirciliği, benim için ne kadar daha iyi olurdu!" Bir zamanlar konağın bahçesinde kendi saçlarımı tutup çektim

gibi şimdi de elimin altındaki otları yolup duruyordum. "O zaman Joe, sen, ben üçümüz gül gibi geçinir giderdik. Belki seninle aramızda bambaşka bir arkadaşlık olurdu. Sen beni beğenirdin Biddy, değil mi?"

Biddy: "Benim gözüm pek öyle yükseklerde değildir." diye içini çekti.

Gerçi bu sözler öyle gurur okşayıcı bir şey değildi, ama Biddy'nin safça konuşmuş olduğunu bildiğim için sesimi çıkarmadım. Birkaç tutam daha ot koparıp birkaç çimen sapı çiğneyerek devam ettim:

"Şimdi ise bak, ne haldeyim! İçim rahat değil, mutlu değilim. Kaba olsam, bayağı olsam ne çıkardı sanki? Yüzüme vurmamış olsalar haberim olmazdı; o zaman da, hiç farketmezdi!"

Biddy başını birden bana doğru dönerek dikkatle yüzüme baktı:

"Kim demişse hem sana haksızlık etmiş, hem de terbiyesizlik!" diye mırıldandı. Sonra yine döndü, yelkenlere doğru baktı: "Kim bunu söyleyen?"

Biraz önce sözler ağızımdan biraz da istemeyerek çıkmıştı, ama artık açıkça söylemekten kaçınamazdım.

"Bayan Havisham'm yanında oturan o güzel kız," dedim. "Dünyanın en güzel kızı o. Çok beğeniyorum, o yüzden kibar bir adam olmak istiyorum."

Biddy biraz düşündükten sonra: "Ona nisbet yapmak için mi, yoksa onu elde etmek için mi?" diye sordu.

Somurtarak: "Bilmem!" dedim.

Biddy: "Ona nisbet yapmak istiyorsun herhalde, sen bilirsin, ama bence en iyisi ona, onun sözlerine hiç önem vermemen daha doğru olur. Eğer, onu elde etmek istiyorsan, sen bilirsin, ama değmez sanırım."

Ben de birçok kez böyle düşünmüştüm. Bu o kadar belli, o kadar gözle görülür bir gerçektir ki! Ama, en bilgili, en olgun erkeklerin bile

J \

Büyük Umutlar

aşık olduklarında düştükleri bir çıkmazdır bu! Benim gibi cahil köy delikanlısı, bu çıkmazdan nasıl kurtulabilir?

"Belki de söylediklerin doğrudur Biddy, ama onu çok seviyorum" dedim.

Çok anlayışlı bir kız olan Bidy bana daha fazla akıl vermeye kalkmadı. Yalnız, elini uzattı, yavaşça omzumu okşadı. Ben de yüzümü koluma gömerek ağladım biraz.

Bidy: "Bir şeye seviniyorum, Pip," dedi. "O da, bana güvenip böyle açılmış olman. Biliyorsun elbette, sırrını kimseye vermem ben. Çocukluğumuzdaki gibi şimdi de senin öğretmenin alsaydım, sana iyi bir ders verirdim. Ama o günler geçti artık!"

Bidy hafifçe içini çekerek ayağa kalktı, düşünceli tavrını bırakarak, neşeye: "Biraz daha yürüyelim mi, yoksa artık evimize mi dönelim?" diye sordu.

Ben de kalktım, boynuna atılıp onu öptüm.

"Ah Bidy, sana her şeyimi söyleyeceğim bundan sonra!"

"Ta ki kibar bir adam olana kadar."

"Hiçbir şey olacağım yok benim. Bunu sen de biliyorsun!"

Biraz daha dolaştık. Yaz akşamı çok güzeldi. Hiçbir şeyimin eksik olmadığını düşündüm. Mum ışığında Estella'yla papazkaçtı oynamak özenilecek bir şey miydi? Bütün o anıları, hayalleri hevesleri kafamdan atıp kendimi mesleğime versem, hayatın tadını çıkarmaya çalışsam daha akıllıca olmaz mıydı? Şu anda yanımdaki kız Bidy değil de Estella olsa, bana işkence edecekti. Bu apaçıktı. "Pip, ne sersemsin sen!" diyordum kendi kendime, ama yine de Estella'yı istiyordum.

O akşam dolaşırken Bidy ile, uzun uzun konuştuk. Her sözü, her düşüncesi doğruydü. Değişmeyen, insana hakaret etmeyen bir kızdı Bidy. Birisini incitecek olsa kendisi daha çok acı çekerdi. Öyleyse niçin ötekini istiyordum?

Eve dönerken: "Ah, Bidy, keşke sen beni akıllandırıp uslandıra-buseydin!" diye içimi çektim.

O da: "Keşke!" dedi.

"Eski dost olarak açık konuşsam kızmazsın, değil mi? Keşke ben sana aşık olabilseydim!"

"Sen bana asla aşık olamazsın!" dedi.

O akşam, içimde Bidy'ye aşık olabilmişim gibi bir duygu vardı. Onun bana cesaret vermeyişi bir hayli ağırına gitti. Gerçi her şeyde olduğu gibi bunda da haklı olduğunu biliyordum, ama kabul edemiyordum yine de.

Birazdan karşımıza Orlick çıktı. "Vay, merhabalar! Nereye böyle çift kur ırular?" dedi.

"Eve," dedik.

"Ben de sizinle geleyim" dedi.

Bidy bunu istemedi, bana: "Gelmesin" diye fısıldadı. "Hiç sevmiyorum onu" dedi.

Orlick'i ben de sevmediğim için yüzümü buruşturarak, "Sağol, biz eve kendimiz gideriz," dedim.

O bunu kahkahayla karşıladı, yanımdan ayrıldı. Ama, biraz arkamızdan gelmeye devam etti.

Ben şimdi acaba Orlick'in ablamın başına gelenlerde parmağı olmasından Bidy de kuşkuluyor mu, diye meraklanmıştım. Bu demirciyi neden sevmediğini sordum Bidy'ye.

Arkasına doğru bakarak: "Ondan korkuyorum, bana iyi gözle bakmıyor" dedi.

Canım sıkılmıştı.

"Sana bundan hiç sözetti mi?" diye sordum. Bidy arkaya doğru bir göz atarak: "Hayır," dedi. "Hiçbir şey söylemedi. Ama, ne zaman gözlerimiz karşılaşırsa yiyecek gibi bakıyor!"

Orlick'in küstahlığına öyle öfkelenmişim ki! Ancak bu kadar öfkelenebilirdim!

Büyük Umutlar

Bidy: "Ama, bu seni ilgilendirmemen!" dedi.

"Biliyorum, Bidy. Karışmak için değil ama, hoşuma gitmedi bu iş, hiç hoşuma gitmedi.

Bidy: "Benim de hoşuma gitmiyor," dedi. "Ama, seni bu da ilgilendirmez."

"Haklısın canım, ama şu kadarını söyleyeyim ki, ona cesaret vermiş olduğumu bilsem, gözümünden düşerdin."

O geceden sonra Orlick'i göz hapsine aldım. Bidy'çiği gözleriyle yemesine fırsat vermemeye çalıştım. Dükkândan ayağını kaydırmak aklıma geldi, ama ablamın ansızın üstüne düşmesi yüzünden herif adeta örs başına kök salmıştı. Hakkındaki benim duygularımı, taşanlarımı anlادığının farkındaydım. Öc almak için nasıl fırsat kolladığını ise sonradan öğrenecektim!

Sanki eski şaşkınlığım yetmezmiş gibi şimdi bir de Bidy'ye karşı beslediğim duygular beni allak bullak etmeye başlamıştı. Durup durup Bidy'nin Estella'dan üstün olduğunu düşünüyor, basit, temiz bir sanatkâr hayatının utanılacak bir şey olmadığına, insana pekâlâ mutluluk, iç huzuru verebileceğine inanmaya başlamıştım. O zamanlar çıraklığım dolunca Joe'nun ortağı, Bidy'nin nişanlısı olacağıma iyice inanıyordum. Sonra yine konakta geçen günlerin anısı kurşun gibi düşüyordu içime. Aklımı, fikrimi dağıtıp perişan ediyordu.

Dağılan zihni yeniden derleyip toplamak kolay olmuyordu. Ben daha bu işi başarmadan bir düşünce geliyor, kafamı alt üst ediyordu: "Belki de gerçekten Bayan Havisham bir gün beni kanadının altına alır da geleceğimi sağlar," diye bir ümide kapılıyordum. Böylece, çıraklık devrem sona ersin diye dört gözle bekliyordum. Ama ne yazık ki, çıraklığımı tamamlayamadım.

Çıraklığımın dördüncü yılıydı. Bir cumartesi gecesi ben de meyhanedeydim.

Son günlerde halkı heyecanlandıran bir cinayetten söz ediliyordu. Bay Wopsle bu cinayeti yaşar gibi anlatıyordu. Katile yüklenen her sıfatı ballandıra ballandıra söylüyor, duruşmanın ayrıntılarını gazeteden okurken tanıklarla birlikte sanki kendisi de ifade veriyordu. Ölenle birlikte ölüyor, öldürenle beraber katil oluyordu. Hele doktorun ifadesini okurken bizim köy doktorunun konuşmasını öyle bir taklit etti ki, bayıldık. Sonradan Bay Wopsle bizi jüri seçti, biz de sanığı soğukkanlılıkla adam öldürmekten suçlu bulduk.

İşte tam o sırada karşımdaki kanapenin arkasında ayakta durmuş bizi seyreden bir adamın farkına vardım. Esmer yüzünde küçümseyen bir bakış

vardı, parmağını kemirerek karşısındaki yüzleri gözden geçiriyordu. Kendisine baktığımızı farkedince, Wopsle'ye döndü. Soğuk, alaylı bir tavırla: "Görüyorum ki bu cinayet konusunda kendinizce bir karar verdiniz" dedi. "Suçlu buldunuz, değil mi adamı?"

Bay Wopsle: "Sizi tanıdığımızı sanmıyorum, ama madem sordunuz söyleyelim" dedi. "Evet, suçlu bulduk."

Bizler de bundan cesaret alarak "evet" gibilerden sesler çıkardık.

Yabancı: "Biliyordum" diye alayla gülümsedi. "Ama, şimdi size şunu söyleyeyim ki, İngiliz kanunları her sanığı suçu kesin olarak ortaya çıkıncaya kadar suçsuz sayar" dedi.

Bay Wopsle: "Bakın bayım, ben de bir İngiliz vatandaşı olarak..." diye söze başladı.

Ama, yabancı parmağının kenarını kemirerek: "Hadi, hadi!" diye onun sözünü kesti. Bir sanığın suçu isbat edilene kadar kanunca suçsuz sayıldığını ya biliyorsunuz, ya da bilmiyorsunuz. Hangisi?"

Başını, hatta bütün vücudunu, canlı bir soru işareti gibi yana doğru eğmişti. İşaret parmağını Jopsle'ye doğru uzatarak: "Söyleyin!" dedi. "Biliyor musunuz, bilmiyor musunuz?"

Büyük Umutlar

Wopsle: "Elbette biliyorum," dedi. "Madem biliyorsunuz, neden söylemiyorsunuz?" Bay Wopsle bir şeyler geveledi ağzında. Ama, yabancı adam ona fırsat vermeden: "Şimdi size bir şeydaha söyleyeyim. Bu cinayetin duruşması daha yeni başlamıştır, tanıkların hiçbirini henüz sanığın avukatı sorguya çekmemiştir?"

Bay Wopsle: "Ben sadece..." diye söze başladı. Yabancı yine sözünü kesti.

Bay Wopsle'nin bu adamın karşısında süklüm püklüm oluşu bizi şaşırtmış, adeta bunca yıllık Bay Wopsle'yi gözümüzden düşürmüştü.

Yabancı parmağını sallayarak: "Siz," dedi, "Henüz doğru dürüst savunmaya fırsat bulamamış bir insanı, henüz suçu kanıtlanmamış bir adamı idama mahkum ettiniz. Sonra da bir İngiliz vatandaşı, vicdanlı bir insan olduğunuzu nasıl söyleyebilirsiniz?"

Biz Bay Wopsle'nin neredeyse yüreksiz bir canavar olduğuna inanmaya başlıyorduk. Bu yabancı adamın öyle kendinden emin bir hali vardı ki, karşı koymanın, etkisi altında kalmamanın imkanı yoktu. Bizleri yine gözden geçirdi. Sonra adam ilerledi, iki kanepenin arasına, orta yere geldi, durdu. Bizler ise onun karşısında sinmiş oturuyorduk. O yine bizleri süzerek konuşmaya başladı.

"Edindiğim bilgiye göre demirci Joseph, ya da Joe Gargery'nin aranızda olduğunu sanıyorum, Joe Gargery hanginiz?"

Joe: "Ben!" dedi.

"Senin bir de çırağın varmış. O da burada mı?"

Ben hemen: "Buradayım," diye atıldım.

O beni tanımamıştı, ama ben onu tanımıştım. Bu, Bayan Havis-ham'ın konağına ikinci gidişimde, merdivende karşılaştığım esmer adamdı. Daha görür görmez tanımıştım.

Adam beni uzun uzun gözden geçirdikten sonra: "Sizin ikinizi yalnız görmek istiyorum," dedi. "Konuşmamız uzun sürecek. İsterse-

niz sizin eve gidelim. Burada hiçbir şey söylemek istemiyorum, çünkü sonradan konuyu çevrenize açıklayıp açıklamamak konusunda karar vermek size düşecek."

Ortaya çöken merak dolu sessizlik içinde eve gittik. Joe bizden önce eve giderek hemen ön kapıyı açtı, konuşmamızı, bir tek mumun sönük ışığıyla aydınlanan misafir odasında yaptık.

Yabancı "Adım Gaggers," dedi. "Londralı bir avukatım. Sizinle görülecek işim biraz garip. Birisi gelip bu iş için bana danıştı. Ben de kendisinin vekili olmayı kabul ettim." Oturduğu yerden bizi iyi göremediği için kalktı, bir ayağını koltuklardan birinin arkasından aşırıp oturulacak yerine dayadı. Dirseklerini de koltuğun kenarına yasladı, sonra konuşmasına devam etti:

"Joseph Gargery, senin çırağına bir teklifim var. Bu teklifi kabul ederse çiraklık devresini daha doldurmadan onu serbest bırakabilir misin? Ve buna karşılık bir şey ister misin?"

Joe adama dik dik bakarak: "Pip için iyi olacak bir şeye engel olur muyum ben hiç!" diye söylendi.

"Yani çırağını, karşılığında hiçbir şey beklemeden serbest bırakıyorsun, öyle mi?"

Joe sert sert: "Evet dedik ya," diye haykırdı.

Jaggers, Joe'ya "Bu dünya çıkar dünyası" der gibilerden şöyle bir baktı. Benim ise meraktan, şaşkınlıktan dilim tutulmuş, soluğum kesilmişti.

Jaggers: "Pekâlâ öyleyse, Joseph Gargery," dedi. "Bu söylediklerini unutma ve vazgeçme."

Joe ve ben, ağızımız açık kalmış, birbirimize bakıyorduk. Jaggers parmağını bize doğru sallayarak, anlattı:

"Pip, sana büyük bir miras bırakıldı. Bu servetin şimdilik sahibi olan kimse onun hemen buradan, bu yaşayıştan ayrılıp tam bir centilmen olarak yetiştirilmesini istiyor."

Büyük Umutlar

Hayallerim gerçek olmuştu. Hem de bu gerçek benim en çılgın hayallerimi de aşıyordu.

Avukat: "Beni iyi dinle, Pip" diye parmağını salladı. "Geleceğini sağlamış olan bu kimse senin Pip diye tanınmanı istiyor."

Kalbim öylesine atıyor, kulaklarım öylesine uğulduyordu ki, söyleyecek hiçbir şey bulamıyordum.

Bana Bay demeye, biraz daha saygı göstermeye başlamıştı, ama yine de üzerinde biraz tepeden bakan, biraz güvensiz bir hava vardı.

"Şimdi sıra anlaşmamızın ayrıntılarına geldi. Şurasını belirtmek isterim ki, teklifimiz yalnız geleceği ilgilendiren konularla kalmıyor. Senin şimdiki geçimine, eğitimine, bol bol yetip artacak bir para da verilmiş bulunuyor. Ben senin vasin olacağım." Benim teşekkür edeceğimi anlayan Bay Jaggers hemen, "Yok, bu işi ben iş olarak yapıyorum, iyi de bir ücret alıyorum, yoksa kimsenin hatırı için böyle zorluklara katlanacağımı sanma" diyerek teşekkürlerimi boğazıma tıktı. "Eğitimine derhal başlaman gerekiyor."

Ben bunun zaten eskiden beri istediğim şey olduğunu söyledim.

Jaggers: "Tanıdığım bir öğretmen var, sana uygun gelebilir" dedi. "Bu adamı sana tavsiye ediyor değilim; çünkü kimseyi tavsiye etmek adetim

değildir benim. Sadece bilgi olarak söylüyorum. Öğretmenin adı Matthew Pocket'tir."

Bu adı derhal tanıdım. Bayan Havisham'ın akrabası... Camilla ile ötekilerin bol bol çekiştirdikleri adam. Bayan Havisham ölünce, gelinliğiyle düğün masasının üstünde yatarken, başucunda duracak olan insan.

Jaggers keskin keskin bir bakarak: "Tanıyorsun, öyle mi?" dedi. "İster misin onu?"

Ben: "Tavsiyenize teşekkür...".diye söze başlamıştım ki, o başını sallayarak, hem gülümser, hem kaş çatar bir bakışla: "Yok, dostum!" diye benim sözümü kesti, "Az önce konuştuklarımızı hatırlamanı rica ederim. Sana kimseyi tavsiye etmiş değilim. Ona göre konuş."

Ben de bu öğretmenden bana sözetmiş olduğu için kendisine teşekkür ettim, bu öğretmeni bir kere denemeyi seve seve kabul ettiğimi söyledim.

"En iyisi senin ona gitmen. Bunun için de Londra'ya gelmen gerekiyor."

Hiç kımıldamadan bizi seyretmekte olan Joe'ya baktım, herhalde hemen yola çıkabileceğimi söyledim.

Jaggers: "Önce yeni elbiseler gerekiyor" dedi. , "Bir hafta sonra geleceksin diyelim. Sana para da gerekir, yirmi altın bıraksam yeter mi?" dedi.

Son derece serinkanlı bir şekilde cebinden uzun bir kese çıkardı, yirmi altın alıp masanın üzerine bıraktı. Sonra Joe'ya baktı.

"Çırağını serbest bırakmana karşılık hiçbir şey istemeyeceğini söylemiştin, ama aldığım talimat gereği sana bir tür teselli ödülü vereceğim."

Joe: "Neyin tesellisi?" diye sordu.

"Çırağını kaybetmenin, elbette."

Joe elini bir kadın okşayışı kadar hafif bir dokunuşla omzuma koydu.

"Pip'in üzerinde ufacık bir hakkım varsa helâl olsun," dedi. "Geleceğinin böylece sağlandığına nasıl sevindiğimi sözle anlatamam ki! Ama, sen sanıyorsan ki para beni teselli eder Pip'ten ayrılınca... elime küçücük geldi o benim... Sonra çirak oldu, ölünceye kadar dostuz biz onunla..."

Ah, sevgili, tertemiz yürekli asil Joe!

"Size bir şey soracağım, Bay Jaggers" dedim. "Çevredeki dostlarıma Allahısmarladığa gitmemde bir sakınca var mı?"

"Hiçbir sakınca yok."

"Sadece köy değil, kasabadakiler de var."

Büyük Umutlar

"İstediğinle git vedalaş!"

Onu sokağa kadar uğurladım. Döndüğümde Joe mutfaktaki ocağın karşısında oturmuş, ellerini dizlerine dayamış, dalgın dalgın ateşe bakıyordu. Ben de yanına oturdum. Hiç sesimizi çıkarmıyorduk.

Ablam köşedeki koltuğuna gömülmüştü. Bidy onun yanında dikiş dikiyordu. Joe Bidy'nin yanına oturmuştu, ben de Joe'nin yanına oturmuştu. Ateşe bakıyordum, dilim tutulur gibi oluyordu. Sessizlik uzadıkça konuşmak iyice güç geliyordu. Sonunda; "Joe," diyebilirdim.

"Bidy'ye söyledin mi?"

Hayır, Pip'çiğim. Sana bıraktım."

"Sen söyle, Joe, sen söyle daha iyi."

"Söylerim öyleyse. Bizim Pip büyük bir mirasa konup kibar bir bey olacak, derim."

Joe, Biddy'ye söylemişti.

Şimdi Biddy olup biteni ablama anlatmaya çalışıyordu. Ablamın hiçbir şey anlayabildiğini sanmıyorum. "Pip", "servet", "miras", "gelecek" kelimelerini kaç kere tekrar ettiyse boşunaydı.

Akşam yemeğimizi yerken: "Cumartesiye kadar vaktim var," dedim. "Bir hafta dediğin göz açıp kapayıncaya kadar geçer."

Joe: "Öyle!" diye hak verdi.

Biddy, "Hafta dediğin nedir ki!" dedi.

"Joe, düşünüyorum da, pazartesi günü gidip yeni takım ısmarladığım zaman terziye söyleyeceğim... yani, açıkçası, köyde o kılıkla görünmek istemiyorum, Joe. İnsanı alaya alırlar, ben de buna dayanmam."

Biddy: "Ama, yeni kıyafetini hiç olmazsa ablanla Joe'ya, bana göstereceksin, Pip değil mi?" diye sordu.

Başımı sallayıp, iyi geceler diledikten sonra odama çıktım.

Bu küçücük, fakir odadan kurtuluyordum artık! Ama, küçük, fakir olmakla birlikte, tatlı anılan da vardı bu odanın. Birbirine zıt iki duygunun arasında bocalamaya başlamıştım. Pencereden dışarı baktım.

Az sonra Joe dışarı çıktı, bahçede yavaş yavaş dolaşmaya başladı. Biddy de onun arkasından gelerek piposunu eline verdi. Sonra başba-şa, alçak sesle konuşmaya başladılar. Beni konuştuklarını, hem de sevgiyle konuştuklarını biliyordum. İçeri çekildim, yatağın kenarına oturdum. Başıma devlet kuşu konduğunu öğrendiğim şu akşam, ne tuhaftır, -ömrümün en yalnız akşamıydı!

Ertesi gün kahvaltıdan sonra Joe misafir odasındaki dolapta duran çıraklık kâğıtlarımı getirdi. Bunları ocakta yaktık. Böyle kuş gibi özgür olmaya alışmamış bir halde, Joe ile birlikte kiliseye gittim. Kilisede de, daha sonra köy mezarlığında tek başıma dolaşırken de, ömürlerini bu yerlerde geçirmek zorunda olan kimselere karşı derin bir acıma duyuyordum. İleride bir gün onlara büyük bir iyilik yapmaya karar verdim: Herkese büyük bir şölen çekecektim.

Bu mezarlar arasında karşıma çıkan o mahkumla olan gizli ilgimi aklımdan çıkaramıyordum. Hele o sabah iyice utandım ömrümün bu döneminden. Avunmak için, aradan çok yıllar geçmiş olduğunu düşündüm Benim mahkum herhalde uzar yerlere sürülmüştü. Belki ölmüştü bile.

Oh, artık bu alçak, çorak, ıssız yerlerden, bu bataklıklardan, setlerden, hendeklerden, bu sıkıcı insanlardan kurtuluyordum! Şimdi amacım bambaşkaydı. Demirci ustası olmak değildi alnımın yazısı, yükselecektim. Hatta belki Bayan Havisham benim Estella'nın kocası olmamı tasarlıyordu!

Bu. güzel düşüncelere dalmış olarak, eski silah deposuna kadar yürüdüm, orada uzanıp uyuyakaldım. Uyandığımda Joe'yu yanımda oturur görünce şaşırdım. Joe piposunu tüttürmekteydi. Gözlerimi açtığımı

Büyük Umutlar

görünce gülümsedi.

Bu son pazarımız, Pip'çiğim" dedi. "Onun için, peşinden geldim."

"Çok sevindim, Joe!"

"Sağol, Pip."

"Sevgili Joe, seni hiçbir zaman unutmayacağım."

"Elbette Pip'ciğim, elbette. Ben eminim buna. Yalnız, adamın biraz alışması gerek. Damdan düşercesine oldu da bizi şaşırttı bu iş ama artık alıştık, değil mi?"

Joe'nun benden bu derece emin oluşu nedense pek hoşuma gitmemişti. Joe'dan "Çok alçak gönüllüsün, Pip" filan gibilerden bir söz bekliyordum. Joe'ya nasıl eskiden beri bir büyük adam olmak istediğimi, kendimi bir bakıma buna hazırladığımı anlattım.

"Öyle mi? Hayret yahu!" dedi.

Daha sonra kalkıp yürüdük.

Eve dönüp çaylarımızı içtikten sonra Bidy'yi bahçeye çağırdım. İlk önce, kızcağızı sevindirmek için onu asla unutmayacağımı söyledim. Sonra kendisinden bir ricam olduğunu söyleyerek lafı açtım:

Biddy'ciğim, Joe'ya elinden geldiği kadar yardım etmelisin."

Biddy ciddi bakışlarla gözlerimin içine bakarak: "Nasıl?" diye sordu.

Joe çok sevimli, çok temiz bir insandır. Dünyanın en iyi adamdır diyebilirim. Ama ne yazık ki, bazı bakımlardan biraz geri.

Bu sefer Bidy gözlerini iri iri açtı, ama yüzüme bakmadı.

Ertesi sabah neşem yerine geldi. Bidy'ye onu başısladığımı, artık bu konuyu kapamamızı söyledim. Sonra erkenden asabaya inip terzi Trabb'a gittim.

"Merhaba" dedi. "Nasılsın bakalım? Bir istediğin mi var?"

Londra'ya gidiyorum" diye cebimden, güya tesadüfen birkaç altın çıkarıp elimde şıkırdattım. Bu duruma uygun, şık bir kostüme ihtiyacım var. Bedelini peşin ödemek istiyorum.

Trabb hemen belini kırarak önümde eğildi. Ellerini hafifçe kollanma dokundurarak: "Aman, beyefendiciğim, ne önemi var!" diye söylendi.

"Lütfen zahmet edip dükkâna kadar buyurmaz mısınız?"

Bu terzi Trabb'ın bir çırağı vardı ki, o çevrenin en arsız çocuğuydu. Ben geldiğimde dükkânı süpürmekteydi, tozlan bana doğru süpü-rerek keyfini çıkarıyordu. Şimdi de demirci çıraklarıyla eşit olduğunu göstermek ister gibi süpürgenin sapıyla oraya buraya vurmaya başladı. Ama, ustası son derece sert bir sesle: "Kes şu gürültüyü, yoksa kafanı kıranm!" diye bağırdı. "Beyefendiciğim, lütfen şöyle oturun. Oturun da şu kumaşa bakın. Mal, ama ne mal! Size tavsiye ederim, çünkü ekstra kalitedendir. Ama, başka toplar da göstereyim isterseniz..."

Seçim işi bittikten sonra beni arka odaya çağırarak ölçümü aldı. Onda eskiden ölçüm vardı, ama "Bu şartlar altında işimize yaramaz," diyordu. Böylece, yeni baştan ölçülerim alındı.

Trabb takımı Perşembe akşamı Pumblechook'lara göndermeye söz verdi. Son olarak da: "Beyefendiciğim, gerçi sizin gibi Londralı beyler böyle taşra esnafıyla iş görmezler, ama" dedi. "Hemşeri olmamız dolayısıyla sizi yine de müşterilerimin arasında görmekle şeref duyanm. Ara sıra bir şeyler ismarlarsanız, beni mutlu edersiniz."

Bütün işlerimi tamamladıktan sonra Yukan Sokağa çıktım. Zahire dükkânına yaklaşırken adamın kapıda durmakta olduğunu gördüm. Adam haberi duymuş, dört gözle beni bekliyordu.

tki elime birden sarılarak: "Aziz dostum!" diye beni selamladı. "Seni candan tebrik ederim. Uğurlu olsun! Ama, zaten sana da böylesi layıktı, doğrusu, böylesi yaraşırdı sana!"

Ben: "Elbette," der demez Amca bey yine ellerime sanldı:

"Çok sevgili genç dostum, senin karnın acıkmıştır, yorulmuşsun-dur. Buyur, otur. İnşallah iğrenmezsin de tatlarına bakarsın. Ne mutlu bana! Elimde doğdu, çocukluğunda birlikte gülüp oynadık, şimdi de bu günleri görmek kısmet oldu. İzin ver, efendim, izin ver..."

Büyük Umutlar

Bir kere daha ellerime sarıldıktan sonra kadehleri doldurdu. Kendi şarabını bir yudumda yuvarladı. Tepesi üstü gelmişim gibi başım döndü.

Pumblechook amca şimdi yemeklerin en iyi yerlerini bana yediriyor, birkaç lokmada bir "İzin ver, efendim, izin ver," diye yerinden kalkarak ellerime sarılıyordu. Bir süre sonra onun yüzünün kızarmış olduğunu farkettim.

Amca beye yeni elbiselerimin onun evine gönderileceğini çevrede güvенеbileceğim tek insanın kendisi olduğunu söyledi, yine ellerime sanldı.

Hatırlıyorum, bir ara hakkında eskiden beri meğır çok yanılmış olduğumu, onun aklıbaşında, becerikli, iyi kalpli bir adam olduğunu düşünmeye başladım.

O da şimdi bana o derece güvenmeye başlamıştı ki, ticaret işleri hakkında fikrimi bile sormaya başladı. Tahıl işlerinde bir tekel kurmak için görülmedik bir fırsat varmış elinde. Bu tekel sayesinde çok para kazanmak işten bile değilmiş, yalnız, biraz sermayeye ihtiyaç varmış. Diyormuş ki, bir ortak olsa, sermayeyi yatırırsa, o da ortaklığın iş yanını idare etse... ama, ben ne diyormuşum? Benim fikrime çok saygısı varmış, benim fikrim neymiş bu konuda? Ben de fikrimi söyledim:

"Biraz beklemek gerek!" dedim.

Bu fikrin sadeliği, derinliği Amca beyi kendinden geçirdi. Buna o kadar hayran kaldı ki, bu kez izin filan istemeden ellerimi sıktı.

Ne kadar şarap varsa hepsini içip bitirdik. Pumblechook'a sorarsanız, o daha ben küçükken benim için: "Bu çocuk öyle sıradan çocuk değil! Bu sözümü unutmayın, bir gün kendini belli edecek," dermiş. Bunca yıl bu fikirlerini benden nasıl gizleyebildiğine doğrusu şaştım!

Belki yüzüncü defa tokalaştıktan sonra ondan ayrıldım. Ben yolun köşesini dönünceye kadar arkamdan el salladı.

Eve gider gitmez çantamı hazırladım. Hatta sabırsızlığımdan, o akşam kullanacağım şeyleri bile çantaya koydum!

Salı, Çarşamba, Perşembe günleri de geçti. Cuma sabahı yeni elbiselerimi giyip Bayan Havisham'la vedalaşmak üzere kasabaya indim.

Soyunup giyinmem için Pumblechook amca bana kendi odasını vermişti. Yıkanmam için de temiz havlular çıkarmıştı.

Yeni giysilerimi giyince hayal kırıklığına uğradım biraz. Böyle pek fazla özenilen, pek heyecanla beklenen her giysi, giyeni herhalde bir parça hayal kırıklığına uğratar. Ama, Pumblechook amcanın küçükük aynasında bütün boyumu iyice görmek için eğilip bükülerek yarım saat kadar kendimi seyrettikten sonra sırtımdakilere alışmaya başladım.

Yakın kasabalardan birinde pazar kurulmuş olduğu için Pumblechook amca oraya gitmişti. Ben de gıcır gıcır yeni giysilerimle sokağa çıktım. Dükkânların önünden geçerken utanıyordum. Acaba gülünç mü oldum diye bir kuşku vardı içimde. Joe'nun bayramlık giymiş haline mi benzemiştim yoksa.

Hep arka sokakları seçerek, dolaşık yoldan Bayan Havisham'ırı konağına gittim. Elimdeki eldivenin dimdik parmakları yüzünden kapının zilini güçlkle çaldım. Kapıyı Sarah Pocket açtı, beni böyle değişmiş görünce adeta sendeledi. O ceviz surati sırasıyla karardı, yeşil-leşti, sarardı.

"Sen ha!" dedi. "Sen ha! Ne istiyorsun bakalım?"

"Londra'ya gidiyorum da Bayan Havisham'a Allahaismarladık demeye geldim, Bayan Pocket."

Bayan Havisham sofralı odada koltuk değneğine dayanarak dolaşmaktaydı. Ben içeri girince durdu, bana döndü. Tam gelin pastasının önündeydi.

"Gitme. Sarah" dedi.

Ben sözlerimi büyük bir dikkatle seçerek: "Yarın Londra'ya gidiyorum Bayan Havisham," dedim. "Sizinle vedalaşmama izin vermek

Büyük Umutlar

lütfunda bulunursunuz diye geldim."

Bayan Havisham sanki periymiş de büyüyle beni dilencilikten kurtarıp prens kılığına sokuyormuş gibi, değneğini sallayarak konuştu: "Çok havalı olmuşsun Pip!"

"Son görüşmemizden sonra şansım açıldı, Bayan Havisham. Büyük bir servete varis oldum."

Pocket kıskançlığından çatlayacak gibi olmuştu. Bayan Havisham, "Oh, ne iyi, ne iyi!" dedi. "Haberim var zaten, Pip. Bay Jagers'le görüştüm. Yarın gidiyorsun, demek?" "Öyle, Bayan Havisham."

"Demek çok zengin birisi seni bir tür manevi evlat edindi, öyle mi?"

"Evet, Bayan Havisham." "Ama galiba kendini tanıtmamış?" "Hayır Bayan Havisham." "Bay Jagers vekilin olmuş." "Evet."

Zengin kadın Sarah Pocket'in gizleyemediği kıskançlığından öyle bir zevk alıyordu ki, bu son oyununun iyice tadını çıkardığı belliydi.

"Pekâlâ öyleyse" dedi. "Geleceğin parlak demektir. Çok çalış, iyi yaşa, buna layık olmaya çalış. Bay Jagers'in de sakın sözünden dışarı çıkma."

Bir bana, bir de Sarah Pocket'e baktı. Zavallı Sarah gülümsemek zorunda kaldı.

Bayan Havisham: "Gülegüle Pip," dedi. "Demek adın bundan sonra hep Pip olarak kalacakmış, öyle mi?" "Öyle, Bayan Havisham." "Güle güle, Pip."

Elini uzattı. Ben de önünde diz çöküp elini öptüm. Onunla nasıl vedalaşacağımı hiç düşünmemiştim O anda böyle diz çöküp elini öpmek kendiliğinden oluverdi. Kadın o garip gözlerinde bir zafer parıltısıyla Sarah'a baktı. İşte peri anamı böyle, o eski, loş odada o örümcek yuvası haline gelmiş gelin pastasının önünde bırakarak dışarı çıktım.

Pocket beni aşağı indirdi. Ama hâlâ hayalet görmüş gibi bir hali vardı. Kapıda, "Hoşça kalın, Bayan pocket," dediğim halde bön bön yüzüme bakmaktan başka bir şey yapamadı. Ben de yine arka yolları seçerek

Pumblechook'lara döndüm. Yeni giysilerimi çıkarıp paket yaptım. Eskilerini giyerek -doğrusu daha da rahat ederek- eve döndüm.

Hiç geçmeyecekmiş gibi gelen gün işte gelip çatmıştı. Zaman yaklaştıkça Joe ile Biddiy'den ayrılmaz olmuştum. Son akşam sırf onlar görsün diye giysilerimi giydim, geç saatlere kadar oturdum. Son akşam şerefine pilic kızartılmıştı ama, hiçbirimizin neşesi yerinde değildi. Neşeli görüneceğiz diye kendimizi zorladıkça içimiz büsbütün karanyordu.

Sabah, köyden saat beşte ayrılacaktım. Joe'ya tek başıma gitmek istediğimi söylemiştim. Bu isteğimin pek utanç verici bir nedeni vardı: Kasabaya Joe ile birlikte inersen benim kıyafetimin yanında onun kılığının yakışık almayacağını düşünerek yalnız gitmeye karar vermiştim. Önce bu karanımın haklı olduğuna kendi kendimi inandırmıştım, ama bu son gece odama çıktığım zaman içim sızladı. Bir an aşağı inip Joe'ya sabahleyin benimle gelsin diye yalvarmayı düşündüm, ama sonra vazgeçtim, inmedim.

Rüyalarımnda hep tekerlekleri kırılarak devrilen, Londra'ya değil de bambaşka yerlere giden, koşumlarına at yerine kedi, köpek, domuz gibi hayvanlar bağlanmış olan arabalarla uğraştım durdum. Gün doğup kuşlar ötmeye başlayınca yataktan kalktım. Köye son bir kez bak-

Büyük Umutlar

mak üzere pencere başına oturdum. Orada uyuyakalmışım.

Mutfak bacasından tüten dumanın kokusuyla uyandım, geç kaldım, arabayı kaçırdım diye yüreğim ağzıma gelerek yerimden fırladım. Vakit daha erkenmiş. Biddy çağınncaya kadar odamda oyalandım.

Kahvaltıdan hiçbir tat alamadım. Masadan kalkınca, sanki o anda aklıma gelmiş gibi: "Eh, artık yola çıkmalıyım," diye söylendim.

Hiçbir şeyin farkında olmayan ablamı, sonra Biddy'yi öptüm, Joe'nun boynuna sarıldım. Sonra o ufacık bavulumu elime alıp dışarı çıktım.

Biraz sonra arkama baktım: Joe, yolum açık olsun diye, arkamdan eski bir pabuç atıyordu. Biddy'nin de bir eski pabuç fırlattığını gördüm. Durup şapkamı salladım. Joe da kolunu kaldırdı, boğuk bir sesle, "Güle güle!" diye bağırdı. Biddy ise önündeki önlükle yüzünü kapadı. Evden ayrılmak umduğumdan daha kolay olmuştu. Joe'yu yanıma almamakla iyi yapmış olduğumu da düşünüyordum. Yoksa bütün sokağın gözü önünde arabanın ardından eski pabuç fırlatmaya kalkışsaydı, beni rezil ederdi.

Böyle düşünüp ıslık çalarak, hiçbir şey umurumda değilmiş gibi yürüyordum. Ama, sabahın bu erken saatinde köyümüz öyle sakin, öyle güzeldi ki! Çocukluk, masumluk günlerim burada geçmişti. Önümde uzanan dünya ise öyle büyük, öyle bilinmez bir şeydi ki! Birder göğsümden bir derin hıçkırık koptu, gözlerimden yaşlar boşandı. Köyün ucundaki parmağıyla işaret eden el biçimindeki levhanın yanından geçerken elimi levhanın tahtasına bastırdım, "Allahaismarladık" diye fısıldadım.

Bu dünyada hiçbirimiz gözyaşlarımızdan utanmamalıyız; çünkü, katı kalplerimizi çölleştiren kumların üzerine dökülen yağmur gibidir gözlerimizin yaşı. Bu kadarcık ağlamak bile beni daha iyi bir insan yapmıştı... kendi nankörlüğümün daha çok farkındaydım, daha pişman, daha yumuşaktım şimdi. Bir gece önce ağlamış olsaydım Joe şu anda herhalde yanımda olurdu!

Arabaya bindikten sonra yüreğim sızlayarak düşündüm: Acaba dönüp gitsem, evimde bir gece daha geçirsem de Joe ile daha doğru dürüst vedalaşsam daha iyi olmaz mıydı? Ama, ben düşünüp kararsız kalırken, araba hızla ilerliyordu. Birkaç kere araba değiştirdik. Her durakta birçok kimseleri uzaktan Joe'ya benzetiyordum, yüreğim ağzıma geliyordu.

Artık kasabadan öylesine uzaklaşmıştık ki, geri dönmem mümkün değildi. Sabah sisleri dağılmıştı, bütün dünya önümde uzanıyordu sanki.

Beş saat sonra Londra'daydık.

Jaggers bana adresini göndermiş ve kartın üzerine "Araba durağına çok yakındır" diye yazmıştı. Bürosunun bulunduğu semtin adı Küçük Britanya idi. Bir paytona binip adresi verdim. Yaşlı arabacı kapıyı sanki uzun yolculuğa çıkıyormuşuz gibi titiz bir özenle sımsıkı kapadı. Epey yüksekte olan kendi yerine çıkışı da uzun sürdü. Her yanı parça parça dökülmekle birlikte, yine de büyük bir arabaydı.

Ben daha çevreme bakınmaya zaman bulamadan araba durdu. Karanlık, dar bir sokaktaydık. Karşımızdaki kapının üzerinde "Jaggers" yazısı vardı.

"Borcum ne kadar?" diye sordum.

Arabacı: "Bir şilin" dedi. "Bahşiş vermek istersen o zaman değişir."

Ben bahşişe gerek olmadığını söyledim. O azman arabacı: "Öyleyse ver bir şilin," dedi. Kapının üstündeki "Jaggers" adına doğru göz atıp "Ben bu adamı iyi tanırım" dedi. Parasını aldıktan sonra da hiç

Büyük Umutlar

oyalanmadan uzaklaştı.

Ben de çantamı alıp içeri girerek Bay Jaggers'i sordum.

Sekreter, "Yok mahkemede" dedi. "Siz Bay Pip olmalısınız."

"Bay Jaggers, kendi odasında beklemenizi söyledi. Ne zaman geleceği belli değil, çünkü mahkemeye gitti. Yalnız kendisinin zamanı son derece az olduğu için ilk fırsatta geleceğini tahmin edebiliriz."

Sekreter böyle diyerek bir kapı açtı, beni arkadaki bir odaya aldı. Burada dizine kadar inen kadife pantolonlu, tek gözlü biri gazete okumaktaydı.

Sekreter: "Çık dışarıda bekle, Mike," dedi, tek gözlü Mike'yi adeta yaka paça dışarı itti. Adamın kalpak gibi bir başlığı kalmıştı. Sekreter onu da arkasından fırlattı. Sonra kapıyı çekip beni odada bıraktı.

Jaggers'in odası yalnız tavandaki bir delikten giren ışıkla aydınlanıyordu. Büyük bir avukatın bürosunda daha çok kâğıt, kitap bulunacağını sanırdım. Ama, görünürlerde çok az kâğıt, kitap vardı. Buna karşılık ne işe yaradıktan anlaşılmayan birtakım şeyler gözüme çarptı: Eski, paslı bir tabanca, kın içinde bir kılıç, zarif biçimli bir sürü kutu, bir rafa dayanmış duran iki tane korkunç maske. Ölülerin yüz kalıplarından dökülmüş oldukları anlaşılan bu maskelerin suratları tuhaf bir şekilde şişkin, burunları bir acayip eğrilmiş gibi duruyordu. Büronun arkasında, Jaggers'in kendi sandalyesi olduğu belli olan sandalye, yüksek arkalı, kapkara bir eşya parçasıydı. Sıra sıra çakılı piring başlı çivilerle bir tabutu andırıyordu. Bu sandalyeye şöyle bir yaslanıp sağ elinin işaret parmağını kemirerek karşısındakilere bakışını görür gibi oldum. Adamlar herhalde bu bakışın karşısında sinerek geri geri büzölmek zorunda kalıyorlardı.

Masanın köşesine, ziyaretçiler için konmuş olan sandalyeye oturdum.

Odanın sıkıntılı havası beni sarmış, adeta büyülemişti. Maskeleri alınmış

olan o iki şiş suratın sahipleri Jagers'in akrabaları mıydı acaba? Ama, insanın bu deree çirkin akrabaları varsa bile onların resimlerini böyle orta yere koyması gerekmezdi.

Londra'nın yaz havasına henüz alışmamıştım. Belki de şehrin üzerindeki ağır, pis hava beni ezerek içime bir karamsarlık vermişti. İçerde sıkılmıştım. Sekretere biraz oralarda dolaşacağımı söyleyerek kendimi sokağa attım.

Şehrin bu bölgesinde manzara, hiç de Jagers'in odasından daha iç açıcı değildi. Smithfield diye anılan mezbaha semti oraya çok yakındaydı. O kan, yağ, köpük, pislik içindeki sokaklardan nasıl geçtiğimi anlatamam. Bu yerden bir an önce uzaklaşmak için hızlı hızlı yürüyordum. Bir ara uzaktan ünlü Saint Paul Kilisesi'nin o kocaman, kapkara kubbesini görüp seçerek o yöne yürüdüm. Az sonra insana korku veren, kocaman taş bir bina çıktı karşıma. Yoldan geçen birine sordum: Burası Londra'nın meşhur Newgate Cezaevi'ymiş.

Duvarlarına bakınarak yürürken üstü iyice kir pas içinde, yan sarhoş bir adam yanıma yaklaştı, içeri girip öndeki mahkeme salonlarında görülen davaları dinlemek isteyip istemediğimi sordu. Biraz para verirsem bana ön sırada bir yer bulacaktı. Buradan Adalet Bakanı'nı başında perukası, sırtında cübbesiyle görebilirmişim. Adam beni pek istekli görmeyince fiyatı biraz daha indirdi. Sonunda hiç parasız beni darağacının kurulmuş olduğu bahçeye sokmak dostluğunu gösterdi. Böylece, kamçılanmaya mahkum olan suçluların, herkesin gözü önünde kırbaç yediği yeri, idam edilecek olanların çıkarıldıkları kapıyı da görmüş oldum. Korkunç bir gezinti oldu bu! İster istemez Londra hakkında sevimsiz, hatta iğrenç bir izlenim edindim.

Büroya dönerek avukatı sordum, daha dönmemiş olduğunu öğrenince yine sokağa çıktım. Bu kez fazla uzaklaşmayarak dolaştım, böylece Jagers'i benden başka kimselerin de beklemekte olduğunu farkettim. Büroya yakın küçük bir meydanlıkta sinsi duruşlu iki adam bir aşağı bir yukarı dolaşıyorlardı. Yanımdan geçerken birinin diğerine: "Jagers halledemezse başka kimse halledemez" dediğini duydum. Bir

Büyük Umutlar

başka köşede üç erkek iki kadın duruyordu. Kadınlardan biri, başındaki kirli örtünün ucunu yüzüne örtmüştü, ağlıyordu.

Jagers'in ne denli saygın bir adam olduğunu gösteren bu sahneler benim üzerimde derin bir etki yarattı, dava vekiline karşı ürküntüyle hayranlık karışık bir merak duymaya başladım.

Sonunda karşı köşeden Jagers görüldü. Bekleyenlerin hepsi de onu görmüş, ona doğru koşmuşlardı. Jagers bana hiçbir şey söylemedi, ama elini omzuma koydu, böylece biz yan yana yürürken, o diğerleriyle konuşmaya başladı.

İlk önce o sinsi duruşlu iki adama döndü.

Parmağını onlara doğru sallayarak: "Sizinle konuşacak hiçbir şeyim yok!" diye çıkıştı. "Kazanmanız ancak yüzde elli diye size daha ilk baştan söylemiştim Mahkeme bitmeden hiçbir şey belli olmaz. Wemmick'i gördünüz mü?"

"Evet, efendim, parayı bu sabah tamamlayıp biraz önce Bay Wemmick'e teslim ettim."

"Parayı nasıl tamamladığınız beni ilgilendirmez. Wemmick'e yatırdığınızı söylemeniz yeterli. Bundan başka da bir işiniz kalmadı burada. Bir daha gelerseniz davanızı yan yolda bırakırım!"

Adamlardan biri: "Bay Jiggers, bizim düşüncemiz..." diye başladı, ama avukat hemen onun sözünü kesti:

"Sizin düşünceniz beş para etmez bu işte! Tersine köstekler bizi. Sizin yerinize ben düşünüyorum, ben düşüneneğim. İşte bu kadar! Görüşmek istersem yerinizi biliyorum, haber gönderirim. Gidin artık, sizi bir daha burada görmek istemiyorum."

İki adam şöyle birbirlerinin yüzüne baktıktan sonra, sessizce çekilip gittiler.

Jiggers ansızın diğer yanda duran kadınlara dönerek: "Şimdi gelelim sizlere!" dedi. "Sen misin, Amelia? Seni serbest bıraktırmak için elimden geleni yapmadım mı? Hâlâ ne arıyorsun burada?"

Ağlayan kadın: "Evet, ama Bill'den haber yok!" diye yalvarırcasına sordu.

"Sana baştan da söyledim, Amelia, Bill güvenlikte diye. Bana güvenin, ama isterseniz gidip bir başkasını bulabilirsiniz. Ağzını açar da bir kelime, bir tek kelime söylersen Wemmick'e paranı geri verdiririm!"

Bu korkunç tehdit üzerine iki kadınla o üç adam hemen oradan uzaklaştılar.

Bu arada diğer adam avukatın ceketinin eteklerini öpüp durmaktaydı.

Jiggers ona doğru dönerek insanın kanım dondurucu bir sesle: "Ben bu adamı tanımıyorum," diye haykırdı. "Ne ister bu adam benden?"

"Gözünü sevdiğim Bay Jiggers, ben onun kardeşiyim." "O dediğin kim? Bırak şu ceketimi!"

A'dam ceketin ucunu elinden bırakmadan önce son bir kez öperek: "Lazarus," dedi. "Kalpazanlıktan sanık."

Jiggers: "Boşuna uğraşma!" dedi. "Senin kardeşin suçlu." Adam sapsarı kesilerek: "Sakın onun aleyhinde olduğunuzu söylemeyin."

"Kardeşin suçlu dedim ya, başka ne söyleyebilirim?" "Bay Jiggers, bir dakika, Bay Jiggers, ne olur biraz dinleyin beni... Ne isterseniz veririm, Bay Jiggers, ayaklarınızı..."

O hiç oralı olmayarak adamı şöyle bir kenara itti ve yürüdü. Başka yolumuzu kesen olmadığı için içeri girdik, o tek gözlü, kürk şapkalı, kadife pantolonlu adamla sekreter odadaydı. Sekreter: "Mike birini bulmuş, efendim," dedi. Jiggers: "İyi" dedi. "Bugün akşam üzeri tanığa ihtiyacımız olacak."

Mike nezleli bir sesle: "Epey zor oldu ama sonunda birini bulabil-
Büyük Umutlar
dim," diyordu.

Jiggers: "Bu adam hangi konularda tanıklık edecek?" diye sordu.

Mike burnunu silerek: "Her konuda, efendim," dedi.

Jiggers ansızın sesini yükselterek:

"Her konuda ne demek? Kaç kere söyledim sana! Utanmadan bir de gelmiş, her konuda, diyorsun!"

Mike hem ürkümü, hem de sersemlemişti. Suçunun ne olduğunu pek kavrayamadığı anlaşılıyordu.

Sekreter onu dirseğinden tutarak, alçak sesle: "Hey dangalak!" diye söylendi.

Adam kendini toparlar gibi oldu:

"Efendim, bu tanık zaman ve yer konusunda yemin edecek; yani suçun işlendiği gece bizimkiyle birlikte olduğunu söyleyecek. Bir an bile yanından ayrılmadım, diyecek."

"Pekâlâ. Kim bu adam? Dikkatli cevap ver soruma."

Mike yere baktı, tavana baktı, yüzümüze baktı. Sonra dili çözümlenerek ürkek ürkek: "Fırıncı kılığına soktuk," dedi, ama demesiyle Jag-gers'in kükremesi bir oldu:

"Ne dedin? Ne dedin?"

Mike şaşkın şaşkın bakındıktan sonra yine aklını başına toplayıp: "Yani kendisi fırıncı kılığındadır" diye sözünü düzeltti.

"Nerede şimdi?" diye sordu.

Mike: "Birkaç ev ötede, bir kapı önünde oturuyordu." dedi.

"Git adamına şöyle, şu pencerenin önünden geçsin, görmek istiyorum."

Mike dışarı çıkınca biz üçümüz pencereye gittik, az sonra Mi-ke'nin gezintiye çıkmış gibi karşı kaldırımdan geçtiğini gördük. Yanında da iriyan haydut suratlı birisi vardı. Fırıncı gibi beyaz bir gömlekle beyaz bir şapka giymiş olan bu adam biraz da sarhoştur. Üstelik, bir gözü de şişmiş, morarmıştı, Jaggers son derece sinirlenerek sekreterine döndü:

"Söyle Mike'ye, tanığınızı alıp ortadan kaybetsin. Böyle bir herifi tanık diye tutup getirmekten utanmıyor musun, diye de sor."

Bundan sonra beni arkadaki kendi odasına aldı, bir kutudan çıkardığı bir sandöviçle karnını doyurup şarap içerken bir yandan da benim işlerimi konuştu: Hazırlıklar tamammış Bernad'ın pansiyonu denilen yere gidecektim. Öğretmenim olan Matthew Pocket'in oğlu burada kalıyormuş. Benim için de bir yatak hazırlanmış. Pazartesi günü genç Bay Pocket beni babasının evine götürecektim. Öğretmenimden hoşlanırsam derslere başlayacaktım. Alacağım harçlığın miktarını da söyledi. Bir hayli iyi bir harçlıktı. Sonra Jaggers bana alışveriş yapacağım dükkânların kartlarını verdi.

Alışverişimi buralardan yaparsam faturalarını gözden geçirip harcadığın parayı kontrol edebilirim" dedi. "Fazla açılırsan kulağınızı bükebilirim, böylece."

Sekreterin adı Wammick'mis. Beni, kalacağım yere o götürüyordu. Kısa boylu, ince bir adamdı. Kemikli, ifadesiz bir yüzü vardı. Gömleğinin kol uçlarının yıpranmış olmasından kendisinin bekâr olduğunu tahmin ettim. Küçük, pırl pırl, keskin siyah gözleri, ince dudakları, geniş bir ağız vardı. Kırk, elli yaşlarında gösteriyordu.

"Demek Londra'ya bu ilk gelişiniz?" diye sordu.

"Evet."

"Bir zamanlar ben de yabancıydım burada. İnanılacak gibi değil."

"Demek artık iyice öğrendiniz?"

"Her şeyini bilirim Londra'nın."

Ben, daha çok laf olsun diye: "Çok mu kötü bir yer burası?" diye sordum.
Büyük Umutlar

"Londra'da adamı soyarlar, döverler, boğazlarlar. Ama, başka yerlerde de olan şeyler bunlar."

Şapkasını kafasının arkasına doğru itmiş ileriye bakıyordu. O geniş ağzının açılıp kapanmasını nedense bir posta kutusunun açılıp kapanmasına benzettim.

Az sonra Bernard'ın pansiyonuna geldik. Büyük şehre geldik geleli içime çökmüş olan sıkıntı kalacağım yerin manzarası karşısında daha da artmış gibi oldu.

Tahta parmaklığın kapısından içeri girdik. Ömrümde böyle tozlu, çirkin ağaçlar, tozlu, isli kuşlar, sıska kediler, sefil binalar görmemiştim. Pencerelerde gözüme çarpan "Kiralık" levhalarına bakılırsa Bernard ağına düşürecek birilerini bulmakta güçlük çekiyordu. Burnuma da bir küf, çürüme, rutubet, pislik kokusu geliyordu. Umutlarım öylesine kırılmıştı ki, üzüntü, ürküntü içinde Wemmick'e bakakaldım. Ama, o benim duygularımı tamamen yanlış anlamıştı.

Buralar size galiba köyünüzü hatırlattı!" diye mırıldandı.

Wemmick: "Sizin böyle erkenden geleceğinizi herhalde beklemiyordu" dedi. "Bana ihtiyacınız yoksa izninizi isteyeceğim. Para işlerine ben baktığım için birbirimizi sık sık göreceğiz. İyi günler."

Ben de: "İyi günler" diyerek elimi uzattım. "Tanıştığımıza memnun oldum, Bay Pip" diyerek ayrıldı.

O gittikten sonra pencereyi açtım. Az kalsın kellemi uçuruyor-dum. Çünkü pencerenin ipleri kopuktu. Cam, giyotin gibi düştü birden. Neyse ki, daha başımı pencereden uzatmamıştım. Kendi kendime, "Londra, hiç de öyle dedikleri gibi bir yer değilmiş" diye düşündüm.

Tam yarım saat pansiyon bahçesini seyretmekten çıldıracak gibi oldum.

Parmağımla bütün pencere camlarının üstüne adımla yazmış, yapacak başka şey arıyordum ki, merdivende ayak sesleri duydum. Gözümün önünde önce bir şapka, sonra bir kafa, bir gömlek yakasıyla

boyun bağı. bir yemek, daha sonra bir pantolonla bir çift kundura belirdi. Bu benim yaşlarımda bir delikanlıydı. Her iki koltuğunun altına birer kesekâğıdı sıkıştırmış, bir elinde bir sepet çilek tutuyordu, soluk soluğaydı.

"Bay Pip, siz misiniz?" diye sordu.

Ben de: "Bay Pocket siz misiniz?" diye karşılıklıta bulundum.

Sizi beklettim!" diye söylendi. "Çok afedersiniz. Arabanız daha geç gelir sanıyordum. Ben de sizin için alışverişe çıktım. Köyden geldiğinize göre taze meyve seversiniz diye düşündüm. İyi bir şeyler alabilmek için Covent Garden Pazanna gittim."

Ben, gözlerim faltaşı gibi açılmış, ona bakıyordum; neredeyse rüya görüyorum sanacaktım.

Pocket: "Hay Allah cezasını!" diye söyleniyordu. "Bu kapı da hep takılır nedense!"

Bir yandan kapıyla uğraşırken, almış olduğu meyvelerin hoşaf haline gelmekte olduğunu farkettiğim için sepetle kesekâğıtlarını bana vermesini rica ettim. Tatlı bir gülüşle meyveleri bana teslim etti, kapıyla, vahşi bir hayvanla boğuşuyorcasına uğraşmaya başladı, sonunda kapı öylesine

ansızın açılıverdi ki, dengesini kaybederek benim üstüme yıkıldı, ben de az daha düşüyordum. Böylece karşılıklı gülüştük. Ama, benim gözlerim hâlâ faltaşı gibi açılmış duruyordu, hâlâ kendimi rüyada sanıyordum.

Pocket: "Buyrun" dedi. "Burada biraz eksiklerimiz var ama pazartesiye kadar halledeceğiz. Kusurumuza bakmazsınız umarım. Babam, Londra'daki ilk günlerimizi kendi yaşitlarımızdan biriyle geçirmenin daha hoşumuza gideceğini düşündü. İsterseniz şöyle bir çıkar şehri gezeriz. Soframıza gelince, beğeneceğinizi umarım. Kendi geçimimi kendim sağlamak zorundayım. Olsaydı da ben almazdım. Burası salonumuz. Şurası da benim yatak odam. Biraz havasız ama, ne yaparsın, bütün pansiyon havasız, zaten. Sizin yatak odanız da işte burası. Eşya-

Büyük Umutlar

lan kiraladık. Bir iki gün içinde herhalde idare eder. Başkaca bir istediğiniz varsa hemen gidip alayım. Gördüğünüz gibi burası bir hayli sapa bir yer olduğu için ikimiz başbaşa kalacağız. Ama, kavga edeceğimizi sanmıyorum. Ah, afedersiniz, paketler sizin elinizde kaldı! Ne kadar ayıp ettim! Verin onları bana. Hiç kusura bakmayın."

Paketleri benden alırken belki de ilk kez doğru dürüst yüzüme bakıyordu. Onun gözlerinin de benimkiler gibi şaşkınlıkla açıldığını gördüm. Bir adım geriledi: "Aman Allahım!" diye söylendi. "O bahçedeki çocuksunuz siz!" dedi. Ben de onu tanımıştım. Kavga ettiğim çocuktü.

Birbirimize şaşkın şaşkın bakıyorduk. Az sonra ikimiz de kahkahayla gülmeye başladık. O: "Sensin ha, ne garip rastlantı!" diyordu. Ben: "Şu Allanın işine bak!" diyordum. Yine bir süre birbirimizin yüzüne bakıyor, sonra kahkahalarla gülüyorduk. Sonunda kibar dostum: "Kavgamız sona ermiştir umarım!" diyerek bana elini uzattı.

Ben de kavgada kazananlara yakışır bir alçakgönüllülükle biriki şey söyledim, hararetle tokalaştık.

Herbert Pocket: "O karşılaşmamızda henüz bu parayı almamıştın, değil mi?" diye sordu. "Son zamanlarda olmuş diye okudum. Doğrusunu istersen o sıralarda ben de birtakım şeyler umuyordum."

"Öyle mi?"

"Evet. Bayan Havisham beni görmek istemişti. Bana kanı kaynar-sa bu fırsatı bana sağlayacağını umuyordum. Ama olmadı."

Nezaketi elden bırakmayarak, bu işe şaştığımı söyledim. Herbert güldü: "Benden hoşlanmaması düpedüz zevksizlik, ama bu da bir gerçek. Benden hoşlansaydı geleceğimi sağlayacaktı. Belki Estella bile benim olabilirdi."

Ben ansızın ciddileşerek: "Çok hayal kırıklığına uğradın mı?" diye sordum.

"Hayır, zaten pek aldırıldığım yoktu," dedi. "Zalimin biri o."

"Bayan Havisham mı?"

"Bayan Havisham da öyle ama, ben Estella'yı diyorum. O kız dünyanın en katı yürekli, en kibirli, en kaprisli kızı! Bayan Havisham, onu özellikle, erkeklere cefa çektirsin diye yetiştirdi."

"Nesi oluyor Bayan Havisham'ın?"

"Hiçbir şeyi. Bir tür evlatlık."

"Ama, erkeklere niçin bunu yaptırısın?"

"Allah, Allah, Pip, sahi bilmiyor musun?"

"Hayır, hiçbir şey bilmiyorum."

"Garip şey! Çok meraklı bir hikaye bu. Bekle, yemekte anlatırım. Şimdi kusura bakmazsan sana bir şey soracağım. Sen o gün konakta ne atıyordun?"

Bayan Havisham'la olan ilgimi baştan sona kadar anlattım.

Herbert: "Demek Jagers senin vekilin?" diye sordu. "Bilmem farkında mısın, ama Jagers aynı zamanda Bayan Havisham'ın da avukatıdır. Bayan Havisham dünyada kimseye güvenmez, yalnız Jagers'e güvenir." Bu konuyu tehlikeli bularak Jagers'in beni eskiden tanımadığını söyledim.

"Jagers, sağolsun, senin öğretmen aradığını duyunca babamdan sözetmiş" dedi. "Babamla da bu konuda konuştu. Babamı Bayan Havisham'dan dolayı tanır. Bilmem haberin var mı, babamla Bayan Havisham kardeş çocukları olur. Ama aralan hiç iyi değildir. Çünkü babam etek öpüp dalkavukluk yapmaz. Bayan Havisham'ın kaprislerine boyun eğmez."

Bu delikanlının üzerinde öyle açık kalpli, rahat, samimi bir hava vardı ki, insanın son derece hoşuna gidiyordu. Onu görüp dinledikçe

Büyük Umutlar

hiçbir zaman gizli kapaklı, kötü bir şey yapamayacağına inanıyordunuz. Son derece iyimser ve ümitliydi. Ama, yine de onunla konuştuktan az sonra bu delikanlının hiçbir zaman zengin, şöhretli, güçlü bir kimse olamayacağı nedense içime doğdu.

Hâlâ soluk yüzlü, kibar duruşlu. Bütün neşesine gevezeliğine rağmen üzerinde yine de gizli ve gevşeklik seziliyordu. Yüzü güzel sayılmazdı, ama güzelden üstündü: sevimliydi, gülekti çünkü. Görünüşünün ise sonsuza dek genç, hafif kalacağı belliydi. Bir hayli eski olan giysisi bile üzerinde benim yeni takımlarımdan çok daha zarif duruyordu.

Onun açık sözlülüğü yanında benim çekingen durmamın yakışık almayacağını sezerek, başıma gelenleri anlattım. Velinimetimin kimliğini ortaya vurmamak istemediğimi de belirttim. Bir köy demircisi olarak yetiştirildiğim için pek yol yöntem bilmediğimi, bu konudaki yanlışlarım ve eksiklerimi düzeltirse kendisine minnettar olacağımı da söyledim.

"Hay hay," dedi. "Ama, senin pek düzeltmeye ihtiyacın olmayacağını sanıyorum."

Sonra bana asıl adımın ne olduğunu sordu. Söyleyince: "Phillip adını hiç sevmem," diye gülümsedi. "Okuma kitaplığındaki o can sıkıcı çocukları getirir aklıma. Anladım! Ben sana Handel diyeceğim, sence bir sakıncası var mı?"

"Yok, bir sakıncası yok, ama niçin Handel?"

"Handel'in Demirci diye çok tatlı bir bestesi vardır."

"Öyleyse, benim de hoşuma gitti."

"Pekâlâ, dostum Handel. Yanılmıyorsam yemeğimizi getiriyorlar. Parasını sen vereceğine göre, lütfen masanın başucuna otur."

Ben, buna asla razı olmayarak masanın başucuna onu oturttum. Yemekler fena değildi; hele bana, o akşam prenlere layık bir ziyafet gibi geldi.

Böyle Herbert'le başbaşa olmamız, yanımızda başkaca bir

büyük filan bulunmayışı, tek başıma Londra'da oluşum yemeğin zevkini iyice artırıyordu. Biraz sonra, Herbert'e Bayan Havisham'ın hikayesini anlatmak üzere verdiği sözü hatırlattım.

"Öyle ya" dedi. "Yalnız hikayeme girerken, şunu belirtmek isterim ki, Handel'ciğim, Londra'da insanın bıçağını ağzına götürmesi uygun değildir. Yemeği ağza götürmek görevi çatala bırakılmışsa da çatalı ağzın ta gerilerine kadar sokmak gerekmez. Böyle ufak tefek şeylerin üzerinde durulmaz, ama herkes gibi hareket etmek daha iyidir. Sonra, kaşığın sapını avuçlamak da Londra'da hoş karşılanmaz. Burada kaşığı tutarken insanın eli sapın aşağısında kalır. Bunun iki faydası vardır: Bir, böyle tutulursa kaşık ağza daha kolay girer; ikincisi, böyle midye kabuğu açmak daha rahattır."

Bunları öyle dostça, öyle şen bir tavırla söylüyordu ki, kızanp bozarmak aklıma bile gelmediği gibi, ikimiz de gülmekten katılıyorduk.

"Şimdi gelelim Bayan Havisham'a" diye anlatmaya başladı. "Bayan Havisham çocukluğundan beri çok şımartılmış bir kızmış. Annesini küçükken kaybetmiş, babası da onun bir dediğini iki etmemiş. Babası bira yaparmış. Birada ne hikmet var bilmem, ama örneğin bir adam fırıncı olup ekmek yaparsa kibarlar sırasına giremiyor da, bira yaparsa, şarap yaparsa çok kibar sayılıyor. Her neyse, Bay Havisham çok zengin, çok gururlu bir adammış. Kızı da öyle."

"Ondan başka çocuğu yok muymuş?"

"Sonradan bir de oğlu olmuş. İkinci bir evliliği olmuş. Konaktaki aşçı kadınla evlenmiş?"

"Hani çok gururluydu?"

"Gururluymuş, dostum Handel, onun için ikinci karısıyla gizlice evlenmiş. Bir süre sonra kadıncağız sizlere ömür. O zaman Havisham ikinci evliliğini kızına haber vermiş, oğlan çocuğu böylece ailenin bir üyesi olmuş. Bu oğlan büyüdükçe asi, israfçı, değer bilmez bir genç olup çıkmış. Çok kötü bir insanmış. Sonunda babası onu evlatlıktan

Büyük Umutlar

reddetmiş, ama, ölürken içi dayanmayıp mirasının bir kısmını da ona bırakmış. Kızma daha çok para bırakmış, elbette... Handel'ciğim, doldur bir kadeh şarap daha. Sırası gelmişken belirteyim, insanın kadehini bir dikişte bitirmesi her zaman beklenmez. Hele kadehi, kenarı insanın burnuna yapışacak şekilde kaldırması hiç olmaz."

Herbert'in bu öğütlerine teşekkür ettim.

"Bir şey değil" dedikten sonra hikayesine devam etti:

"Bayan Havisham mirasa konduktan sonra ne kadar talibi çıktığını tahmin edebilirsin. Üvey kardeşine gelince, varlıklı bir adam olacakken, konuştu mirası har vurup harman savurduğu gibi, bir de borçlanmış. Babasıyla geçinemediği gibi ablasıyla da geçinemezmiş. Babasıyla arasının açık olmasından ablasını suçlu tutar, ona büyük bir kin beslermiş. Şimdi, hikayenin en acı yerine geliyoruz. Bir dakika ara vererek şuna dikkatini çekeyim sevgili Handel, insanın peçetesinin su bardağına sığması mümkün değildir."

Peçetemi su bardağına niçin sokmak istediğimi şimdi hatırlamıyorum. Ama, kendisine yine teşekkür ettim. O da tekrar neşeli neşeli: "Bir şey değil" dedi, sonra hikayesine devam etti:

"Efendim, gel zaman, git zaman Bayan Havisham'ın hayatına bir genç adam giriyor. Yarışlarda mı, bir baloda mı, nerede tanıştıklarını

bilmiyorum, ama bu genç Bayan Havisham'a kur yapmaya başlıyor. Bu adamı ben hiç görmedim. Bütün bunlar bundan yirmi beş yıl önce, yani daha sen, ben doğmadan olup bitmiş şeyler. Babamın dediğine göre pek gösterişli bir adammış. Ama, efendi bir adam olmadığı hemen belli oluyormuş. İşte bu adam Bayan Havisham'ın iyice üstüne düşmüş. Delice aşık olduğunu söylüyormuş. Bayan Havisham da o güne kadar kimseye yüz vermediği halde, bu adama iyice tutulmuş. Adam onu avucunun içine almış. Kızdan büyük miktarda paralar koparmış. Hatta onun ısrarıyla Bayan Havisham bira fabrikasının üvey kardeşine kalan hissesini de kendisi almış. Üvey kardeş bunu ablasına

çok pahalı bir fiyatla satmış. Jagers o zaman Bayan Havisham'ın avukatı değilmiş. Zaten aşk, kızın gözlerini öylesine kör etmiş ki, kimseye söz söyletmiyormuş. Ayrıca, akrabaları da fakir, kendi çıkarlarına bakan, korkunç, dalavereci kimselermiş. Yalnız babam onlara benze-mezmiş. Babam da fakirdir ama, hiç kıskanç değildir. Akrabaların arasında Bayan Havisham'ın kulağını büken tek babam çıkmış. Bayan Havisham'a, bu adama pek fazla güvendiğini, sözünü çok fazla dinlediğini açıkça söylemiş. O da, ilk fırsatta, aşığının gözü önünde babamı evinden kovmuş. İşte babamla Bayan Havisham o gün bugündür birbirlerini görmemişler."

Bayan Havisham'ın Matthew Pocket hakkında söylediklerini hatırlayarak, "Peki, baban kadına karşı bu kadar çok mu kin beslemişki hiç gitmiyor?" diye sordum.

Herbert Pocket: "Sorun o değil" dedi. "Bayan Havisham babamı, nişanlısı olan o adamın da yanında çıkarıcı olmakla suçlamış. 'Kendi çıkarın için bu adamı benim gözümde düşürmek istiyorsun' demiş. Babamda düşünüyor ki, şimdi kalkıp gitse Bayan Havisham onun yine kendi çıkarına geldiğini sanacak. Onun için, gitmiyor. Biz gelelim aşıklara. Bayan Havisham'ın düğünü kararlaştırılmış, düğün hazırlıkları, gelinlik yapılmış, balayı planları tamamlanmış, davetiyeler gönderilmiş. Düğün günü gelmiş çatmış, ama damat bey gelmemiş. Damat bey yerine mektubu gelmiş..." Sözünü keserek:

"Kız bunu tam gelinliğini giymiş, hazırlanırken, tuvalet masasının başında, tam saat dokuza yirmi kala almış, değil mi?"

"Tamamen doğru! Sonradan bütün saatleri o saate getirip durdurmuş. Mektupta adamın neler yazdığını bilmiyorum, ama Bayan Havis-ham'ı tamamen yüzüstü bırakmış, o da yataklara düşmüş. Çok ağır olan hastalığından kurtulunca evi o gördüğün hale getirmiş, o günden sonra da bir daha gün ışığı görmemiş."

Büyük Umutlar

"Bu kadar mı?"

"Benim bildiğim bu kadar. Yalnız bir şeyi unuttum. Bu acımasız aşığın Bayan Havisham'ın üvey kardeşiyle birlikte olduğunu herkes söylüyormuş. Birlikte kızı Soymak için düzen kurduklarına, sızdırdıkları parayı paylaştıklarına herkes inanmış."

"Acaba adam evlenip de servetin hepsine konmayı neden istememiş?"

"Kimbilir! Belki evliydi. Belki de üvey kardeşi zaten dış bilemediği ablasını böyle mahvetmek, herkesin gözü önünde küçük düşürmek istemiştir. Burasını kimse bilmiyor."

"Ya onlara ne olmuş, yani aşıkla üvey kardeşe?"

"Çok geçmeden yine parasız kalmışlar."

"İkisi de sağ mı şimdi?"

"Bilmiyorum."

"Biraz önce Estella'yı Bayan Havisham'ın evlat edindiğini söylemiştin. Ne zaman gelmiş Estella onun yanına?"

Herbert omuz silkti:

"Ben kendimi bildim bileli Estella oradadır. Onun hakkında başkaca bir bilgim yok. Benim hikayem de burada sona eriyor. İşte, azizim Handel, Bayan Havisham hakkında ben ne biliyorsam şimdi sen de biliyorsun."

"Ben de onun hakkında bütün bildiklerimi sana söyledim."

"Biliyorum. Aramızda hiçbir sır olamaz artık. Sana koşulan o gizlilik şartına gelince, bana güvenebilirsin. Kendisinin kim olduğu hakkında ne bir soru, ne bir kuşku... Sana o konuda hiçbir zaman, hiçbir şey söylemeyeceğim. Ne ben, ne de benim yakınım olan herhangi bir kimse."

Bunu o kadar tatlılıkla söylemişti ki, esrarengiz velinimetimin Bayan Havisham olduğuna onun da inandığını derhal anladım. Yeni arkadaşım bana, büyük bir incelikle, bunu sezdirmek istemişti. Bundan sonra o bilmediğim velinimetimin, ya da ayrıca Bayan Havisham'ın sözü geçtiğinde benim herhangi bir kaygı duymama, aramıza herhangi bir gerginlik olması mümkün değildi. İşte Herbert Pocket böyle ince, duygulu, nazik bir insandı.

Ona ne iş yaptığını sordum.

"Gemi sigortacılığı," dedi. "Ama bütün ömrümü gemileri yalnız sigortalamakla geçirecek değilim. Ticarete atılmayı düşünüyorum. Birkaç bin tonluk bir gemiyle Hint adalarından mal getirtmeyi düşünüyorum. İpek ticareti yapmak istiyorum, baharat, boyalar, kabuklu ağaçlar f lan."

"Kârları da çok mudur?"

"Ne diyorsun? Korkunç kâr getirir bu iş."

Şimdi de Seylan'a gemiler gönderiyor, şeker, rom, tütün, fildişi alıp satıyordu. Başım dönmüştü. Acaba demin içime gelen o duygu beni yanıltmış olabilir miydi? Belki de çok parlaktı bu çocuğun geleceği, ilerleyecek, büyük adam olacaktı. Sigortaladığı gemilerin nerelere gidip geldiklerini sordum.

"Daha sigortaya tam olarak başlamadım" dedi. "Şimdi araştırma yapıyorum."

"Bir muhasebecinin yanında çalışıyorum" diye anlatmaya başladı. "Gerçi elime bir şey geçmiyor, ama deneyim kazanıyorum, etrafı gözden geçiriyorum... önemli olan da bu zaten. Araştırırsın. Zamanı gelince, eline fırsat geçti mi hemen atılırsın... ondan sonra artık işin iş!"

Onun bu sözlerini dinlerken Bayan Havisham'ın bahçesindeki o eski dövüşümüz aklıma geldi. Anlaşılan dostumun çalışma tarzı da o günkü dövüşmesi gibiydi. Hep iyimser, hep ümitli ve ta baştan da yenilgiye uğramış. O günkü yenilgisini nasıl neşeyle, efendilikle karşılamışsa, fakirliğini, hayattaki gösterişsiz yerini de öyle şikayetsiz, öyle güleryüzlü kabul etmişti.

Büyük Umutlar

Hayalinde kazanmış olduğu servet de, şan da hiç burnunu büyütmemişti! Benimle hâlâ samimi olduğu için ona karşı neredeyse min-netlik duyacaktım. Kısacası, her haliyle tatlı biriydi. O akşam birlikte sokağa çıkıp dolaştık. Tiyatroya gittik. Ertesi gün meşhur Westmister Abbey'deki sabah ayinine katıldık. Sonra da Londra'nın meşhur parklarını dolaştık. Yollar payton doluydu. "Bütün bu atlan acaba kimler nallıyor?" diye merak ettim. "Joe burada olsaydı!" diye düşündüm.

Sanki Joe ile Bidy'yi arkamda bırakmış aylar olmuştu. Köyümüzle Londra arasında da dünyalar vardı sanki. Daha bir pazar önce köy kılığımla köydeki kiliseye gitmiş olmam şimdi her bakımdan imkânsız gibi görünüyordu.

Pazartesi sabahı dokuzda doğru Herbert işe gitmek üzere yola çıktı, beni de yanına aldı. Öğle üzeri işten çıktığı zaman buluşacak, onun babasının evine gidecektik.

Herbert'in çalıştığı muhasebeci bürosu tozlu, dar bir sokakta, sefil bir binanın arka tarafındaydı. Geleceğin fildişi tacirlerinin, gemi sahiplerinin yetişmesine uygun bir yere benzetemedim. Hele, araştırma yapmaya hiç de elverişli gibi görünmedi bana. Ama sesimi çıkarmadım.

Öğle tatilinde Herbert işten çıkınca Londra'nın en ünlü lokantalarından birine gittik. Pahalı diye duymuştum, ama peçetelerdeki, masa örtülerindeki, çatal bıçaklardaki yağlara para almadıklarını hesaba katarsanız yediğimiz yemek bize bir hayli ucuza çıktı diyebilirsiniz.

Öğleden sonra evlerine gittik. Pocket'lerin evi araba durağına yakındı, bir ırmak kıyısındaydı.

Evin küçük bahçesinde, bir ağaç altında Bayan Pocket, oturmuş, kitap okuyordu. Ayaklarını karşısındaki bir sandalyeye dayamıştı. Etrafta çocuklar oynuyor, dadı oldukları anlaşılabilir iki kadın onları seyrediyorlardı.

Herbert: "Anneciğim, bak sana Pip'i getirdim" dedi.

Bayan Pocket de, beni nazik ama dalgın bir tavırla karşıladı. Tam o sırada dadılardan biri: "Alicle Bey, Jane Hanım!" diye çocuklara seslendi.

"Oralarda oynamayın suya düşer, boğlursanız. Sonra ben babanıza ne cevap veririm?"

Diğer dadı Bayan Pocket'in mendilini yerden alarak: "Mendilinizi yine düşürdünüz" dedi.

Bayan Pocket gülererek: "Sağol Flopson!" dedi ve kitabına daldı. Yüzünde son derece dikkatli, meraklı bir anlam belirdi. Dünyayı unutmuş gibiydi.

Ama, birkaç dakika sonra başını kaldırarak bana baktı:

"Annenizin sağlığı yerindedir umarım," dedi.

Bu hiç beklemediğim soru beni öyle zor duruma düşürdü ki, ne diyeceğimi şaşırarak, "Sağ olsaydı iyi olurdu, size de saygılarını gönderirdi" gibilerden gülünç bir şeyler kekeleyemeye başladım. Tam o sırada, dadı yine yerden düşen mendili alarak:

"Bakın, yine düştü" dedi. "Kendinize gelin" diye söylendi.

Bayan Pocket kendine uzatılan mendile ömründe hiç görmediği bir şeymiş gibi şöyle bir baktı. Sonra tanıyarak güldü.

Fırsattan yararlanarak, yerde oynayan Pocket'leri saydım: Değişik boylarda altı tane vardı. Tam ben saymayı bitirmiştik ki, içeriden kopan haykırımlar bir yedincisinin varlığını da haber verdi.

Flopson: "Eyvah, bebek!" dedi. "Millers, çabuk!"

Adı Millers olan dadı eve girdi, çocuğun haykırıışları da azalarak dindi. Bayan Pocket ise durmadan okuyordu. Okuduğu kitabı merak etmiştim. Herbert'le ben Bay Pocket'in gelmesini bekleye duralım, biraz Büyük Umutlar

sonra Millers, kucağında bebekle dışarı çıktı. Bebeği Flopson'a uzatu, Flopson da: "Bayan, lütfen kitabınızı bana verin de bebeği alın biraz" dedi. Bayan Pocket bebeği beceriksiz bir tavırla dizinde biraz salladı. Diğer çocuklar da en küçük kardeşlerinin etrafını almış oynayıyorlardı. Bu çok kısa sürdü, çünkü birkaç dakika sonra Bayan Pocket bütün çocukların, odalarına girip öğle uykusuna yatmalarını emretti.

Flopson'la Millers çocukları, koyun sürüsü güdercesine içeri götürdükten az sonra Bay Pocket bahçeye çıktı, onun sevimli ama biraz şaşkın ifadeli bir adam olması bana çok doğđal geldi. Hiçbir şeyi düzene sokamayacağına çoktan karar vermiş gibi, saçları bile darmadağındı

Bayan Pocket, benimle tanıştığına memnun olduğunu söyledi. Tıpkı oğlunun gülüşüne benzeyen tatlı bir gülümseme vardı yüzünde. Şaşkın, tasalı bir tavrı vardı, saçları da iyice beyazlamıştı, ama yine de genç duruşlu bir adamdı. Benimle biraz konuştuktan sonra, çok güzel olan o gür, kara kaşlarını biraz tasayla çatarak karısına döndü:

"Bay Pip'le tanıştın,değil mi, Belinda?"

Bayan Belinda Pocket başını kitaptan kaldırıp: "Evet," diyerek bana baktı, dalgın dalgın gülümsedi, portakal şerbetinden hoşlanıp hoşlanmadığımı sordu.

Bayan Pocket tesadüfen soyluluk unvanına sahip olmuş bir adamın kızıymış. Babası onu büyüyünce en aşağı bir lorda vermeyi düşünüyormuş. Böylece ev yönetim gibi bayağı işlerden habersiz, el bebek, gül bebek yetiştirmiş. Bayan Belinda hiçbir işe yaramayan, hiçbir işten anlamayan bir süs gibi olup çıkmış. Genç kızlığa eriştiğinde fakir

bir genç olan Matthew Pocket'e aşık olmuş. Kendisi de son derece genç olan Matthew Pocket de Belinda'ya vurulmuş, iki genç gizlice evlenmişler. Belinda'nın babası bunu öğrenince biraz direnmişse de sonunda genç evlilerle barışmış.

Bay Pocket beni salona götürdü. Burası sevimli bir yerdi; hem yatak odası, hem oturma odası olarak kullanılabilir biçimde döşenmişti. Sonra Bayan Pocket beni evinde kalan iki öğrenciyle tanıştırdı. Bunlar, biri Drummle, biri Startup adında iki gençti. İri yapılı, ihtiyar duruşlu olan Drummle, biz kapısına vurduğumuzda içerden ılık sesi geliyordu. Startup ise başını elleri arasına almış, kitap okuyordu.

Bay Pocket de. Bayan Pocket de öyle beceriksiz, gündelik işlerden öyle habersizdiler, kendilerini öyle bir başkasının ellerine bırakmış durumları vardı ki, insan onları da, evlerini de gerçekte kimin yönettiğini merak etmekten kendini alamıyordu. Çok geçmeden bütün yönetimin hizmetçilerin elinde olduğunu anladım. Belki de işin en kolay yolu buydu, ama bunun oldukça pahalıya mâl olduğu bir gerçektir.

Zamanla, daha çok Herbert'in anlattıklarından, Bay Pocket'in Harrow ve Cambridge üniversitelerinde okumuş olduğunu öğrendim. Okuldayken sayılı öğrencilerdenmiş, kendinden çok şey bekleniyormuş, ama çok genç

yaşında evlendiği için çalışmalarına devam edememiş, ailesini geçindirmek için özel dersler vermek zorunda kalmış.

Bir kaç gün sonra yeni odama iyice yerleştim. Şehre inerek alışverişler yaparak diğer eksiklerimi tamamladım. Bayan Pocket beni karşısına aldı, uzun uzun konuştuk. Jagers ona, benim belirli bir meslek

Büyük Umutlar

sahibi olmayacağımı, ancak herhangi bir varlıklı kibar çocuğundan geri kalmayacak kadar eğitime ihtiyacım olduğunu anlatmış. Bay Pocket de benim nasıl eğitim göreceğimi tasarlamıştı. Bunlara bir itirazım olup olmadığını sordu, hiçbir diyeceğim olmadığını söyledim.

Bay Pocket bana her konuda yol gösterip akıl öğreterek çok geçmeden bütün güvenini kazanmasını bildi. Birlikte çalıştığımız sürece öğretmenim olarak o kadar titiz, candan, dürüst davrandı ki, ben de iyi bir öğrenci olmak için elimden geleni yaptım. Sıradan bir öğretmene düşseydim ben de ona göre davranırdım. Bay Pocket ise bana gevşek durmak, kaytarmak için hiç fırsat vermedi, ben de onun bilgisinden, deneyimlerinden elimden geldiği kadar yararlanmaya çalıştım. Biraz dağınık, beceriksiz, biraz da gülünçtü, ama öğretmen olarak kendini saydırmamasını, ciddiye aldırmasını bilirdi. Dürüst ve iyi bir insandı.

Onun kılavuzluğu altında ciddi olarak çalışmaya başladıktan bir süre sonra zamanımın bir kısmını da Herbert'le birlikte geçirmek herhalde daha iyi olacaktı. Bay Pocket bu fikrime karşı gelmemekle birlikte, önce vekilime danışmam gerektiğini söyledi. Böylece Küçük Britanya'ya gittim ve dileğimi bildirdim.

"Handaki odamı elde tutabilir, kiraladığımız eşyayı da satın alırsam bana yeter" dedim.

Jagers güldü:

"Genç Bay Pocket'le uyuşacağınızı anlamıştım zaten. Olabilir. Ne kadar para istiyorsun?"

Ne kadar para gerekeceğini bilemediğimi söyledim.

Jagers: "Aşağı yukarı, ne kadar? Elli paund yeter mi?"

"Yok, o çok!"

"Öyleyse beş paund?"

"Hayır, biraz daha fazla olmalı."

Jagers ellerini cebine sokup başını bir yana eğmiş, gözlerini arkamdaki duvara dikerek beni pusuya düşürmek için fırsat kolluyordu.

"Beşin ne kadar üstünde?" diye sordu.

Çekine çekine: "Tam olarak bilemiyorum ki!" diye mırıldandım.

"Biliyor musun, söylemek gerek. Beşin ne kadar üstünde olsun? İki beşlik yeter mi? Ne kadar istiyorsun?"

Yirminin herhalde yeteceğini söyledim.

Jagers kaşlarını çattı:

"Herhalde yeter, öyle mi?"

Jagers yazıhanesinin kapısını açarak: "Wemmick!" diye seslendi. "Bay Pip'in imzasını al, sonra kendisine yirmi paund ver."

Jagers hiç gülmüyordu, ama bazen insanla konuşurken ayaklarının ucunda yaylanmaya başlar, ayna gibi cilalanmış ayakkabılarını öyle bir

gıcırdatırdı ki, onun yerine ayakkabıları gülüyormuş, sizinle alay ediyormuş gibi gelirdi.

Parayı alırken Wemmick'e, şaşkına döndüğümü, avukat beyin tavır ve sözlerine ne anlam vereceğimi kestiremediğimi söyledim.

"Duysa bunu iltifat sayar" dedi. "Onun amacı da zaten karşısında-kilerin kendisini anlayamamaları, karşındakini şaşırtmak. Üstünüze alınmayın. Meslek gereğince takındığı tavidir bu."

Jaggers dışarı çıkmıştı. Sekreter masasında öğle yemeğini yiyordu. Bisküvileri o ince dudaklı, geniş ağzına, mektup kutusuna mektup atar gibi bir atışı vardı.

"Patron sanki hep tuzak kurmuş, başında bekliyor gibidir" diye yeniden anlatmaya koyuldu. "Ansızın çat!., tuzak kapanır. Bir de bakarsın yakalanmışsın!"

"Çok kurnaz bir adam!"

"Derya gibi derindir,."

"İşi iyidir öyleyse."

"Mükemmel."

"Çok kimse çalıştırır mı yanında?"

Büyük Umutlar

"Hayır, çünkü Londra'da bir tek Jaggers vardır, Jaggers'i avukat olarak tutan Jaggers'in kendisiyle iş görmek ister, yoksa suyunun suyuyla değil. Benden başka iki sekreter daha var, o kadar!"

Wemmick'in konuşkanlığından cesaret alarak patronunun odasındaki o iki maskeyi sordum, bunların Jaggers'in idama gönderdiği iki azılı katil olduklarını öğrendim. Yüzlerindeki şişkinliğin, burunlann-daki o kıvrıklığın da neden ileri geldiğini anlamış oldum: Bunlar sahipleri asıldıktan sonra çıkarılmış maskelerdi.

Bu konuşma samimiyetimizi bir hayli ilerletmişti.

"Bir gün fırsat bulup evimizi ziyaret ederseniz memnun kalırım Bay Pip" dedi. "Walworth'da oturuyorum. Gece yatısına buyurursanız şeref verirsiniz."

Davetini seve seve kabul ettim.

"Ne zaman vaktiniz olursa bir akşam beklerim" dedi. "Bay Jaggers sizi yemeğe davet etti mi?"

"Daha etmedi."

"Yakında eder. İyi de ağırlar insanı. Yalnız aklımdayken, evine gittiğinizde kahya kadına dikkat edin."

"Neden?"

"Evcilleşmiş bir canavardır! Zamanında öyle bir canavardı ki anlatamam. Şimdi ise tamamen kuzu kesildi. Yine de dikkat etmenizi öneririm."

Onun bu sözleri merakımı uyandırmıştı.

İsterseniz size, patronu çalışırken göstereyim" dedi. Kabul ettim. Sokağa çıkıp kalabalık bir mahkemeye gittik. Tanık yerinde bir kadın oturmaktaydı, Jaggers de onu sorguya çekiyordu. Kadından yana mıydı, yoksa değil miydi, bilmiyorum, ama hem ona, hem de bütün etrafına dehşet saldırdığı kesindi. Kapıda durup dinledik. Herhangi bir kimse hoşuna gitmeyen bir şey söyledi mi hemen: "Kayıtlardan şilinsin!" diye diretiyordu. Herhangi birisi onun istediği şeyi itiraf etmezse Jag-

gers: "Ben sana söyletmesini bilirim," diye diş gıcırdatıyordu. Birisinin ağzından laf alınca da: "İşte şimdi kısıldın kapana!" diye bağıyordu.

Drummler ve Startop'la da görüşüyor, konuşuyordum, ama en samimi arkadaşım Herbert'ti. O Hammersmith'e geldiği zamanlar sandalımı ortak kullanıyorduk. Ben de sık sık Londra'ya, onun yanına gidiyordum. Günün, gecenin her saatinde Hammersmith'le Londra arasında yürür dururduk. Şimdi bu yolların eski güzelliği kalmadı ama, oralara karşı gençliğin hayal ve umut dolu günlerinde doğmuş olan sevgi hâlâ içimdeydi.

Pocket'lerin evine yerleştikten bir iki ay sonra Bay ve Bayan Camilla geldiler. Camilla Bay Pocket'in kızkardeşiymiş. Kasabadaki konakta onlarla birlikte görmüş olduğum Georgiana dedikleri kadın da geldi. Bu yine akrabadan, evlenmemiş bir kadındı. Fakirliğini tanrı sevgisi, çirkinliğini namus sayardı. Bunların hepsi de çıkarlarına dokunulan aç gözlü insanların bütün hıncıyla bana diş biledikleri için yüzüme gülüyor, bana en adi şekilde dalkavukluk ediyorlardı. Bay Pocket'i kendi çıkarını bile bilmeyen bir koca bebek saydıkları belliydi. Bayan Pocket'i ise sevmedikleri halde asaletini övmekten geri kalmıyorlardı, çünkü böylelikle kendilerine de bir şeref payı çıkıyordu.

İşte böyle bir çevre içine yerleşip eğitimime başladım. Çok geçmeden pahalı zevkler edindim, öylesine para harcamaya başladım ki, birkaç ay önce söyleseler inanamazdım. Neyse ki, ne yaparsam yapayım çalışmayı elden bırakmadım. Bunu da övünmek için söylemiyorum. Kendi kusurlarımın farkında olduğum için çalışıyordum. Bir yandan Bay Pocket'in, öte yandan Herbert'in yardımıyla çabucak gelişip ilerledim. Yolumdaki engelleri gidermek, bana hız vermek için ikisi

Büyük Umudlar

de çok çaba harcıyorlardı.

Bay Wemmick'i de çoktandır görmemiştim. Gidip kendisini ziyarete karar verdim, kararlaştırdığım bir günün uygun olup olmadığını sormak için mektup yazdım. Beni evinde görmekten büyük zevk alacağını, o akşam saat altıda büroda beklediğini bildirdi. Saat tam altıda bürosuna gittiğimde Wemmick işini henüz bitirmişti.

"Walworth'a kadar yürüsek mi, ne dersiniz?" diye sordu:

"Çok sevinirim," dedim.

"Hem de çok iyi olur. Bütün gün masa başında oturduktan sonra yürümek iyi geliyor. Şimdi size yemeğe ne hazırladığımı anlatayım Bay Pip. Önce haşlanmış siğir, kızarmış soğuk tavuk var.

Yola çıktığımızda: "Bay Jiggers bugün sizin bana misafir geleceğinizi duyunca söyledi. Yakında o da sizi davet edecekmiş. Hem de arkadaşlarınızla birlikte çağıracaktı. Dediğim gibi, değişik şeyler beklemeyin onun sofrasında. Ama, her şeyin en iyisini bekleyebilirsiniz. Sonra patronun evinde bir ikinci garip şey daha vardır."

Wemmick'in bahsettiği birinci garip şeyin geçen gün anlattığı o kâhya kadın olduğunu anlamıştım.

"Nedir bu ikinci garip şey?" diye sordum.

"Geceleri hiçbir kapıyı kilitlemez."

"Evine hırsız girmez mi?"

"Girmez ya! Kendisi herkese ilan etmiştir: "Benim evimi soyacak adam varsa çıksın meydana" der durur. Ama, bu işe kalkışacak adam şimdiye kadar ne çıktı, ne de çıkacağı var."

"Demek o kadar korku salmış herkese?"

"Öyledir. Sahiden korku salmıştır. Bir adam çıksın, onun bir tek çöpünü alsın, bizim patron adamı astırtmaya kadar götürür. Bunu da herkes bilir."

Böylece, bir süre Jagers'in ne yaman bir adam olduğunu konuştuk. Sonra daha genel konulara daldık, böylece Walworth semtine geldik.

Burası küçük bahçeli, sakin bir yerdi. Wemmick'in evi de bahçe ortasında küçücük bir ahşap tahta evdi.

Wemmick: "Kendi eserim" dedi. "Güzel, değil mi?"

Övüp göklere çıkardım. Gerçektir bu, ömrümde gördüğüm evlerin belki de en küçüğüydü. Pencereleri ise kilise pencerelerine benzetilmişti.

Wemmick: "Şu gördüğünüz direk bir bayrak direğidir," diye anlatıyordu. "Pazar günleri bayrak çekerim. Sonra şu köprüye bakın. Hendeği geçtikten sonra kaldırırım bu köprüyü, dünyayla ilişigimi kesmiş olurum."

Wemmick'in dünyayla ilişigini kesen bu uçurum aslında bir metre eninde, yarım metre derinliğinde su arkıydı. Ama, adamın köprüyü kaldırıp bağlayışında öyle bir gururlu hal vardı ki, insanın hoşuna gidiyordu. Yanda sazdan siperle çevrili bir küçük çimenliğin ortasında bir de ufak top duruyordu. Wemmick: "Her akşam, Greenwich ayarıyla saat dokuzda bu top atılır," dedi. Topun üzerindeki şemsiye biçimli siper çok hoşuma gitmişti.

Sonra beni bahçenin arkasındaki kameriyeye götürdü. Bütün bahçe avuç içi kadar bir yerdi, ama yol kurnazca kıvrımlarla uzatılmış olduğu için insana kameriye daha uzaktaymış gibi geliyordu. Kameriyenin önünde bir havuz yapılmış, orta yerine de bir odacık kondurulmuştu. Havuzun birde fiskiyesi vardı.

Ben bütün bunları övdükçe Wemmick: "Hepsini kendi ellerimle yaptım." diyordu. "Buranın mühendisi, marangozu, muslukçusu, demircisi, bahçıvanı her şeyi benim. Biliyor musunuz, iyi bir şey bu, çünkü bunlarla uğraşmak mahkeme koridorlarının tozunu silip süpürür gibi oluyor. Yaşlı babamı da memnun ediyor. Şimdi içeri girip sizi babamla tanıştırmak istiyorum. Canınız sıkılmaz, değil mi?"

Wemmick'in evi öyle hoşuma gitmişti ki, babasıyla da tanışmak

Büyük Umutlar

için sabırsızlanıyordum. Bunu kendisine söyledim. İçeri girdik. Ocaktaki ateşin başında çok yaşlı bir adam oturuyordu: Derli toplu, tertemiz, güler yüzlü, ama taş gibi sağır bir dede. Wemmick neşeli, sevgi dolu bir tavırla babasının elini sıktı.

"Baba, nasılsın bakalım?"

İhtiyar: "İyiyim, John, iyiyim" dedi.

John Wemmick: "Bak, baba, sana Bay Pip'i getirdim" dedi. "Kulağın duysaydı, adı senin de hoşuna giderdi."

Ben ihtiyara gülümseyip başımı salladım.

İhtiyar: "Oğlumun evini beğendiniz mi, efendim?" diye sordu. "Panayır yeri gibi güzel, değil mi? Bence bu güzel köşeyi de, üzerindeki güzel

tesisleri de hükümet korumalı, milletin faydalanması için halka açmalı, efendim, değil mi?"

Wemmick sevgi dolu gözlerle babasını süzüyordu. Şehirde o kadar sert, donuk duran yüzü iyice yumuşamıştı. Durup durup başını sallıyor, bana da: "Lütfen başınızı sallayıp, onaylıyormuş gibi yapar mısınız?" diyordu. "Yabancıları biraz yorar bu, ama bizim şu yaşlı babamızı ne kadar sevindirdiğini anlatamam size!"

Ben de aklıma estikçe başımı sallamaya başladım. İhtiyarın keyfine diyecek yoktu. O tavuklara yem atmak için yerinden kalkınca biz de kameriyeye giderek havuzda soğutulmuş meşrubatlarımızı içtik. Wemmick bir pipo yakarak evini bu hale getirebilmek için yıllarca nasıl çalıştığını anlattı.

"Kendi yeriniz mi, Bay Wemmick?" diye sordum.

"Evet, kendimin."

"Çok güzel. Herhalde Jagers de hayrandır buraya?"

Wemmick: "Patron burasını hiç görmedi" dedi. "Haber yoktur buradan. Babamın da varlığını bile bilmez. Oraya gidince evi aklımdan çıkarırım. Buraya gelince de orayı unutmak isterim. Sizce hiçbir sakınca yoksa, sizden de bunu rica edeceğim yani, büroda buraların sözünü etmezseniz memnun olurum." ' ' .

Bu konuda hemen şeref sözü verdim. Konuşmaya devam ediyorduk. Bu arada saat dokuza yaklaşmıştı.

Wemmick piposunu elinden bırakarak: "Vakit geliyor, top atılacak," dedi. "Bizim yaşlı babamızın en büyük eğlencesidir."

Yeniden içeri girdiğimizde yaşlı babayı bir uzun saplı maşayı ateşte kızdırmakla uğraşırken bulduk. Yaklaşan büyük olayı dört gözle beklediği yüzünden belliydi. Wemmick de, saati elinde, bekliyordu. Yaşlı adamın nar gibi kızdırmış olduğu maşayı tam dakikasında aldı, hemen topun yanına gitti. Birkaç saniye sonra da top, o kibrit kutusu boyundaki evi, evin bütün camlarını, raflardaki bardakları filan sarsan bir gümbürtüyle patladı. Yaşlı baba da neredeyse havaya fırlayacaktı, ama koltuğunun kenarlarına sıkı sıkı yapışmış olduğu için yerinde kaldı. Ama çok coşmuştu.

"Patladı, patladı, kulağımla duydum!" diye sevinçle bağıriyordu. Ben de karşısında gülümseyerek başımı öyle bir hızla sallıyordum ki, etrafımı göremez olmuştum. Top atılmasıyla yemek arasındaki zamanı Wemmick'in koleksiyonlarına bakarak geçirdik. Wemmick'in, mesleği gereğince tanıdığı ünlü suçlulardan çeşitli hatıralar alıp toplu-yormuş. Asılan bir katilin yüzüğü, ünlü bir sahtekârın yalancı imza atarken kullandığı dolma kalem, birkaç kişinin gırtlığını kesmiş olan usturular, saçlar, zindanda yazılmış itiraf belgeleri ve daha pek çok şey... Bunları Bay Wemmick porselen bibloların, küçük, billur süs eşyalarının arasına özenle yerleştirmişti.

Gündüzleri yaşlı babaya bakan bir kızcağız soframızı kurdu. Sonra hendeğin üzerindeki köprü yeniden indirildi, kız kendi evine gitti. Yemekler de, salata da mükemmeldi. Bu ziyaretimden çok memnun kalmıştım.

Wemmick ertesi sabah erkenden kalktı, bahçeye uğraşmaya başladı.

Yaşlı babası da yanındaydı. Wemmick'in onu oyalamak için sö-

Büyük Umutlar

züm ona babasına iş buyurduğunu, başını sallayıp durduğunu görüyordum. Kahvaltımız da akşamki yemeğimiz kadar nefisti. Tam saat sekiz buçukta evden ayrıldık.

Küçük Britanya'ya yaklaştıkça Wemmick de gitgide resmileşiyor, yüzüne kuru, sert bir ifade geliyordu. Ağız yine posta kutusu gibi düz, gülmez bir çizgi olup çıktı. Büroya varıp da kapının anahtarını cebinden çıkarınca yine Jagers'in sekreteri ortaya çıkmıştı. Bütün o burçlar, asma köprüler, göller, odalar, o yaşlı baba, çimenlikteki topun patlamasıyla havaya uçmuş, bin parça olup dağılmış, gitmiş sanırdınız.

Wemmick'in söylediği gibi avukat Jagers beni ve arkadaşlarımı evine davet etti.

Jagers: "Resmiyet istemiyorum" dedi. "Yani gece kıyafeti giymenize gerek yok."

Evinin nerede olduğu hakkında hiçbir fikrim olmadığı için: "Nereye gelelim?" diye sordum.

Karşısındakine hiçbir bilgi vermemek onda huy halini almış olmalıydı.

"Buraya gelin, hep birlikte gideriz" dedi.

Jagers biriyle konuşup, konuşmasını bitirdikten sonra mutlaka ellerini yıkardı... hastasını muayene etmiş olan bir hekim, bir dişçi gibi. Bu iş için özel olarak yaptırmış olduğu bir lavabo odası vardı.

Ertesi akşam üç arkadaşımınla birlikte bürosuna gittiğimizde lavaboda ellerini yıkıyordu. Her zamankinden daha karanlık bir davayla uğraşmış olmalıydı. Yalnız ellerini sabunlamakla kalmamıştı; bütün yüzü boynu köpük içindeydi, gargara yapıyordu.

Sokağa çıktığımızda, Jagers'le konuşmak ümidiyle bekleyen birkaç kişi gördük. Ama onu kale gibi saran o lavantah sabun kokusunda öyle yanaşılmaz bir şey vardı ki, hiç kimse onu rahatsız etmedi.

Böylece, Soho semtinde Gen-ard Sokağı'na geldik, sokağın güney ucunda muhteşem, ama oldukça eski, bakımsız bir eve girdik. Karanlık bir merdivenden ikinci kata çıktık. Bu kattaki koyu kahverengi boyalı üç odanın bir yemek, diğeri yatak, üçüncüsü de tuvaletti. Yemek odasının tahta kaplamalı duvarlarında oyma çelenkler vardı. Bunları ister istemez cenaze çelenklerine benzettim. Jagers evin yalnız bu katını kullandığını söylüyordu.

Sofra çok güzel düzenlenmişti. Ev sahibimizin sandalyesinin yanında büyük bir döner büfe vardı. Bunun üzerinde çeşitli şişeler, kavanozlar ve birkaç çeşit de meyve duruyordu. Yemekle birlikte gerekli her şey Jagers'in elinin altında duruyordu.

Odanın bir duvarında da kitaplık vardı. Kitapların hepsi mesleki kitaplardı. Bir köşede de üstü kâğıt yığılı küçük bir yazı masası vardı.

Jagers yol boyunca hep benim yanımda yürümüş, benimle konuşmuş, diğeri misafiriyle pek meşgul olmamıştı. Şimdi ocağın yanındaki çingırağı çaldıktan sonra döndü, arkadaşlarımı inceden inceye süzmeye başladı. Onu en çok ilgilendiren Bentley Drummle oldu. Bir ara beni pencerenin yanına çekip elini omzuma koydu:

"Pip, kimin kim olduğunu henüz ayırd edemiyorum," dedi. "Örümceğin adı ne?"

"Örümcek mi?" dedim.

"Şu yatar gibi oturan, somuttuk, şişman olan" dedi.

"O Bentley Drummle" dedim. İnce yüzlüsü ise Startop."

"Bentley Drummle, öyle mi?" diye mırıldandı. "İlgiye değer bir çocuk."

Hemen Bentley'in yanına gidip konuşmaya başladı. Onun ters, kısa karşılıkları Jagers'in cesaretini kırma yerine, onu konuşturmak için tüm inadını kabartmış gibiydi. Ben onlann arasındaki bu konuşmayı uzaktan seyrediyordum. Jagers'in kâhyası olan kadın içeri girerek ilk

Büyük Umutlar

yemeği sofraya koydu.

Wemmick bu kadına karşı içimde bir merak uyandırmıştı. Onun için, belli etmemeye çalışarak onu dikkatle süzdüm. Kırk yaşlarında gibi göründü gözüme. Uzun boylu, ince, kıvrak yapılı, son derece solgun renkli bir kadındı. Açık mavi gözleri, gür, uzun saçları vardı. Yüzünde heyecanlıymış, birden ürkmüş gibi bir anlam okunuyordu; dudakları da hep soluk soluğaymış gibi, yarı aralıktı. Birkaç gece önce tiyatrodaki "Macbeth"i görmeye gitmişim. Oyunun açılışında Macbeth'in gördüğü, kazan başındaki büyücü kadınların, alevlerin rüzgârıyla dağılmış, saçları, kazanda gördükleri hayallerin etkisiyle parlayan gözleri hâlâ hatırımdaydı. Bu kadının üzerinde işte öyle bir hav vardı. Hiç sesini çıkarmadan elindeki tabağı sofraya koydu, parmağıyla Jagers'in koluna dokundu, sonra çekildi gitti.

Sofraya oturduk. Ev sahibimiz, bir yanına Drummle'yi, öbür yanına Startop'u almıştı. Kadının sofraya koyduğu yemek nefis bir balıktı. Bunun arkasından bir koyun butuyla bir piliç geldi. Etlerin yanında gerekli olan bütün içkileri, salçaları ev sahibimiz yanındaki döner büfeden kendisi dağıtıyordu. Bunların da hepsi harikaydı. Şişeler, kavanozlar, tuzluk biberlikler elden ele dolaştıktan sonra Jagers'e veriliyordu, o da bunları büfenin üzerine, yerli yerine yerleştiriyordu. Tabaklarımızı, çatal, bıçak, kaşıklarımızı da o değiştiriyordu. Yardımcı kadın mutfaktan yemekleri getiriyor, sofraya koyduktan sonra sessizce çekilip gidiyordu. Odada bulunduğu sürece bu kadın gözlerini efendinden hiç ayırmıyordu. Hep tetikte duruyordu.

Yemeğimiz çok neşeli geçiyordu. Ev sahibimiz ortaya yeni yeni konular atacağı yerde, bizim açtığımız konuları konuşuyordu. Ama, konuşmayı öyle kurnazca yönetiyordu ki, hepimizin en kötü taraflarımızı ortaya vurmaya başladığımızı çok geçmeden anladım. Örneğin, ben daha ne yaptığımı farkında bile olmadan, bol para harcamayı sevdiğimi açıklamıştım.

Herberte karşı biraz tepeden bakan bir tavır

takınmış, geleceğimin parlaklığıyla övünmeye başlamıştım. Hepimiz böylece iç yüzümüzü ortaya koyuyorduk. Ama, kendini en çok belli eden Drummle oldu. Durup durup bizlerle uğraşmaktan, bizi iğneleyip bize hakaret etmekten hoşlanan tarafı daha yemeklerimizin birincisini yiyip bitirmeden ortaya çıkmıştı bile. Ev sahibimiz, sırrını anlayamadığım bir taktikle onu kızdırmış, kıskırtmıştı. Drummle bizlere karşı nedense duyduğu bütün hıncını boşaltıyor, bizimle birlikte olmaktan hoşlanmadığını söylüyordu. Biz de onun kürek çekerken hep geride kalışıyla alay ettik. Drummle, kasten, bize sokulmamak için böyle yaptığını, yoksa kürek çekmekte bizden çok üstün olduğunu iddia etti. Kollarının ne kadar

kuvvetli olduğunu göstermek için hemen gömleğinin kolunu sıyırdı. Bizler de aynı komik iddiayla kollarımızı sıvadık, pazulanımız ölçüşmeye başladık.

Tam o sırada kahya kadın sofrayı topluyordu. Jagers, onunla hiç ilgilenmiyor gibiydi. Arkasına yaslanmış, parmağını kemirerek devamlı Drummle'yi seyrediyordu. Derken, elini birden uzattı, kahya kadının bileğini yakaladı. Bunu öyle birdenbire, öyle beklenmedik bir şekilde yapmıştı ki, bizler o gülünç tartışmamızı keserek ona baktık.

Jagers: "Kuvvetten bahsediyorsunuz madem, size kuvvetli bir bilek göstereyim de görün," dedi. "Molly, aç şu parmaklarımı!"

Kadının, Jagers'in tuttuğu kolu masanın üzerindeydi. Diğer kolunu ise hemen arkasına saklamıştı. Yalvaran bakışlarını efendisinin yüzüne dikerek, alçak sesle: "N'olur efendim bırakın!" diyordu.

Jagers onun yalvarışına aldırmadan: "Bilek görün, baylar!" dedi. "Kurtar şu bileğini Molly!"

Kadın: "Efendim n'olur!" diye mırıldandı.

Jagers odanın karşı duvarına bakarak: "Molly, iki bileğini de görmek istiyorum" dedi. "Hadi."

Elini kadının kolundan çekmişti. Ama, kadın şimdi iki kolunu birden masaya koydu, döndürüp uzattı, sırayla hepimizin yüzüne bakma-

Büyük Umutlar

ya başladı. Demin arkasına saklamış olduğu bilekte, halka halka yara izleri vardı.

Jagers, parmağının ucunu onun bileklerinde gezdirerek: "İşte size kuvvet, bilek kuvveti, baylar!" dedi. "Bu kadının bileğindeki kuvvet çok az erkekte vardır. Kıskaç gibi kavrar bu eller kavradığını. Ömrümde çok el gördüm ama, böyle kuvvetlisini başka ne bir kadında, ne de bir erkekte görmedim doğrusu."

O sohbet eder gibi ağır ağır konuşurken, kadın bizim yüzlerimize bakıyordu. Jagers susar susmaz kadının gözleri hemen onun yüzüne çevrildi. Jagers başını belli belirsiz eğerek: "Bu kadar, Moly, artık, gidebilirsin dedi.

Kadın, ellerini masadan çekerek dışarı çıktı. Jagers de bardaklarımızı yeniden şarapla doldurdu.

"Saat dokuz buçukta sohbetimizi kesmek zorundayız, baylar" dedi. "Onun için, elimizdeki zamandan mümkün olduğu kadar faydalanalım. Gelmenize memnun oldum. Şerefinize içiyorum, Bay Drummle."

Drummle'ye böyle iltifat etmekteki amacı onu büsbütün kıskırtmaktı ve bunda da başarılı oldu. Drummle hem somurtuk, hem zafer kazanmış gibi bir tavırla bize yüklenmeye başladı, hakaretleri çok geçmeden dayanılmaz oldu. Jagers onun bu tavırlarını hep aynı ilgiyle seyrediyordu.

Drummle'nin kaba, ters tavrını yemeğinin içine tuz gibi, biber gibi katıyordu sanki ev sahibimiz. Drummle ise, ellerini cebine sokmuş, omuzlarını yuvarlamış, yarı oturur, yarı yatar bir durumda, bizim yüzümüze karşı gülüyordu

İlk olarak toparlanan Startop oldu. Gülümseyerek Drummle'yi biraz daha yumuşak davranmaya davet etti. Drummle içimizde en çok Startop'a sinirlenirdi, çünkü yaradılış bakımından birbirlerinin tam tersiydiler.

Startop'un canlı, zeki, neşeli tavırları, Drummle her zaman kendine karşı bir hakaret sayardı. Şimdi Startop sözü değiştirip havayı düzeltmek için küçük bir espri yaparak hepimizi güldürdü. Onun böylece yüzümüzü güldürmeyi başarmış olması Drummle'yi her şeyden çok sinirlendirdi. O iri yan, kaba adam ansızın ellerini cebinden çıkardı, omuzlarını gevşetti, bir küfür savurarak büyük bir bardağı tuttuğu gibi az kalsın Startop'un kafasına fırlatıyordu. Neyse ki, ev sahibimiz, bunun böyle olacağını önceden anlamış gibi, hemen, ama telaşsız, uzandı, bardağı Drummle'nin elinden aldı, sonra gayet sakin bir tavırla saatini çıkarıp baktı.

"Ne yazık ki saat dokuzbuçuk oldu baylar" dedi.

Bunun üzerine hepimiz ayağa kalktık. Startop, aralannda hiçbir şey geçmemiş gibi, Drummle'ye "dostum" deyip duruyordu. Ama, diğerinin "dostluğa" hiç niyeti yoktu. Hammersmith'e giderken bizimle bile yürümedi. Yolun hep karşı tarafından, evlerin gölgelerine sığma sığına geldi.

Jaggers'i yeniden gördüğümde: "O örümcek hoşuma gitti" diye Drummle'den söz açtı.

"Onun adına memnun oldum efendim, çünkü kendisinden ben hiç hoşlanmıyorum" dedim.

"Sakin ha!" diye parmağını salladı. "Elinden geldiği kadar uzak dur ondan. Ama, tip olarak hoşuma gidiyor Pip, çünkü tam kalıbının adamı. Falcı olsaydım derdim ki..." Sustu, sonra, "Ama yazık ki falcı değilim," dedi. "Benim ne olduğumu sen iyi bilirsin, değil mi Pip? Hadi, iyi geceler."

"Size de, efendim."

Ondan bir ay kadar sonra örümceğin eğitim devresi sona erdi. Drummle, Pocket'in evinden ayrılarak, kendi evine döndü. Evdeki herkes buna sevindi. Yalnız Bayan Pocket üzüldü. Çünkü Drummle çok köklü ve zengin bir aileden geldiği için Bayan Pocket'in gözünde yüksek bir yeri vardı.

Büyük Umutlar

Biddy'den bir mektup almıştım. Beni ertesi sabah için çağırıyordu. Joe'nun geleceğini de söylüyordu.

Joe'nun Londra'ya, benim Londra'daki çevreme gelmesinin hiç yakışık almayacağını düşündüm. Onun gelmesini para filan vermekle önleyebilecek olsaydım avuçla para dökerdim. En büyük avuntum Hammersmith'e değil de, Pansiyona gelmeye karar vermiş olmasıydı. Böylece, hiç olmazsa Bentley Drummle onu görmemiş olurdu

Pansiyondaki odalarımızı o sönük yere hiç uymayan ağır pahalı eşyalarla dolduruyordum. Son zamanlarda kendime bir uşak bile tutmuştum.

Uşağıma salı sabahı saat sekizde iş başı yapmasını söyledim. Kendim de sabah erkenden kalkarak ortalığı derleyip topladım.

Saat dokuzbuçuğa yaklaştıkça benim de içimden kaçmak geliyordu. Ama, başımın belası uşak koridorda nöbet beklemekteydi. Ondan çekinmesem belki de kaçırdım!

Derken merdivende Joe'nun ayak sesleri duyuldu. Ayak seslerinden tanımıştım. Bayramlık kunduralarını nedense hep büyük alırdı. Her katta uzun zaman oyalanıp kapı üstlerinde yazılı adları bin güçlkle, yüksek sesle hecelemesi de onun kimliğini belli ediyordu. Gelip bizim kapının

önünde durunca, kapının üstünde yazılı benim adımın harflerine parmağıyla dokunduğunu, hızlı hızlı soluk alışını bile duydum. Sonunda kapıya yavaşça vurdu, bizim uşak "Bay Gargery"nin geldiğini bana haber verdi.

Joe ayaklarını paspasa öyle uzun uzun sildi ki hiç sonu gelmeyecek, kolundan tutup içeri çekmek gerekecek sandım. Ama en sonunda içeri girdi.

"Joe! Nasılsın, Joe?"

"Pip! Ya sen nasılsın Pip?"

Şapkasını yere fırlatıverdi. O temiz, iyi yüzü sevinçten parlayarak iki elimi birden tutup salladı uzun uzun.

;

"Ne iyi ettin de geldin, Joe'cuğum! Ver şu şapkanı." Joe şapkasını, içinde yumurtaları bulunan bir kuş yuvasıymış gibi dikkatle yerden almıştı. Elinden bırakmaya da razı olmadı.

"Demek istediğim, öyle büyümüşsün ki, öyle kibarlaşmış..." Joe, buraya gelince, durup bir an düşündü, sonra aradığı kelimeyi bularak: "Öyle efendileşmişsin ki," dedi.

"Ya sen Joe, sen de çok iyi görünüyorsun." "Eh işte, iyiyim, bir şikayetimiz yok. Ablan da eskisinden daha kötü değil. Biddy ise her zaman çalışkan, her yaptığı, her dediği yerinde. Bütün tanıdıklar, eş dost bıraktığın gibidir. Bay Wopsle'in dışında herkes bildiğin gibi."

Bütün bunları söylerken Joe hâlâ şapkasını dikkatle elinde tutuyor, gözlerini odanın eşyasından, benim hırkamın kumaşından alamıyordu.

"Wopsle'ye ne oldu, Joe?"

"Kiliseden ayrılarak aktör oldu. Londra'ya gelirken beni de yanında getirdi. Zahmet olmazsa kendisini aramanızı rica ediyor."

Odadaki eşyalar, üzerimdeki hırkanın ağır kumaşı Joe'nun "siz"li, "efendim"li konuşmasına yol açmıştı. Sonra yüzünde hayalet görmüş gibi bir ifade belirince Herbert'in içeri girdiğini anladım.

Herbert Joe'ye doğru elini uzattı, ama Joe adım adım gerilemeye başladı. Şapkası hâlâ elindeydi.

"Saygıyla selamlarım, efendim" dedi. "İnşallah siz beyefendi ile Pip..." Joe bu sırada sofraya hazırlanmakta olan bizim uşağı gördü, hemen onu da bizden sayarak: "Birde şu küçükbey" diye sözüne onu da ekledi, "İnşallah burada rahatınız iyidir, afiyettesinizdir umarım. Çünkü ben de biraz havasız gibi bir izlenim bıraktı. Londra'ya göre belki iyi bir yer, herhalde ünü de iyidir, ancak bana sorsalar ben burada domuz bile beslemem. Yani şişmanlamasını, etinin yumuşak olmasını istiyorsam, lezzetli olsun diyorsam, demek istiyorum, efendim."

Büyük Umutlar

Joe'ya oturmasını söyledik. Oturmadan önce çevresine bakarak şapkasını koyacak yer aradı. Şapkasını koyacağı yer çok seçme, çok nadir bir yer olmalıydı. Sonunda ocağın üstündeki rafın uç tarafına şapkasını yerleştirdi.

Kahvaltı masasında servisi Herbert yapıyordu. Joe'ya dönerek: "Çay mı arzu edersiniz, kahve mi, Bay Gargery?" diye sordu.

Joe: "Teşekkür ederim efendim, siz hangisini uygun görürseniz," dedi.

"Öyleyse kahveye de dersiniz?"

Joe neşesi kaçarak, "Eksik olmayın, beyefendi, seçim yapmak lüt-funda bulunduğunuz için sizin fikrinizin aksi bir şey söylemek haddime düşmemişse de, sabahlan kahve içince hararet yapıyor" dedi.

Herbert: "Çay olsun öyleyse" diyerek çayları boşalttı. Tam bu sırada, şapkası yere düşünce Joe kalktı, şapkayı aldı, yine aynı köşeye özenle yerleştirdi. Şapka tekrar yere düştü.

Kısacası, bu şapkayla uğraştı durdu. Bu işte son derece büyük bir çeviklik, ustalık da gösterdi. Şapkanın yuvarlanışını gözleri daha başlangıçta farkediyor, böylece şapkasını bazen yarı yolda, havada tutuyor, bazen tam yere değmesine az kalmışken yakalıyordu.

Joe'nun kıyafeti, Londra giyimine alışmış olan gözlerim tuhaf görünüyordu: Gömlek yakasıyla ceket yakası çok yüksekti. İyi giyimli olmak için kendi kendini boğmayı niçin gerekli bulmuştu? Sonra zavalılık durup dururken çatalını ağzına götürmek üzereyken yan yolda bırakarak ya dalıyor, ya da bir öksürme nöbetine tutuluyordu. Ta-bağındaki yemeklerin yarısından çoğu yeri boyluyordu. Neyse, Herbert işe gitmek için yanımdan ayrılınca ben de rahat bir soluk aldım.

Oysa bütün suç bendeydi. Ben Joe'nun karşısında rahat, doğal dursam, Joe da benim karşımda rahat olacaktı. Ama, benbunu farketme-yecek kadar akılsızdım o anda. Ona sinirleniyor, bir an önce gitsin istiyordum.

Herbert gittikten sonra Joe: "Efendim, şu anda ikimiz başbaşa, yalnız kaldığımızı göre..." diye söze başladı.

"Niçin efendimli, sizli bizli konuşuyorsun benimle, Joe?" diye söylendim.

"İkimiz yalnız kaldığımızı göre..." diye tekrar etti, "bendeniz de daha fazla kalmaya ne zamanım, ne de niyetim olmadığına göre hemen konuya geleyim. Bu ziyaretimin sebebini açıklayayım, efendim. Böyle yüksek şahsiyetlerin arasına karışmama tek sebep size faydalı olmak dileğidir, efendim, yoksa rahatsız etmezdim. Yani, Pip'çiğim, iki gözüm, geçen akşam meyhanede otururken Amca bey geldi."

Bundan sonra Joe bazan "beyefendi, siz" diyor, bazen de samimi-leşip, "Pip'çiğim, iki gözüm, sen" diye hitap ediyordu.

"Yani, senin anlayacağın şu Pumblechook denilen adam tepemi attırıyor, zira her gittiği yerde küçüklüğünde seni en yakının olduğunu söyleyip duruyor. Sen hep onunla oynar, onunla gezermişsin Pip'çiğim."

Olur mu öyle şey? Çocukluğumda benim en yakınım sendin. Bunu sen de iyi biliyorsun" dedim.

"Biliyorum, Pip'çiğim, ancak artık bunun bir önemi kalmadı efendim. Her neyse, iki gözüm, diyeceğim, bu adam böbürlenmekten hindi gibi kabararak geziyor. Meyhanede bana gelip, "Joseph, Bayan Havis-ham seni görmek istiyor" dedi.

"Evet Joe? Sonra?"

"Ertesi gün ben de yıkanıp giyinerek Bayan Havisham'ı görmeye gittim. Bana, "Bay Gargery, siz Bay Piple mektuplaşıyor musunuz?" diye sordu. Son zamanlarda sizden mektup almıştım. Ben de "evet" dedim. O zaman: "Lütfen Bay Pip'e yazınız, Estella seyahatten döndü. Bay Pip'i görmek istiyor" dedi.

Yüzüm alev alev yanmaya başlamıştı. Çok heyecanlanmıştım.

Büyük Umutlar

"Niçin geldiğini bilseydim, Joe'ya daha samimi davranırdım" diye düşünüyordum. Keşke bu düşüncemden utansaydım da yüzümün kızarmasında biraz da utanç payı bulunsaydı." Ama, bu gibi duygulardan çok uzaktım. Joe anlatıyordu: "Eve dönüşte size mektup yazsın diye Bidy'ye rica ettim ama, o istemedi. Bidy dedi ki, "Pip bu haberi senin ağzından duyarsa daha sevinir" dedi. "Sen de zaten onu özledin. Tatil zamanı da olduğuna göre, git kendini gör" dedi. İşte bunun için buradayım." Joe bunları söyleyip yerinden kalktı: "Pip'çiğim, sana mutluluklar dilerim. Yıldızın hep parlak olsun."

"Ne o Joe, hemen kaçıyor musun, yoksa?"

"Gidiyorum, efendim."

"Ama yemeğe geleceksin, değil mi?"

"Gelmeyeceğim, efendim."

Gözlerimiz karşılaştı. Bütün o resmîlik, o "siz"ler, "efendim"ler Joe'nun bakışından uçtu, gitti. Asil, yürekli adam elini uzatarak: "Pip'çiğim, iki gözüm, hayat dediğin nedir ki! Birçok ayrılışların birbirine kaynaklanmasından örülmüş bir zincirdir" diye konuştu. "İnsan oğlunun kimi demirci ustasıdır, kimi tenekeci, kimi bakırcı, kimi de kuyumcu olur. Zamanı gelince insanların birbirinden kopup ayrılmaları gerekir. Bunu böyle kabul etmek gerek. Bugün suçlu olan biri varsa o da ben. Senle ben, Pip'çiğim, bizim Londra'da görüşmemiz doğru değil. Başka hiçbir yerde değil, ancak başbaşa görüşebiliriz biz. Gururum yoktur benim ama, gittiğim yere uygun olmak isterim. Bu kıyafetle bu yere yakışmadım, bunun da farkındayım, Pip. Ben örs başında, bizim köyde, bataklarımızda rahatım. Beni orada, örs başında, elimde çekicimle düşün; ya da ocak başında, pipomla düşün. O zaman benden utanmazsın. İşte böyle... Beni görmek istersen köyümüze gel, dükkânın penceresinden başını uzat: Önünde yanık önlüğüyle, elinde çekiciyle ustabaşı Joe oradadır. Kalın kafalıyım ama, mesleğimin ustasıyım. Tanrı seninle beraber olsun, Pip'çiğim, iki gözüm, yolun açık olsun, hoşçakal."

Joe bunları söylerken, kılığının, kıyafetinin gülünçlüğü tamamen ortadan kalkmış gibiydi. Sadece ruhunun asilliği, kişiliğindeki o sadelik kalmıştı ortada. Eğildi, yavaşça alnımdan öptü, dışarı ıktı. Olduğum yerde kalakalmıştım. Kendime gelir gelmez dışarı fırladım. Yakındaki sokaklarda koşarak onu aradım, ama bulamadım.

Hemen ertesi gün kasabaya gitmeliydim artık. Vicdan azabı içinde olduğum için doğru köye, Joe'nun yanına inmeyi düşünüyordum. Ama, vicdan azabının ilk hızı geçtikten sonra işler değişti. Posta arabasında yerimi ayırıp, Bay Pocket'le ders yapmaya gidinceye kadar, Joe'nun yanma gitmek fikri, o kadar mantıklı gelmemeye başladı. Eve gidersem Joe'nun işine engel, Bidy'ye yük olacaktım; yatağımı gider gitmez hazır bulamayacaktım; Bayan Havisham'dan uzak olacaktım, sinirli kadın belki bundan hoşlanmazdı, falan, filan. İşte böyle uydurma bahanelerle kendi kendimi aldattım. Yeryüzündeki bütün dolandırıcıların içinde en azılısı kendi kendini dolandıran adamdır. Bir başkasının verdiği sahte parayı, sahte olduğunu bilmeden alıp aldanmayı insan anlayabilir. Ama, ben

kendim sahte para basıp kendi kendime yutturmaya kalkışmış, sahte olduğunu bile bile bu parayı alıp kabul etmişim.

Böylece kasabada kalmaya karar verip çıktım. Uşağımı yanıma alıp almamayı düşündüm. Onu terzi dükkânına götürüp Trabb'in çırağının o arsız suratına çarparcasma ortaya çıkarmayı hayal ediyordum. Ama Bayan Havisham benim bir uşak tutmuş olduğumu duyarsa fazla lüks sayıp sinirlenebilirdi. Sonunda onu Londra'da bırakmaya karar verdim.

Öğleden sonraki arabada yer ayırtmışım. Mevsim kıştı. Kasabaya
Büyük Umutlar

hava karardıktan iki, üç saat sonra ancak varacaktık. Herbert ve uşağımla saat ikide depoya gittim. O zamanlar mahkumları şehirden başka yerlere götürürlerken posta arabalarında taşıyorlardı. Bizim arabadaki iki suçlunun götürüleceğini öğrendim. Ama o an daha önce yaşadıklarımı hatırladım.

Herbert: "Sence bir sakıncası yok ya, Handel?" diye sordu.

"Hayır, niye olsun?" dedim.

"Yüzünü ekşittin gibi geldi de, belki hoşlanmazsın diye düşündüm."

"Mahkumları severim diyemem. Ama fazla da aldırım."

Herbert: "İşte, geliyorlar!" dedi.

İki suçlu bileklerinden birbirlerine kelepçelenmişlerdi. Bacaklarında da daha önceden çok iyi bildiğim demirler vardı. Sırtlarındaki elbiseyi de iyi biliyordum. Muhafız, beline sıra sıra tabancalar asmış, koltuğunun altına da koca topuzlu bir değnek sıkıştırmıştı. Ama, mahkumlarla arasının iyi olduğu belliydi. Üçü birden konuşarak atların arabaya koşulmasını seyrediyorlardı. Suçlulardan biri cılız, ufak, diğeri ise daha geniş bir adamdı.

İçlerinden birini hemen tanımışım. İşte karşımda, meyhanede bir cumartesi gecesi görünmeyen tüfeğiyle bana nişan alan adam duruyordu!

O, beni tanımamıştı. Bir ara beni tepeden tırnağa süzdü. Hele cep saatimin zincirine iyice alıcı gözüyle baktı. Yanındaki arkadaşına bir şeyler söyledi. Sonra başka tarafa döndüler. Sırtlarındaki kocaman numaralar, elbiselerinin kaba saba, biçimsiz duruşu, demir köstekli bacakları, kelepçeli elleri onları diğer insanlardan ayırıyordu.

Son dakikada arabanın iç, dış bütün arka kısmını Londra'dan taşınmakta olan bir ailenin tuttuğu, böylece mahkumların, ön sıraya oturacakları anlaşıldı. Yolcular arasından buna itiraz edenler olduysa da yapacak başka bir şey yoktu. Suçlular en ön sıraya yerleştiler. Çocuk-

luğumdan beri yakamı bırakmayan bir garip rastlantılar zinciri burada da kendini gösterdi. Meyhanede bana para vermiş olan kısık gözlü adam tam benim arkamdaki yere düşmüştü. Öyle ki, soluğunu enseme duyuyordum.

Araba yola çıkıp da Herbert: "Güle güle, Handel!" dediği zaman çok sevindim: İyi ki Herbert beni kendi adımdan başka bir adla çağırıyordu!

Hava soğuktu, arkamdaki iki suçlu da durmadan soğuğa sövüp sayıyorlardı. Konuştuklarını açıkça duyabiliyordum. O kısık gözlü adamın nefesi sadece enseme ürpertmekle kalmıyor, sanki bütün sırtımdan aşağı soğuk su gibi dökülüyordu. O gece meyhanede bana herhalde yanlışlıkla vermiş olduğu parayı ona geri vermenin tam sırasıydı. Bu işi nasıl becereceğimi düşünürken uyuyakalmışım.

Uyandığım zaman ortalık kararmıştı bile. Arabamızın ışığında yer yer bataklıklar görünüp kayboluyor, ıslak, soğuk bir rüzgâr esiyordu. Rüzgârdan korunmak için iyice büzülmüş olan mahkumlar bana iyice yaklaşmış gibiydiler. Konuştuklarını şimdi daha iyi duyabiliyordum. Ne gariptir ki duyduğum ilk söz kendi kafamdaki düşüncenin ifadesi oldu: "İki tane banknot!"

Cılız suçlu: "Nereden bulmuş bu banknotları?" diye sordu.

Kısık gözlüsü: "Ne bileyim ben!" dedi. "Nereden bulmuşsa bulmuş, bir yerine saklamış. Benim vaktimin dolduğunu öğrenince iskelede, bir kereste yığınının arkasında yanıma geldi. "Taburcu mu oluyorsun sen?" diye sordu. "Evet" deyince yalvardı, yakardı. Şöyle bir köyde, şu adda bir çocuk varmış. Bir zamanlar onun hayatını kurtarmış, ekmek getirmiş. Bizimki yalvardı, "Bu çocuğu bul, bu paralan bir bahaneyle ona ver" diye. "Ben de söz verdim."

Cılız mahkum: "Ben olsam o paralan çocuğa vermezdim. Dostun filan mıydı da sana güvenip verdi paralan?"

"Hayır, başka bir yerden getirmişlerdi onu. Hapisten kaçma su-Büyük Umutlar

cundan ömür boyu küreğe mahkum olmuştu. Bana nasıl güvendiyse güvendi. Kendi çıkıp gidemeyeceğine göre, taburcu olan herhangi birine parayı verip, işi kadere bırakmak zorundaydı."

"Aptallığına doyma! İnsan o paracıklan yer, içer. Demek senin buralara bu ikinci gelişin. Nasıl yerler buralan?"

"Son derece berbat. Çamur, sis, bataklık, hepsi var. Sonra, adamı eşek gibi çalıştırdılar bu gemilerde. Çamur, yağmur sis, bataklık, sonra da iş, iş, iş!"

İkisi birden bataklıklara küfürler savurup daha bir süre homurdan-dıktan sonra sustular.

İçimden hemen arabadan inip karanlıklara karışmak geliyordu. Ama, adamın beni tanımamış olduğunu düşünerek kendi kendimi yatıştırdım. Beni bu halimle tanıyamazdı. Bu adamın benimle, hem aynı arabaya, hem de tam arkamdaki yere düşmüş olması öyle bir rastlantıydı ki, bir başka aksi rastlantının beni ona tanıtmayacağını nereden bilebilirdim? Tesadüfen benim adımlı duyup kim olduğumu öğrenirse, bunca yıl gizlemiş olduğum eski sırrım da ortaya çıkacaktı. Onun için, ne olur ne olmaz, kasabaya girer girmez, durağa gelmeyi beklemeden arabadan atlamaya karar verdim.

Karar verdiğim gibi de yaptım. Kasabanın içine girer girmez çantamı alıp aşağı atladım. Karanlık bir köşede durdum, bir an arabanın arkasından baktım. Mahkumların nerede inceklerini, hangi yoldan ırmak kıyısındaki iskelede gideceklerini biliyordum. Yosun sıkışmış rıhtım merdivenlerine yanaşmış duran kayığı, küreklerdeki suçluları görür gibiydim. Kulaklarımda muhafızın köpeğe bağınşlan çınlıyordu: "Hey asılın bakalım!" İleride ırmağın karanlık sularında bekleyen, dört yanına zincirler sarılmış o gemi gözlerimin önündeydi.

Neden korktuğumu bilemiyorum. Bir suçlunun beni tanması, çocukluk sırrımın ortaya çıkması beni bu adar korkutacak bir tehlike sayılmazdı. Bu tehlikeyle kıyaslanmayacak bir korkuya kapılmıştım.

Herhalde çocukluğumda, o bataklıklarda geçirmiş olduğum büyük korkunun yeniden içimde uyanması gibi bir şeydi bu. Kahve tenhaydı. İçeri girer girmez, daha yemeğimi ısmarlamaya kalmadan, garson beni tanıdı. Hemen yanıma koşarak Bay Pumblechook'a haber göndermek isteyip istemediğimi sordu. Haber göndermek istiyorsam çırak çocuğu hemen gönderecektim. Bay Pumblechook'a haber göndermek istemediğimi sordu. Haber göndermek istemediğimi anlayınca bir hayli şaşıtı. Biraz sonra bir başkasına, insanların nankörlüğünden, bazı kimselerin kibarlaştıktan sonra burunları büyüdüğünden söz ettiğini duydum. Bana duyurmak için yüksek sesle konuştuğu belliydi, "bazı kimselerin" çocukluklarında en yakınları olan, kendilerine geleceklerini hazırlayan kimseleri aramamasına şaşıtığını söylüyordu.

Sabah kalktığımda ilk işim kırlara çıkıp dolaşmak oldu. Joe'ye ertesi gün giderim, diye düşünüyordum. Kırlarda Bayan Havisham'ın bana yaptığı iyilikleri gelecek için kimbilir daha ne kadar parlak taşanları olduğunu düşünerek hayaller kurdum.

Estella'yı evlat edinmişti. Beni de bir bakıma evlat edinmiş olduğuna göre herhalde ikimizi birleştirmeyi tasarlıyordu. O ıssız, karanlık odalara gün ışığı sokmak, saatleri yeniden kurmak, boş ocaklarda ateş yakmak, konağın durmuş olan hayatını yeniden canlandırmak benim görevim olacaktı. Beni bekliyordu bu işler, eski zaman masallarında Prens'in gelişini beklerken uyuyan saraylar gibi. Genç Prens gelip sarayı uyandıracak, Prenses'le evlenecekti. Estella bu masalın prensesi, bu hikayenin ilham perisiydi (her şeyin başlangıcı Estella'ydı) her şeyin sonu da ancak Estella olabilirdi.

Ama, Estella'yı bir masal prensesi olarak düşündüğüm şu romantik anlarda bile onun hakkında kendi kendimi asla aldatmıyordum. Evet,

Büyük Umutlar

Estella benim ruhumu eline almıştı, çocukluğumdan beri yaratılışıma biçim veren güç oydu, bütün hayallerim, umutlarım ona bağlıydı. Estella'yı iyi, asil, merhametli sandığım için seviyor değildim. Sevmemek elimde değildi. Onu sevmek akıllıca bir iş değildi. Onu sevmek delilikti, üzüntüydü, onu sevmek ümitsizlikti, budalalıktı. Bütün bunları bilmek ona karşı duyduğum sevgiyi hiç eksiltmiyordu. Kusursuz bir melek olduğuna inansam Estella'yı ancak bu kadar sevebilirdim.

Gezintimi konağın kapısına eskiden gittiğim saatte varacak şekilde ayarladım. Elim titreyerek çingırağı çaldım. Sonra kalbimin vuruşu yatışsın, sıklaşan soluğum düzelsin diye bekleyerek kapıya arkamı çevirdim. Ama, sokak kapısı açılmadı. Yan kapının açıldığını, ayak seslerinin öne doğru dolandığını duydum. Duymamazlıktan geldim.

Sonunda omzuma bir el dokundu, irkilerek döndüm. Koyu renk elbiseli adamı görünce tamamen irkilmekten kendimi alamadım. Bayan Havisham'ın konağında kapıcı olarak görceğimi hiç ummadığım bir adamdı. "Orlick!" diye bağırmışım.

"Küçük beyefendi, mesleği bırakıp giden bir tek sen değilsin ya! Hadi bakalım gir içeri."

İçeri girdim. Orlick bahçe kapısını kapadı, kilitledi, anahtarı aldı. Önümden birkaç adım yürüdüktan sonra döndü, yüzüme baktı.

"Evet, işte ben de buraya kapıldım!" dedi.

"Nasıl geldin buraya?"

"Yürüyüp e yürüyüp geldim."

"Dükkânı bıraktın demek?"

Orlick: "Dükkâna benziyor mu burası?" diye ters ters söylendi. "Burada olduğuma göre dükkânda değilim demek."

Bu kez de dükkânı ne zaman bıraktığını sormak aptallığını yaptım.

"Burada günler hep birbirine benzediği için zamanı unuttum" dedi. "Sen köyden ayrıldıktan sonra geldim." "Bu kadarını ben de bilirim!" "Elbette okumuş bir adamsın sen artık!"

Evin kapısına geldik. Orlick'in yan kapının hemen orada bir odası olduğunu gördüm. Penceresi bahçeye bakan küçük bir odaydı. Bu odada, yan insan, yarı hayvan bir yaratığın iniymiş gibi pasakh, pis kokulu bir hava vardı. Orlick de gerçekten yan insan, yarı hayvana benziyordu.

"Eskiden konakta kapıcı yoktu" dedim.

"Kaçaklar buralarda fink atmaya başladıktan sonra herkes korkmaya başladı. O zaman beni buraya güçlü kuvvetli diye önermişler... benim de işime geldi. Ne olsa körük işletip çekiç vurmaktan daha kolay..."

İ Gözlerim ocağın üstündeki duvarda asılı duran kocaman bir tüfeğe takılmıştı. Orlick benim baktığım yere baktı. "Doludur" dedi. Sözü uzatmak istemediğim için, "Artık Bayan Havisham'ın yanına çıksam mı?" dedim.

Orlick uzun uzun gerindikten sonra omuz silkerek: "Valla ne desem yalan!" dedi. "Benim işim burada biter, küçükbeyim. Şu çingırağa şöyle bir vururum, sen de koridora çıkarsın. Seni bir karşılayan bulunur."

"Geleceğimi biliyorlar değil mi?"

"Hiç bilmiyorum."

Bunun üzerine ben daha fazla oyalanmayarak koridora (ilk olarak o kaba, kalın kunduralarımla çiğnemiş olduğum o koridora) çıktım. Orlick çana vurdu. Çanın çalınması daha dinmeden koridorun sonuna vardım. Sarah Pocket orada beni bekliyordu. Zavallı Sarah, benim yüzümden yüzü sararmıştı.

Büyük Umutlar

"Ha, sen misin, Bay Pip?"

"Benim, Bayan Pocket. Bay Pocket'le ailesinin selamlarını getirdim."

Sarah başını sallayarak: "Akıllan başlarında mı, sen ondan haber ver" diye söylendi. "Ah, Matthew Matthew! O hiç akıllanmayacak, Bay Pip! Gideceğin yeri biliyorsun, değil mi?"

O merdiveni daha önce de tırmanmıştım! Bu kez Estella'nın dudak bükemeyeceği hafif, zarif pabuçlarımla basamakları çıktım, yine Bayan Havisham'ın kapısına vurdum. İçerden onun hemen: "Pip'in vuruşu bu!" dediğini duydum. "Gel, Pip!"

Eskisi gibi tuvalet masasının başında, o eski gelinliğinin içinde oturuyordu. Ellerini değneğin sapına dayamış, çenesini ellerine yaslamış, gözleri alev alev. Yanında ise şimdiye kadar hiç görmemiş olduğum zarif, şık bir genç kadın vardı. Bu genç kadın elinde Bayan Havisham'ın hiç giyilmemiş olan beyaz gelin terliğini tutuyordu. Terliğe bakmak için başını iyice önüne eğmişti.

Bayan Havisham: "Gel, Pip, gel" diye söylendi. "Nasılsın Pip? Kraliçenin elini öper gibi öpüyorsun elimi, hayrola?"

Başını hiç kımıldatmadan gözlerini şöyle bir kaldırarak gözlerimin içine baktı, "Hayrola?" dedi.

Ben biraz bozulmuştum.

"Beni çağırmak nezaketinde bulunmuşsunuz, Bayan Havisham" dedim. "İşte ben de hemen geldim."

Bayan Havisham: "Evet?" dedi.

O zaman şimdiye kadar hiç görmemiş olduğum o genç kadın başını kaldırdı, Estella'nın gözleriyle bana baktı. Evet, Estella'ydı bu. Ama, o kadar değişmiş, o kadar daha güzelleşmiş, öyle kadınlaşmıştı ki, onun karşısında yine çocuklaşır gibi oldum. Ona baktıkça eskiye dönüyor, o kaba, bayağı işçi çocuğu olup çıkıyordum sanki. Ah, ona baktıkça kendimi içimde beliren yetersizlik duygusu (ona baktıkça gü-
ya onun benden uzaklaşması, erişilmez, yetişilmez olup çıkması!)

Estella bana elini uzattı. Onu yeniden gördüğüme ne kadar sevindiğimi, bunu nasıl çoktandır beklediğimi anlatmak üzere bir şeyler kem küm ettim. Bayan Havisham değneğiyle bir sandalyeye vurarak oraya oturmamı işaret etti. O aç gözlü bakışlarıyla bana baktı. "Estella'yı çok değişmiş mi buldun, Pip?" diye sordu. "İlk gördüğümde çok değişmiş gibi geldi ama, şimdi yavaş yavaş eski Estella olup çıkıyor."

"Ne! Eski Estella mı? Ama, hani o çok gururluydu, insana çok hakaret ederdi? Hani sen ondan kaçmak, uzaklaşmak isterdin?"

Ben k' keleyerek, o zaman çok çocuk olduğumu, hiçbir şeyden anlamadığımı söyledim. Estella ise gayet soğukkanlı, kendinden emin bir tavırla gülümseyerek eskiden ondan kaçmak istemekte yerden göğe kadar haklı olduğumu, kendisinin herhalde çok sevimsiz bir çocuk olduğunu söyledi.

Bayan Havisham ona dönerek: "Pip değişmemiş mi?" diye sordu. Estella beni süzerek: "Hem de çok" dedi.

Bayan Havisham: "Yani eskisinden daha az kaba, daha az bayağı, öyle mi?" diye sordu.

Estella güldü, elinde tuttuğu terliğe baktı. Sonra gülerek bana baktı, elindeki bıraktı. Bir bakıma bana yine küçük çocuk gibi davranıyordu, yapıyordu, ama bir yandan da cesaret verici bir tavn vardı.

Beni ilk baştan büyülemiş olan o garip, asılsız odanın loşluğunda oturup konuşmaya başladık. Estella Fransa'dan yeni dönmüş. Kısa bir süre sonra da Londra'ya gidecekti. Eskisi gibi gururluydu, kaprisliydi, ama çok güzeldi. Çocukluğumu bana haram etmiş olan o zenginlik, kibarlık hayallerini, beni Joe'dan uzaklaştırmış olan o sefil isteklerimi Estella'dan, Estella'yı bu hayal, ümit ve dileklerden ayırdetmeye imkân yoktu. Kısacası, onu geçmişimden, geleceğimden, canımın canından, hayatımın özünden ayıramıyordum.

Büyük Umutlar

O günü orada geçirip ertesi sabah Londra'ya dönmeye karar verdik. Az sonra Bayan Havisham bize biraz bahçede dolaşmamızı söyledi. Herbert'i ilk gördüğüm gün gözüme çarpan o kapıdan geçerek o ıssız bahçeye girdik. Benim içim titriyor, Estella'nın eteğini öpmek isteğiyle

tutuşuyordum. O ise son derece kendindeydi, benim eteğimi öpmek isteğiyle içi titremediği de belliydi.

Bizim o gün Herbert'le dövüştüğümüz köşeye yaklaştığımızda Estella: "Ben herhalde çok tuhafmışım küçükken" dedi. "O gün bir yere gizlenip sizin kavganızı izlemiştim!"

"Sonradan da bana büyük bir ödül vermişsiniz."

Utangaç, umursamaz bir tavırla: "Öyle mi?" diye mırıldandı.

"Dövüştüğünüz çocuğa çok kızgındım, getirip başıma bırakmışlardı."

"Onunla şimdi çok iyi arkadaş olduk."

"Öyle mi? Onun babasından ders alıyormuşsunuz diye duymuştum."

"Öyle" dedim, ama istemeyerek, çünkü henüz öğrenci olmak beni onun gözüne iyice genç gösterecek diye korkuyordum.

Estella: "Durumunuz değişip yıldızınız parlamaktan sonra arkadaşlarınızı da değiştirdiniz, öyle mi?" diye sordu.

"Elbette" dedim.

O gayet gururlu: "Bu gerekliydi" dedi. "Eskiden dostunuz olan kimseler, yeni çevrenize yakışmaz ki! dedi.

Hâlâ, Joe'yu gidip görmeyi düşünmüyordum. Birazcık niyetim varsa bile Estella'nın bu sözleri üzerine kayboldu, gitti. Onun kendi üstünlüğünden, bütünlüğünden emin, tamamen kendini bilen davranışıyla benim küçük bir çocuk gibi tamamen ona ram oluşumun arasında büyük tersliğin farkındaydım. Bu beni kahrediyordu, ama Bayan Ha-visham'ın bizi birbirimiz için yetiştirdiğini düşünerek kendimi avutuyordum.

Bahçe ot, diken içindeydi. Uzun zaman dolaşmanın bir tadı yoktu.

İki, üç kez dolaştıktan sonra bira fabrikasının avlusuna geçtik. Şimdi çok gerilerde kalmış olan o ilk gün onun boş fiçiler üzerinde yürüdüğü yeri gösterdim. Yine dalgın, soğuk bir tavırla: "Öyle mi?" diye mırıldandı.

"Unutmuşum."

"Her şeyi mi unuttunuz? Beni ağlattığınızı da mı?" diye sordum.

Estella: "Onu da," diye başını salladı. Onun sahiden de her şeyi unuttuğuna, çünkü bana hiç aldırış etmediğine inandım, bu inanç beni yine için için ağlattı. Estella çok yüksek, çok güzel, çok büyük bir kadın tavrıyla bana döndü:

"Şunu bilmelisiniz ki, ben tamamen kalpsiz bir insanım. Unutkanlığım da herhalde bundandır."

Buna nezaketle "Hayır!" dedim.

Estella: "Madde olarak bir yüreğim var, elbette" dedi. "Yani kurşunla, bıçakla vurulabilecek bir kalbim var. Çarpışıyla beni yaşatan bir kalbim var. Bir gün gelip, o durunca ben de öleceğim. Ama, anlıyorsunuz ne demek istediğimi. Hiçbir sıcaklık yok benim içimde. Ne bir yumuşaklık, ne bir anlayış... acıma, evgi... bu saçmalıkların hiçbiri yok bende."

Böyle durmuş konuşurken bana kimi, neyi hatırlatıyordu? aklımda bir tanıyış kıpırdandığı halde bulup çıkaramadım. Uzun zaman başba-şa yaşamış kimselerin benzerliğiyle Estella zaman zaman Bayan Ha-visham'ı andırmıyor değildi, ama şu anda aklımı kurcalayan benzerlik bu değildi. Bir daha baktım. O da dikkatle bana bakıyordu; yalnız, biraz önceki benzeyiş kaybolmuştu.

Ne olabilirdi bu?

Estella: "Ciddi konuşuyorum" dedi. Kaşlarını çatmamıştı, alını düzdü; ama çehresi kararmış gibiydi. "Birbirimizi sık sık göreceksen bu söylediklerimi iyi anlamanız gerek."

Ben inanmıyormuşum gibi bir şey söylemek üzere dudaklarımı kıpırdattım; ama o şahane bir tavırla: "Hayır!" diye beni susturdu. "Ben Büyük Umutlar

sevmek nedir bilmiyorum. Şimdiye kadar hiç kimseye karşı herhangi bir yakınlık duymadım."

Bira fabrikasına gelmiştik Estella, nasılsa o yüksek balkona tırmandığını, hatta benim aşağıda durup ürkek ürkek baktığımı bile hatırladı. O beyaz eliyle merdiveni işaret ederken içimde yine biraz önceki hatırlayışa, benzetişe benzer duygu belirdi; gene ne olduğunu bulup çıkaramadan uçtu, gitti.

Sonra bahçeye çıktık. Estella sırtındaki güzel giysilerin eteklerini, yerlere sürünmesin diye, bir eliyle toplamış, öyle yürüyordu. Öbür elini de, hafifçe omzuma koymuştu. O harap bahçe duvarının yankıların-daki sarılı yeşilli yosunlar, mantarlar yeryüzünde açan en değerli çiçekler olsa o anda gözümde bundan daha değerli olamazdı.

Estella'yla aramızda biryaş farkı yoktu. Kız olduğu için o daha büyük gösteriyordu, ama üzerinde yaşıyla kıyaslanmayacak bir erişil-mezlik vardı.

Sonunda eve döndük. Jagers'in Bayan Havisham'ı görmeye geldiğini öğrenince şaşırдық. Jagers biraz dışarı çıkmış, ama yemeğe dö-necekmiş. Bayan Havisham o çürümüş, küflenmiş düğün sofrasının başında beni bekliyordu. Tekerlekli sandalyesiyle geniş odada dolaştırırken sandalyeyi geçmişteki günlere doğru iter gibiydim O ölüm kokan odada, mezardan fırlamışa benzeyen yaşlı kadının yanında Estel-la'nın gençliği, güzelliği her zamankinden daha çok göze çarpıyordu, ben de her zamankinden daha fazla büyülenmiş gibiydim. Zaman geçip gitti; yemek saati yaklaşınca Estella hazırlanmak üzere aynıldı. O kapıdan çıkarken Bayan Havisham kupkuru, sapsarı eliyle bir öpücük gönderdi. Bu harekette öyle derin.öyle aç gözlü bir anlam vardı ki, tüylerim diken diken oldu.

Başbaşa kaldığımız zaman kadın bana döndü, fısıldayarak sordu: "Güzel mi? Zarif mi? Asil duruşlu mu? Beğeniyor musun onu?" "Onu görüp de beğenmeyen olamaz, Bayan Havisham."

Kadın kolunu boynuma doladı, beni kendine doğru çekerek: "Sev onu!" diye, soluk alır gibi söylendi. "Sev onu, sev! Nasıl sana karşı?"

Daha ben bu soruya karşılık veremedim (nasıl bir karşılık verecektim bu güç soruya, orasını da bilmiyorum ya) Bayan Havisham yine: "Onu sev!" dedi. "Sev, sev onu! Yüzüne gülüyorsa sev. Seni üzüyorsa sev. Yüreğini param parça ediyorsa yine sev onu, sev, sev!"

Ömrümde öyle ihtiraslı bir heyecan görmemiştim. Boynuma dolanmış duran o kupkuru kol bu heyecanın şiddetinden kasılmış, kalmıştı.

"Dinle benim sözlerimi Pip! Sevilsin diye aldım onu ben. Sevilsin diye büyüttüm, yetiştirdim. Sevilsin diye bu gördüğün hale getirdim onu. Öyleyse, sen de sev!"

Durmadan tekrar ettiği bu kutsal kelime onun dudaklarından Bir lanet sözü gibi dökülüyordu. Hep o heyecanlı, ateşli fısıltıyla konuşmasına devam etti:

"Gerçek aşkın ne olduğunu söyleyeyim sana. Körü körüne bağlanmak, kayıtsız şartsız kendini vermek, yerlerde sürünmek, her şeye, herkese rağmen inanmak, güvenmek, karşıdaki zalime bütün kalbini, bütün varlığını vermektir. Ben böyle sevdim işte!"

Dudaklarından korkunç bir çığlık boşandı. Bayılacak diye korkumdan hemen onu tuttum, arkasına doğru yasladım. Tam o sırada da burnuma tanıdık bir lavanta kokusu geldi. Döndüm Jiggers'in içeri girdiğini gördüm. Bayan Havisham da onu görmüştü. Onun da herkes gibi Jiggers'den ürktüğünü hemen sezinledim.

Jiggers: "Nasılsın Pip?" dedi. "Bayan Havisham, sizi biraz gezdireyim mi? Demek sen de buradasın, ha Pip?"

Bayan Havisham'ın isteği üzerine Estella'yı görmeye geldiğimi söyledim.

Jiggers: "Evet, Bayan Estella çok hoş bir genç hanım" dedi. Sonra tekerlekli sandalyeyi itmeye başladı. Odanın çevresini bir kere dolaş-Büyük Umutlar

tıktan sonra karşımda durdu:

"Pip, Bayan Estella'yı bundan önce kaç defa görmüştün?" diye sordu. "İki defa mı?"

Bayan Havisham imdadıma yetişerek: "Pip'i rahat bırak, lütfen Jiggers!" dedi. "Hadi bakalım, siz gidin yemeğinizi yiyin."

Karanlık merdivenden aşağı indik. Bahçenin öbür yanındaki eve doğru yürürken Jiggers bu kez de, Bayan Havisham'ın yemek yediğini şimdiye kadar kaç def görmüş olduğumu sordu.

"Hiçbir zaman" dedim.

"Hiçbir zaman da göremeyeceksin! Böyle dünyadan elini, eteğim çekti çekeli yiyip içtiğini kimseye göstermemiştir. Geceleri filan çıkıp evin içinde dolaşır, bir şeyler bulur yermiş."

"Efendim, izin verirseniz size bir şey sorabilir miyim?"

"Sorabilirsin. Karşılığını verip vermemek benim bileceğim şey."

"Estella'nın soyadı Havisham mı, yoksa?"

"Yoksa ne?" • Gafil avlanmıştım. Bu kez sadece: "Havisham mı?" diye sordum.

"Havisham" dedi.

Estella'yla Sarah Pocket sofrada bizi bekliyorlardı. Yemekleri Jiggers dağıttı. Estella'yla karşılıklı oturmuşlardı. Ben de o ceviz yüzlü dostumla karşılıklı düşmüştüm. Yemekler çok iyiydi, hizmetimi?* şimdiye kadar hiç görmediğim bir hizmetçi bakıyordu. Yemekten sonra bu kadın Jiggers'in önüne kaliteli bir şişe siyah şarap getirdi, iki hanım bizi masada içkimizle başbaşa bırakarak dışarı çıktılar.

Sonradan Bayan Havisham'ın odasına gittik. Sarah Pocket görünürlerde yoktu. Biz dördümüz iskambil oynadık. Oyun arasında Bayan Havisham durup durup tuvalet masasının üzerinden bir süs alıyor, Estella'nın saçma, göğsüne, kollarına takıyordu, Estella'yla az konuşan, hiç ilgilenmez gibi görünen vekilimin bile kızın bu süslerle parlayan

güzelliği karşısında kaşlarını kaldırarak baktığını gördüm.

Saat dokuza kadar oynadık. Sonra vekilimle beraber oradan ayrıldık.

Yattığım yerde hep Estella'yı düşünüyordum. Londra'ya geleceğini bana bildirecekti, ben de onu gidip arabadan karşılayacaktım. Bayan Havisham'ın sözleri kulağımda çınlıyordu: "Sev onu, sev, sev, sev!" Ben de yüzümü yastığa gömerek, "Seviyorum" diyordum. "Onu seviyorum, seviyorum, seviyorum!"

Sonra içim minnetle, şükranla dolup taşıyordu. Ben ki, bir zamanlar bir demirci çırağıydım... Estella benim olacaktı!

Sabah kalktığımda, Orlick hakkında bildiğim her şeyi Bay Jag-gers'e anlattım. Onun hakkındaki kuşkularımı da anlattım.

Sözlerimi bitirince hemen: "Pekâlâ Pip," dedi. "Hemen gidip dostumuzun işine son vereyim."

Onun böyle kesip ativermesi karşısında ben telaşa kapılmıştım. Orlick'in başımıza bela olabileceğini söyledim. Ama, o kendinden emin bir tavırla: "Bir şey yapamaz," dedi.

Posta arabasıyla Londra'ya birlikte dönecektik. Kahvaltımızı ederken ben Pumblechook amca çıkıp gelecek diye korku içindeydim. Jag-gers'e arabacıya beni görünce durmasını söyleyip hemen oradan kaçtım.

Amca beye yakalanmadan kasabayı dolaşmak istiyordum. Onun dükkânının yanından geçmemek için kırlara saptım. Burada Pumblechook amcanın gözlerinden uzaktım.

Bu eski, durgun kasabayı yeniden gezmek hoştu. Gelip geçenlerin beni tanıdıkça durup bakmaları da hoşuma gidiyordu. Esnaftan birkaçı beni uzaktan görünce hemen dükkânlarından fırlayarak bir süre

Büyük Umutlar

önümden yürüdükten sonra, bir şey unutmuşlar gibi yapıp dönerek beni yüz yüze görmek fırsatını buldular. Bu karşılaşmalar sırasında onlar da, ben de numara yapıyorduk: Onlar bakmıyormuş gibi, ben de onların baktıklarını görmüyormuşum gibi davranıyordum. Tanınmış bir kimse olmak doğrusu zevkliydi, ben de bunun tadını çıkarmaya bakıyordum. Birden Trabb'ın çırağı olan o yumurcak karşıma çıktı.

Onu önce ben gördüm. Yolun karşısından, elindeki boş mavi bir torbayı bacaklarına vura vura geliyordu. Onu hiç görmemezlikten gelerek gururlu bir tavır takınmanın iyi olacağını, onun bir hınzırlık etmesine engel olacağımı düşündüm. Yüzüme böyle bir ifade vererek yürüdüm. Durumu iyi kurtardım diye tam kendi kendime bravo diyordum ki, Trabb'ın çırağı ansızın beyninden vurulmuşçasına durdu. Dişleri birbirine çarptı. Başından şapkası düştü. Vücudu baştan aşağı tiril tiril titreyerek yolun ortasına doğrtı şsendeledi. Bir ürküntü; bir baygınlık nöbetine tutulmuş gibi, gözlerini çevirip ellerini açtı.

Yanından geçerken dişlerinin birbirine çarptığını duyabiliyordum. Son derece saygılı, düşkün bir tavırla yerlere kapanıp yüzünü tozlara sürdü.

Yirmibeş, otuz adım gittikten sonra karşıdan yine Trabb'ın çırağını gördüm. Kapıldığıım şaşkınlığı ve öfkeyi anlatamam! Torbasını omzuna asmıştı. Güya ustasının dükkânına gidip canla başla çalışmaktan başka bir niyeti yokmuşçasına masum, neşeli, yürüyordu. Sonra ansızın beni görmüş gibi yaptı.

Yolun biraz ilersinde daha postaneye varmamıştım ki, Trabb'ın çırağını yine gördüm. Benim yolumu kesmek için, arka sokakların birinden yıldırım gibi geliyordu. Bu kez, o torbayı palto gibi omzuna sarmıştı. Karşı kaldırımdan bana doğru kinta kinta, çalimli bir tavırla geliyordu. Peşinden de çoluk çocuk. Çocuklar onun bu haline gülmekten

bayılıyorlardı. O, arada bir onlara doğru elini sallayıp yüzlerine bakmayarak: "Tanımıyorum, sizleri, hiç tanımiyorum!" diyordu. Hele benim yanımdan geçerken iyice coştı. Gömleğinin yakasını yukarı çekip bir elini beline dayadı, kaşlarını kaldırıp burnunu iyice kıvırdı, çevresini sarmış olan çocuklara, kırılıp dökülen bir sesle: "Tanımıyorum sizi, tanımiyorum" diyerek kinta kinta geçti, gitti. Bununla da kalmayarak hemen döndü, horoz gibi guguklayarak peşimden gelmeye başladı.

Şimdi düşünüyorum da, Trabb'ın çırağının yaptıklarını bilmemez-likten gelmekten başka ne yapabilirdim? Sokakta onunla başa çıkmaya kalkışmak hem boşuna, hem de alçaltıcı bir şey olurdu. Kaldı ki, onu bir kaşık suda boğmaktan ya da ciğerini sökmekten başka ne yapsam az gelirdi hınzıra. Zaten kimsenin kolay kolay incitemediği, yıldırma-dığı dayanıklı bir yaratıktı bu Trabb'ın çırağı. Yılan gibi kayıp adamın elinden kurtulur, bir köşeye sıkıştırırsanız bile yüzünüze karşı ılık çalarak bacaklarınızın arasından ok gibi fırlar, yine kaçardı. Onun için, o sabah hiç sesimi çıkarmadım. Ama ertesi sabah terzi Trabb'a mektup yazarak Pip'i artık müşterileri arasında saymamasını, çünkü o derece iğrenç bir çırak kullanmasının terzi Trabb'ın topluma karşı olan görevlerini bilmediğinin bir belgesi sayılacağını kendisine bildirdim.

O gün hiçbir şey olmamış gibi yoluma gitmişim. İçinde Jiggers, posta arabası biraz sonra bana yetişti. Böylece, Londra'ya sağ salim varabildim. Daha doğrusu, sağ vardım, ama içim, kafam hiç rahat değildi. Perişan bir durumdaydım.

Herbert'i sofrada buldum. Soğuk etle karnını doyuruyordu. Beni görünce sevindi. Ben de ona açılmak, içimi dökmek istiyordum. Ama, uşağım evde oldukça konuşmamız imkânsızdı. Başımdan savmaki çin onu bir tiyatroya gönderdim, böylece Herbert'le başbaşa kaldık. Yemekten sonra ayaklarımızı ateşe doğru uzatmış oturuyorduk.

Büyük Umutlar

"Herbert, sana söyleyecek çok özel bir şeyim var" diye lafı açtım.

"Handel, söyleyeceklerini can kulağıyla dinleyeceğinden de, konuşmamızın burada kalacağından da emin olabilirsiniz" dedi.

Elimi onun dizine koyarak: "Herbert," dedim. "Ben Estella'yı seviyorum... tapıyorum ona."

Herbert'in şaşkına döneceğini sanmıştım. Oysa, gayet sakin: "Evet, ne olmuş?" diye sordu.

"Ne demek istiyorsun, ne olmuş? Başka bir diyeceğin yok mu?"

"Canım, Estella'yı sevdiğini zaten biliyorum. Demek istediğim yeni bir şeyler var mı?"

"Nereden biliyorsun onu sevdiğimi? Ben sana hiç söylemedim ki!"

"Söylememiş! Saçını kestirip geldikten sonra da bir şey söylemezsin, ama ben görürüm değil mi? Ben seni bildim bileli sen Estella'ya vurgunsun.

Sevdanı da çantanla birlikte getirdin Londra'ya. Seni daha yakından tanım tanımaz Estella'yı sevdiğini anladım."

"Peki, öyleyse. Çocukluğumdan beri hep sevdim onu. Avrupa'dan dönmüş... hem de nefis, zarif, şık bir genç hanım olarak. Dün beraberdik. Şimdi ona daha çok tapıyorum."

"Öyleyse ne mutlu sana, Handel! Senin bir gün Estella'ya koca olmak üzere yetiştirildiğini düşünüyorum Bunu herhalde sen de düşünmüşsündür. Estella'nın duyguları ne aşamada, öğrenebildin mi?" • Üzgün üzgün başımı salladım:

"Bana karşı uzak duruyor."

"Sabret. Henüz vaktin bol."

"Herbert, demin bana mutlu dedin. Bir bakıma evet, çok şanslıyım. Bir demirci çırağı olarak kalabilirdim. Değiştim, ama kim, ne, nasıl bir insan oldum?"

Herbert gülümseyerek ellerimi tuttu:

"Kısacası, iyi bir çocuksun, diyelim. Hoş çocuksun, hem atılgan, hem çekimser, hem' gözüpek, hem utangaç, hem hareket, hem hayal adamı... yani, bir tuhaf bileşimsin."

Bir an durup onun dediklerini düşündüm. Kendi kendimin bu tanımını pek anlamamıştım, ama sesimi çıkarmadım.

"Evet," dedim yalnız. "Ne mutlu bana! Hayata yükselmek, bir şeyler olmak için ben hiçbir şey yapmadım. Sadece şans eseri olarak ilerledim. Gerçekten şanslıyım bu bakımdan. Ama, Estella'yı düşündüğüm zaman... ah, Herbert, anlatamam sana nasıl silikleşiyorum, nasıl küçülüyorum kendi gözümde! Geleceğim gerçekten belirsiz, kararsız sayılır. Bir tek kimsenin isteklerine bağlı benim bütün hayatım. Bütün ümitlerim ona bağlı. O kadar belirsiz ki, hepsi de! Bu biçim yaşamak da öyle zor ki!"

Herbert her zamanki şen, iyimser tavrıyla: "Karasevda senin gerçekten gözünü karartmış" dedi. "Hem üzümünü yiyor, hem de bağıni sormaya kalkışıyorsun. Ayrıca, işin hep kötü yanlarını görüyor, iyi yanlarını unutuyorsun. Hatırladığıma göre Bay Jagers senin geçiminin de sağlandığını söylemiş. İşin içinde kuşku duyulacak hiçbir şey yok."

Herbert haklıydı. Ama, ruhum öylesine kararmıştı ki, kabul etmek istemiyordum. Avunmak değil, kendi kendime acımağı istediğim.

Herbert: "Yani kuşkuya, kötümserliğe kapılmaya hiç hakkın yok" dedi.

"Ne iyimsersin Herbert!"

Herbert: "O olsun bari, başka neyim var ki?" dedi. "Babamın senin durumun hakkında tek bir kez konuştuğunu duydum. O zaman da "Bu iş sağlam kazığa bağlanmış olsa gerek, yoksa Jagers böyle bir işi üstüne almazdı," dedi. Yalnız, aklıma başka bir şey geliyor ki, bu hiç iyimser bir şey değil dostum Handel. Belki de bunu ortaya attığım için benden soğuyacaksın. Ama, madem konuşuyoruz, açık konuşmamız gerek."

Büyük Umutlar

"Nedir aklına gelen?"

"Jagers'ten söz ederken birden aklıma geldi. Jagers Estella'dan hiç söz etmediğine göre, Estella senin alacağın mirasa giremez, Handel. Jagers Estella'dan ne doğrudan doğruya, ne de ima yollu filan hiç söz etmedi, değil mi?"

"Hiçbir şey söylemiyor."

"Öyleyse ben durumu kötü buluyorum, Handel. Bu kız sana yakınlık filan göstermiyorsa, bu kızı unutsan?"

Başımı yana çevirdim. İçime sanki ateş düşmüştü. Bir süre sessiz kaldık.

Sonra, Herbert aradığı karşılığı benim sessizliğimde bulmuş gibi: "Öyle, ama Handel'ciğim, düşün biraz" dedi. "Estella'nın yetiştirme tarzını düşün. Bayan Havisham'ı düşün. Kötüye varabilir bu işin sonu."

"Biliyorum, Herbert, ama elimde değil."

"Biraz çaba göstersen?"

"İmkânsız."

Herbert: "Pekâlâ!" diye ellerini birbirine vurarak ayağa kalktı. "Biraz da neşeli şeyler konuşalım."

Odada dolaşarak ortalığı düzeltti. Ocaktaki ateşleri karıştırdı, sonra eski yerine oturdu.

"Şimdi de sana kısaca babamı, babamın oğlunu anlatacağım, Han-del. Baba evimin çok sıcak, çok düzenli bir yuva olmadığını sana söylemememe gerek yok. Bu konuda birbirimizi aldatmanın gereği yok. Belki bir zamanlar, başlangıçta babam evin idaresinden bu kadar elini eteğini çekmiş değildi. Bilmiyorum. Ben bildim bileli ümidini kesmiş, ipin ucunu elinden bırakıvermiş gibi. Handel'ciğim, mutlu olmayan yuvaların çocukları nedense'bir an önce evlenmeye kalkışır." "

Bu çok ilgi çekici bir fikirdi..

"Öyle mi?" diye sordum.

Herbert: "Öyle olsa gerek" dedi. "Çünkü bizler için bu böyle. Ablam Charlotte bunun iyi bir örneğiydi. Zavallı daha ondördüne varmadan öldü. Evlenmek için sabırsızlanır dururdu. Küçük Jane de öyle. Evlenmek için bu kadar istekli olduğunu gören de onun baba evinde çok mutlu olduğunu sanır. Daha tulum giyen küçük Alick bile Kew'li bir kızla evlenme konusunda anlaşmış Yani, hepimiz ya nişanlı, ya sözlü gibiyiz."

"Öyleyse sen de sözlüsün, öyle mi?" Herbert: "Öyle, ama gizli tutuyoruz," dedi.

Sırrını kimseye açmayacağıma söz verdim, bana her şeyi anlatmasını rica ettim. Benim zayıf taraflarımdan o kadar akli başında, o kadar dost olarak konuşmuştu ki! Şimdi ben de onun kuvvetli taraflarını öğrenmeye can atıyordum.

"Adı nedir?" diye sordum. "Clara." "Londra'lı mı?" "Evet."

Benim üzüntülerimden konuşurken o kadar neşeli olan dostum, kendi mutluluğuna gelince nedense süngüsü düşük, endişeli bir havaya bürünmüştü.

"Annemin saçma sapan ölçülerine göre Clara bana hiç de uygun değilmiş, çünkü babasının yolcu gemileriyle bir ilişkisi varmış. Galiba bir zamanlar baş kamarot gibi bir şeymiş." "Şimdi ne iş yapıyor?"

"Şimdi sakatlanmış, oturuyor. Kendisini ben hiç görmedim, çünkü hep odasında oturur."

Sonra Herbert biraz para biriktirip Clara ile evleneceğini söyledi.

Büyük Umutlar

Pocket'in evinde ders çalışırken postacı bir mektup getirdi. Mektubun başında hiçbir sözcük yoktu: Ne "Sayın Bay Pip", ne "Sevgili Pip", ne de

sevgili hiçbir şey! Yalnız "Yarın değil öbür gün Londra'ya geleceğim. Sizin beni karşılayacağınızı zannediyorum. Bayan Havis-ham böyle diyor, ben de onun isteği üzerine yazıyorum. Kendisinin selamları var. saygılarımla, Estella" diyordu.

Estella'nın geleceğini öğrenince önce iştahtan kesildim. Estella'nın geleceği gün tamamen zıvanadan çıktım. Daha posta arabası bizim kasabadan ayrılmadan ben Londra'daki deponun eşliğini aşındırmaya başlamıştım bile! Saatten, arabanın kaçta kalkıp kaçta geleceğinden iyice haberim olduğu halde, depoyu beş dakikadan fazla gözümünden ayırırsam bir terslik olacakmış gibi geliyordu. Böylece, beş saat kadar orada bekledim. Bu nöbetin ilk yarım saatinde Wemmick'le karşılaştık.

"Merhabalar, Bay Pip, nasılsınız? Ne arıyorsunuz buralarda?"

Yolcu beklediğimi söyledim. Evinin, babasının nasıl olduklarını sordum.

"İkisi de iyi, teşekkür ederim" dedi. "Hele yaşlı baba çakı gibi. Yakında seksen ikisini dolduracak. Komşular razı olursa seksen iki pare top atmayı düşünüyorum. Ama, Londra'da konuşulacak şey değil bunlar. Nereye gidiyorum, biliyor musunuz?"

"Herhalde büroya gidiyorsunuz."

"Onun gibi bir şey, ama tam değil. New Gate Cezaevi'ne gidiyorum. Vaktiniz varsa orayı şöyle bir dolaşmak ister misiniz?"

Öyle çok zamanım vardı ki bu teklif beni sevindirdi. Birkaç dakika sonra o ünlü cezaevine ulaştık. Suçluların yaşama koşulları çok kötüydü.

Wemmick'le birlikte içeri girdiğimizde yemek saatiydi. Hücreden hücreye karavana dolaştırıyorlardı. Demir parmaklık arkasındaki mahkumların durumu çirkin, yabani, dağınık, ürkütücü, iç karartıcıydı.

Wemmick'in mahkumlar arasında dolaşması, bir bahçevanın kendi yetiştirdiği fidanlar arasında dolaşmasına benziyordu. Yeni gelmiş bir mahkumu görünce: "Ne! Sen tu/ada mısın, Yüzbaşım?" dedi. "Kara Bili mi şu arkadaki? İki aydan beri görünürlerde yoktun, Bili. Nasılsın bakalım?"

Tanıdık suçlularla birer birer konuşur, fısıldaşırken hep böyle, gelişmelerini gözden geçirir gibiydi.

Suçlular Wemmick'i çok seviyorlardı.

Dışarı çıktığımız zaman, koluma girerek: "Bay Pip, bence bizim patronun en büyük ustalığı, çevresinde öyle erişilmez bir hava yaratmış olmasıdır. O kadar yüksektir ki, bu adamlar onunla konuşmaya bile cesaret edemezler. O da kendi yüksekliğiyle onların alçaklığı arasına beni sokuşturup sırlarını, kendi şanından hiçbir şey kaybetmeden öğrenir, böylece onları avucunun içinde tutar."

Burayı gezdiğim için pişmandım. Çocukluğumda, mezarlıktaki kaçakla karşılaştığım o kış akşamından beri hayatıma böyle yerlerin gölgesi düşmüş gibiydi. Bu gölgeden kurtulamıyordum bir türlü. Bu öyle bir lekeydi ki, silinir gibi oluyor, sonra durup dururken yeniden beliriveriyordu.

Oradan uzaklaşıp arabaların durak yerine doğru ilerlerken, şu anda bana yaklaşmakta olan genç, güzel Estella'yı düşünüyordum. Ceza-eviyle onun arasındaki zıtlık içimi bulandırıyor. Keşke Wemmick'le gitmemiş olsaydım. Hiç olmazsa böyle bir günde zindanın gölgesi düşmemiş olurdu üzerime!

Bana yaklaşmakta olan duru, ışıklı arlığı düşündükçe kendimi öyle kirlenmiş, öyle lekelenmiş buluyordum ki, bir aşağı bir yukarı dolaşarak, üzerime sinmiş olan bu havayı dağıtmaya çalışıyordum. Böylece zamanın nasıl geçtiğini anlamadım Ben daha Wemmick'in o uğursuz fidanlığının zehirli dumanlarından kendimi kurtarmaya çalışırken posta arabası geldi, pencerede onun yüzünü, bana doğru salladığı elini

Büyük Umutlar
gördüm.

Onu görür görmez içimde doğup sonra hemen kaybolan o bilinmez felaket duygusu ne olabilirdi?

Estella bana her zamankinden ince, her zamankinden güzel göründü. Bana karşı da eskisinden daha iyi davranıyordu. Belki de Bayan Havisham ona böyle davranmasını söylemişti.

Bana bavullarını gösterdi. Adam bulup onları getirttim. Onu gördüm göreliden başka hiçbir şey düşünmemiştim. Gideceği yeri sormak bile çok sonra aklıma geldi.

Estella: "Richmond'a gidecekmişim" dedi. "İki Richmond varmış. Birisi Surrey'de, diğeri Yorkshire'de. Benim gideceğimse Surrey Richmond'uymuş. Buradan onbeş kilometre uzaklıktaymış. Araba tutacak -mişim, beni siz oraya götürecekmisiniz. İşte para çantam. Masraflarım bunun içinden görülecekmiş. Yok, olmaz, alacaksınız! Siz de, ben de kendi başımıza karar verecek durumda değiliz. Ancak bize verilen emirlere boyun eğeceğiz. Kendi bildiğimizi yapamayız, siz de, ben de."

Çantasını uzatırken şöyle bir yüzüme baktı. Bu sözleri gizli bir anlamla söylemiş olmasını diledim; çünkü, tatlı, hoş bir ifadeyle konuşmuştu.

"Araba çağirtacağız, Estella. Hazır oluncaya kadar biraz oturup dilenmek ister misiniz?"

"Evet, aldığım talimatta bu da var. Burada biraz oturup dinlenecek, çay içecekmişim. Siz benimle ilgilenecekmişsiniz."

Bu da talimatta varmış gibi bir tavırla koluma girdi. Çayhanenin garsonunu çağırdım, ayrı bir oda açtırdım. Bu odada at ahıyla mutfak karışımı bir koku vardı. Estella'yla olduğum için benim gözümde dünyanın en güzel odasıydı bu. Ömrümü orada geçirsem kendimi mutlu ,sayabilirdim. Ama, o anda hiç de mutlu değildim, bunun da farkındaydım.

"Richmond'da nerede kalacaksınız?" diye sordum. "Bir hanımefendinin yanında kalacağım. Bu hanımın çok tanıdığı varmış, beni çevresiyle tanıştıracak, yüksek çevrelere sokacakmış."

"Biraz değişiklik, eğlenceler, birçok hayranlarınız olması filan hoşunuza gidecektir sanırım." "Öyle sanıyorum."

O kadar umursamaksızın konuşmuştu ki: "Kendinizden bir başka-sıymış gibi söz ediyorsunuz" dedim.

Estella son derece çekici bir gülüşle: "Benim başkalarından nasıl söz ettiğimi siz nereden biliyorsunuz?" diye sordu. "Sakın BayPoc-ket'ten aldığınız dersleri bana öğretmeye kalkışmayın! Ben canım nasıl isterse öyle konuşmalıyım. Bay Pocket'le aranınız nasıl?"

"Çok iyi. Hayatımdan memnunum. Yani sizden uzak memnun olabileceğim kadar memnunum demek istiyorum"

Estella hiç istifini bozmadan: "Budala çocuk!" dedi. "Saçma bu laflar! Arkadaşınız Mathew Pocket'i sevdiğiniz belli."

Estella: "Bir de diğer akrabalarını bilseniz!" dedi, sonra hem ciddi, hem alaylı bir bakışla başını salladı. "Bayan Havisham'a sizi gizli açık çekiştiriyorlar. Her an gözleri sizin üzerinizde. Her yaptığınız işi kötüye çekiyorlar, Bayan Havisham'a bazen sizin hakkınızda imzasız mektuplar yazıyorlar. Kısacası, hep sizinle uğraşıyorlar. Bu kişilerin size nasıl kin beslediğini anlayamazsınız."

"Ama, bana bir zararları dokunamaz, değil mi?" Estella bir kahkaha attı. Onun böyle kahkahayla güldüğünü hiç duymamış olduğundan şaşkın şaşkın yüzüne baktım; çünkü gerçek bir zevkle, coşarak gülmüştü.

Çekingen bir tavırla: "Bu insanların bana yapacakları kötülük hoşunuza gitmez,\değil mi Estella?"^ diye sordum.

Büyük Umutlar

"Yok, yok, buna emin olabilirsiniz. Size hiç ilişemedikleri için böyle gülüyorum emin olun. Ah, şu Bayan Havisham'ın akrabaları! Zavallılar neler çekiyorlar, neler!"

Yine bir kahkaha attı. Sebebini bana anlatmış olduğu halde bu kahkahası yine de tuhaf geldi bana. İçten gülüyordu, orası muhakkak; ama duruma göre biraz fazlaydı bu kadar keyif. Herhalde işin içinde bana söylemediği bir başka şeyler vardı.

Estella benim aklımdan geçenleri okumuş olmalıydı.

"Bu kişilerin böyle boş yere çabalayıp durmalarını görmek baa öyle derin bir zevk verir ki, bunu siz bile tam olarak anlayamazsınız! Onların gülünç duruma düştüklerini gördükçe öyle zevklenirim ki anlatamam! Ne de olsa siz öyle acayip bir evde büyüüp yetişmediniz. Küçücük, çaresiz bir çocukken bu insanların yüzüne gülererek kuyunuzu kazdıklarını görmediniz. Yoksa sizin e gözleriniz açılır, yüreğiniz katılaşırdı."

Estella artık gülmüyordu. Söylediklerini çok derinden duyduğu belliydi.

"Size iki şey söyleyebilirim" dedi. "Birincisi, bu insanlar sizi Bayan Havisham'a bin yıl kötüleler yine de size bir şey yapamazlar. İkincisi, size kötülük etmek için boş yere çırpındıklarını seyrederek o kadar eğleniyorum ki size teşekkür etmem gerekir."

Böyle diyerek bana elini verdi. Yine neşelenmişti. Elini dudaklarıma götürdüm.

"Ah, saçma çocuk!" dedi. "Hiç söz dinlemeyecek misiniz siz?"

"Bir zamanlar yanağınızı uzatmıştınız bana."

"O dövduğünüz çocuğu da Bayan Havisham'ın diğer akrabalarıyla bir tutuyordum. Onu yendiğiniz zaman düzenbazlara, çıkarıcılara karşı bir üstünlük kazanmıştınız."

"Bu başarıyı bir daha kutlasak olur mu?"

Estella gülümsedi:

"Elimi öpmeden önce düşünmeliydiniz. Ama, mademki istiyorsunuz."

Ona doğru eğildim. Yüzü heykel gibi durgundu. Dudaklarım tenine değer değmez yanağını çekti.

"Şimdi benim çayıyla ilgileneceksiniz, sonra beni Richmond'a götüreceksiniz."

İki kuklaymışız gibi oturup başbaşa konuşmamız bile bir başkasının emriymiş gibi bir tavır takınması bana acı verdi. Ama, zaten onunla bir arada bulunurken her an acı içindeydim. Ona hiçbir zaman inanmıyordum, ne zaman, nasıl değişeceğini hiçbir zaman kestiremiyordum. Her şeye rağmen seviyordum onu. Bin kere söylemeye ne gerek! Hep böyle olmuştu, hep böyle olup gidecekti.

Çayımızı içinceye kadar paytonumuz hazırlanmıştı. Binip yola çıktık. Çok geçmeden New Gate Cezaevi'nin o yüksek duvarları önünden geçiyorduk.

Estella: "Nedir burası?" diye sordu.

İlk önce bilmiyormuşum gibi aptalca bir numara yaptım. Sonradan sözde tanımış gibi burasının İngiltere'nin en büyük cezaevi olduğunu söyledim. Estella bir an baktı. Sonra, başını çevirerek: "Sefiller!" dedi.

Kafamı kesslerer, o sabahki ziyaretimi o anda Estella'ya anlatamazdım. Kabahati başkasına yüklermişcesine: "Bu cezaevinin sırlarını en iyi bilen kişinin Jagers olduğunu söylerler" dedim.)

Estella: "Jagers'in bilmediği sır yok zaten," diye güldü.

Satis Konağı'ndayken Jagers'i sık sık görüp görmediğini sordum.

Estella kesin bir tavırla: "Onu pek seyrek görürüm, birlikte hemen hiç zaman geçirmeyiz" dedi.

Bana kendini çekici göstermek istiyordu. Beni büyülemek istiyordu. Ama, bu beni sevindirmiyordu; çünkü kendiliğinden karar veremeyeceğini, başkasının emriyle hareket ettiğini kendisi söylemişti. Ken-

Büyük Umutlar

cliliğinden yapsa bile, amacı kalbimi iyice avucunun içine almak, sonra ezmek, kırmak, bir kenara atıvermekti.

Hammersmith'teri geçerken ona Pocket'in evini gösterdim, Richmond'a uzak olmadığını söyledim.

"İnşallah birbirimizi ara sıra görebiliriz" dedim.

"Elbette, beni görmeye geleceksiniz" dedi. "Zaten misafirleri olacağım ailenin sizin geleceğinizden haberleri var."

Bu ailenin kalabalık olup olmadığını sordum.

"Yalnız iki kişi" dedi. "Bir ana bir kız. Çok kibar kirnselermiş."

"Bayan Havisham'a şaşıyorum. Size yeni kavuşmuşken böyle hemen nasıl ayrılabilirdi?"

"Bayan Havisham planlı hareket eder. Gittiğim yerden ona her gün mektup yazacağım. Kendisini sık sık gidip göreceğim. Benim ve mücevherlerin kazandığı başarıların raporunu istiyor, Pip. Mücevherlerin hemen hepsi benim oldu."

İlk kez bana Pip demişti. Bunu da hesaplı söylediğinin, benim buna nasıl değer vereceğimi önceden bildiğinin de farkındaydım.

Richmond'a gelmiştik. Gideceğimiz yer, meydana bakan büyük, eski bir evdi.

Ay ışığında kapıya yürüyüp çingırağı çaldık...

Kapıyı iki hizmetçi kız açtı. Sevinçli bir telaşla Estella'yı karşıladılar. Kızın bavulları içeri girip gözden kayboldu. Kendisi de kapıda durup bana elini uzattı. Gülümsedi, sonra o da içeri girip gözden kayboldu.

Ben, kapının önünde birkaç dakika durup konağı seyrettim. "Şimdi ben de onunla birlikte bu eve girseydim ne mutlu olurdu!" diye düşünüyordum.

Ama, onunla nereye gidersem gideyim, hiçbir zaman mutlu olamayacağımı biliyordum.

Yüreğim yanarak arabaya bindim. Pocket'lerin bahçe kapısına geldiğimde küçük Jane ile karşılaştım. Küçük kavalyesiyle birlikte bir yaş günü toplantısından dönüyordu.

Bay Pocket evde yoktu; konferans vermeye gitmiş. Onun ev yönetimi konusunda verdiği konferanslar çok ünlüydü. Aile bütçelerine, çocukların, hizmetkârların çekip çevrilmeleri konusunda yazdığı yazılar en iyi ders kitabı olarak kabul edilirdi.

Evin içinde ise işler karışmıştı. Dadı Millers haber vermeden dışarı çıkmış olduğu için bebeğe oyalansın diye bir kutu dikiş iğnesi vermişlerdi. İğneler eksilmişti. Bu miktar dikiş iğnesini o yaşta bir kimsenin ne içeriden, ne dışarıdan alması faydalı, olmayacağına göre bir şeyler yapmak gerekiyordu. Bebek hemen yatağına yatırıldı. Bayan Pocket kitabını açtı, okumaya daldı. Önce, Bay Pocket geldiğinde bu durumu kendisine söylemek içimden geçti, ama sonra düşündüm, hiçbir şey söylememeyi daha uygun buldum.

Değişen hayatıma yavaş yavaş alışıyordum. Bu değişikliğin kendimin ve çevremdekilerin üzerlerindeki etkisini şimdi farketmeye başlıyordum. Joe'ya karşı nankörlük ediyordum. Bidy de vicdanımı rahatsız ediyordu. Geceleri uyandığım zamanlar keşke Bayan Havis-ham'ın yüzünü hiç görmeseydim diye düşündüğüm oluyordu. O zaman Joe'nun yanında, demirci dükkânında büyür, Joe'nun ortağı olmakla yetinir, rahat ederdim.

Şimdi borca girmeye de başlamıştım. Çok geçmeden Herbert de bana ayak uydurdu. Startop'un teklifiyle Koru Kuşları adında bir klübe üye olmak için adaylığımızı koymuştuk. Bu klübün amacı, anlayabildiğime göre, üyelerini masrafa sokmaktan başka bir şey değildi. Her on beş günde bir son derece pahalı bir akşam yemeği yeniyordu. Bu yemeğin en büyük eğlencesi üyeleri yemek sırasında birbirleriyle ellerinden geldiği kadar kavga etmeleri, sonra da sarhoş olmalarıydı.

Büyük Umutlar

Bentley Drummle de bu seçkin klübün üyelerindenmiş. Drummle son zamanlarda bir payton satın almıştı. Paytonu kendisi sürdüğü için, sokak köşelerindeki lamba direklerine çok zarar veriyordu. M

Haftanın yarısını Hammersmith'te geçiriyordum. Oradayken de Richmond'dan hiç ayrılmıyordum. Ben Hammersmith'deyken Herbert de babasının evine gidiyordu. Pocket oğlunun hâlâ araştırma yaptığının, beklediği fırsatın hâlâ eline geçmediğinin farkındaydı sanırım. Ama adam hiçbir şeyle yakından ilgilenemiyordu.

Herbert'le birbirimize daha bağlı olsaydık herhalde birbirimizden nefret etmeye başlardık, çünkü gitgide daha çok borca battıkça hayatımız da daha tatsız olup çıkıyordu. Eskiden neşeli bir tören olan kahvaltılarımızın eski tadı kalmamıştı.

Bazen aklıma esince, büyük bir buluş yapmış gibi "Herbert'çiğim, işlerimiz kötü gidiyor!" derdim.

O da bana: "Dostum Handel, inanır mısın ben de şimdi sana aynı şeyi söyleyecektim" diye karşılık verirdi.

"Öyleyse Herbert'çiğim şu hesaplarımızı bir gözden geçirelim."

Bu karar bize büyük bir iç rahatlığı verirdi. İş dediğin böyle yapılır diye düşünürdüm. Düşmanla böylece yüz yüze gelir, yapışsın yakasına Ben de Herbert de, böyle zamanlarda koltuklarımız karabırdı. ;

O akşam çok sevdiğimiz bir yemek ısmarladık. Zihnimiz açılsın da iyi çalışalım diye bir şişe de şarap aldırıldı. Bir kâğıt alıp, üstüne düzgün bir yazıyla "Pip'in borçları" diye yazardım. Herbert de benim yaptıklarımı yapardı. Bundan sonra çekmecelerde, ceplerimizde, şarv-dan altlarında, ayna arkalarında haftalardan beri sürünmüş olan bir sürü makbuzu önümüze yığar, başlardık borçlarımızın listesini çıkarmaya. Borçlarımızın listesini çıkarmakla borçlarımızı ödemek aynı şeymiş gibi hafifler, bu iki işi zihnimde birbirine karıştırırdım.

Biraz sonra Herbert'e ne durumda olduğunu sorardım.

Herbert kafasını kaşıyarak: "Epey yüklü oluyor bu liste, Handel" ipi.

diye söylenirdi.

Herbert benden cesaret alıp, yazmaya devam ederdi. Az sonra bilmem hangi esnafın, lokantanın, gazinonun faturasını bulamadığını bahane ederek kalemini elinden bırakmaya kalkışırdı. Ama, ben ciddiyetle akıl verirdim:

"Makbuzu yoksa, şöyle yuvarlak rakam yaz, olsun bitsin!"

Yine böyle hesap yaptığımız bir akşam postacı kapımızın altından bir mektup atıp gitti. Herbert mektubu aldı.

"Sana Handel," dedi.

Trabb ve Ortaklan'ndan geliyordu bu mektup. "Saygıdeğer bayım" diyordu bana, sonra Bayan J. Gargery'nin pazartesi akşamı saat altıyı yirmi geçe hayata gözlerini yumduğunu, önümüzdeki pazartesi günü öğleden sonra saat üçte cenazesinin kaldırılacağını haber veriyor, törene katılmamı rica ediyordu.

Hemen Joe'ya mektup yazarak başsağlığı diledim, cenazeye geleceğimi bildirdim. O sabah erken arabayla kasabaya indim, yürüyerek köye gittim.

Yolda yürürken çocukluğumun o yalnız, çaresiz günleri, ablamın katı yürekliliği, gözlerimin önünde canlandı. Ama artık içimde ne kin vardı, ne hınç. Her soluk alışıta içime dolan çiçek kokuları bir gün gelip benim de öleceğimi bana fısıldar gibiydiler. Benim de ne kusurlarım olmuştu! Ablamın anısını yumuşatmak istiyordu ki, bana gelince benim anım da yumuşasın, tatlılaşsın.

Eve geldiğimde Trabb ve Ortaklan'nın çok gösterişli bir tören düzenlemiş olduklarını gördüm. Kapıya karalar giymiş nöbetçiler dikilmişti. Köyün bütün çocuklarıyla hemen hemen bütün kadınları da bizim kapı önüne birikmiş, olup bitenleri seyrediyorlardı. Nöbetçilerden

Büyük Umutlar

biri bana kapıyı açtı, kolumdan tutarak misafir odasına çıkardı. Burada Bay Trabb yemek masasının başına geçmişti. Beni görür görmez, şapkamı almak için elini uzattıysa da ben sersemlemiş olduğum için şapkamı vereceğim yerde elimi verdim. Tokalaştık.

Trabb Joe'yu ölenin kocası olması dolayısıyla şeref yerine geçirmiş, yani odanın baş köşesine tek başına oturtmuştu. Joe'nun sırtında uzun, bol bir

pelerin vardı. Vücudunu gizleyen bu pelerin çenesinin altında kocaman bir fiyonkla bağlanmıştı. Gidip ona doğru eğildim. "Sevgili Joe, nasılsın?" dedim.

"Pip'çiğim, sen hatırlarsın ablan nasıl iyi biriydi..." diye başladı, ama konuşamayarak sustu, elimi sıktı.

Biddy etrafta dönüp dolanıyor, herkese yardım ediyordu. Gidip ona da merhaba dedim, sonra Joe'nun yanına oturdum.

Acaba ablam evin hangi odasında yatıyor diye merak ediyordum. Misafir odasının havası pasta kokusuyla baygınlaşmıştı.

Bay ve Bayan Hubble de odadaydılar. Hepimiz cenazenin ardından gideceğimiz için Trabb şimdi bizi teker teker kara bezlere sarmaya başladı. Bu iş bitince hepimizi ikişer ikişer sıraya dizdi.

Benim yanımdaki Joe kulağıma doğru eğilerek: "Bana kalsa onu mezara kendim taşımak isterdim. Üç, dört tane yakın dost bulup sessizce götürmek isterdim."

Böylece hepimiz de mendillerimizi çıkarıp, burnumuz kaniyormuş gibi yüzümüze bastırarak, ikişer ikişer d' arı çıktık. Joe ile ben, Biddy ile Amca bey, Bay Hubble ile Bayan Hubble sıraya dizilmiştik. Zavallı ablamın tabutunu yan kapıdan çıkardılar. Üzerine beyaz kenarlı korkunç bir kara kadife örtü örttüler.

Bütün komşular, bütün köylü töreni çok beğenmişti. Çocuklar bizim ağır, yaslı adımlarımıza uymaya sabredemedikleri için önden koşup köşe başlarında bizi bekliyorlar, biraz bizimle yürüdükten sonra fırlayıp gidiyorlardı. İleriki sokak başında onların heyecanlı: "Geliyorlar, işte göründüler!" diye haber vermelerini duyuyorduk. Yani bir alkışlanmadığımız kaldı! Bu yürüyüş boyunca o Amca bey olacak alçak beni canımdan bezdirdi: Tam arkamda geldiği için şapkamın uzun siyah sargılarını, pelerinimin eteklerini düzeltip duruyordu.

Köyden çıkmıştık. Bataklıklar önümüzde uzanıyordu. Irmağın üzerinde beyaz beyaz yelkenler vardı. Mezarlığa vardık.

İşimizi bitirdikten sonra eve geldik Biddy yemeği benim şerefime misafir odasına hazırlamıştı. Joe yemek yerken çatalını, bıçağını, tuzluğunu, biberliğini öyle dikkatle kullanıyordu ki, üzerimizde ister istemez bir gerginlik vardı. Ama, yemekten sonra birlikte dükkâna gidip, kapı önündeki o kocaman taşın üstüne oturduğumuz zaman kaynaşiverdik. Ona piposunu yaktırdım, bu gece eski odamda kalıp kalamayacağımı sordum. Benim bu isteğim Joe'yu çok sevindirdi. Doğrusu yaptığım kendimin de hoşuna gitmişti. Büyüklük yaptığımı düşünüyordum. Akşam üzeri ortalık kararırken Biddy ile bahçeye çıkıp dolaştık. "Ablamın fenalaştığından beni haberdar etmen gerekirdi, değil mi

ya, Biddy?"

"Öyle mi Bay Pip? Ben öyle düşünmedim. Yoksa, yazardım"

"Seni azarlamak istediğimden değil, Biddy, ama öyle düşünmen gerekirdi."

Biddy: "Öyle mi, Bay Pip?" dedi.

Öyle sakın, öyle temiz, hoş, öyle sevimliydi ki... Onu üzmemek istemediğim için sözü değiştirdim.

"Senin artık burada kalman biraz zor olur, değil mi Biddy'ciğim?"

"Yarın Bayan Hubble'nin yanına taşınıyorum, Bay Pip. Bay Gar-gery'nin hizmetine bakacak bir çocuk bulmaya çalışacağız."

"Ya sen nasıl geçineceksin, Biddy? Paraya filan..."

Biddu, yüzü kıpkırmızı, sözümü kesti:

"Çalışacağım, Bay Pip. Köyde yeni bir okul açılıyor. Oraya öğretmen olmayı düşünüyorum."

Büyük Umutlar

Ona başarılar diledim, böyle bir göreve ondan daha iyi birini tanımadığımı söyledim. Sonra ona ablamın nasıl öldüğünü sordum.

"Son zamanlarda gitgide iyileşiyor gibiydi" diye anlatmaya başladı.

"Krizler azalıyor, daha kısa sürüyordu. Bu kez de öyle bir krizden sonra, akşam çay içerken kendine geldi. Gayet açık olarak: "Joe" dedi. Çoktandır hiç konuşmamıştı. Hemen koşup enişteni çağırdım. Ablanız onu yanına oturttu, kollarını boynuna dolattı, başını omzuna koydu. Çok rahat, mutlu bir hali vardı. Az sonra yine "Joe" dedi. Bir kez "Af, bir kez de, "Pip" dedi. Ama, başını hiç kaldırmadı. Uyuyor sandık. Sonra yatağına yatırmak için kaldırdığımızda bir de baktık ki ölmüş..."

Biddu ağlıyordu, benim gözlerim de yaş içinde kalmıştı.

"Onu vuran hakkında hiçbir şey öğrenilemedi, değil mi Biddu?"

"Hiçbir şey."

"Orlickne oldu!"

"Galiba taş ocaklarında çalışıyor."

"Demek onu hâlâ görüyorsun? Neden bakıp duruyorsun, Biddu? Ne var o büyük ağaçta?"

"Ablanın öldüğü gece Orlick'i o ağacın arkasında gördüm."

"Şimdi de orada mı yoksa?" diyerek fırlamak üzereydim ki, Biddu elini koluma koyarak beni durdurdu:

"Boşuna gitme Pip. Biraz önce oradaydı, ama hemen kaçtı. Kimse yok şimdi."

O herifin hâlâ Biddu'nin peşinde olduğunu bilmek beni yine öfke den kudurtmuştu. Orlick'i buralardan uzaklaştırmak elimden gelse her şeyi yapacağımı, bütün paramı bu işe dökeceğimi Biddu'ye söyledim. O, beni yavaş yavaş yatıştırarak Joe'dan bahsetmeye başladı. Joe'nun beni ne kadar sevdiğini, Joe'nun nasıl hiçbir şeyden şikayet etmediğini söylüyordu. Bileği sert, kalbi yumuşak, dili yerine işiyle konuşan bir insan olduğunu anlatıyordu.

Ben de: "Joe'yu övmek için ne söylerse azdır" dedim. "Buraya geldiğim zamanlar seninle hep böyle uzun uzun konuşmak isterim, Biddu. Artık sık sık geleceğim. Joe'yu yalnız bırakmayacağım."

Biddu ağzını açıp da bir tek kelime bile söylemedi.

"Biddu, duyuyor musun beni?"

"Evet, Bay Pip."

"Bana Bay Pip deyişinin şimdilik üstünde durmuyorum, Biddu. Gerçi bir hayli zevksizlik, ama şimdilik onu geçelim. Buraya sık sık geleceğimi, Joe'yu yalnız bırakmayacağımı söyledim. Sen, bu sözlerimi gizli anlamlı bir sessizlikle karşıladın. Bunun sebebini bana anlatır mısın, Biddu?"

Biddu durdu, o güzel, derin gözleriyle gözlerimin içine baktı:

"Peki öyleyse... Buraya artık sık sık geleceğine, Joe'yu yalnız bırakmayacağına emin misin?"

"Bidly'ciğim, demek hâlâ vazgeçmedin o kötü huydan?" diye derin derin içimi çektim. "Rica ederim, kapatalım bunu. Çünkü seni çok ayıpladım doğrusu çok, çok üzuldüm."

O akşam Bidly'den elimden geldiği kadar uzak durdum, o gece sık sık uyanarak Bidly'nin bana karşı ne büyük bir haksızlık yaptığını, nasıl günahımı aldığını düşünerek kendi kendime acıdım durdum.

Sabah, arabayla Londra'ya döneceğim için erkenden kalktım. Bahçeye çıktım, dükkânın penceresinden içeri baktım. Joe işbaşı yapmıştı. Dakikalarca onu seyrettim.

Sonra: "Allahısmarladık, Joe'cuğum" dedim. Yakında tekrar geleceğim. Sık sık gelir, seni görürüm artık, Joe."

Joe: "Başımızın üstünde yeriniz var, efendim" dedi. "Bekleriz, Pip'ciğim." Bidly mutfakta beni bekliyordu.

Ayrılırken: "Bidly'ciğim, sanma ki kızgınım" dedim. "Yalnız, çok kırlıldım." Büyük Umutlar

"Sakın kırılma sen. Eğer haksızlık ettiysem bırak, ben üzüleyim." Köyden ayrılırken sabah sisleri duman duman kalkmaktaydı. Sanki bu sisler benim yüreğimin üzerinden kalkarlarmış, gerçeği meydanda bırakırlarmış gibi ben de Bidly'nin yerden göğe kadar haklı olduğunu, Joe'yu arayıp sormayacağımı anlıyordum.

Yirmi bir yaşına girmiştım. Yaşgünümünden bir gün önce Wem-mick'ten bir mektup aldım: Bay Jagers'in ertesi gün saat beşte beni beklediğini bildiriyordu. Önemli bir şeyler olacağını tahmin ettik.

Gittiğimde, Wemmick yaşgünümü kutladı, sonra içeri girdim. Aylardan kasımdı, Jagers ocaktaki ateşin başında oturuyordu.

"Bugünden sonra sana artık Bay Pip demem gerek herhalde. Kutlu olsun, Bay Pip."

Tokalaştık. Teşekkür ettim.

"Otur Bay Pip."

Oturdum. O zaman sorguya çektiği şahitlerden biriymişim gibi: "Genç dostum, seninle konuşulacak bir çift sözüm var" diye giriş yaptı.

"Buyrun, efendim."

Jagers önce eğilip yere, sonra doğrulup tavana bakarak: "Aylık, haftalık ya da yıllık geçiminin ne kadara geldiğinden haberin var mı-Bay Pip?" diye sordu.

"Ne kadara mı?"

"Evet, ne kadara?"

Hesaplarımı o kadar çok gözden geçirmiş, öyle sayısız masraflar yapmışım ki, aklım karışmıştı. İstemeyerek, bu soruya karşılık veremeyeceğimi açıkça söylemek zorunda kaldım. Bu karşılığım Jagers'in hoşuna gitti.

"Ben de öyle tahmin ediyordum zaten" dedi. "Şimdi, dostum, ben sana bir şey sordum. Senin bana sormak istediklerin var mı?"

"Efendim, size birçok şeyler sormaya can atıyorum elbette. Ama, sormanın yasak olduğunu unutmuş değilim."

"Sor birini bakalım."

"Velinimetimin kim olduğunu öğrenebilecek miyim?"

"Hayır. Bir tane daha sor."

"Velinimetimin kim olduğunu yakında öğrenecek miyim?"

"Bilmiyorum. Bu tamamen ona kalmış bir şey. Hadi, bir şey daha sor."

Kaçmak ister gibi çevrene bakımdın. Ama, bu soruyu sormaktan artık kaçınamazdım.

"Elime geçecek bir şey var mı?" diye istemeye istemeye sordum.

Jaggers: "Aha!" dedi, "Biliyordum işin ucunun buraya varacağını!"

Sonra Wemmick'i çağırarak "o kâğıdı" istedi. Wemmick geldi, ona bir kâğıt verdi, sonra çıktı.

"Şimdi dikkatini çekerim Bay Pip. İstedğin gibi para çekiyorsun.

Wemmick'in hesap defterinde adına sık sık rastlıyorum. Buna rağmen borçtasın değil mi?"

"Ne yazık ki evet, efendim."

"Ne kadar borçlu olduğunu sormuyorum, çünkü senin de haberin yok. Zaten haberin olsa da bana söylemezdin... daha az gösterirdin.

Sen şimdi doğruyu söyleyeceğine inanıyorsun, ama gerçekte söyle-

* mezdin. Kusura bakma, ama ben bu gibi işlerde senden daha görmüş geçirmişim. Şimdi al şu kâğıdı. Aç bakalım neymiş."

"Para! dedim. "Beş yüz paund."

Jaggers, "Para... beşyüz paund..." diye benim sözlerimi tekrar etti. "Bir hayli yüksek bir miktar. Sen ne dersin?"

"Şüphesiz, efendim."

Büyük Umutlar

"Güzel. Şüphesiz yüksek bir miktar dediğin bu para senin Pip. Bundan böyle her yıl eline beş yüz paundluk bir para geçecek; sen de, bu parayla geçineceksin. Bu miktarı da aşmayacaksın, ta ki velinimetin ortaya çıksın, sana vereceği paranın bütününe versin; yani kısacası bundan sonra para işlerini kendi eline alacak, kendin idare edeceksin, Pip. Her dört ayda bir gelip Wemmick'ten yüz yirmibeş paunt alacaksın. Daha önce de söylediğim gibi ben yalnız senin velinimetinden aldığım talimat üzerine hareket ediyorum. Bu kadar paranın çok olduğunu, ama yine de borçtan kurtulamayacağını ben iyi biliyorum. Ama, benim görevim yalnız onun dediğini yerine getirmektir."

Ondan ne velinimetim ne de varisi olduğum servetin miktarı hakkında hiçbir bilgi edinememiş olmanın üzüntüsü yüzümden belliydi. Jaggers:

"Sana velinimetinle olan anlaşmam hakkında bir şey daha söyleyeyim de gönlün olsun" dedi. "O, ortaya çıkınca ben aradan çekileceğim. Bana hiç iş kalmayacak artık. O, ortaya çıkınca benim hiçbir şeyden haberim olmasına da gerek kalmayacak. Siz işlerinizi kendi aranızda, başbaşa hallededeceksiniz. İşte bugünlük bu kadar."

Parayı elime alır almaz aklıma bir şey gelmişti, bu konuda Wem-mick'e danışmak istiyordum.

"Size akıl danışmak istiyorum Bay Wemmick," dedim.

Wemmick hemen posta kutusunu kapatıp başını iki yana salladı.

"Bu dostum ticarete atılmak istiyor, ama sermayesi yok" diye anlatmaya başladım. "İşte ben ona bu konuda ufak bir yardımda bulunmak istiyorum."

Wemmick, "Londra'nın köprülerini ben ezbere bilirim, Bay Pip" dedi. "İsterseniz birer birer sayayım: Londra Köprüsü bir; Sauthwak, iki; Blackfriars, üç; Waterloo, dorr; Westminster, beş; Vauxhall, altı... Eh, bu kadar köprü'nün içinden de bir tanesini seçebilirsiniz.

Anlamıyorum, Bay Wemmick."

"Açıkçası, beğendiğiniz köprüyü seçin, Bay Pip. Sonra seçtiğiniz köprüye çıkın, paranızı buradan Thames ırmağının sularına atın."

Ben biraz sinirlenerek: "Yani size insan hiç..." diye söze başlamıştım. Wemmick sözümü kesti:

"İnsan hiçbir dostuna para yardımı etmemeli. Evet, bence öyle; çünkü dosta para yatırmak demek o dostu kaybetmek demektir." "Düşünceniz gerçekten bu mu, Bay Wemmick?" "Bu büroda sorarsanız düşüncem budur, Bay Pip." O zaman ben de: "Ya Walworth'ta sorarsam düşünceniz nedir, Bay Wemmick?" diye sordum.

"Onu öğrenmek için Walworth'a kadar gelmeniz gerekir" dedi. "Öyleyse gelip sizi orada görebilir miyim?" "Ne zaman isterseniz, Bay Pip."

Jaggers'in kulaklarının nasıl keskin olduğunu bildiğimiz için çok alçak sesle konuşmuştuk. Şimdi Jaggers'in dışarı çıktığını görünce Wemmick ayağa kalkıp paltosunu giydi, şamdanları birer birer söndürdü. Üçümüz birden dışarı çıktık.

Wemmick'in Walworth'taki düşüncesini almak için pazar günül oraya gittim.

"Oğlum sizin bugün geleceğinizi tahmin etmişti; onun için beklemenizi söyledi" dedi. "Biraz yürüyüşe çıktı, şimdi döner. Yürüyüşlerini hiç aksatmaz, benim oğlum. Zaten, Allah için her işi çok düzenli, tertiplidir benim oğlumun."

Sevimli ihtiyara gülümseyerek başımı salladım. Birlikte içeri girip ocak başına oturduk. Beni eğlendirmek için konuşmaya başladı. Oğlunu anlatıyordu. Wemmick'in eskiden bir şarap deposu sahibi olduğunu öğrenince şaşıtm. Sonra, babasının kulakları sağır olunca Wemmick hukuk okumuş, Jaggers'in yanına girmiş, para biriktirerek arsa alıp,

Büyük Umutlar

Yaşlı babanın deyişiyle, "bu güzel, zarif yapıları" kurmuş.

İhtiyarın anlattıklarını tatlı tatlı dinlerken ocağın yanındaki duvarda bir çitirtiyi duydum. Sanki bir tılsımla ocağın sağ yanında bir tahta kapak açıldı. Kapağın üzerine "John" yazılmıştı. Benim baktığım yere bakan ihtiyar kapağı görünce, sevinçten coşarak: "Oğlum geldi!" diye bağırdı, ikimiz birlikte dışarı çıktık. Wemmick'in yanında bayan Skif-fins vardı.

Bayan Skiffins bir hayli sert çizgili, Wemmick'ten birkaç yaş küçük gösteren bir hanımdı. Çok iyi bir kıza benziyordu, yaşlı babaya da çok düşkün olduğu belliydi. Onun buraya sık sık geldiğini öğrendim. O şapkasını çıkarırken Wemmick'le ben bahçeye çıktık. Wemmick bana adanın kış mevsiminde nasıl olduğunu göstermek istediğini söylüyordu, ama ben aslında geçen günkü konu üzerinde konuşabilmemiz için zemin hazırladığını anladım, dışarı çıkınca hemen bu konuyu açtım. Ona

Herbert'in durumunu, ailesini, yaradılışını, Clara'sıyla nasıl sermayesizlik yüzünden evlenemediğini anlattım. Ona şimdilik yılda yüz lira kadar bir yardımda bulunabileceğimi, sonradan bütün param elime geçince iyi bir işte bir ortaklık bile sağlayabileceğimi söyledim. Yalnız Herbert benim bu konuyla ilişkiğim olduğunu hiç bilmemeliydi, kuşkulanamamalıydı.

Sonunda elimi Wemmick'in omzuna koyarak: "Güvenerek baş vurabileceğim sizden başkasını tanımıyorum" diye sözlerimi bitirdim. "Büyük zahmet verdiğimi biliyorum, ama suç sizin! Beni buralara davet edip şımartmayacaktınız."

Wemmick biraz sustu. Sonra: "Bay Pip, bir şey söyleyeyim mi, çok iyi kalplisiniz siz!" dedi.

"Yani benim iyi kalpli olmama yardım edecek misiniz?"

"Evet. Miss Skiffins'in kardeşinin bir muhasebe bürosu var. Hemen onunla konuşup işe başlayacağım."

"Çok teşekkürler."

"Ben size teşekkür ederim, Bay Pip, mahkeme koridorlarının tozunu üzerimden silmeye yarayacak, o dünyayı unutturacak her hareket, her şey benim tercihimdir.

Az sonra eve döndük. Bayan Skiffins çay hazırlıyordu. Yaşlı babaya da son derece önemli bir görev düşmüştü: Ekmek kızartmak. Sevimli ihtiyar sorumluluğunu o kadar derinden duyuyordu ki, ekmeklerin üzerine eğilmekten neredeyse boynu kırılacaktı. Böylece, koskoca bir yığın kızarmış dilim hazırladı.

Zamanı gelince top da atıldı. Bahçenin çevresindeki hendek on metre genişliğinde olsa dış dünyadan kendimizi ancak bu kadar uzak hissedebilirdik. İçerde derin bir sessizlik vardı. Bayan Skiffins'in ev sahipliği yapısındaki doğal davranışlarından her pazar akşamı orada çay hazırlamaya alışık olduğu anlaşılıyordu. Göğsüne taktığı klasik bir yontma taş iğnenin de ona Wemmick'in hediyesi olduğunu anladım.

Gözüme o kadar çok görünen o ekmek dilimlerinin hepsini yiyip bütün çayı içtik. Üzerimize bir gevşeklik çökmüştü. Bayan Skiffins çay bardaklarını kaldırıp bulaşıkları yıkadıktan sonra yaşlı baba yüksek sesle bize gazete okudu. Arada bir durup bize bakıyordu. Biz de ilgimizi, merakımızın büyüklüğünü belirtmek için başımızı sallıyorduk.

Bayan Skiffins ile Wemmick yan yana oturuyorlardı. Kendi oturduğum kuytu köşeden bir aralık Wemmick'in o geniş ağzının iyice uzamaya başladığını farkettim. Onun kolunu hanımın beline dolamaya çalıştığı içime doğdu. Gerçekten de bir süre sonra Wemmick'in eli Bayan Skiffins'in belinin öte tarafından çıktı. Ama, çıkar çıkmaz Bayan Skiffins yeşil eldivenli eliyle (bulaşık yıkadıktan sonra, benim şerefime olacak, eldivenlerini yine giymişti) Wemmick'in elini tuttu, kolunu belinden kemer çıkarırcasına çözüp çıkardı, önlerindeki masanın üzerine koydu. Bayan Skiffins'in bu sırada gösterdiği soğukkanlılık kadar şaşırtıcı bir sahne ömrümde görmemiştim.

Az sonra Wemmick'in kolu masadan kalktı, yavaş yavaş geri çeki-Büyük Umutlar

lerek ortadan kayboldu. Derken, ağzının yine yayıldığını farkettim. Beni adeta büyüleyen, heyecandan soluğumu kesen bir bekleyişten sonra

Wemmick'in eli bir kez daha Bayan Skiffins'in belini doladı. Bayan Skiffins de hiç istifini bozmadan, hemen eli tutup yine masaya götürdü.

Yaşlı babanın gazete okuduğu sürece bu böyle tekrar edip durdu. Sonunda, ihtiyar uyuklamaya başlayınca, Wemmick kalkıp bir tepsi içinde sıcak su ile rom takımlarını getirdi. Az sonra uyanan yaşlı babanın da bize katılmasıyla hep birlikte sıcak rom içtik. Suyla romun karıştırılmasını Bayan Skiffins yapıyordu. Wemmick'le aynı kadehten içiyorlardı.

Bu koşullar altında Bayan Skiffins'i evine götürmeyi teklif edemezdim. Uygun zamanda hepsine iyi geceler dileyerek oradan ayrıldım. Gerçekten tatlı bir akşam geçirmiştik.

Aradan bir hafta geçmeden Wemmick'ten bir mektup aldım. Beni çağırıyordu. Genç bir armatör bulmuştuk. Namuslu bir adamdı, işini genişletip ilerletmek için bir ortak arıyordu. Herbert'ten habersiz anlaşmaya vardık. İlk olarak ikiyüz elli lira yatırdım. Her yıl da belli bir miktar ödeyeceğime söz verdim. Aracılığı Miss SJeffertsSn kardeşi yaptı.

Herbert'in hiçbir şeyden haberi: olmadı, bu işte benim parmağım olduğundan. Bir gün akşam üzeri yüzü sevinçten parlayarak dönüşünü asla unutmuyacağım. Bana müjdesini vermek için koşmuş gelmişti. O gün Clarriker adında genç bir armatörle tanışmış. Clarriker ona karşı şaşılacak bir yakınlık göstermiş. Herbert beklediği fırsatın en sonunda eline geçtiğini sanıyordu. Her gün ümidi biraz daha arttı, yüzü biraz daha parladı. Onu böyle gördükçe ben bazen sevinçten gözyaşlarımı tutamıyordum.

Sonunda bir gün Herbert, Clarriker'in firmasına girdi, o akşam gelince bana mutluluğunu, başına konan devlet kuşunun büyüklüğünü anlattı durdu. Gece yatağıma yatınca kendimi tutamayarak şansımı hiç olmazsa bir tek dostumla paylaşmış olmanın sevinci içindeydim.

Gece gündüz aklım Estella'daydı. Kaldığı evin sahibi Bayan Brandley adında bir duldu. Estella'dan hayli büyük bir de kızı vardı. Anne genç görünümlü bir kadındı. Kız ise yaşlı gösteriyordu. Ana eğlenceden hoşlanıyordu, kızı kendini dine vermişti.

Bayan Brandley Bayan Havisham'm dünyadan elini eteğini çekip bir kenara çekilmeden önceki günlerinden arkadaşışymış. Estella ile ev sahipleri arasında hiçbir yakınlık yoktu.

Estella, Richmond'da kaldığı sürece, beni inletmek için her elinden geleni yaptı. Aramızda ne olsa bir dostluk vardı. Onun yakını olmadığım halde oldukça samimiydik.

Estella da bu samimiyetimizi diğer hayranlarını kiskandırmak için kullanarak beni de çıldırtıyordu. Sonra bu samimiyetimiz onun elinde bana karşı da bir silahtı; çünkü benim aşkıma ciddiye almamak, küçümsemek için bu samimiyetimizden faydalanıyordu. Böylece, onu adıyla çağırarak, senli benli olmak bile sürekli bir üzüntü oluyordu. Onun benimle senli benli olması diğer aşıkalarını kudurttuğu gibi, samimi olduğum halde ona hiç yaklaşmamak beni de mahvediyordu.

Sayırsız hayranları vardı Estella'nın. O kadar kiskançtı ki, herhalde yanına sokulan herkesi hayranı olarak görüyordum. Ama, böyle abartmasam da aşıkları çoktu.

Richmond'da onu sık sık görüyordum. Çok zaman kayıkla çıkardık. Kır yemekleri, tiyatro, opera, konser... Her türlü eğlencede onu görüyor,

çevresinde pervane gibi dönüyordum. Onun yanında mutlu bir an geçirdiğimi hatırlamıyorum... Yine de gece gündüz hep ölünce-
Büyük Umutlar

ye kadar onunla olmayı hayal ediyordum.

O ise başbaşa olduğumuz zaman hep iki kuklaymışız gibi konuşuyordu. Hep dalgın, umursamaz, alaylı bir tavrı vardı. Bazen de ansızın bu tavrı bırakıyor, sanki merhamete geliyordu. Bir akşam: "Pip, Pip, hiç gerçeği olduğu gibi görmeyecek misin sen?" diye sordu.

Akşam üzeri Richmond'daki konağın gölgeli bir penceresinde başbaşa oturuyorduk.

"Hangi gerçeği?" diye sordum.

"Beni."

"Yani sana hayran olmamalı mıyım?"

"Soruyor, hâlâ soruyor! Benim ne demek istediğimi anlamadıysan körsün sen!"

"Aşkın gözü kördür derler" diyecektim, ama sesimi çıkarmadım. Aşkım la onu rahatsız etmek istemiyordum. Bayan Havisham bizi birbirimiz için seçmişse bunu bilmek Estella'ya ağır gelebilirdi.

"Gerçeği görmemi önleyen biraz da sensin" dedim. "Buraya beni sen çağırmadın mı?"

Estella yine değişiverdi, o kanımı donduran soğuk umursamaz gü-lüşüyle: "Orası öyle" dedi. "Satis'e yapacağım ziyaretin zamanı geldi. Bayan Haeisham beni bir günlüğüne oraya istiyor. Sence bir sakınca yoksa beni Satis'e götürecekmışsin, sonra da buraya getirecekmışsin, olur mu?"

"Niye olmasın, Estella?"

"Öyleyse, yarından sonra gidiyoruz. Masrafı yine ben karşılayacağım."

"Biliyorum, baş eğmek zorundayım da."

Bayan havisham kararlarını hep böyle birdenbire verirdi. İnsana hiç şans tanımazdı. Bir gün sonra yola çıktık. Satis Konağı'nı, Bayan Havisham'ı eskisi gibi bulduğumuzu söylemeye gerek yoktur sanırım. Ama, Estella'ya eskisinden de düşkün gibiydi; genç kızı kucaklayışla-
rında, seyredişlerinde tüyler ürpertici bir şey vardı. Estella'ya yiyecek gibi bakıyor, her sözünün üzerinde duruyordu. Kendi yarattığı bu nefis şeyi içine sindirmek ister gibiydi.

Sonra da ta içimi, yüreğimdeki yaralan görür gibi keskin bir bakışla bana bakıyor, Estella'nın duyduğuna bile aldırış etmeden, hep o uğursuz heyecanla, titreyerek: "Nasıl davranıyor bu kız sana karşı Pip, nasıl?" diye soruyordu.

Hele akşam, ocak başında oturduğumuzda son derece garipleşti. Estella'nın elini kendi eline alarak ona Richmond'dayken kendine aşık ettiği bütün erkekleri tekrar tekrar anlattırdı. Hasta ruhu bu kurbanlar listesinden büyük zevk alıyordu. O gelinlikten kefeniyle, o çukura batmış ateşli gözleriyle bir hayaletten farksızdı.

Artık inkâr edilemezdi ki: Estella önce erkeklerden Bayan Havis-ham'ın öcünü alacak, bana verilecekse ondan sonra verilecekti. Bu arada ben de sapıkça bir ustalıkla çileden çıkarılıyordum. Estella'nın beni "gerçeği" görmemekle suçlaması boşuna değildi. Bay Jagers'in Estella'dan hiç söz

etmemesi... Bu karanlık, hasta evin gölgesi olduğu gibi benim üzerimdeydi, kendimi kurtarmam mümkün değildi.

O gece ilk kez Bayan Havisham'la Estella arasında bir tartışma olduğunu gördüm.

Ocak başında oturuyorduk. Bayan Havisham kolunu Estella'nın koluna geçirmiş, elini tutuyordu. Estella, onun o korkunç sevgisine hiç karşılık vermiyor, yalnız boyun eğiyordu. Ara sıra sabırsızlandığı da oluyordu. Sonra elini Bayan Havisham'ın elinden kurtardı, biraz öteye çekildi.

Kadın gözlerini ona çevirerek hemen: "Nasıl, benden bıkmaya mı başladın yoksa?" diye çıkıştı.

Estella ateşe bakarak: "Galiba kendi kendimden bıktım biraz" dedi.

Bayan Havisham değneğini öfkeyle yere vurarak: "Doğruyu söyle, nankör!" diye haykırdı. "Benden bıktın, değil mi?"

Estella soğukkanlılıkla ona baktı, sonra gözlerini ateşe doğru çevirdi. Yaşlı kadının çılgın öfkesi karşısında Estella, güzel yüzüyle, uyumlu çekiciliğiyle o derece kendini bilir, serinkanlı duruyordu ki! Bu sakinliğinde zalimce bir şey vardı.

Bayan Havisham: "Sen kayadan, taştan yapılmışsın!" diye haykırdı. "Buz gibi, buz gibi senin kalbin!"

Estella ocağın yanına yaslanmıştı. Kılı bile kıpırdamadı. Yalnız gözlerini ona çevirdi:

"Nasıl?" dedi. "Siz mi beni soğuk olmakla suçluyorsunuz? Siz mi?"

Kadın hırsla: "Değil misin sanki?" diye ona çıkıştı.

Estella: "Siz daha iyi bilirsiniz" dedi. "Siz nasıl yaptığınız ben oyum. Övünürseniz övünün, yerinirseniz yerinin. Başarı varsa sizindir, yanlış varsa o da sizin. Kısacası ben sizin eserinizim."

Bayan Havisham acı acı: "Allahım şuna bak, şu haline bak!" diye bağırdı. "Ne katı yürekli, nasıl nankör, yarabbi! En yaralı günlerimde bağırma bastım onu ben! Yıllarca üstüne titredim."

"Bunda benim bir payım yok," diye Estella umursamadan konuştu. "Beni aldığınız zaman benim dünyadan haberim yokmuş. Ama, benden beklediğiniz nedir? Bana annelik ettiniz. Her şeyimi size borçluyum. Onun için, söyleyin, benden ne bekliyorsunuz?"

Kadın, "Sevgi," dedi.

"Bütün sevgim sizindir."

"Yalan!"

Estella o zarif, sakin duruşunu hiç bozmadan, sesini hiç yükseltmeden, ne öfkeye, ne de sevgiye kapılmaksızın; "Anlığım benim, her şeyimi size borçlu olduğumu söyledim," dedi. "Neyim varsa siz verdiniz bana. İsteddiğiniz anda hepsini geri alabilirsiniz. Ama, bana vermediğiniz bir şey istiyorsunuz benden!"

Bayan Havisham bu kez de, bana dönerek çılgınlar gibi: "Ona hiç sevgi vermemişim!" diye bağırdı. "Ben ki onu bütün ateşimle, kıskançlığımla, içim burkularak sevdim, şimdi böyle konuşuyor benimle!"

Estella: "Bu ateş başında geceler boyu oturduk," diye dalgın dalgın söylendi. "Verdiğiniz dersleri ezberledim. Doğru söyleyin: Hiç sözünüzden çıktım mı? Öğrettiklerinize hep sadık kalmadım mı?"

Bayan Havisham ellerini saçlarına daldırarak: "Nasıl gururlu ya-rabbi, bu ne gurur!" diye inledi.

"Bana gururlu olmasını kim öğretti? Dersimi iyi öğrendim diye kim övdü beni?"

Bayan Havisham: "Ne katı yürekli, yarabbi, ne katı yürekli!" diye yine inledi.

Estella: "Ya katı yürekli olmasını bana kim öğretti?" diye sordu.

"Ama, bana karşı da katı yürekli, bana karşı da böyle mi olacaktın?"

Bayan Havisham kollarını uzatmış, adeta çığlık çığlık haykırıyordu şimdi. "Bana karşı ha, Estella, bana karşı?"

Estella bir an durgun bir şaşkınlıkla ona baktı. Sonra gözlerini ateşe dikerek: "Niçin böyle kendinizi üzüyorsunuz bilmiyorum," dedi. "Sizin isteğinize ters davranmadım. Yanılmıyorsam hiçbir zaman yanlış bir şey yapmadım."

Bayan Havisham: "Bana karşı biraz sevgi göstersen ne olur?" diye sordu.

Estella: "Beni yarattığınız biçimde kabul etmek zorundasınız" dedi. "Çünkü ben sizin elinizin emeğiyim."

Bayan Havisham sesini çıkarmadı, ben de bu bir anlık yatışmadan faydalanarak dışarı çıktım.

Bir saatten fazla yıldızların altında dolaştım. Odaya döndüğümde Bayan Havisham yine masasının başındaydı. Estella da onun dizinin dibine oturmuş, gelinliğin söküklerini dikiyordu. Sonradan ikimiz is-

Büyük Umutlar

kambil oynadık, ama şimdi papazkaçtı değil de ustalık isteyen Fransız oyunları oynuyorduk.

O gece orada yattım. Satis'te geçirdiğim ilk geceydi bu. Bir türlü uyku tutmadı. Sabaha karşı yatakta yatmaya daha fazla dayanamayarak kalktım. Kendimi sokağa atmak, biraz ferahlamak istiyordum. Yalnız, konağın alt katındaki taşlığa gerer girmez elimdeki mumu söndürdüm. İleride Bayan Havisham'ı gördüm. Bir hayalet gibi adeta kayarak ilerliyor, garip, boşuk sesler çıkarıyordu. Elinde mum vardı. Odasındaki şamdanların birinden aldığı bu mumun ışığında hortlak gibiydi. Sonra merdivenden yukarı çıktı. Onun yukarı katta bir aşağı bir yukarı dolaştığını, inlediğini duyabiliyordum. Dışarı çıkmadım, gün ağarınca kadar orada durup onun yukarıda inildeverek dolaşmasını dinledim.

Ertesi gün Estella'yla Londra'ya döndük. Bayan Havisham'la evlatlığı barışmış gibiydiler. Bundan sonra dört kez daha Estella'yı Sa-tis'e götürdüm. İki kadının arasında başka bir çatışma görmedim. Birbirlerine karşı takındıkları tavır da hiç değişmedi. Yalnız Bayan Havisham artık evlatlığından biraz korkuyordu galiba.

Klüp toplantılarından birinde her zamanki gibi birbirimize çatıp söylenerek geçinip gidiyorduk. Klüp kuralları gereği her üye bir süre sonra toplantıların birinde bir hanım şerefine kadeh kaldırıyor. O akşam Drummle'nin Estella şerefine kadeh kaldırdığını, herkesi de Estella şerefine içmeye davet ettiğini duyunca çok öfkelenim.

"Hangi Estella?" diye soruvermişim.

Drummler: "Sen karışma!" diye homurdandı.

Bunun üzerine: "Nereli bu hanım?" diye ısrar ettim. "Bunu söylemelisin, Drummler."

Gerçekten de klüp kurallarına göre böyleydi. Drummler hiç nazlanmadan: "Richmond'lu Estella'nın şerefine içelim, baylar!" diye yeniden kadehini kaldırdı. "Güzeller güzeli Estella!"

Ben Herbert'in kulağına eğilerek, "Sanki güzelden anlarmış gibi ayıoğlu ayı!" diye fısıldadım. Sonra hepimiz şerefe içtik.

Herbert: "Ben bu hanımı tanıyorum," dedi.

Drummler: "Öyle mi?" diye karşılıklıta bulundu.

Ben kıpkırmızı kesilerek: "Ben de tanıyorum," diye atıldım

Drummler: "Sahi mi?" dedi. "Aman tanrım!"

Zaten aptal herif "Aman tanrım"dan başka laf bilmez, sıkışınca karşısındakinin kafasına bir şeyler atmakla öfkeyi alırdı. Ama onun bu bir çift lafı, dünyanın en acı alaymış gibi benim kanımı oynattı. Hemen yerimden fırlayarak tanımadığı bir hanımın şerefine kadeh kaldırmak terbiyesizliğiyle suçladım onu. O da yerinden fırlayarak, ne demek istediğini sordu. Ben, hesaplaşmak istiyorsa adresimi bildiğini söyledim.

Drummler'den Richmond'lu Estella'nın onu tanıdığına dair küçük bir mektup getirmesi istendi. Drummler böyle bir mektup getirebilirse Bay Pip ondan özür dileyecek, böylece kavga edilmeyecekti.

Ertesi gün mektubu getirdi. Estella, BayBentley Drummler ile birçok kez dans ettiğini bildiren nazik bir pusula göndermişti. Benim için de o hayvandan özür dilemekten başka çare kalmamıştı.

Drummler'den özür dilemek zorunda kalmak çok ağırdı. Ama, Estella'nın böyle değersiz, kaba, huysuz bir odun parçasıyla dans etmeye katlanmış olduğunu öğrenmek bana o kadar acı verdi ki, anlatamam! Kime yüz verirse versin benim için acı oluyordu. Ama, karşımda Estella'ya daha layık birini bulsam çekeceğim acının cinsi, daha başka olurdu.

Estella'nın güzelliğinden Londra'da da söz edilmeye başlanmıştı. Onun için, Drummler'nin onu tanıyıp tanımayıp peşine düştüğünü öğren-

Büyük Umutlar

dim. Hep peşindeymiş, Estella da buna izin veriyormuş. Çok geçmeden Bentley Drummler ile sık sık karşılaşma başladı. Kafasız hayvanların inadıyla bu adam, Estella'nın çevresinde dönüp duruyordu. Kızın da onu silkip atmak istemediği anlaşılıyordu. Bir bakıyorsunuz ümit vererek onu çekiyordu, bir bakıyorsunuz yüz çevirerek onu kışkırtıyordu. Bazen iltifat ediyor, bazen açıkça hor görüyordu. Bazen onu çok iyi tanıyormuş gibi yakınlık gösteriyor, bir başka zaman soğuk, resmi duruyordu.

Jaggers, Drummler'ye "Örümcek" adını çok iyi takmıştı; çünkü örümcekler gibi ağını kurduktan sonra köşesine çekilip bekleyen bir yaratıktı bu; bütün örümcekler gibi de sabırlıydı. Acaba tam zamanında bacaklarını açıp silkinerek avının üstüne atılmasını becerebilecek miydi?

Richmond'daki balolardan birindeydi. Estella güzelliğiyle gözleri kamaştırmış, diğer bütün güzelleri gölgede bırakmıştı. Bentley Drummler de oradaydı. Bu kalın kafalı serser Estella'nın çevresinde o kadar pervaneye dönmüş, Estella da buna karşı öyle hoşgörülük göstermişti ki,

daha fazla dayanamadım, Estella'yla bu konuda konuşmaya karar verdim. Bayan Brandley evine dönmek için hazırlanıyordu. Estella büyük çiçek vazolarının arasında oturmuş, onu bekliyordu. Ben de yanındaydım; çoğu toplantılara onları ben götürüp getiriyordum.

"Yoruldu mu, Estella?" diye sordum.

"Biraz," dedi.

"Ne kadar yorulsan azdır."

"Tersine, hiç yorgun olmaman gerek; çünkü yatmadan önce daha Satis'e mektup yazılacak."

Bu gece kazandığın başarıları anlatacaksın, öyle mi? Ama, bu geceki pek de öyle övünülecek bir şey değil."

"Neden bahsediyorsun? Başarının filan farkında değilim ben."

"Estella, şu karşı köşedeki adama bak."

Estella gözlerini bana dikerek: "Neden bakacakmışım ona?" diye sordu.

"Benim öğrenmek istediğim de bu ya! Bütün gece peşinden ayrılmadı."

Estella, Drummle'e şöyle bir bakarak: "Pervaneler, daha bir sürü çirkin böcekler ışığın çevresinde dönerler" dedi. "Işığın ne suçu var bunda?"

"Işığın elinden bir şey gelmez, ama belki Estella'nın gelir," dedim.

Estella gülerken: "Belki haklısın" dedi. "Evet. Belki doğrudur."

"Estella, beni dinle. Şu Drummle gibi herkesin hor gördüğü bir adama yüz vermen beni perişan ediyor. Ondan herkesin nefret ettiğini pekâlâ biliyorsun."

Estella: "Eee?" diye mırıldandı.

"Adamın içinin de dışı kadar çirkin olduğunu biliyorsun. Zekası kıt, kaba adamın biri."

Estella yine: "Eee?" dedi.

Biliyorsun ki bu adamın parasından başka hiçbir şeyi yok. Bir de ailesi eskiymiş; yani hepsi kendi gibi kalın kafalı olan dedelerinin gülünç bir listesi!"

"Aptallığı bırak Pip" dedi. "Perişan olmaya filan kalkışma. Benim yaptıklarım belki başkalarını perişan edebilir. Belki amacım bu olabilir. Ama, seninle bir ilgisi yok, tartışmaya da değmez"

Ben: "Pekâlâ değer," dedim. "Herkes senin güzelliğini yabana attığını söyleyecek... ben buna dayanamam!"

Estella: "Ben dayanırım," diye karşılık verdi.

"Estella, bu gururu, bu dikkafahlığı bırak!"

Estella, çaresiz kalmış gibi, elini açarak mırıldandı:

"Hem bana gururlu diyor, hem de güzelliğimi yabana attığımı söylüyor!"

Büyük Umutlar

"Atıyorsun ya! O herife nasıl bakıp güldüğünü kendi gözlerimle gördüm. Oysa bana ne öyle bakarsın, ne de gülersin."

Estella ansızın bana doğru döndü. Kızgın değildi, ama son derece ciddi, samimiydi. Gözlerini gözlerime dikerek: "Sana da öyle bakıp güleyim mi istiyorsun?" dedi. "Demek seni de kandırıp aldatayım istiyorsun?"

"Onu kandırıp aldatıyor musun, Estella?"

"Hem onu. hem de başka birçoklarını. Önüme çıkan herkesi aldatıyorum... senden başka. Hadi, Bayan Brandley geliyor, kapatalım bu konuyu."

Estella böyleydi. Değişeceğede hiç benzemiyordu.

Yaşım yirmi üç olmuştu. Pansiyonundan bir yıl kadar önce ayrılmıştık. Irmak kenarında Gaidencourt denilen bir yerde ev tutmuştuk.

Pocket'ten ders almayı da bırakmıştım; ama, onu hâlâ sık sık görüyor, çok kitap okuyordum. Herbert'in işi de yolunda gidiyordu.

Herbert iş için Marsilya'ya gitmişti. Evde yalnızdım, yalnızlıktan sıkılmıştım. Her gün durumum açıklanacak, işlerim bir kesinlik bulacak diye beklemekten içime bir bezginlik gelmişti.

Odamda kitap okuyordum. Gece saat on birde kitabımı kapatım yatacaktım. Derken, şehirdeki saatlerin on biri vurduklarını duyarak kitabımı kapadım. Çan sesleri rüzgârda dağılıp gidiyordu. Rüzgârın adeta seslere atılıp onları paraladığını düşünüyordum ki, merdivende bir ayak sesi duydum.

Bir an irkildim, bu ses ablamın ayak sesiymiş gibi aptalca bir korkuya kapıldım. Sonra yine kulak verdim. Bir sendeleme oldu O zaman merdiven ışıklarının fırtınadan sönmüş olduklarını hatırladım. Lambamı alıp koridora çıktım. Merdivendeki kimse benim ışığımı, görür görmez durmuştu.

Karanlık merdivenden aşağı bakarak: "Kim var orada?" diye seslendim. "Nereyi arıyorsunuz?"

Bir ses: "Bay Pip'i istiyorum."

"Benim. Bir şey mi oldu?"

Ses: "Hiçbir şey olmadı" dedi, sonra merdivenleri tırmanmaya başladı.

Lambamı aşağı sarkıtmış bekliyordum. Bir an sonra adam lambanın ışığına çıktı. Tanımadığım bir yüz gördüm. Beni görünce sevindi.

Adam denizciler gibi giyinmişti. Uzun, beyaz saçları vardı. Altmış yaşlarında gösteriyordu. Güçlü kuvvetli bir adamdı. Derisi uzun zaman açık havada kalmaktan yanmış, sertleşmişti. Son basamakları da tırmandığı zaman iki elimi birden coşkun bir sevgiyle bana doğru uzattığını görerek sersemce bir şaşkınlığa kapıldım. "Beni niçin arıyorsunuz?" diye sordum.

Adam duralayarak: "Niçin mi?" dedi. "Ha, sahi! İzin verirsen anlatayım."

"İçeri girmek ister misiniz?" "Evet," dedi. "İçeri girmek isterim, evlat."

Oysa ben bu daveti hiç istemeyerek yapmıştım, çünkü bu yabancıya bana öyle yakından tanıdığımışım gibi sevgiyle bakması sinirime dokunuyordu. Ama, onu içeriye aldım, lambayı masanın üzerine bıraktım, elimden geldiği kadar nezaketle kim olduğunu, ne istediğini sordum.

Adam garip bir tavırla etrafına bakmıyordu. Gördüğü şeyleri beğendiği belliydi. Ama, uzun yolculuklardan sonra kendi evine dönmüş biri gibiydi. Paltosuyla şapkasını çıkardı. O zaman başının çıplak olduğunu, beyaz saçlarını yanlarından uzatmış olduğunu gördüm. Yine de bana yabancıydı. Ama ben ona yabancı değilim. Yine ellerime sarılmak için iki elini birden uzattı. Adamın aklından filan zoru mu var

Büyük Umutlar

diye kuşkulanmıştım.

"Ne istiyorsunuz benden?" diye sordum.

Adam sağ eliyle yavaş yavaş tepesini oğuşturarak: "Bunca zamandır düşünüp bunca yol geldikten sonra böyle karşılanmayı beklemiyordum,"

diye söylendi. "Ama, sende suç yok. Hiçbirimizde yok suç. Şimdi anlatacağım sana her şeyi. İzin ver bana."

Ocağın önündeki koltuğa oturdu, o damarlı, esmer ellerini alnından geçirdi. Ona yine dikkatle baktım. Bana hâlâ yabancıydı.

Biraz sonra adam omzunun üzerinden bana bakarak: "Ortalıkta kimse yok ya?" diye sordu.

"Sen benim evime gecenin bu geç saatinde gelmiş olan bir yabancısın," dedim. "Bana ne hakla bunu soruyorsun?"

Misafirim bana doğru başını sevgiyle sallayarak: "Yamansın!" diye mırıldandı. "Böyle yaman çıktığına sevindim doğrusu. Ama, bana numara yapmaya kalkışma, sonra pişman olursun."

Numara yapmak istesem de yapacak halim kalmamıştı... çünkü artık tanımıştım onu. Yüzünün, vücudunun bir tek çizgisini hatırlamadığım halde tanımıştım. Sanki dışarıda esen fırtına aradaki yılları süpürüp götürmüştü de ben yine bizim köy mezarlığında o kaçakla karşı karşıyaydım! Kendisini tanıdığımı o da anlamıştı. Kalktı, yanıma geldi. Yine ellerimi tutmak için uzandı. Şaşkınlığımdan aklım başımdan gider gibi olmuştu. Ne yapacağımı bilemeyerek ben de ellerimi ona verdim. Sımsıkı sarılarak ellerimi öptü, bir türlü bırakmadı.

"Çok asildi yaptığın iş, evlat!" dedi. "Asil ruhlu Pip! Bana yaptığın iyiliği hiç unutmadım!"

Bana yine sarılmak ister gibi yapınca elimle onu biraz iterek: "Dur!" dedim. "Uzak dur biraz! iyiliğimi unutmadıysan, o kötü hayatından kurtulduysan senin için iyi olmuştur. Bana teşekkür etmeye geldiysen, buna gerek yoktu. Ama, beni arayıp buldun, seni geri çevirecek değilim. Bununla birlikte herhalde anlarsın ki ben..."

Bana öyle bir dikkatle bakıyordu ki cümlemin arkasını getiremedim. Bir an ses çıkarmadan bakıştık. Sonra o sordu: "Anlarsın diyordun. Neymiş benim anlayacağım?" "Yıllarca önce tesadüfen karşılaşmıştık diye şimdi seninle dostluk kuramayacağımı anlarsın. Gördüğün gibi, benim hayatımın şartları şimdi çok değişti. Senin de pişmanlık getirip doğru yolu seçtiğine inanıyorum. Bana teşekkür gelmek nezaketine katlandığın için ben sana teşekkür ederim. Nede olsa yollarımız birleşemez...Bunu söylemek istemişim. İslanmışsın, yorgunsun, besbelli. Gitmeden önce biraz içki ister misin?"

Adam boynuna bağladığı mendilin bir köşesini çiğneyerek beni süzüyordu. Mendilin ucunu ağzından çekmeden gözlerini benden ayırmadan: "Evet" dedi. "Gitmeden önce biraz içki iyi olur."

Büfenin üzerinde hazır duran içki tepsisini getirdim, misafirime ne içmek istediğini sordum. Hiç sesini çıkarmadan parmağıyla rom şişesine dokundu. Biraz sıcak suyla rom hazırladım. Soğukkanlı olmaya çalışıyordum. Ama, arkasına yaslanmış olduğu yerden hâlâ mendilin ucunu çiğneyerek beni öyle dikkatle süzüşü karşısında ellerim titremeye başlamıştı. Sonunda içkisini yapıp götürdüğüm zaman onun da gözlerinin yaş içinde olduğunu görerek şaşıp kaldım.

Bu zamana kadar, onun bir an önce çıkıp gitmesini istediğimi saklamayarak hep ayakta durmuştum. Ama, onun bu beklenmedik

duygulu hali karşısında ben de fena oldum. Hemen kendime de biraz içki boşaltıp bir sandalye çektim, onun karşısına oturdum.

"Biraz önce kabalık ettiysem kusura bakma" dedim. "Kabalık etmek değildi amacım. Seni üzdüğüme ben de üzuldüm. Hadi, sağlığına, şerefine!"

Kadehimi dudaklarıma doğru kaldırdım. O da içkisini içmek için ağzını açınca mendilinin ucu dişlerinin arasından düştü. Adam, deminden beri çiğnediğinin farkında değilmiş gibi şaşkın şaşkın mendiline

Büyük Umutlar

baktı. Sonra elini uzattı bana. Elimi sıktıktan sonra içkisini yudumladı. Sonra da kolunun tersiyle önce gözyaşlarını, sonra alnının terini sildi. "Ne yapıyorsun şimdi?" diye sordum.

"Koyun, sığır yetiştiriyorum bir çiftlikte buralardan binlerce kilometre ötede, fırtınalı sulann ardında." "İşlerin iyi gidiyor mu?"

"Hem de çok iyi gidiyor. Orada birçok kişiler yükünü tuttu, ama benim kadar tutanı olmadı. Ün saldım oralara ben, evlat!" "Sevindim senin adına."

"Bir gün gelip senden bu sözleri duyacağımı bekliyordum." Bu sözlerini tam olarak anlamadığım halde aklıma gelen başka bir şeyi sordum: "Sen çok eskiden biriyle bana bir emanet göndermiştin. O adamı sonradan hiç gördün mü?"

"Bir kere bile görmedim. Ama zaten görmeyeceğim belliydi." "Sana verdiği sözde durdu. Gelip o paraları bana verdi. O zamanlar ben, bildiğin gibi çok fakirdim. Benim için bir servetti o para. Ama senin gibi benim de işlerim yolunda gitti. Onun için izin verirsen borcumu ödeyeyim. Belki başka bir fakir çocuğa yardım edersin."

Adam hiç sesini çıkarmadan, beni cüzdanımı cebimden alıp içindekilerin arasından iki tane banknot ayırışımı seyretti. Bunlar yeni, gıcır gıcır paralardı. Çıkarıp ona uzattım. Misafirim gözlerini benden ayrmaksızın paralan elimden aldı, uzunluğuna katladı, şöyle bir büktü sonra lambanın üstüne tutup yaktı, küllerini de tepsiye attı. Sonra hem gülümser, hem kaşlarını çatar gibi bir ifadeyle konuştu:

"Haddime düşmeyerek sorsam olur mu? Seni Tann'nın o buz çölü bataklıklarında gördüğümde sonra nasıl oldu da böyle ilerledin, yükseldin?"

"Nasıl mı?"

Adam: "Ah," diyerek bardağını boşalttı, o iri esmer elini ocağın üstüne dayayarak durdu. Bir ayağını ateşin önündeki parmaklığa dayadı. Islak çizmesi sıcaktan hafifçe tütmeğe başladı. Ama ziyaretçim ne çizmesine bakıyordu, ne de ateşe; yalnız bana bakıyordu. Ben ise ancak şimdi titremeye başlamıştım.

Konuşmak için ağzımı açtığım halde sesim çıkmadı. Sonra, kendimi zorlayarak boğuk bir sesle, ona büyük bir servete mirasçı seçilmiş olduğumu söyleyebildim.

"Benim gibi adi bir mahkûmun bunu sormak haddine düşmemiş, ama ne türlü bir servet?" diye sordu. "Bilmiyorum," diye kekeledim.

Mahkûm: "Dur bakayım ben bir tahminde bulunabilir miyim?" diye gülümsedi. "Erginliğe eriştiğin zaman gelirin ne kadar oldu, onu bileyim. Bu gelirin ilk rakamı, örneğin beş mi?"

Yüreğim, aksak, ağır bir çekiç gibi vurarak ayağa kalktım, ellerimle sandalyemin arkasına yapıştım, korku dolu gözlerle ona baktım.

"Şimdi de vekilini tahmin edeyim," diyordu. "Bir vekilin falan vardır elbette... erginliğe falan erene kadar. Bu avukatın ilk harfi j midir?"

Bütün gerçek olduğu gibi gözlerimin önüne serilmişti artık. Bu gerçeğin getirdiği hayal kırıklıkları, tehlikeler, yerin dibine geçmeler... hepsi birden üzerime üşüşünce kendimi kaybeder gibi oldum. Soluk almakta bile güçlük çekiyordum. O hâlâ konuşuyor, Jagers'ten, Wemmick'ten dem vuruyordu. Kafamı kesseler konuşamazdım o an. Bir elimi kalbime bastırılmış, öbür elimi sandalyenin arkasına yapışmış, öylece duruyor, çılgın bakışlarla ona bakmaya devam ediyordum. Birden gözümün önünde her şey çevrilip dönmeye başladı. Mahkûm düşmeyeyim diye beni kucakladı, kanapeye oturttu. Arkama yastıklar koydu, sonra önümde dize geldi. Şu anda artık çok iyi hatırladığım o tüylerimi diken diken eden yüzünü bana iyice yaklaştırdı.

Büyük Umutlar

I

"Evet, Pip'çiğim, evet, asil kalpli evlat!" dedi. "Ben seni bey yaptım işte! O zaman yemin etmişim, elime geçen bütün parayı sana vereceğim diye. Seni zengin etmek için para biriktirdim. 'Ben nasıl çile çektiysem o öyle sefa sürsün' dedim. Çalıştım, didindim, sadece sen çalışmak zorunda kalma diye. Neden baktın öyle, evlatçığım? Yoksa seni yük altında bırakmak için mi söyledim sanıyorsun? Yo, evladım. Senin öğrenmen için söyledim! Ölmek üzereyken bulup ekmek verdiğin o köpek, adam oldu da adam yaratmaya kalkıştı. Bir bey yarattı, hem de., seni yarattı, Pip!"

Bense ondan öylesine tiksiniyor, öylesine nefret ediyordum ki sanki karşımda insan değil de yabancı bir hayvan vardı.

"Bak buraya, Pip. Ben senin bir ikinci baban sayılırım. Sen de benim oğlumsun... oğlumdan da ileri. Para biriktirdim... sadece sen har-cayasın diye. Yeni Dünya'ya gittiğim ilk sıralarda beni bir çiftçiye yardımcı diye kiraladılar. O ıssız kulübemde koyun, kuzu suratı göre göre insan yüzünün neye benzediğini unuttum gittim. Ama senin yüzünü bir an bile unutmadım. Her an gözümün önündeydin. Bazen öyle gerçek gibi görürdüm ki inanacağım gelirdi. Kendi kendime yemin ederdim, 'hele bir beni serbest bıraksınlar, Tann izin verir de zengin olursam o çocuğu bey yapacağım' diye yemin ederdim. Dediğimi de yaptım. Bak şu haline! Lord'lar gibisin. Şu evine, odana bak, Lord'lara layık. Lord mu dedim? Lord da kim oluyor senin yanında! Benim oğlum Lord'larla tepeden bile bakacak!"

Neyse ki mahkûm sevincine, heyecanına o derece kapılmıştı ki [kendisinin, sözlerinin bende uyandırdığı etkiyi görmüyordu bile! Saa-himi, yüzüklerimi, elbiselerimin kumaşını elliyor, örtüleri evirip çevirerek hepsini "oğluna" yaraşır derecede kibar, pahalı olup olmadığını gözden geçiriyordu. Hele kitaplarımı görünce koltuklan kabardı, günün birinde, bu

kitapları ona okumamı istedi. Hele anlamadığı yabancı bir dille yazılmış olanları okumamı istiyordu. Yine ellerimi tutup öptü.

Boğazında saat tıkırtısını andıran o hiçkırk sesini yıllar sonra yeniden duydum. Kolunun ucuyla yine gözlerini sildi.

"Hiçbir şey söyleme, Pip," diye söylendi. "Kendimi yıllar yılı alıştırdığım gibi seni alıştırmadım. Hiç hazırlamadım seni. Ama hiç aklına gelmedi mi benim olabileceğim?"

"Hiç aklıma gelmedi!" dedim.

"Ama bendim işte, hem de tek başıma! Bir benden, bir de Jag-gers'den başka Tanrı'nın tek kulunun haberi bile olmadı!"

"Başka kimseye söylemedin demek?"

O biraz şaşarak: "Başka kime söyleyebilirim ki?" diye omuz silkti. "Ah, oğlum, ne de serpilmiş, ne yakışıklı olmuştun! Bu yaşa geldin, vardır elbet gönlünün çektiği biri, değil mi? Vardır bir ay gözlün elbet, bir sevdiğin? Ah, Estella! Estella!"

"Varsa senin olmuş bil, evlat... parayla olacak işse olmuş bil! Senin gibi biri hangi kızı dilerse kendiliğinden kazanır. Ama sırtın paraya dayanacak senin. Dur, önce deminki sözümü bitireyim. O sözünü ettiğim ıssız kulübede yaşarken efendim öldü. Bana biraz para bırakmış. Ben de bununla özgürlüğümü satın aldım. Sonra kendi başıma işe atıldım. Ama kendim için değil... ne yaptıysam hep senin için yaptım. Hangi işe atılsam daha başlangıçta and içiyordum: 'Kazancım o çocuğun olacak, yoksa Tanrı işimi yürütmesin,' derdim. Tann da hangi işe el attıysam, yürü ya kulum dedi! Demin de söyledim ya, ün saldım bu yüzden. Birkaç yılın kârını toplayıp bir araya getirince Jagers'e mektup yazdım. O da seni aradı, buldu!"

"Ah, keşke hiç gelmemiş olsaydı! Keşke bıraksalardı beni örs başında! O zaman da hayatımdan memnun değildim, ama şimdikine göre o kadar mutluymuşum ki!"

"Oralarda gizliden gizliye seni düşünmek kendi paramla senin yetiştiğini bilmek bana öyle kıvanç verdi ki.... o sömürgecilerin safkan

Büyük Umutlar

atları bile sanki tepeden bakardı insana. Ayaklarının çamurunu sıçratıverirlerdi adamın üstüne. Ben de o kibirli adamlara bakarak içimden: 'Benim oğlumun tırnağı olamazsınız siz!' derdim. Sonra kendi aralarında beni yerdiklerini duyardım. Ben de içimden, 'Gerçi bey değilim, okumam yazmam da yok, ama benim beyefendi bir oğlum var' derdim. 'Sizin varsa varsa hayvanlarınız, toprağınız var. Benim gibi, Londra'lı bir beyefendi kimseniz var mı?' derdim içimden. Sonra da bir gün gelip oğlumu Londra'da görmeyi hayal ederdim. İşte bu düşüncelerle çalıştım; çizdiğim yoldan hiç mi hiç şaşmadım!"

Elini omzuna koydu. Baştan aşağı ürperdim. Öyle ya, kimbilir, belki de kana bulanmış bir eldi, bu.

"Oralardan ayrılıp gelmek kolay olmadı! Tehlike de vardı. "Ama aklıma koymuştum bir kere! Bütün zorluklara direndim. İşte sonunda da yaptım bu işi, oğlum."

Zihnimi toplamaya çalıştım, ama sersemleşmiştim.

"Nereye yerleştireceksin beni?" diye sordu. "Bir köşe bulman gerek bana, evlat."

"Uyumak için mi?" diye sordum.

"Evet, hem de uzun uzun uyumak için; çünkü aylardan beri denizlerde çalkalandım durdum."

Kanapeden kalkarak: "Burada benimle kalan arkadaş dışarıda. Onun odasında kalırsın," dedim.

"Hemen yann dönmeyecek umarım?"

"Hayır, yann değil."

Adam işaret parmağıyla göğsüne bastırıp sesini alçaltarak: "Haberin olsun, evlat," diye söylendi, "Ayağımızı denk almalıyız..."

"Neden?"

"Ölüm var bu işin ucunda çünkü."

"Ne ölümü?"

"Beni ömür boyu sürdüler oraya. Dönüp gelmenin cezası ölümdür. Son yıllarda kaçanlar çok oldu diye iyice sert davranıyorlar şimdi. Yakalanırsam asarlar beni."

Bu sefil yaratık o kirli altınlardan örülmüş bir zincirle yıllardır beni bağladığı yetmezmiş gibi şimdi de gelip beni görmek için hayatını tehlikeye atmış, sanki canını getirmiş bana emanet etmişti. Ondandır tiksiniye yerine, onu sevmiş olsaydım, ona kanım ısınmış olsaydı durumum bundan daha kötü olamazdı. Hatta belki daha iyi bile olurdu. Hiç olmazsa sevdiğim biri yüzünden tehlikeye atılmış olurdu.

Dışarıdan ışık görünmesin diye pencereleri örttüm. Sonra kapıları kapayıp kilitledim. Bu arada misafirim masa başında, ayakta durmuş, rom içerek pasta yiyordu. Onun bu halini görünce bataklıklardaki o mahkûm iyice gözlerimin önünde canlandı. Neredeyse yine iki büklüm olup bacağındaki demiri eğleyecekti.

Herbert'in odasına gidip oradaki pencereleri de sıkıca kapadım. Sonra misafirime yatmak isteyip istemediğinin sordum. Çok yorgun olduğunu söyledi, gecelik ve sabahlık çamaşır verdim. "İyi geceler" derken yine ellerime sarılarak tüylerimi ürpertti. Kendimde olmayarak oradan çıktım.

Ocaktaki ateşi yenileyerek başına oturdum. Yatıp uyumaktan korkuyordum. Aklımı biraz başıma toplayıncaya kadar bir iki saat geçti. Düşünmeye başlayınca ne derece mahvolduğumu, bindiğim geminin nasıl karaya oturup parçalandığını anladım.

Bayan Havisham'ın benim hakkımdaki sözleri, benim kurduğum boş hayallerden başka bir şey değilmiş. Estella'nın benim olacağı falan yokmuş! Satis Konağı'nda beni bir çeşit kolaylık olarak kullanmışlar, uysal bir kavalie, aç gözlü akrabaları kudurtmak için bir alet, kınacak başka kalp olmadığı zaman işe yarayan bir manken... Ama o anda bana en keskin, en derin acıyı veren düşünce şuydu: ne Bayan Havis-ham, ne de Estella için değil, bir mahkûm için, belki de sehpa da can

Büyük Umutlar

verecek bir suçlu için Joe'yu bıraktım.

Şimdi artık nasıl gidip de Joe'nun, ya da Bidy'nin yüzüne bakacaktım.

Onların o sade yaşayışı, o vefalı gönülleri şu anda benim en çok aradığım

tek avunmaydı. Benim yaramı en iyi onlar sarardı, ama karşlarına çıkacak yüzüm yoktu. Yapmış olduğumu ne geri alabilirdim, ne de kapatabilirdim.

Rüzgârın, yağmurun gürültüsü arasında hep dışanda ayak sesleri varmış gibi geliyordu. Sanki dış kapıya vurulmuş gibi geldi ara sıra. Bir fısıldaşmalar oldu sanmıştım. Daha sonra içimi bir başka korku bürüdü. Öyle ya, kim olduğunu, gerçek suçunun ne olduğunu bilmiyordum. Belki de böyle vahşi bir gecede bu sessiz yerde onunla aynı yerde kalmak doğru değildi. Bu korku büyüdü, büyüdü, bütün odayı doldurdu. Kalktım, elime bir mum aldım, korkunç misafirime bakmaya gittim.

Kafasına bir mendil dolamıştı. Yanında da bir tabanca duruyordu, ama deliksiz bir uykuya dalmıştı. İyice derin uyuduğunu anladıktan sonra kapıyı yavaşça kilitledim ve gidip ateş başına oturdum. Biraz sonra koltuktan yere inerek halının üzerine uzanıp uyudum. Uyandığım da, mumlar dibine kadar yanmış, ateş sönmüştü.

Gizli tutmak pek çok bakımdan daha iyiydi. Ama çok zordu. Uşağımdan yakamı sıyırmıştım, ama şimdi de hizmetime bakan kadın vardı. Bu kadın, yanında yardımcı olarak, "yeğenim" dediği birini getiriyordu. İkisinin de anahtar deliğini gözetlemekten gözleri bozulmuştu. Onlardan hiçbir şey saklayamazdık. Aradığımız zaman ortada olmazlar, aramadığımız zaman ayağımıza takılırlardı. Zaten onlara ancak bu konuda güvenilebilirdi. Bir de ellerinin uzun oluşuna. Bunların merakını çekmek demek, her şeyin ortaya çıkması demekti. Onlara, bu

sabah geldiklerinde, taşradaki amcamın ansızın geldiğini söylemeye karar verdim.

Ateş olmadığı için şamdanları nasıl yakacağımı bilemiyordum. Bizim binaya bitişik olan kapıcı kulübesine gidip kapıcıdan fenerini isteyecektim. Merdivenlerin ışığı da bir gece önce fırtınadan sönmüştü. Karanlıkta el yordamıyla merdivenden aşağı iniyordum ki ayağım bir şeye takıldı. Bu şey köşeye büzülmüş duran bir adamdı.

Kim olduğumu, ne aradığını sorunca adam hiçbir şey söylemedi. Yakalamak istedim, elimden kaçtı. Ben de hemen koştum, kapıcıyı alıp geldim, ama, adam ortadan kaybolmuştu. Acaba adam gizlice benim daireye girmiş olabilir mi diye düşündüm. Kapıcıyı kapıda bırakıp fenerinden bir mum yakarak daireyi de baştan aradım. Misafirimden başka kimse yoktu.

Böyle bir gecede bizim merdivenin dibinde şüpheli birinin saklanmış oluşu beni iyice kuşkulandırmıştı. Kapıcıya biraz rom ikram etti, o gece bahçe kapısından içeri sarhoş birini alıp almadığını sordum. Kapıcı, o gece kiracılardan üçünün içkili olarak geldiklerini, üçünün de kendi dairelerine gittiklerini söyledi:

"Zaten havanın berbathği yüzünden fazla giren, çıkan olmadı. Saat on birde bir efendi gelip sizi aradı. Onu gördünüz mü?"

"Evet, taşradan gelen amcam," diye mırıldandım.

"Arkasından gelen adamı da gördünüz mü?"

"Arkasından gelen adam mı?"

"Evet. Amcanızın biraz arkasından geliyordu. Uşağı falan sandım."

"Nasıl bir adamdı bu?"

Bekçi pek dikkat etmediğini söyledi. Ama galiba sırtında boz renkli elbiseler varmış. Biraz da işçiye benziyormuş. Kapıcıya daha fazla soru sormamalıydım. Onu da kuşkulandırmak istemiyordum. Ama şimdi benim kuşkum iyice artmıştı.

Büyük Umutlar

Ocağı yaktım, ateşin karşısında uyuklamaya başladım. Saat altıyı çalarken uyandım. Sonra iyice uyumuşum. Gün ışığınca sıçrayarak yerimden kalktım.

Kendimi düşünecek durumda değildim. Başıma gelen felaketin büyüklüğünü biliyordum. Pencerelerin kepenklerini açtım. Ateşin başına oturdum.

Yaşlı hizmetçimle yeğeni çıkıp geldiler, beni böyle ayakta görünce şaşırıldılar. Amcamın gece habersizce geldiğini, kahvaltıyı hazırlamalarını söyledim. Ben de yıkanıp giyindim. Ama hep rüyadaymışım, ya da uykuda geziyormuş gibiydim. Ocağın başında, "Amcam" kalksın diye beklemeye başladım.

Biraz sonra kapısı açıldı, dışarı çıktı. Gündüz ışığında suratı büsbütün çirkin göründü gözüme. Doğru dürüst yüzüne bile bakmadım.

Kahvaltı sofrasına oturduğumuz zaman: "Seni ne isimle çağıracağımı bile bilmiyorum," dedim. "Herkes amcam olduğunu söyledim."

"İyi yapmışsın, evlat, Amca de bana."

"Oradan gelirken kendine bir isim bulmuşsundur."

"Evet, evlat. Provis adını aldım."

"Hep bu ismi mi kullanacaksın?"

"Evet, evlat. Nesi var? Pekala isim işte! Ama sen başka bir isim uygun görürsen o başka!"

Fısıldayarak: "Asıl ismin ne?" diye sordum.

O da fısıltıyla: "Magwitch," dedi. "Abel Magwitch."

"Daha önceleri ne yapardın?"

"Serseriydim."

Bunu büyük bir ciddilikle söylemiş, serseriliği bir meslek gibi söylemişti.

"Dün gelip kapıcıya beni sorduğun zaman yanında başka biri var mıydı?"

"Başka biri mi? Hayır!"

"Peşinden gelen varmış, ama."

"Dikkat etmedim. Gerçi arkamdan birisi yürür gibiydi, ama peşimden birinin geldiğini pek düşünmedim."

"Londra'da seni tanırlar mı?"

"İnşallah tanımıyorlardır, evlat!" diyerek parmağını bıçak gibi şöyle bir gırtlığına dayadı. "Yüreğim ağzıma geldi."

"Eskiden tanınır mıydın Londra'da?"

"Pek o kadar değil. Daha çok taşradaydı benim işim."

"Mahkemen Londra'da mı görüldü?"

"Hangisi?"

"Sonuncusu."

"Evet" der gibi başını salladı. "Jaggers'i öyle tanıdım, zaten. Jag-gers benim savunmamı yaptı."

Tam ben suçunun ne olduğunu soracaktım ki Provis sofradan bir bıçak alıp kaldırarak, "İşlediğim suçun cezasını kat kat ödedim, bunu da böyle bil!" dedi, kahvaltıya başladı.

Bataklığı gibi insanı tiksindiren bir aç gözlülükle yemek yiyordu. Bütün hareketleri kaba ve gürültülüydü. Son karşılaşmamızdan beri dişlerinin bazılan da dökülmüş olduğu için lokmasını ağzının içinde döndürdükçe başını da döndürüyordu.

İştahım yoktu, olsa da onun karşısında kapanır giderdi. Ondan son derece tiksinierek, yüzüne bile bakamadan, gözlerimi sofraya örtüsüne dikmiş, öylece oturuyordum.

Provis önündekileri silip süpürünce özür diler gibi: "Boğazıma pek düşkünümdür, ben, evlat," dedi. "Eskiden beri bu böyledir. Daha az yiyen biri olsam belki başım daha az belaya girerdi. Yeni Dünya'ya gönderip beni çoban yaptıkları zaman şu tütün olmasa herhalde bir koyun da ben olup çıkardım."

Kalktı, ceketinin cebine elini sokup bir tutam tütün çıkardı. Puposunu doldurduktan sonra geri kalan tütünü, cebini bir kutuymuş gibi cebine

Büyük Umutlar

bine koydu. Ocaktan maşayla bir parça kor alıp piposunu yaktı. Sonra sırtını ateşe döndü, ellerime sarılmak üzere uzandı. Bir yandan, dişlerinin arasına kısırdığı piposunu tütürürken bir yandan da benim ellerimi sallıyordu.

"Hey gözünü sevdiğim!" diye söylendi. "Şu benim oğluma bak hele! Tam bir beyefendi. Sana baktıkça içim açılıyor, Pip! Ömriimce durup seni seyretsem doyamazmışım gibi geliyor!"

İlk fırsatta ellerimi kurtardım. O genizden gelen boğuk sesini duydukça, o kabak kafasının yanlarından aşağı sarkan beyaz saçlarını gördükçe beni kısıvrak bağlayan zincirin çaresizliğini hissediyordum.

"Senin ayaklarının tozlanmasına razı olamam. Sana bir at almalıyız, paytonla gezmelisin. Sade sen mi ya? Uşağın bile atlı olmalı senin. O denizin öte yanındaki sömürgeciler safkan ata binip gezecekler de benim oğlum gezmeyecek mi? Biz onlara gösteririz Londra'lı beylerin nasıl yaşadığını, Pip?"

Cebinden bir cüzdan çıkarıp masanın üstüne fırlattı. Şişkin bir cüzdandı.

"Al, evlat, senin bütün masrafını karşılar bunun içindekiler. Hepsi senin, evlat! Benim neyim varsa hepsi senin! Sakın bitecek diye korkma. Arkası da hesapsız bunun. Buralara geldim ki oğlum sonsuz paralar harcasın, pen de seyrediyim. Benim tek isteğim bu. Tek zevkim bu benim."

O konuştuğu ben tiksintiden, ürüntüden neredeyse çıldırıyordum.

"Dur biraz," dedim. "Seninle konuşacaklarımız olmalı. Ne yapacağız? Ne kadar kalacaksın? Neler yapacaksın? Bütün bunları bilmeliyim. Önce şunu sorayım: "Seni nasıl koruyacağız."

"Bence tehlike o kadar büyük değil," dedi. "Eğer birisi ihbar etmezse tehlike olmaz. Benim gelişimi bilen de bir Jagers var, bir

Wemmick var, bir de sen varsın. Başka kimse yok beni ihbar edecek?"

"Tesadüfen tanıyan çıkarsa?"

"Sanmıyorum. Aradan yıllar geçti. Kimse tanımaz beni. Ama zaten vızgelir bana. Bundan elli kat tehlikede bile olsam ben yine seni görmek için gelirdim!"

"Ne kadar kalacaksın?"

Provis piposunu çekip ağzı bir kanş açılmış olarak bana bakakal-dı.

Sonra: "Ne kadar mı?" diye sordu. "Geri dönmeyi düşünmüyorum."

"Nerede oturacaksın?" diye inler gibi sordum. "Ne yapacağız seni? Nasıl saklayacağız?"

"Ah, evlat" diye güldü. "Bu yeryüzünde takma saç var, gözlük var. Kılık kıyafet değiştirmek için de giysiler alırız. Bu işlerin kolayı vardır, evlat. Nerede oturacağıma gelince, sen ne dersin, ne düşünürsün?"

"Bu sabah işi hafife alıyorsun, ama dün gece böyle değildin. Ölüm var işin ucunda, diyordun."

Piposunu dişlerinin arasına kıştırarak: "Ölüm gerçekten var işin ucunda," dedi. "Sen, bunu böyle bilmelisin. Çıkıp gelmişim bir kez. Şimdi geri dönmeye kalkışmak burada kalmaktan daha kötü olur. Hem yıllar yılı böyle gelip seninle beraber olmak gözümde tüttü. Onun için çıktım, geldim. Benim gözüm pektir. Çok tehlikeler atlattım. Kaderde ölüm varsa, çıksın karşıma, ölümden kaçmam ben. Ama yüz yüze gelmeden de pabuç bırakmam ona. Sen şimdi bunları geç, bir kez daha bakayım benim oğluma!"

Yine iki elimi tuttu, kendisinin olan bir şeye bakar gibi tepeden tırnağa beni süzdü. Keyifli keyifli pipo tütürmekten de hiç vazgeçmiyordu.

Herbert'i iki, üç güne kadar bekliyordum. O gelince Provis'i yakı-Büyük Umutlar

nımızda bir yere aktarmak gerekecekti. Herbert'e sırrımızı söyleyecektik. Ama Provis bunu pek istemiyordu. Ancak benim ısrarımla Herbert'i bir kez görüp yüzüne bakmaya razı oldu. Gördükten sora karar verecekti.

"Ama yine de ona İncil'e el bastırmazsak olmaz," diyordu.

Cebinden yağlanmış, kirlenmiş, kara kaplı bir İncil çıkararak gösterdi. Korkunç babalığının, bu kitabı, sırf insanlara el bastırıp yemin ettirmek için yanında taşıdığını öğrendim sonraları. Yıllarca önce o mezarlıkta bana nasıl yemin ettirdiğini hatırladım.

Nasıl bir kıyafet seçmek istediğini sordum. Düşündüğü bir şeyler olmalıydı. Bana tarif ettiği şeyleri alıp giyse, üniversite hocasıyla dışı arası bir şey olup çıkardı. Epey dil dökerek onu zengin bir taşra çiftçisi kılığına girmeye ikna ettim. Bu kıyafete girinceye kadar bizim hizmetçi kadınla yeğenine de görünmeyecekti.

Sersemleşmiş ve aklım karışmış olmasına rağmen bu kararlara varabilmek hayli zor oldu. "Amca" ma da ben dışarıdayken bir yere kımıldamamasını, kapıyı kimseye açmamasını söyledim.

Essex Sokağı'nda temiz bir pansiyon vardı. Bu pansiyonun arka pencereleri bizim bahçeye bakardı. Hemen oraya gittim, İkinci katta bir oda bulabildim. Sonra dükkânları dolaşarak amcama elbiseler aldım. Oradan Jagers'e gittim.

Jagers bürosunda masasının başındaydı. Beni görür görmez hemen ayağa kalkıp ocağın başında durdu.

"Dikkat et, Pip, sözüne dikkat et," dedi.

"Ederim, efendim," dedi. "Söyleyeceklerimi yolda gelirken iyice tasarlamıştım çünkü."

Jagers: "Düşünmeden konuşarak kendini zor durumda bırakma," dedi. "Sonra herkesi de zor durumda bırakır, çıkmaza sokarsın. Anlıyorsun, değil mi? Herkesi. Bana hiçbir şey söylemeni istemiyorum. Hiçbir şey bilmek istemiyorum ben."

Provis'in dönüşünden haberi olduğu anlaşılıyordu. "Duyduklarımın doğru olup olmadığını öğrenmek istiyorum" dedim. "Gerçi doğru olduklarına ne yazık ki eminim. Ama yine de bir sormak istiyorum."

Jagers, "Anladım" demek ister gibi başını salladı. "Ama," dedi, "Duydum mu dedin, yoksa haber aldım mı dedin? Çünkü duydum dersin konuştuğun demektir. İnsan Yeni Dünya'da sürgün olmuş olan birisiyle konuşamaz, değil mi?"

"Evet, Bay Jagers. Öyleyse şöyle diyorum: "Abel Magwitch adında bir kişi bana kendisinin yıllardır bilmediğim velinimetim olduğunu haber verdi. Bu haberin aslı var mı?"

"Doğrudur. Senin velinimetin Abel Magwitch'dir." "Başkası değil, yalnız o, öyle mi?" "Evet."

"Sizi herhangi bir şekilde suçlamak istemiyorum, Bay Jagers... ama eskiden beri ben velinimetimi Bayan Havisham sanırdım."

Jagers sakın sakın; bana bakarak sağ elinin işaret parmağının yanını kemirdi.

"Dediğin gibi, Pip, senin yanılmanda benim hiç suçum yok," dedi. İçim sızlayarak: "Yanılmamak da imkânsızdı ama, değil mi?" diye mırıldandım.

Jagers başını iki yana sallayarak: "Hiçbir delil yoktu, Pip," dedi. "Görünüşe aldanma. Delillerle kanıtlanmayan hiçbir şeye inanma... kulağına küpe olsun bu senin."

Bir an sustum. Sonra: "Hepsi bu kadar, efendim," dedim. "Aldığım haberi doğrulamış oldum. İşte bu kadar."

Jagers: "Bunca yıldır seninle konuşurken hiçbir zaman yalan ve asılsız bir şey söylemediğimi şimdi anlıyorsun, Pip," dedi. "Öyle, değil mi?"

"Öyle, efendim."

Büyük Umutlar

"Yeni Dünya'lı Magwitch'in oradan mektupla yaptığı teklifi kabul ettiğim zaman zaten yazmıştım hiçbir zaman yalan söyleyemem diye. Kendisine başka bir uyarıda da bulundum. Uzak bir gelecekte İngiltere'ye gelip seni görmeyi düşündüğünü ima eder gibiydi. Kendisine bu konuyu bir daha açmamasını söyledim. Müebbet olarak sürüldüğünü, bu ülkeye yeniden ayak basmaya kalkarsa kanunen en ağır cezaya çarptılacağını ona yazdım. Magwitch benim bu uyanlarımı dikkate almış olmalı."

"Evet, efendim. "

Jagers gözlerini yüzümden ayırmaksızın: "Wemmick bir mektup almış. Mektubu yazan Purvis adında bir Amerika'lı...."

"Provis olmasın, efendim?"

"Teşekkür ederim, Pip. Belki de Provis'tir. Sen Provis diye mi biliyorsun?"

"Evet."

"Demek sen Provis diye biliyorsun? Ne diyordum? Provis adında bir Amerikalıdan mektup almış bizim Wemmick. Provis Magwitch senin

adresini soruyormuş. Wemmick de adresini bildirmiş. Sen Magwitch konusunu Provis kanalıyla öğrenmiş olmalısın."

"Evet, Provis kanalıyla öğrendim."

Jaggers elini uzatarak: "İyi günler, Pip," dedi. "Görüştüğümüze memnun oldum. Yeni Dünya'ya, Magwitch'e mektup yazacak olursan, ya da Provis kanalıyla haber gönderirsen lütfen benden de selam söyle. Makbuzlanm, bizdeki paranın geri kalanını sana gönderiyoruz. Güle güle, Pip."

Tokalaştık. Avukat benden gözlerini hiç ayırmamıştı. Kapıda döndüm, baktım. Hâlâ gözleri benim üzerimdeydi.

Dışarı çıktım. Wemmick görünmüyordu. Olsa da şu anda bana yardımı olmazdı. Hemen eve döndüm, Provis romla su içip pipo tütürüyordu.

Onun için ısmarladığım elbiseler ertesi gün geldi. Onun, kıyafetini ne kadar değiştirirse değiştirsin, kimliğini asla gizleyemeyeceğini düşünüyordum. Kılığını düzelttikçe o mezarlıktaki tipine daha çok benziyordu sanki! O ıssız çoban hayatının izleri de hâlâ üzerindeydi, ona hiçbir elbisenin örtemeyeceği vahşi bir hava veriyordu.

Akşamları o damarlı, iri elleriyle koltuğunun yanlarına sımsıkı yapışmış olarak uyuduğu zaman ona bakıyor, acaba işlediği suç neydi, diye merak ediyordum. Aklıma gelen, gelmeyen her türlü kötülüğü yüklüyordum ona, kalkmak, hemen oradan kaçıp gitmek geliyordu içimden. Her geçen saat ona karşı duyduğum tiksintiyi biraz daha artırıyordu. Herbert'in yakında geri döneceğini bilsem belki de paniğe kapılıp, kaçırdım. Hatta bir gece yarısı yatağımdan kalktım giyindim bile! Gizlice kaçıp asker olarak Hindistan'a gitmeyi düşünüyordum! Sonra vazgeçip yine soyundum, yatağıma yattım.

Provis zamanının çoğunu uyuklayarak ya da cebinde taşıdığı eski bir deste iskambil kağıdıyla karışık bir çeşit fal açarak geçiriyordu. Geri kalan zamanlarda da bana kitap okutturuyordu: "Yabancı dilden çevrilmiş olsun, evlat!" diyordu. Ben okurken o müzede eserini gösteren birinin gururuyla beni seyrediyordu. O eski masallardaki kendi yarattığı biçimsiz canavar peşine düşen genç doktorun felaketi herhalde benimkinden büyük olamazdı... yalnız, benim peşime beni yaratmış olan canavar düşmüştü. O beni övüp sevdikçe ben ondan iyice tiksiniyordum.

Aradan beş gün geçmişti. Hiç dışarı çıkmıyordum. Herbert her an gelebilirdi. Hava karardıktan sonra Provis'i şöyle bir hava alsın diye gezdiriyordum, o kadar. Bir akşam yemekten sonra ocak başında uyuyakalıp dururken merdivende Herbert'in ayak sesini duyup sevinçle yerimden fırladım. Provis uyuyordu. Benim kalktığımı duyar duymaz o da sendeleyerek kalktı, aynı anda elinde o çakının parıltısını gördüm.

Büyük Umutlar

"Herbert geliyor!" dedim.

Herbert içeri girdi, Fransa'nın serbest, neşeli havasını da beraberinde getirdi.

"Handel, dostum, nasılsın nasılsın? Sanki seni görmeyeli bir yıl olmuş gibi özledim, inan. Yoksa gerçekten o kadar zaman mı geçti? Ne kadar değişmişsin sen! Zayıflamış, solup sararmışsın. Handel'ci-ğim.. ah... afedersiniz!"

Provis'i farketmişti. Provis gözlerini arkadaşşıma dikmişti. Bir eliyle çakısını dimdik tutarken öbür eliyle cebinde bir şeyler araştırıyordu. Ben hemen kapıları sımsıkı örterken Herbert odanın orta yerinde durup kalmıştı.

"Herbert, dostum, çok garip bir şey oldu," diye söze başladım. "Benim bir misafirim var."

Provis: "Bu işi bana bırak, evlat!" diyerek Herbert'e doğru ilerledi. O kara kaplı küçük kitabını ona uzatarak: "Al bunu sağ eline," dedi. "Sözünde duracağına dair yemin et.Öp şunu şimdi!"

Ben: "Dediği gibi yap, Herbert," dedim.

Herbert şaşkın şaşkın, İncil'i öptü.

Provis hemen onun elini sıkarak: "Şimdi artık sen de bizdensin," dedi. "Seni de Pip gibi destekleyeceğim."

Herbert'e yemin ettirdikten sonra olup bitenleri anlattık. Herbert'in dinledikçe şaşkınlığı arttı ve çok rahatsız oldu.

Provis'i Herbert'le benden ayıran hiçbir şey olmasa bile ben anlattıkça artan sevinci, gururu aramızda perde gibiydi. Beni yetiştirdiği için yalnız kendi adına değil, benim adıma da övünüyordu. Benim de kendisi kadar memnun olduğumu sanıyordu. Benim rahatsız olduğumu aklına getiremiyordu.

O ilk gece merdivende gördüğüm adamı unutamıyordum. Dışarı çıkıp içeri girerken çevreme bakıp duruyordum. Ama şüphe uyandıracak kimse görmedim. Havuzun yanından geçerken karşıya, Provis'in odasının ışıklı arka pencerelerine şöyle bir baktım, sonra içeri girdim. (Provis'i o gece oraya yerleştirmiştik.)

Herbert beni kucaklayıp bağrına bastı. Arkadaşlık duygusunu hiç bu kadar yakından duymamıştım. Baş başa verdik, kara kara düşünmeye başladık. Ne yapacaktık?

Provis'in oturduğu koltuk boş duruyordu. Herbert önce oraya oturdu. Ama oturur oturmaz kalktı, koltuğu itti, başka yere oturdu.

"Ne yapacağız şimdi, Herbert?" diye sordum.

Herbert başını ellerinin arasına alarak: "Zavallı, sevgili Handel'ci-ğim benim," dedi. "Beynimden vurulmuşa döndüm, düşünemiyorum."

"Ama bir şeyler yapmak gerek. Bu adam atlar, arabalar, daha bir sürü lüks şeyler almayı aklına koymuş. Bir şeyler yapıp ona engel olmalıyız."

"Yani onun parasını kabul etmeyecek miyiz?"

"Nasıl kabul edebiliriz?" diye arkadaşımın sözünü kestim.

"İşin en korkunç tarafı da şu: Bu adam beni gerçekten evlat biliyor, Herbert. Çok bağlı bana. Hiç böyle bir şey gördün mü sen! Bundan sonra ne iş yaparım ben? Belki gider asker olabilirim, o kadar! Bu da aklımdan geçmedi değil, Herbert; ama seni bekledim, konuşmak için."

"Askerlikte olmaz," dedi. "Bundan sonra ondan hiçbir şey kabul etmeyeceğine göre bugüne kadar almış olduklarını da bir gün ödemek istersin. Asker olursan böyle bir şey yapamazsın. Carriker'in firmasına girmek daha iyi bir fikir bence. Küçük bir firma, ama olsun. Nasıl olsa beni zamanla ortaklığa alacaklar, biliyorsun!"

Zavallı çocuk! Bu ortaklığı kimin sağladığından hiç haberi yoktu.

"Başka bir şey daha var," diye sözüne devam etti. "Cahil bir adam Büyük Umutlar

bu. Yıllardır hep aynı saplantıyla yaşamış. Sonra, (belki yanılmış olabilirim ama) kendisinin azılı birisi olduğunu da sanıyorum. Şimdi bir düşün. Böyle bir adam kellesini koltuğuna alıyor, buralara geliyor. Bunca zaman bu hayalle yaşayıp bekledikten sonra şimdi sen onun bindiği dalı kesersen, hayallerini yıkmış olursun... böyle bir adamın neler yapacağını hiç düşünmedin mi?"

"Düşünmez miyim, Herbert! Bana kızıp teslim oluverecek de günahı benim boynuma kalacak diye ödüm kopuyor."

"Yapar mı yapar! Bunun için de burada kaldıkça sen onun avucu-nun içindesin demektir. Onu bırakıp kaçarsan da rahat gidemezsin, çünkü hayal kırıklığına uğradığı için polise teslim oldu mu, olmadı mı diye ömrünün sonuna kadar kuşku içinde yaşarsın."

Provis'in böyle bir şey yapması beklenebilirdi. Böylece, ben de kendime hep onun katili gözüyle bakıp vicdan azabı çekecektim. Yerimden kalkarak bir aşağı, bir yukarı dolaşmaya başladım. Herbert konuşmaya devam ediyordu:

"Yapılacak ilk iş onu İngiltere'den uzaklaştırmaktır. Bunu becere-bilmek için de sen onunla gitmek zorundasın. Nasıl bir bahane bulalım onu buradan uzaklaştıralım?"

"Onun hakkında hiçbir şey bilmiyorum. Gece gündüz onu görüp, hayatıma böyle karışmış olan bu adam hakkında hiçbir şey bilmemek ne garip bir durum... Çocukluğumda iki gün, bir gece beni dehşete düşüren bir sefil olduğunu biliyorum sadece."

Herbert kalkıp koluma girdi. Birlikte bir aşağı, bir yukarı dolaşmaya başladık. Biraz sonra Herbert durdu.

"Handel'ciğim, Provis'in bu katkılarını daha fazla kabul edemeyecek misin?"

"Edemeyeceğim, Herbert. Benim yerimde olsan sen de aynı şeyi yapmaz mıydın?"

"Yani, kesin olarak ilişkisini keseceksin, öyle mi?"

"Böyle bir soruyu nasıl soruyorsun, Herbert?" "Onun hayatından kendini sorumlu tutacağın anlaşılıyor. Öyleyse ilk yapacağın iş onu İngiltere'den çıkarmak olmalıdır. Sonra bir yolunu bulup kendini kurtaracaksın. Ama daha sonra. Sen önce onu buralardan uzaklaştır, gerisini birlikte düşünüp bir çaresine bakarız." Onun bu sözleri beni rahatlatmıştı.

"Herbert," dedim. "Bu adamın geçmişini öğrenmenin tek yolu, açıkça sormak galiba."

Herbert: "Evet," dedi. "Yarın sabah kahvaltıda sorarsın."

Ertesi sabah Provis kahvaltıya geldi. Çakısını çıkardı, yemeğe başladı. Bana verdiği o cüzdanın içindekileri bir an önce harcatmak istiyordu. Şimdi kaldığımız yerleri geçici bir barınak sayıyor, yakında daha lüks yerlere taşınmamızı istiyordu. Kahvaltısını bitirdi, çakısını pantolonuna silerek kaldırdı. O zaman ben doğrudan doğruya bir giriş yaptım:

"Dün gece sen gittikten sonra arkadaşşıma da söyledim: Senin hakkında hiçbir şey bilmiyorum. Birbirimizi daha iyi tanımalıyız, değil mi? Başına gelenleri bize anlatmalısın."

Provis bir an düşündü. Sonra: "Olur," dedi. "Pip'in arkadaşşı yeminli olduğunu unutuyorsun değil mi?"

Herbert: "Elbette," dedi.

"Benim söylediklerim burada kalacak."

"Evet."

"Peşinen söylüyorum: Suç işlediysen cezasını kat kat çektim."

"Buna eminiz."

Piposunu aldı. Cebinden biraz tütün çıkardı. Sonra tütüne bakıp yine cebine koydu. Sonra başladı anlatmaya.

Büyük Umutlar

"Bütün ömrüm hapselere girip çıkarak geçti, sürgün oluncaya kadar.

Başıma da asılmaktan başka her şey geldi desem yeridir. Nerede doğduğuma gelince, bunları sizler gibi ben de bilmiyorum. Kendini bildiğim zaman Essex eyaletinde tarlalardan pancar çalarak yaşıyordum. Birisinin beni bırakıp kaçtığını hayal meyal hatırlıyorum. Galiba babamdı. Babam tenekeciydi sanırım.

Adımın Abel Magwitch olduğunu biliyordum. Yeryüzünde kimsem yoktu, beni her gören yüzünü buruşturuyordu. Ev nedir bilmiyordum. Aynaya hiç bakmamıştım. Soğuktan titreyen zavallı bir şeydim.

Serserilik, dilencilik, hırsızlık yaparak sürünüp gidiyordum. İş bulabildiğim zamanlar çalışıyordum. Ama iş bulmak kolay değildi. Böylece bin türlü iş yapıp hiçbirinde dikiş tutturamadan, başım dertten kurtulmadan büyüdüm. Bir asker kaçağından okuma yazma öğrendim. Yaşım büyüdükçe başım daha az derde giriyordu. Ama yine de zaman zaman hapse giriyordum.

Bundan yirmi yıl kadar önceydi. At yarışlarında bir adamla tanıştım. Adı Compeyson'du. İşte bataklıklarda boğuştuğum adam buydu.

Efendi bir adama benziyordu. Bana yaklaşıp:

"Görünüşe göre işlerin yolunda gitmemiş," dedi.

Ben de: "Ben, şanssız bir adamım," dedi.

Compeyson: "Şans dediğin değişir," dedi. "Kimbilir, belki senin de şansın değişmek üzeredir," dedi. Ben de: "Umarım," dedim.

Compeyson: "Ne iş yaparsın sen?" diye sordu.

"İyi yerim, iyi içerim, sen ısmarlarsan," dedim.

Adam güldü, beni şöyle bir süzdü. Elime biraz para sıkıştırdı. Eril tesi akşam için çağırdı. Aynı yer, aynı saat.

Ertesi akşam gittim, Compeyson'la anlaştık. Onun adamı oldum, lîşi dolandırıcılıktı. Sahte imzalar, çalınmış banknotlar, buna benzer şeyler.

Kafasında planlar kurar, ama kendi elini hiç bulaştırmazdı. İşi

bana yaptırır, tehlikeye beni atar, yalnız kazanca sahip çıkardı. Duygusuz acımasızdı.

Compeyson'un ortağı olan bir adam daha vardı, adı Arthur'du. Arthur'un sağlığı bozulmuştu. Yıllar önce, Compeyson'la Arthur zengin bir kadını dolandırmışlar, büyük bir para geçmiş ellerine. Ama Compeyson'un kumarına, har vurup harman savurmasına, para dayanmıyordu. Onun için, yeni yeni işler peşindeydiler. Arthur'un ölümü yakındı. Akli da yerinde değildi. Compeyson'un bir kansı vardı. Bu kadın Arthur'a acırdı. Ama Compeyson kimseye acımazdı.

Arthur, Compeyson'ların evinin üst katında oturuyordu. Compeyson onun yediğini, içtiğini hep hesap ediyordu. Belki iyileşip para kazanırsa burcunu ödetecekti. Ama Arthur çok geçmeden öldü.

Onu belki de üçüncü görüşümdü. Bir gece Compeyson'ların misafir odasında oturuyorduk. Arthur sırtında pijamayla deli gibi odasından dışarı çıkıp aşağı indi: Terden saçları kafasına yapışmıştı. Compeyson'un karısının ellerine sarıldı.

"Sally, o kadın yukarıda, benim odamda!" diye soluk soluğa haykırdı. "Başımdan atamıyorum bir türlü. Tepeden tırnağa beyazlar giymiş, başına da beyaz çiçekler takmış. Çok öfkeli! Kolunda bir kefen var, sabaha karşı bu kefeni sana giydireceğim," diyor. İnim inim inliyordu zavallı Arthur.

Compeyson: "Sersem herif, o da senin gibi insan; buradan geçmeden senin odana nasıl girebilir?" diye çıkıştı.

Arthur, korkusundan titreyerek: "Bilmiyorum," dedi. "Ama gözlerimle gördüm. Yatağın ucunda durmuş, ateş püskürüyor. Üzerinde kan lekeleri var."

Compeyson atar, tutardı, ama bir korkak da oydu. Karısına döndü: "Şu hasta sersemle çık da görsün kimsenin olmadığını," dedi. Bana da: "Sen de git, Magwitch," dedi. "Kendisi yerinden kıpırdamadı."

Compeyson'un karısıyla beraber Arthur'u odasına çıkarıp yatırdık.

Büyük Umutlar

Sayıklayıp duruyordu.

"Bakın, görmüyor musunuz?" diye bağıyordu. "Kefeni nasıl da sallıyor bana! Gözlerine bakın, nasıl ateş pusteriyor! Görmüyor musunuz? Saracak kefeni bana, saracak, alın elinden şunu!" diye haykırıyor, tepiniyordu.

Bize sarılmış, öyle bir konuşuyordu ki o hayaleti neredeyse benim bile gördüğüme inanacağım geliyordu.

Compeyson'un karısı onun bu durumuna alışkın olmalıydı.

Sonra Arthur uykuya daldı. Sabaha doğru bir çılgınlıkla uyandı.

"Yine geldi! Kefen de elinde! Açıyor kefeni! Üstüme geliyor, üs tüme geliyor!" diye haykırıyordu.

O sabah ölüp gitti.

Compeyson onun ölümünü pek umursamadı.

"Hem kendi kurtuldu, hem ben," diyordu.

İşlerimize devam ettik. Şu İncil'i bana o vermişti. Bunun üstüne el bastırıp bana ne yeminler ettirdi. O yeminlerin kölesi oldum adeta. Hep ona borçlu durumdaydım. Tehlikeden tehlikeye atıyordum kendimi onun yüzünden. Yaşı benden küçüktü, ama kurnazdı, bilgiliydi.

Bir gün yakalandım, mahkûm oldum. Dört, beş yıl içinde birkaç kez de şüpheli olarak yakaladılar, ama delil bulamayıp bıraktılar. Compeyson kendini korumasının biliyordu. Ama sonunda ikimiz birden yakalandık. Jagers'i tutabilmek için elbiselerimi bile sattım' Compeyson hiç yardım etmedi.

Mahkemeye getirdikleri zaman kendimi onunla kıyasladım. Beyaz mendiliyle, tam bir beyefendiydi o. Ben ise serserinin biriydim. Bütün deliller de benim aleyhimdeydiler. Ortada ben görünmüştüm, işleri ben çevirmiştim. Compeyson'u gören olmamıştı. Böylece kendini temize çıkardı. Sabıkalı olan bendim, yaşça büyük olan, cahil olan bendim, o değil! Sonunda ona yedi yıl verdiler... beni de on dört yıla çarptırdılar. Mahkemededen çıkarken: "Elime bir fırsat geçerse, senin kafanı

ezeceğim!" dedim. Alçak, hemen beni şikâyet etti, kendisiyle benim arama iki tane nöbetçi diktirdi!

Provis anlatırken iyice heyecanlanmış, öfkelenmişti. Ama kendini tuttu. "Korkmayın kendimi kaybetmem," dedi.

Ter içinde kalmıştı. Mendilini çıkarıp elini, yüzünü, sildi. Sonra sözlerine devam etti:

"Compeyson'un kafasını ezeceğim" diye yemin etmiştim. "Aynı hapis gemisine düştüm, ama uzun zaman bir fırsat bulup yanına yaklaşmadım. Sonunda bir gün arkasından yaklaşıp ensesine vurdum. Ne oluyor diye başını çevirir çevirmez var gücümle vurmaya başladım. Beni yaka paça tutup ayırdılar. Geminin ambarına attılar beni. Ama bir yolunu bulup kaçtım. Köy mezarlığında saklanmıştım. İşte orada, karşıma şu oğlum çıktı, bana yeniden can verdi.

Yüzüme, sevgi dolu bakışlarla baktı.

"Oğlumun söylediklerinden anladım ki Compeyson da kaçmış. Belki de benim korkumdan kaçmıştı. Arayıp buldum onu. Yüzünü paran parça ettim. Yakasından tutup gemiye götürecektim? Bana ne olursa olsun vız geliyordu. Öleceğimi bilsem götürüp teslim edecektim onu."

"Ama yine ucuz kurtuldu. İyi adam diye biliniyordu. Ben onun peşini bırakmamış, öldürmek için elimden geleni yapmıştım. O da bu yüzden çılgına dönmüştü. Böylece, cezası hafif oldu. Ben ömür boyu sürgün oldum. Ama duramadım işte, çıkıp geldim buralara."

Ben, onun sağ olup olmadığını sordum.

"Kim sağ mı?"

"Compeyson."

"Hiç haberim yok. Ama eğer sağsa benim ölümümü istiyordur."

Büyük Umutlar

Herbert hem dinliyor, hem de önündeki bir kâğıda bir şeyler karalıyordu. Provis gözlerini ateşe dikmiş, piposunu tüttürürken Herbert bu kâğıdı benim önüme itti. Şöyle yazmıştı:

"Bayan Havisham'ın üvey kardeşinin adı Arthur'du. Compeyson ise Bayan Havisham'ı aldatan adam olmalı."

Hafifçe başımı sallayıp kâğıdı kaldırdım. Hiç sesimizi çıkarmadan Provis'i izliyorduk.

Provis'ten hoşlanmayışımın asıl nedeni Estella'ydı. Ama Estella'yı düşünecek fırsatım yoktu. Provis'in anlattıkları içimde yeni korkular uyandırmıştı. Compeyson sağsa, Provis'in döndüğünü de haber alırsa ne yapacağı apaçıktı. Öyle bir adamın çok korktuğu can düşmanını, polise ihbar etmeye kalkması beklenirdi.

Provis'e Estella'dan hiç söz etmemiştim. Hiçbir zaman da söz etmeyecektim. Ama İngiltere'den ayrılmadan önce Estella'yı da, Bayan Havisham'ı da son bir kez daha görmek istiyordum. Ertesi gün Richmond'a gidecektim.

Brandley'lere gittiğimde Estella'nın hizmetçisini çağırdılar. Kadın bana hanımının Satis Konağı'nı gittiğini söyledi.

"Ne zaman gelecek?" diye sordum.

Hizmetçi bilgi vermek istemiyordu. Hanımının şimdilik yakın bir zamanda gelmeyeceğini söyledi. Herhalde beni şaşırtmak istiyordu.

Ertesi gün, Joe'ya verilmiş sözüm olduğunu, onu ziyarete gideceğimi söyledim. Kasabada bir gece kalıp dönecektim. Sonra, Provis'e Avrupa'yı hiç görmediğimi söyleyecek, gezmek, alışveriş etmek için beraber gitmeyi teklif edecektim. Onu ülkeden uzaklaştırmak için en iyi yol buydu.

Sabah daha hava aydınlanmadan yola çıktım. Arabadan iner inmez ilk gördüğüm şey Bentley Drummle oldu.

O beni görmemezlikten gelince ben de. onu görmemezlikten geldim. İkimiz için de son derece gülünç bir numaraydı bu; çünkü biraz sonra yine karşılaştık.

Masamda kahvaltımın gelmesini beklerken eski bir gazeteye dalmış gibi yapıyordum. Ama Bentley'in kalkıp ocak başında durduğunun farkındaydım. Dakikalar geçtikçe onun böyle ateş başında duruşu beni rahatsız etti. Ayağa kalktım. Bentley'in bacaklarının arkasından uzanıp maşayı alıp odunları karıştırmaya başladım ama hâlâ onu tanımamazhtan geliyordum.

Drummle, birdenbire: "Ne yapıyorsun sen?" diye sordu. Ben, elimde maşa: "Ha, sen misin?" dedim. "Ben de merak ediyordum, ateşin sıcaklığını kesen kimdir böyle diye."

Başladım ateşi karıştırmaya. Sonra gidip Drummle'nin yanında durdum. Omuzlarımı iyice dikleştirmiş, sırtımı ateşe vermiştim.

Bentley omzuyla beni kenara iterek: "Demin ki arabayla mı geldin?" diye sordu.

Ben de omzumla onu kenara iterek: "Evet" dedim. "Rezalet bir yer. Galiba sen de bu yakınlardansın değil mi?" "Evet," dedim. "Dyuduğuma göre bizim buraları sizin Shropshi-re'a çok benziyomuş."

Drummle: "Hiç benzemez," dedi.

Sonra başını eğerek ayakkabılarına baktı. Ben de aynı şeyi yaptım. Arkasından Drummle benimkilere baktı. Ben de onunkilere... "Çok oldu mu sen geleli?" diye sordum. "Eh, sıkıntıdan patlayacak kadar oldu," dedi. Sıkıntısını göstermek için esniyordu, ama ocak başını bırakmamak için o da benim kadar kararlıydı. "Çok kalacak mısınız?" diye sordum. "Bilmem," dedi. "Sen?"

Büyük Umutlar

"Bilmem," dedim.

"Buralarda bataklık yerler var galiba, değil mi?"

"Evet," dedim. "Ne olmuş yani?"

"Hiç. Birazdan at gezintisine çıkıyorum da! Bataklıkları gezmeyi düşünüyorum. Çok tipik köyler varmış. Köylerde de oldukça ilgi çekici yerler görülebilirmiş. Küçücük şirin meyhaneler, demirci dükkânları, falan filan... Hey, garson!"

"Buyrun, efendim."

"Atım hazır mı?"

"Kapıda bekliyor, efendim."

"Bak oğlum, hanımefendi bugün benimle at gezisine çıkmıyor. Hava bozuk."

"Başüstüne, efendim."

"Akşam yemeğine de beklemeyin, çünkü hanımefendinin evine davetliyim."

"Başüstüne, efendim."

Sonra Drummle, bana nispet eder gibi bir ifadeyle yüzüme baktı. Bu bakış, öyle tepemi attırdı ki şeytan dedi tut domuzu, at ocağın içine!

Drummle: "Klube uğradın mı son zamanlarda?" diye sordu.

"Hayır," dedim. "Son gittiğimde tiksindim oradan!"

"Aramızda tartışma çıktığı akşamı mı söylüyorsun?"

Kısaca: "Evet," dedim.

Drummle alaylı alaylı: "Şansın varmış, ucuz kurtardın yakarı!" diye gülümsedi. "Olur olmaz yerde öfkelenmenin gereği yok!"

Ben gayet soğuk: "Bay Drummle, siz bu konuda kimseye öğüt verecek durumda değilsiniz," dedi. "Ben ara sıra öfkelenirim, ama hiç olmazsa öfkelendiğim zaman karşımdakine bardak falan fırlatmam."

Drummle: "Ben fırlatırım," dedi.

Çiğ çiğ yiyecek gibi bakarak: "Sizinle konuşmayı isteyen ben de-y
ğilim," dedi. "Bu konuşma hoşuma gitmiyor. Seni görmek bile istemiyorum."

"Bence de öyle. Zaten sen söylemesen ben söyleyecektim. Yalnız, bundan sonra ne olursa olsun, sakın öfkelenip kendini kaybetme. Kaybettiklerin sana yeter de artar bile." "Ne demek istiyorsun." Drummle garsonu çağırırdı.

"Garson! Hanımefendinin at gezisine çıkmayacağını, anlıyorsun, değil mi? Akşam yemeğini de hanımefendinin evinde yiyeceğimi." "Anladım, efendim."

Garson benim masamdaki çaydanlığı, soğumakta olduğun göstermek için elleriyle tutup yalvarırcasına yüzüme baktıktan sonra dışarı çıktı. Bentley benim omzuma dayalı duran omzunu oynatmamaya çalışarak cebinden bir puro çıkarıp ucunu dişleriyle kopardı. Gitmeye hiç niyeti yoktu. Bense için için köpürüyordum, soluğum kesilir gibi oluyordu. Estella'nın adını söylemek istiyordum, ama bu adı onun ağzından duymayı dayanamayacağımı da biliyordum. Onun için, taş ke-silmişcesine kımıltısız, gözlerimi karşı duvara dikmiş duruyor, hiç sesimi çıkarmamak için kendimi zorluyordum.

Bu gülünç durumda daha ne kadar kalacaktık. Neyse ki içeriye üç tane zengin görünümlü çiftçi girdi. Bunları, zavallı garsonun özellikle gönderdiğini sanıyorum. Üçü de paltolarını çıkarıp soğuktan kızarmış ellerini ovuşturarak ocak başına yürüdüler. Biz de çekilmek zorunda kaldık.

Kahvaltımın başına oturdum. Pencereden Bentley'in beceriksiz, hantal, kaba hareketlerle atına bindiğini görebiliyordum. Tam atını sürmek üzereyken purosunu yakmak için çakmak istedi. Bir adamın gidip onun purosunu yaktığını gördüm. Arkasından bu adamı Orlick'e benzettim, ama yüzünü göremedim. İçim öyle sıkıntılıydı ki, aldırmadım.

Büyük Umutlar

Bayan Havisham'a gittim. Her şey bıraktığım gibiydi. Bayan Ha-visham ocağa yakın kanepede oturmuş ayaklarını bir yastığa dayamıştı. Estella onun dizinin dibinde örgü örüyordu. Ben içeri girince ikisi de başlarını kaldırıp baktılar. Yüzümde büyük bir değişiklik görmüş olmalı ki şöyle

bir bakıştılar.Sonra Miss Havisham: "Gel bakalım, Pip," dedi. "Hangi rüzgârlar attı seni buraya?"

Gözlerimin içine bakıyordu ama şaşkınlığa uğradığını sezmiştim. Estella bir an örgüsünü bırakıp yüzüme bakmış, sonra yine örgüsüne dönmüştü. Parmaklarının hareketinden anlaşılıyordu ki Estella durumu sezmişti.

"Dün Estella'yı görmek için Richmohd'a gittim, Bayan Havisham. Onu buraya atan rüzgâra ben de kapıldım, geldim işte."

Bayan Havisham oturmam için işaret edip duruyordu. Tuvalet masasının başındaki, her zaman onun oturduğu masaya oturdum. Bütün hayatımın, umutlarımın mahvolduğu şu sırada, ancak bu sandalyeye oturabilirdim.

Bayan Havisham gözlerini yüzümden ayırmıyordu. Estella, başını eğmişti, ama örgü ören parmaklarının temposundan, beni can kulağıyla dinlediği belliydi.

"Beni koruyan kişinin kim olduğunu öğrendim. İyi olmadı bu benim için,öyle bir kimsenin himayesinde olmak hiç de övünülecek bir şey değildir. Bu konuyu burada kesiyorum, bir başkasının sırrına saygı göstermek zorundayım. Beni buraya ilk aldığınız zaman, gerçekten tesadüfen aldınız, öyle mi? Bir çeşit uşak gibi, hizmetinizi gördürmek için,parayla tuttunuz beni, değil mi?"

Bayan Havisham ciddiyetle: "Öyle, Pip," diye başını salladı. "Aynen öyleydi."

"Bay Jagers de..." diye söze başlamıştım, Bayan Havisham kesin bir tavırla sözümü kesti.

"Bay Jagers'in bu işle hiçbir ilgisi yoktu. Seni tanımadığı gibi seni tuttuğumu da sonradan öğrendi. Hem senin velinimetinin, hem de benim avukatım oluşu tamamen bir rastlantıdır."

Yalan, ya da kaçamaklı konuşmadığı yüzünden anlaşılıyordu.

"Kasıtla yapılmamış olabilir," dedim. "Ama ben öyle sandım. Siz de bunu bildiğiniz halde benim yanlışımı düzeltmediniz; ve bundan yararlandınız."

Bayan Havisham başını sallayarak: "Evet," dedi. "Öyle yaptım."

"Zalimlik değil miydi bu bana karşı?"

Değneğini yere vurdu, ani bir öfkeyle haykırdı.

"Ben kimim ki merhamet beklersin benden? Ben kimim Allah aşkına, ben kimim ki başkalarına acıyayım?"

"Benim o yanlışımı düzeltmemekle, çıkar düşkünün akrabalarınızı bir bakıma cezalandırmayı düşündünüz, değil mi?"

"O da doğru. Ama çanak tuttular onlar buna. Sen de öyle. Ben kim oluyorum ki onların, ya da senin gözlerinizi açacağım. Kendi tuzağınızın kendiniz kurdunuz hepiniz; ben değil!"

Başkaldırarak, hırsıyla konuşmuştu. Yatışın diye bekledim, sonra konuşmama devam ettim:

"Londra'ya gittiğim zaman sizin akrabalarınızdan birinin evinde kaldığımı biliyorsunuz. O zamandan bu yana bu adamla da, onun yakınlarıyla da hep beraberim. Onlar hakkındaki fikirlerimi size söylememek alçaklık olur. Siz isterseniz öğrenmekten kaçın, isterseniz sözlerime inanmayın, ama şunu bilmenizi istiyorum ki Matthw Pocket de, oğlu Herbert de son derece cömert, dürüst, açık kalpli kimselerdir.

Bayan Havisham: "Onlar, sizin dostlarınız," dedi.

"Dostum olmak istediler," dedim. "Sizin beni kendinize varis seçtiğinize onlar da inanıyorlardı. Bayan Pocket, Bayan Georgiana, Bayan Camilla bana dış bilerken onlar beni dost olarak kabul ettiler."

Bu sözlerimin onu etkilediğini görünce sevindim. Bir an gözlerini kısarak beni süzdü.

Büyük Umutlar

"Onlara ne yapmamı istiyorsun?"

"Sadece onları ötekilerle karıştırmayın. Aynı kanı taşıyorlarsa da yaradılışları tamamen ayrı."

Hâlâ beni süzerek: "Ne istiyorsun onlar için?" diye sordu. . Ona Herbert'in Clarriker firmasına girişini anlattım. Herbert'e daha çok yardım edemeyeceğimi, benim vadetmiş olduğum parayı gizlice tamamlarsa çok memnun olacağımı söyledim.

Dalgın dalgın yüzüme bakarak beni dinliyordu. Yavaş yavaş dalgınlığı kayboldu, dikkat kesildi. Estella, örgüden başını kaldırmıyordu.

Sonunda Bayan Havisham: "Başka?" diye sordu.

O zaman Estella'ya döndüm. Sesimin titremesine engel olmaya çalışarak: "Estella, seni sevdiğimi biliyorsun," dedim. "Seni ne kadar uzun zamandan beri, ne kadar çok sevdiğimi biliyorsun."

Şimdi Estella başını kaldırmıştı. Örgüsünü kesmeden, duruşunuzu hiç bozmadan yüzüme bakıyordu. Bayan Havisham da bir ona, bir bana bakıp duruyordu.

"Ta başlangıçta o hatayı yapmamış olsaydım sana sevgimi çoktan açıkça söyledim. Nasıl olsa kaderimiz ortak diye, bu konuda Bayan Havisham'ın sözüyle hareket ettiğini sandığım için seni rahatsız etmekten çekindim. Ama şimdi artık söylemenin sırası geldi."

Estella hâlâ örgüsüne bakıyordu. Durgun bir yüzle bana dönerek başını salladı.

"Biliyorum, Estella, biliyorum," diye onun bu baş sallamasına karşılık verdim. "Asla benim olmayacağını biliyorum. Bugünden sonra ne yapacağım ve nereye gideceğim hiç belli değil. Ama seni yine de seviyorum. Seni bu evde gördüğüm günden beri sevdim."

Estella anlamsız bir yüzle, örgüsünü aksatmadan bana bakıyordu.

"Zavallı bir fakir gencin duygularıyla oynamak, onun umutlarını boş yere körükleyerek asılsız hayaller peşinde koşmasına göz yummak... Bunun ne büyük bir zalimlik, ne korkunç bir zalimlik olduğunu düşünmemişti Bayan Havisham." Estella da, kendi acısından benim acımı hiç düşünmedi."

Estella: "Öyle hayaller, duygular var ki ben bunları hiç anlamıyorum," dedi. "Seni seviyorum" dediğin zaman bu kelimelerin sözlükteki anlamını biliyorum, ondan öte hiçbir şey anlamıyorum. İçimde, kalbimde hiçbir yankı uyandırmıyor bu sözlerin. Hiç önem vermiyorum. Sana bunu söylemeye çalıştım, öyle değil mi?" İçim yanarak: "Evet," dedim. "Evet, ama sen inanmak istemedin?"

"Evet, inanmak istemedim. O kadar gençsin, güzelsin ki! Duygusuz olman beklenemez, Estella!"

"Benim yaradılışım böyle," dedi. "Benim hamurum yoğruldu. Seni bütün tanıdığım erkeklerden ayrı tutuyorum, Pip. Seni uyarmaya çalıştım. Ama daha fazlası elimden gelmez."

"Bentley Drummle'nin burada senin peşinde olduğunu inkâr edemezsin, değil mi?"

Estella son derece küçümser, umursamaz bir tavırla: "Evet, kendisi burada, benim peşimde," dedi.

"Sen de ona yüz veriyorsun, at gezintilerine çıkıyorsun. Hatta bu akşam birlikte yemek yiyeceksiniz. Yalan mı?" "Hepsi doğru."

"Ama sen onu sevemezsin, Estella?"

Parmakları durdu: "Ben sana ne söyledim?" diye sordu. "Her şeye rağmen benim duygusuz olduğuma inanmıyor musun?" "Ama onunla evlenemezsin, değil mi, Estella?" Estella bir an Bayan Havisham'a baktı. Düşünür gibi durdu. Sonra: "Yalana gerek yok! Evleniyorum onunla," dedi. Yüzümü ellerime gömdüm. Ama duyduğum acının korkunçluğuna rağmen, kendimi tutabildim, başımı kaldırıp karşımdaki iki kadına

Büyük Umutlar

baktım. Bayan Havisham'ın yüzünde öyle cansız, öyle acıklı bir ifade vardı ki duyduğum acı kasırgası arasında bile dikkatimi çekti.

"Estella, Estella, sevgili Estella, sakın Bayan Havisham'a kapılıp böyle korkunç bir şey yapma," diye yalvardım. "Benim önemim yok; zaten bu konuda beni hiçbir zaman hesaba katmadığını biliyorum. Ama kendine Drummle'den daha değerli birini bul! Seni isteyen ondan çok daha iyi erkekler var. Bayan Havisham, onların hepsini kırmak, üzme için seni Drummle'ye veriyor. Kimbilir, Estella... seni benim kadar uzun zamandan beri seven olamaz, ama belki de benim kadar içten seven bir erkek vardır. Onu seç, ben senin uğruna buna belki d yanabilirim."

Benim bu içtenliğim Estella'yı şaşkınlığa uğratmıştı. Sözlerimin yalnız sözlükteki anlamını değil, içindeki duygulan da anlayabilseydi bana acıyacağını sanıyorum.

Daha yumuşak bir sesle: "Drummle ile evleniyorum," dedi. "Düğün hazırlıklarım yapılıyor, yakında evleneceğiz. Benim kendi isteğim bu."

"Kendini bir hayvana vermek senin isteğin olabilir mi, Estella?"

Genç kız garip bir gülüşle: "Başka kime vereyim kendimi?" diye bana karşılık verdi. "Benim duygusuzluğumu içten duyacak bir erkeğe mi vereyim? Bu kadar, işte! Pekala bir evlenme sayılır bu benim için... kocam da olup gider." "Bayan Havisham'a kanma," diyorsun. O b^ nim hemen evlenmemi istemiyor. 'Biraz daha bekle' diyor. Ama ben bu sürdüğüm hayattan bıktım. Zaten canımı sıkıyordu. Hiç olmazsa bir değişiklik olur. Artık bu kadarla keselim bu konuyu. Seninle ben birbirimizi hiçbir zaman anlayamayacağız."

"Öyle adi bir hayvandır ki o, öyle aptal bir hayvan!" diye inledim. Estella: "Onun beni üzeceğini sanma," dedi. "Benim de saçımı ona süpürge edeceğimi sanma. Hadi, gel, ver bana elini. Artık vedalaşalım. Ah, hayalperest çocuk... yoksa hayalperest adam mı demeli sana artık?"

"Ah, Estella!" diyerek elinin üstüne eğildim. Gözyaşlarını elinin üstüne damlıyordu. "İngiltere'de kalacak olsam bile, senin Drumm-le'yle evlenmene nasıl dayanabilirim?"

"Saçmalık bu!" dedi. "Saçmalık, geçer gider bu üzüntüler."

"Hiçbir zaman!"

"Haftaya kalmaz beni düşünmez olursun."

"Seni düşünmemek mi? Sen benim canımdan bir parçasın, Estella! Buraya ilk geldiğimde, kaba bir işçi çocuğu diye beni kırmıştın. O gün bugündür okuduğum her satır yazıda, gördüğüm her manzarada sen varsın. Sen her türlü güzelliğin örneğisin benim için. İstesen de, iste-mesen de, son nefesime kadar benim bir parçam olarak kalacaksın, Estella. Tanrım seni korusun, sevgilim! Tanrım affetsin seni!"

Elini uzun uzun dudaklarıma bastırdım, sonra oradan çıktım. Ama o ayrılıştan kalan şey, Estella'nın yüzündeki şaşkınlıktan, inanmazlıktan çok, Bayan Havisham'ın gözlerindeki çılgın acıma, pişmanlık bakışı oldu.

Her şey bitmişti artık! Hiçbir şey kalmamıştı elimde! Konaktan çıkınca uzun zaman kasamanın arka sokaklarında dolaştım durdum. Sonra yaya olarak Londra yoluna çıktım. Drummle'nin yüzüne bakmaya dayanamazdım artık. Arabaya binip yolcularla dostluk da yapamazdım. En iyisi yürüyüş yaparak yorulmaktı.

Londra Köprüsü'ne geldiğimde gece yansını geçiyordu. Üstüm başım ıslak, çamur içindeydi, yorgundum. Kapıcı beni kulübesinin önünde durdurdu.

"Siz6 bir mektup var, efendim. Benim fenerin ışığında okuyacak-mışsınız. Şaşırarak mektubu aldım. Bay Phillip Pip'e diye yazılmıştı. Kenarında da "Lütfen burada okuyun," diyordu. Zarfı açtım, kapıcının fenerinin ışığında, Wemmick'in el yazısıyla yazılmış olan cümleyi okudum: "Eve gitmeyin!" diyordu.

Büyük Umutlar

Bunu okur okumaz oradan uzaklaştım. Hemen bir arabaya atlayıp başka bir pansiyona gittim bir oda tuttum. Saat yedide uyandırmalarını söyleyerek yattım. Sabah Wemmick'i görmeliydim. Londra'da değil Walworth'ta görmeliydim. Berbat bir gece geçirdim. Saat yedide gelip kapıma vurdukları zaman hemen yataktan kalktım.

Saat sekizde Walworth'a gelmiştim. Küçük hizmetçi kız karşıladı beni. Onunla beraber içeri girdim. Wemmick, kendisi ve Yaşlı Baba için çay yapıyordu.

Wemmick: "Günaydın, Bay Pip!" dedi. "Demek kasabadan döndünüz?"

"Döndüm, ama eve gitmedim."

"Çok iyi. Zahmet olacak, ama artık kusura bakmayın. Yaşlı Ba-ba'nın sabah kahvaltısını hazırlıyorum."

"Olur, siz işinize bakın."

Wemmick hizmetçi kıza döndü.

"Öyleyse, sen işinin başına gidebilirsin, Mary Anne," dedi. Kızın arkasından da bana göz kırptı: "İşte görüyorsunuz ya, Bay Pip, böylece biz de baş başa kalmış oluyoruz."

Ona, bu dostluğu için teşekkür ettim. Alçak sesle konuşmaya başladık. Ben de bir taraftan ekmek kızartıyordum.

"Bay Pip, beni anladığınız belli. Bu, konuyu konuşmak için Walworth'a geldiğinizden de anlaşılıyor. Özetle, dün, duyduğuma göre oldukça zengin bir adam, sömürgelerden buraya gelmiş."

Wemmick: "Sömürge'de olması gerekirken, bu adamın ortadan kaybolması tedirginlik yaratmış. Sizin eviniz de ya göz hapsine alınmış, ya da alınabilirmiş."

Kimler alacaktı?" diye sordum.

"İşin orasını kanştırmayalım. Size bunları bir ihbar olduğu için söylemiyorum. Kulağıma çalınan bazı söylentileri aktarıyorum."

Wemmick'le kahvaltıya oturduğumuzda: "Şu benim evimin gözetlenmesi sözünü ettiğiniz sömürgeyle ilgili kişi yüzünden olmalı, değil mi?" diye sordum.

Wemmick'in yüzünde son derece ciddi bir anlam belirdi:

"Böyle bir şey söylemeye cesaret edemem, çünkü benim hiçbir bilgim yok. Ama böyle bir tahmin yürütebilirim."

Wemmick'in söylediğinden daha fazla bir şey söyleyemeyeceğini biliyordum, bu kadarını söylemesinin bile, büyük bir özveri olduğunun farkındaydım. Kendisine bunu söyledim, izin verirse son bir soru soracağımı söyleyerek cevap verip vermemeyi ona bıraktım.

"Adı Compeyson olan, kötü ünü olan birini tanıyor musunuz?"

Wemmick "evet" der gibi başını eğdi.

"Bu adam sağ mı?"

Yine, başını eğdi.

"Londra'da mı?"

Wemmick yine başını eğdi. Dudaklarını kısıp bir kez daha baş salladı, sonra kahvaltısına, konuşmasına devam etti:

"Şimdi, gelelim dün benim yaptıklarına. O yerde o söylentiye duyduktan sonra doğru sizin eve gittim. Sizi bulamayınca Bay Her-bert'i bulmak için Clarriker firmasına gittim. Hiçbir isim ve ayrıntıya girmeden Bay Herbert'le konuştum. Kendisine, sizin dairenizde, ya da o yakınlarda oturan bir kimseden haberi varsa, onu hemen oradan uzaklaştırmasını söyledim."

"Herbert ne yapacağını şaşırmıştır."

"Bir hayli telaşlandı; çünkü kendisine bu adamı uzaklaştırmasını, ama fazla uzaklara götürmemesini söyledim. Böyle durumlarda saklanmak için büyük bir şehirden daha iyi yer bulunmaz. Hemen harekete geçmek doğru değildir. Bir köşeye saklanırsın. Ortalık yatışınca kadar beklersin. Ondan sonra harekete geçer, örneğin bir yabancı ülkeye geçmeye çalışırsın."

Bu durum karşısında dün Herbert'in nasıl bir şey yaptığını sor-

"Yanm saat kadar bocaladıktan sonra bir şey tasarladı. Bana gizlice sözlü olduğu bir genç hanımdan sözetti. Bunu sizin de bildiğinizi söylediğine göre hanım kızı tanıyor olmalısınız."

"Biliyorum, ama tanışmıyorum onunla."

"Bu hanım kızla yatalak babasının oturduğu evin sahibi temiz, dürüst bir dul kadıymış. Evin üst katı da kiralıkmış. O adamı buraya yerleştirmenin uygun olup olmayacağını bana sordu. Ben de uygun olduğunu söyledim."

Çok hafiflemiş olarak Wemmick'e tekrar tekrar teşekkür ettim, daha sonra ne yaptıklarını sordum.

"Bay Herbert bocalamaktan kurtulduktan sonra hemen işe başladı. Dün gece saat dokuz olmadan o adamı oraya yerleştirdi."

Wemmick kahvaltısını bitirmişti. Kalktı, ceketini giydi.

"Şimdi Pip, elimden geleni yaptığımı sanıyorum. Size daha başka yardımda bulunabilirsem, buraya kadar zahmet ederek söylemenizi rica ederim. Bay Herbert'in sözlüsü olan hanımın adresi burada. Bu gece oraya gitmenizde bir sakınca olmadığını sanıyorum." Minnetle sarılmıştı. "Hiçbir şey değil, Bay Pip, emin olun hiçbir şey değil," dedi. Sonra ellerini omzuma koyarak konuştu: "Size son derece önemli bir şey söyleyeceğim, Bay Pip. Bu akşam o adamın bütün malını, servetini elinize almaya bakın. Yann ne olacağı onun başına ne geleceği hiç belli olmaz."

Ben böyle bir şey yapmayı hiç düşünmüyordum, ama sesimi çıkarmadım.

"Zaman geldi. Yola çıkmak gerek. Bugün yapacak iyice önemli işiniz yoksa akşama kadar burada kalmazını tavsiye edeceğim. Çok yorgun ve endişelisiniz."

Bu davetini kabul ettim.

Saat akşam sekiz sıralarında, ırmak kıyısında, gemi tezgâhlarının bulunduğu mahalleye geldim. Buranın havasında bir kereste, talaş kokusu vardı ki insanın hoşuna gidiyordu. Bu havalıyı hiç bilemediğim için Wemmick'in vermiş olduğu adresi güçlkle buldum. Yeni yapılan, onarılan, boyanan, hurdaya çıkan bir sürü gemi arasında defalarca yolumu kaybettikten sonra ansızın bir köşeyi döndüm, kendimi Değirmen İskelesi denen meydanlıkta, yani aradığım yerde buldum.

Burası çok cana yakın bir yerdi. İrmaktan esen rüzgârın dönüp dolaşabileceği kadar genişti. Yaşlı ağaçlarda bir yel değirmeninin harap gövdesi vardı.

Akşama doğru Wemmick'in verdiği adrese gittim. Bayan Whimp-le'nin evini kolayca buldum. Kapıyı çalınca güler yüzlü, temiz bir kadın karşıma çıktı. Ama daha o ağzını açmadan Herbert göründü, beni hemen misafir odasına çekerek kapıyı kapadı. Onun tanıdık yüzünü bu yabancı yerde görmek o kadar garip ki!

"İşler yolunda, Handel," dedi. "Dostumuz hayatından memnun. Yalnız, seni görmek için can atıyor. Clara babasının yanına çıktı. İndiği zaman sizi tanıştırayım."

Yukarı katta ansızın ürkütücü bir homurtu yükselmişti. Herbert: "Yukarıda huysuz bir ihtiyar var. Bizim Provis'in buraya gelmesi zavallı Bayan Whimple için çok iyi oldu" dedi, "Çünkü bu homurtuya dayanacak kiracı bulabilmesi kolay olmuyor. Bayan Whimple çok iyi, çok temiz bir hanım. Clara'yla o ana kız gibidirler. Zatan Clara'nın kendi annesi yok, yukarıdaki ihtiyardan başka kimsesi yok. Ama ben bundan memnunum. Akrabası olmadığı için evlenince hem onun başı dinç olur, hem benim, diye düşünüyorum."

Herbert'le Clara Barley, Hammersmith'te tanışmışlar. Clara orada okula gidiyormuş. Birbirlerini sevdiklerini Bayan Whimple'ye söylemişler. O da iki sevgiliyi kanadının altına almış.

Biz Herbert'le konuşurken yukarı kattan gelen homurtular durup Büyük Umutlar

yeniden başlıyordu. Derken, oda kapısı açıldı, yirmi yaşlarında, çok güzel, ince yapılı bir kız içeri girdi. Elinde bir sepet vardı. Herbert hemen sepeli elinden aldı, onu bana "Clara" diye tanıttı. Son derece zarif bir kızdı. Sanki yukarıdaki o homurtulu devin eline esir düşmüş bir periyd'.

Tam o sırada Koca Barley'in homurtusu yine duyuldu. Bunun üzerine Clara, Herbert'e: "Babam beni çağırıyor, canım," diyerek koştu.

Herbert: "Clara'yı çağırması hiç bitmez!" diye söylendi. "Bil bakalım, Handel, şimdi ne istiyor bu kudurmuş deniz canavarı?" "Bilmem ki! İçki mi istiyor acaba?" Yukarıki homurtular kesilmişti.

Herbert: "Tamam," dedi. "Koca Barley içkisini içti. Artık rahatlamıştır."

Az sonra da Clara aşağı indi. Az önce koluna asılı olan sepette babasının o akşamki yemek için verdiği şeyler vardı. Onları hazırlamak için mutfağa girince Herbert'le ben de Provis'in yanına çıktık.

Onu evin en üst katındaki aydınlık, havadar iki odalı bir kısma yerleştirmişlerdi. Burası rahat bir yerdi. Koca Barley'in gürültüsü daha az duyuluyordu. Provis sakin görünüyordu. Fazla telaşa kapılmadığı anlaşılıyordu. Yalnız sözle anlatılamaz, ama yine de kesin bir şekilde yumuşamış, incelmışti; ya da bana öyle geldi.

O gün başımı dinlemek fırsatını bulduğum için sağlam kafayla düşünebilmiş, Provis'e Compeyson'dan hiç söz etmemeye karar vermişim. Onun Londra'da olduğunu öğrenirse belki de kızıp eski düşmanının peşine düşmeye kalkarak kendi kendini tehlikeye atabilirdi. Onun için Herbert, ben ve o ocağın başına oturduğumuzda Provis'e o sabah Wemmick'in anlattıklarını, Compeyson konusuna dokunmadan söyledim. Bir süre sonra İngiltere'den ayrılıp başka bir yere gitmemiz gerektiğini anlattım. Ondan sonra ne yapacağımızı hiç açmadım. Zaten onu böyle benim yüzümden ölüm tehlikesiyle karşı karşıya, değişmiş, yumuşamış bir şekilde gördüm görelî ben de şaşırılmışım, onu bir kez İngiltere'den alıp götürdükten sonra ne yapmak istediğim karar vermemişim.

Bütün konuşmamız boyunca gayet mantıklı davrandı. "İngiltere'ye dönüşüm tehlikeli bir maceraydı, bile bile yola çıktım, ama burada göz göre göre kendimi ateşe atmanın gereği yok," diyordu.

Herbert de:

"İkimiz de usta birer kayıkçı sayılırız Handel," dedi. "Provis'i bir kayıkla kendimiz kaçırabiliriz. Böylece kayıkla kayıkçı kiralayarak, kimse görmeden, hiçbir kuşku uyandırmadan yapabiliriz bu işi. Gerçi mevsim elverişli değil ama olsun. Hemen bir kayık alıp bizim bahçenin iskelesine bağlasan iyi olur. Birkaç kez kısa geziler yaparsak, daha sonra ne yaptığımızı kimse anlayamaz."

Onun bu düşüncesi hoşuma gitmişti; hele Provis iyice sevindi. Hatta bir parola bile kararlaştırdılar. Biz kayıkla ırmağa açılıp Değirmen İskelesi'nin önünden geçerken Provis işlerin yolunda olduğunu göstermek için, doğuya bakan penceresinin perdesini indirecekti.

Eve gideceğimiz zaman Herbert'le birlikte çıkmamızın doğru olmayacağını söyledim. Ben önce çıkacaktım, Herbert yarım saat sonra gelecekti.

Provis'e: "Seni böyle bırakıp gitmek istemem, ama burada daha güvendesin," dedi.

Ellerime sarılarak: "Gerçi bir daha ne zaman görüşeceğimiz belli değil, ama, Allah'a ismarladık demek zoruma gidiyor," dedi.

"Herbert aramızda hep haber getirip götürecek. Yolculuk zamanı gelince de birlikte gideceğiz. Bundan hiç kuşkun olmasın. Hadi şimdi hoşçakal. İyi geceler."

Provis, yolumuzu aydınlatmak için lamba tutarak uğurladı. Arkama dönüp ona baktım, bana geldiği ilk gece benim ona üst kattan lamba tutuşumu hatırladım. Bir gün gelip ondan ayrılmanın beni bu kadar

Büyük Umutlar

üzeceğini o gece söyleseler hiç inanmazdım.

Yolda ve eve geldiğimde, arkamdan gelen olabilir diye iyice dikkatli davranmıştım, ama kuşkumu çeken hiçbir şey olmadı. Yanm saat kadar sonra Herbert de gelince aynı şeyi söyledi. Işıklan söndürüp pencereden dışarısını gözetledik.

Ertesi gün hemen kayık bulmaya çıktım, aldığım sandalı bizim bahçe yakınında küçük iskeleye bağladım. Sonra hemen her gün küreğe çıktım. Bazen tek başıma, bazen Herbert'le birlikte çıkıyordum. Kar, yağmur, rüzgâr demiyordum. İlk birkaç seferden sonra bütün çevredekiler bana alıştılar, artık dikkat bile etmez oldular.

Gezintilerimi gitgide uzatarak en sonunda bir gün Değirmen İskelesi'ne kadar gittim. Herbert de yanımdaydı. Hem gidişte, hen dönüşte o penceredeki perdenin yavaşça aşağı doğru çekildiğini gördük. Herbert haftada en az üç kez Clara'yı görmeye gidiyordu, Provis hakkında getirdiği bütün haberler iyiydi. Buna karşın ben hep kuşkulu, hep içim ürpertili geziyordum, beni gözetleyen biri varmış gibi geliyordu. -

Günler geçtikçe, içimde Estella'nın evlenmiş olduğuna dair bir inanç kökleşmeye başlamıştı. Onun evlenmiş olduğuna emindim ama, yine de kesin olarak öğrenmemek için gazete filan okumuyordum. Es-tella hakkında ne duyarsa duysun bana gelip söylememesi için Herbert'e yalvardım.

Hayatım şimdi çok tatsız, üzüntülü geçiyordu. Hiçbir iş yapamı-yordum; hep bir huzursuzluk, hep bir bekleyiş içindeydim.

Bazı havalarda sular yükseldiği zaman Değirmen İskelesi'ne doğru açılmışsam, dönüşte Londra Köprüsü'nün altından geçmek, hemen hemen imkânsız oluyordu; çünkü burada sular akıntı ve anaför yapıyordu. Böyle zamanlarda sandalımı Gümrük İskelesi'ne çekip bir kayıkçıya teslim ediyor, kendim yaya olarak eve dönüyordum. Sular alçaldığı zaman benim sandalı evimin yanındaki iskeleye getiriyorlardı. Böylece ırmaktaki kayıkçı i aı, gemiciler benim her havada sandalla çıkmamı daha olağan karşılamaya başlamışlardı.

Ömrümdeki en önemli karşılaşmalardan birine, işte böyle suların ben ırmaktayken yükselip de kayığımı Gümrük İskelesi'ne bırakmam neden oldu. Akşam üzeriydi. Hangi semtte, hangi lokantada yemek yiyeceğimi bilmeden dolaşıyordum. Bir ara Cheapside'ye saptım. O kalabalık caddede herhalde benden daha kararsız, daha üzgün bir kimse bulunamayacağını düşünerek ağır ağır ilerliyordum ki, arkamdan biri yetişerek elini omzuma koydu. Başımı çevirince Jaggars'i gördüm.

Avukat, koluna girerek: "Aynı yönde yürüdüğümüze göre birlikte yürüyelim bari" dedi. "Nereye böyle, pip?" "Eve galiba." "Yani bilmiyor musun?" Bu kez altta kalmaya hiç niyetim yoktu. "Bilmiyorum, çünkü henüz karar vermedim," diye atıldım. "Akşam yemeğine gidiyorsun, değil mi? Kimseye sözün var mı?" "Hayır, kimseye sözüm yok." "Öyleyse gel, yemeği bizde ye, Pip."

Kabul etmeyecektim ama, tam o sırada: "Wemmick de geliyor," deyince düşüncemi değiştirip onun yemek davetini kabul ettim.

Büroya gittik. Taggers, Wemmick, ben, bir arabaya atlayıp patronun evine ittik. Gider gitmez yemeğe oturduk. Gerçi böyle bir yerde Wemmick'le özel olarak konuşamazdım. Hiç olmazsa ara sıra onunla göz göze gelip gülümsemek istiyordum. Ama, Wemmick hep ya önündeki yemeğe ya da patronuna bakıyordu. Benimle konuşmak zorunda kaldığı zamanlar ise son derece resmi, soğuk davranıyordu. Sanki benim bildiğim Wemmick'in sevimsiz, yaradılıştan ters bir ikiz kardeşiymiş.

Büyük Umutlar

Yemeğe oturduktan biraz sonra Jagers: "Bayan Havisham'ın mektubunu Bay Pip'e göndermiş miydin, Wemmick?" diye sordu.

"Hayır efendim. Postaya verecektim, ama Bay Pip'in bizimle yemek yiyeceğini öğrenince yanıma aldım."

Wemmick zarfı çıkarıp, patronuna verdi o da bana uzattı. Bayan Havisham Londra'daki adresimi bilmediği için mektubu Jagers'in eliyle gönderdiğini, bir iş konusunda benimle konuşmak istediğini söylüyordu.

Jagers: "Gidecek misin, Pip?" diye sordu.

"Evet, efendim" dedim.

"Ne zaman gidiyorsun?"

"Şu sıralarda beklediğim bir haber var, onun için kesin bir şey söyleyemiyorum. Ama, ilk fırsatta gideceğim."

Bunları söylerken, Wemmick'e baktım. O, yüzündeki posta kutusuna balık sokuşturmakla meşguldü. Bana hiç bakmayarak patronuna döndü."

"Bay Pip Bayan Havisham'ı hemen şimdi gidip göreceksen cevap yazmamıza gerek kalmaz."

Wemmick benim kasabaya derhal gitmemi söylemek istiyordu. Ben de biraz daha düşünmüş, sonra karar vermiş gibi yaparak ertesi gün gidip Bayan Havisham'ı göreceğimi söyledim. Wemmick hiçbir şey söylemedi, ama memnun bir tavırla bir bardak şarap içti.

Jagers: "Pip, dostumuz Örumcek sonunda oyunu kazandı, değil mi?" diye mırıldandı.

Fısıltı gibi bir sesle "Evet" diyebildim.

"Ama asıl oyun şimdi başlıyor. Her oyunda olduğu gibi evlilik oyununda da kuvvetli olan kazanır. Şimdi, iş kimin daha kuvvetli olduğunu bulmakta. Bizim Örumcek tutar karısını dövmeye kalkışırsa..."

Yüzüm ve kalbim cayır cayır yanarak: "Onun böyle bir şey yapabilecek kadar alçak olduğunu düşünmüyorsunuz değil mi, Bay Jag-gers?" diye sordum.

"Hayır, Bay Pip; yalnız, bu bir varsayım. Karısını döverse kadını sindirerek kendisi kuvvetli duruma geçebilir. Diğer yandan, iş zekaya kalırsa

Örümceğin şansı yok. Böyle bir adamın ne yapacağı önceden kestirilemez. Yapacağı iki şey var.

"Nedir bunlar?"

"Dostumuz Örümcek gibi kimseler ya döverler, ya sinerler. Kimisi homurdana homurdana siner, kimisi de ses çıkarmadan siner. Ama, Wemmick'e sor bak, ya döverler, ya sinerler."

Wemmick bana hiç bakmadan: "Ya döverler, ya sinerler," diye patronunun sözlerini tekrarladı.

Jaggers yanındaki büfeden bir şarap seçip kadehlerimizi doldururken: "Hadi, Bayan Bentley Drummle'nin şerefine içelim!" dedi. "İnşallah bu oyunda üstün çıkan o olur. Nasıl olsa ikisinin de kazanması olanaksız." Sonra sofraya yemek getiren kâhya kadına dönerek: "Ah, Molly!" diye başını salladı. "Molly, Molly, Molly! Ne kadar da elin ağır bugün!"

Kadın kendini mazur gösterecek bir şeyler mırıldanarak geriledi.- Konuşurken sinirli sinirli oynatıp durduğu parmaklarının hareketi ansızın dikkatimi çekmişti.

Yüzüm değişmiş olmalı ki Jaggers: "Ne var, Pip?" diye sordu.

"Hiç," dedim. "Yalnız, konuştuğumuz şeyler benim için bir hayli acı verici."

Molly'nin parmaklarının hareketi örgü ören bir kadını andırıyordu. Bu elleri, birinin ellerine benzetiyordum.

Jaggers işinin bittiğini söyleyince kâhya kadın sessizce dışarı çıktı, ama hayali gözlerimin önünden gitmiyordu. Örgü örer gibi oynatıp durduğu ellerini, karşısındakinin yüzüne dikilmiş duran gözlerini hep görür gibiydim. Başka bir çift elle, başka bir çift gözle karşılaşıyor-

Büyük Umutlar

dum bunlan. Vahşet, çile, şiddet dolu bir ömür süreceksin Estella da tıpkı Molly'ye benzeyecekti. Estella'yla birlikte o yıkık bahçede dolaşırken, bir de onun yüzünü araba penceresinden gördüğüm zaman içimde doğup hemen sönen o tuhaf duygu sevdiğim kızı bu karanlık geçmişli kadına bağlayan zincirin birer halkasıymış demek! Şu anda Estella'mın annesinin Molly olduğuna emindim.

Jaggers benim Estella'ya karşı olan duygularımı biliyordu. Konunun bana acı verdiğini söyleyince, "Anladım" der gibi başını salladı, hafifçe arkama vurdu, sonra yemeğine devam etti.

Kâhya kadın bir iki kez daha yanımıza geldi. Jaggers ona her zamanki gibi sert davrandı, Molly de işini bitirir bitirmez dışarı çıktı. Ama, elleri Estella'mın elleriydi, gözleri Estella'mın gözleri! Yanımıza iki kez değil, yüz kez girmiş çıkmış olsa düşüncem ancak bu kadar kesin olabilirdi.

Yemek eğlenceli geçti diyemem. Wemmick sırası gelince, işinin gereğiymiş gibi şarap içerek laf ediyordu, büroda ay başı gelince maaşını alır gibi. Ne çok konuşuyordu, ne de az. Ne çok içiyordu, ne de az... sırası gelince, gerektiği kadar. Benimle ise hemen hiç ilgilenmez gibiydi. Çok gecikmeden Jaggers'e teşekkür ederek, ikimiz birlikte ayrıldık.

Sokağa çıkınca koluma girerek:

"Eh, bunu da atlattık!" diyordu. "Bizim patron doğrusu dünyada eşi bulunmayan harika bir adamdır. Ama, onunla başbaşa yemek yerken sanki yerin dibine geçerim."

Molly'den söz açmak istiyordum, ama damdan düşer gibi konuşmuş olmamak için önce yaşlı babadan, Bayan Skiffins'ten söz ettim. Bayan Skiffins üzerine konuşurken dostumun yüzüne öyle bilgiç bir ifade geldi ki; öyle bir gizliden gizliye horozlanır gibi gerdan kınışı da vardı ki! Bundan sonra Molly'den söz açmakta sakınca görmedim.

"Hatırlar mısınız?" diye sordum. "Jaggers'in evine ilk kez yemeğe gideceğim zaman bana kâhya kadına dikkatli bakmamı söylemişsiniz."

Wemmick: "Öyle mi demiştiniz?" diye mırıldandı.

"Onu Jaggers'in evcilleştirdiği vahşi bir canavar olarak tarif etmişsiniz. Nasıl evcilleştirmiş Jaggers onu?"

"Patronun sırrıdır bu! Yıllar geçmiş aradan."

"Bildiğiniz kadarını bana söyleyin! Bu kadının geçmişiyle ilgileniyorum, çünkü bir nedeni var. Hem zaten söyleyecekleriniz benim bildiklerimden ileri geçmeyeceğine emin olabilirsiniz."

Wemmick: "Elbette," dedi, sonra anlatmaya başladı: "Bundan yirmi yıl kadar önce Molly cinayet suçundan yargılanmış, sonra suçsuz çıkmış. Son derece güzel bir kadındı o zamanlar. Galiba kanında biraz Çingenelik de varmış; yani, kafası kızınca gözü dünyayı görmez-miş."

"Ama suçsuzmuş öyle mi?"

Wemmick: "Avukat Jaggers'miş," dedi. "Harika bir savunma yapmış Kadının durumu ümitsiz olduğu halde, o kurtarmış. Jaggers mesleğinde oldukça yeniymiş henüz. Bu dava sayesinde ün kazandığı söylenir. Öldürülen kimse de kadınmış... Bir kıskançlık sorunu varmış. İkisi de serserice hayat sürüyorlarmış. Molly çok küçük yaşta kendisi gibi serseri bir adama kaçmış. Deli gibi kıskanmış kocasını. Adamın da öldürülen kadınla düşüp kalktığı biliniyormuş. Yani Molly'den başka kimseden kuşkulanılmasına gerek olmadığı halde Jaggers, Molly'nin ufak tefekliğini öne sürerek, onu kurtarmış. Diğer kadın müthiş bir boğuşmadan sonra boğazı sıkılarak öldürülmüş çünkü. Jaggers Molly'yi yargıcın karşısına çıkarırken, giyimine öyle dikkat edermiş ki, kadın gayet zayıf, cansız görünüyormuş. Şimdi bizim patron ara sıra Molly'nin bileğinin kuvvetinden söz eder, ama yargılanma sırasında bu konuya hiç dokunmadığına emin olabilirsiniz!" "Bu kadının, yani Molly'nin, çocuğu filan var mıymış?"

Wemmick şöyle bir bakarak: "Evet, varmış," dedi. "Üç yaşlarında Büyük Umutlar

bir yavrusu varmış. Hatta kocasının diğer kadınla kendini aldatmasından sonra kocasından öc almak için, "Bu çocuğu ortadan kaldıracam" diye tehditler savurmuş. Adam bu çocuğa çok düşkünmüş. Mahkemede karşı taraf kadının karakterini kötülemek için bu konudan faydalanmaya çalışmışlar, ama Jaggers onları da susturmasını bilmiş. Kısacası, Molly'yi göz göre göre ölümden kurtarması sihribazlık gibi bir şeymiş."

"Molly o zamandan beri Jaggers'in yanında çalışıyor, öyle mi?" "Öyle."

"Peki, çocuğa ne olmuş?"

Wemmick hiçbir şey bilmediğini söylemek ister gibi omuz silkti.

"Çocuk kız mıymış, erkek mi hatırlıyor musunuz?"

"Kızmış, bildiğime göre."

Benim de öğrenmek istediklerim bundan ibaretti. Az sonra ayrıldık. Eve doğru yürürken kafamdaki düşünceler iyice büyümüş, ağırlaşmış gibiydi.

Ertesi gün, Bayan Havisham'ı ziyarete gittim. Ama başka kimseye görünmek istemiyordum.

Eskiden gördüğüm hizmetçi kadın bana konağın kapısını açtı. Karanlık koridorun başında, yine eskisi gibi bir şamdan yanıyordu. Ama, şamdanı bu kez kendim elime aldım, merdiveni yalnız başıma çıktım.

Bayan Havisham düğün sofrasının kurulu durduğu büyük salondaydı. Kapı aralık duruyordu. Uzun uzun vurdum, ama duyuramadım. Sonunda içeri baktım. Yaşlı kadın ocağın önünde, eski bir koltuğa gömülmüş, alevleri seyrediyordu.

Onun böyle dalgın zamanlarında sessizce içeriye girip ocağın köşesinde durup beklemek hoşuma giderdi. Bayan Havisham başını kaldırmaz beni gördü. Şimdi de gidip eski yerime durdum. Üzerinde öyle yapayalnız bir hal vardı ki, ister istemez içim sızladı. Ben de yıllar boyunca bu uğursuz konağın felaketleriyle kaynaşmamış, bu evin bahtsızlıklarına ortak olmamış mıydım?

Tam o sırada Bayan Havisham gözlerini kaldırdı, beni gördü. Bir an gözlerini açarak bana baktı, sonra: "Gerçek mi?" diye fısıldadı.

"Benim, Bayan Havisham," dedim. "Dün Bay Jagger's'e gönderdiğiniz notu oldum, hemen geldim." "Teşekkür ederim."

O eskimiş koltuklardan birini de ben çektim, karşısına oturdum. Kadının yüzünde, o güne kadar hiç görmediğim bir anlam vardı:

"Geçen gelişinde dokunmuş olduğun bir konuyu tazelemek, şana kalbimin tam bir taş olmadığını göstermek istiyorum. Ama, belki de sen artık benim kalbimde bir yumuşaklık olabileceğine inanmak istemezsin, kimbilir?"

Birkaç nezaket sözü söyledim. Kadın o titrek, kemikli elini, bana dokunmak istercesine uzattı, ama sonra daha ben bu harekete ne anlam, nasıl bir karşılık vereceğimi düşünmeden, elini geri çekti.

"Arkadaşına yardım etmemi, iyilikte bulunmamı istemiştin. Nasıl yapabilirim bunu, bana anlatır mısın?"

Ona Herbert'in Clarriker firmasına girişini, ortaklık ümitlerini, başından sonuna kadar, uzun uzun anlattım. Kimseye açamayacağını sebepler yüzünden arkadaşına daha fazla yardım edemeyeceğimi, böylelikle Clarriker'e vadetmiş olduğum parayı da veremeyeceğimi söyledim.

Kadın anladığını belirtmek için başım salladı, ama yüzüme bakmadan: "Demek böyle!" dedi. "Peki, ne kadar para gerekir arkadaşının! ortaklığa girebilmesi için?"

Çok fazla bulacağından korkarak: "Dokuz yüz paund" dedim. "Sana bu parayı vereceğim, ama beni de gizli tutacaksın," dedi.

Büyük Umutlar

"Kendi payımı gizli tuttuğum kadar!"

"Seni biraz olsun rahatlatacak mı bu iş?"

"Hemde çok."

"Çok mu mutsuzsun, Pip?"

Bu soruyu, yine yüzüme bakmadan, ama ondan duymaya hiç alışık olmadığım bir dert ortağı gibi sormuştu. Konuşursam ağlayacağımdan korkarak, karşılık vermedim. Sol kolunu değneğinin üstüne koydu, başını yavaşça koluna yasladı.

Biraz sonra: "Hiç mutlu değilim, Bayan Havisham," dedim. "Ama, şu anki üzüntümün sebepleri sizin bildiklerinizden bambaşka şeyler. Bir başkasının sim dediğim şeyler."

Bir sessizlik oldu. Sonra Bayan Havisham başını kaldırıp ateşe baktı.

"Üzüntümün başka nedenleri var diyerek benim vicdan yükümü hafifletmek istiyorsun. Çok asilce bir davranış bu. Ama, doğru mu bu? Ancak arkadaşına yardım etmekle mi faydalı olabilirim sana, Pip? Senin kendin için yapabileceğim hiçbir şey yok mu?"

"Hiçbir şey yok. Bunu düşünüp sorduğunuz için çok teşekkür ederim, ama gerçek, hiçbir şey yok."

Bayan Havisham yerinden kalktı, o odada kalem, kâğıt aradı. Bulamayınca cebinden fildişinden yapılmış, altın çerçeveli, eski birkaç yazı levhası çıkardı. Boynunda da zincir ucunda bir altın kalem asılıydı.

"Bay Jagers'le aran hâlâ iyi, değil mi?"

"Evet. Dün gece yemekte beraberdik."

"Ona istediğin parayı sana vermesi için bir not yazıyorum. Çünkü burda hiç para tutmam. Ama, Bay Jagers'in haberi olmasın istersen."

"Sağolun, Bayan Havisham. Bay Jagers'in vermesinde hiçbir sakınca yok."

Yazdıklarını bana okudu. Parayı kendi çıkarım için değil, kendisinin bir işini görmek için kullanacağını Jagers'e açıkça belirtmişti. Uzatırken parmakları titriyordu. Sonra boynundaki kalemi çıkardı, yüzüme bakmadan, bir ikinci kâğıtla birlikte elime verdi.

"Bunun üstüne adımı yazdım," dedi. "Sen de benim adımın altına, "Bağışlıyorum" diye yazabilirsen ne mutlu bana!"

"Ah Bayan Havisham, elbette yazarım!" dedim. "Ben de öyle acı yanlışlar yaptım ki hayatımda! Öyle körlük, öyle nankörlük ettim ki! Benim bağışlanmaya ihtiyacım varken size kin duyabilir miyim?"

Bu kez başımı çevirip bana baktı. Sonra önümde dize geldi. Şaşırılmışım... hayır, dehşet içinde kalmıştım. Ellerini kavuşturmuş, bana doğru kaldırmıştı. Bir an onun küçücük bir kızken, annesinin yanında diz çöküp ellerini kaldırarak dua ettiğini görür gibiydim.

Onun o dağınık beyaz saçlarını, o harap yüzünü ayaklarımın dibinde görmek beni baştan aşağı sarsmıştı. Kalkması için yalvararak, kalkmasına yardım etmek için kolumu omzuna sarmaya çalıştım. Ama, o yalnız ellerimi tuttu, başını eğip ağlamaya başladı. Şimdiye kadar tek bir gözyaşı döktüğünü görmemişim. Ağlarsa açılır diye düşünerek ben de ona sarıldım, sesimi çıkarmadan bekledim.

Hıçkırıklarının arasından: "Ah, ne yaptım ben!" diye inliyordu. "Ne yaptım ben!"

"Bana yaptığınızı demek istiyorsanız bunun için üzölmeye değmez. Ben Estella'yı nasıl olsa sevecektim... Söyleyin, evlendi, değil mi?"

Sanki sormaya gerek varmış gibi! Zaten tahmin etmesem bile, evin üzerine inmiş olan yepyeni bir ıssızlık bana gerçeği anlatmaya yeterdi.

Bayan Havisham: "Evet," dedi. Sonra, "Ah, ne yaptım ben! Ne yaptım!" diye yine inlemeye başladı. Ellerini ovuşturup o beyaz saçlarını dağıtarak hep: "Ah, ne yaptım ben!" diye inliyordu, "Ne yaptım ben!"

Büyük Umutlar

Onun bu yakınmasına karşı ne söyleyeceğimi, onu nasıl avutacağımı bilemiyordum. Küçük bir kız çocuğunun körpe ruhunu kendi çılgın kininin kalıbına sokmakla büyük bir günah işlemiştir. Ama, şu anda ona acımamak elimde değildi. Kendini, dünyadan ayırmakla, hayatın, zamanın her derde verdiği şifalardan da yoksun etmiş, hep felaketiyle uğraşa uğraşa sapıtmıştı. Başkalarına yaptığı kötülüklerin en büyük cezası kendi durumuydu. Çevresindeki her şey gibi çürümüş olan büyük acısının hiçliğıydi onun en büyük cezası.

"Geçen gün Estella'ya sevgini söylediğin zaman sanki senin aynanda kendi eski durumumu gördüm. Yaptığım işin korkunçluğunu işte o zaman anladım. Hey Tann'm, ne yaptım ben! Ne yaptım, ne yaptım!"

Belki yirmi, otuz kere, elli kere tekrar etti: Ne yapmıştı, ne yapmıştı!

Onun yakınmaları durunca ben: "Bayan Havisham," dedim. "Benim yüzümden vicdan azabı çekmenize hiç gerek yok. Estella, başka bir konu. Ama, geçmişte yapılan hatalar yüzünden diz dövmekle ona da yardım edemezsiniz. Yıllar boyunca onun ruhuna içirdiğiniz zehirli bir damlacık olsun gidermeniz mümkünse bunu yapın, çok daha faydalı olur."

"Biliyorum, biliyorum, ama Pip, yavrucuğum..." Beni böyle çağırışında yepyeni, kadınca bir şefkat vardı. "...İnan bana, Estella'yı aldığım zaman amacım onu korumaktı. Kendim gibi bir felaketten kurtarmak istiyordum onu. İlk düşüncem buydu. Ama, büyüdükçe, nasıl güzel bir kadın olacağı ortaya çıktıkça ben sapıttım. Yavaş yavaş kalbini çaldım, yerine bir buz parçası koydum, bıraktım."

"Keşke bıraksaydınız kalbini de, varsın yaralansa, kırılırdı!"

Bayan Havisham yine bir ara: "Ne yaptım, ah, ne yaptım!" diye dövündü. Sonra yalvarırcasına: "Benim başıma gelenleri buseydin bana biraz acırdın, daha iyi anlardın beni," dedi.

"Başınıza gelenlerden belki de haberim var, Bayan Havisham. Londra'ya ilk gittiğim zamanlar öğrendim. Eskiden beri içimi sızlat-mıştır bu öykü. Felaketinizi de, sizin üzerinizde bıraktığı etkiyi de anladığımı sanıyorum. Bütün bunlardan, aramızda bugün geçenlerden cesaret alarak size, Estella hakkında bir soru sorabilir miyim? Şimdiki Estella değil de evinize yeni gelen küçük Estella hakkında?"

Bayan Havisham yere oturup kollarını koltuğun şiltesine yaslamış, başını da kollarının üzerine koymuştu. Gözlerimin ta içine bakarak: "Sor bakalım!" dedi. "Estella kimin kızıydı?" Bayan Havisham başım salladı. Ben: "Bilmiyorsunuz ha?" diye sordum. Yine "Hayır" der gibilerden başını salladı. "Ama, Bay Jagers onu buraya getirdi, ya da gönderdi, değil mi?" "Kendi getirdi." "Peki, nasıl oldu?"

Bayan Havisham bir duyan olabilir gibi bir fısıltıyla anlatmaya başladı:

"Çoktandır eve kapanmış durumdayım. Ne kadar zaman olduğunu bilmiyorum; bu evde saatlerin hangi zamanı gösterdiğini sen de biliyorsun. Wagers'e bir kız evlatlık edinmek istediğimi söyledim. Küçük bir kız çocuğunu yetiştirmek, şefkat gösterip büyütürken kendi başıma gelen felaketten korumak istiyordum. Dünyadan elimi eteğimi çekmeden önce Jagers'in adını gazetelerde okumuştum. Jagers böyle bir yetim kız arayıp bulacağını söyledi. Bir süre sonra da bir gece kucağında bir kız çocuğuyla geldi. Çocuk mişil mişil uyuyordu. Adına Estella dedim."

"O zaman Estella kaç yaşındaydı?"

"İki, üç yaşlarında. Estella da geçmişi hakkında hiçbir şey bilmiyor."

|W'

Büyük Umutlar

Estella'nın annesinin Molly olduğuna ben o kadar emindim ki, başka hiçbir delil istemiyordum. Ama, bütün bu kişilerin arasındaki bağ öyle apaçıktı ki, kim olsa aynı sonuca varırdı. Daha fazla kalmayıp ayrıldım.

Hizmetçi kadına, biraz bahçede dolaşmak istediğimi söyledim. Her tarafı dolaştım. Herbert'le dövüştüğümüz köşe, Estella'yla yan yana yürüdüğümüz yollar. Hepsi de ne kadar, ıssızdı!

Dönüşte bira fabrikasına uğradım. Fabrika bahçesinin küçük kapısının paslı çengelini açıp içeri girdim. O yüksek tavanlı yerin bir kapısından girmiş, diğer kapısından çıkmak üzereydim ki, çocukluğumdan kalma bir duyguyla başımı arkaya çevirdim... Yine Bayan Havis-ham'ın tavan atkılarında birine asılmış, sallandığını görür gibi oldum, tepeden tırnağa ürperdim bir an, sonra dışarı çıktım.

Şu tahta kapının önünde bir zamanlar Estella kalbimi kırmıştı. Ben de içimin acısını unutmak için saçlarımı çekmiştim. Şu anda, ortalığın ıssızlığı, akşam saatinin durgunluğun, biraz önce gördüğüm hayalin korkunçluğu içimi korkuya benzer bir duyguyla doldurmuştu. Ön bahçeye geçince, nedense, evden hemen aynalamadım. Yeniden yukarı çıkarak, acaba Bayan Havisham iyi mi, rahat mı, diye bakmaya karar verdim.

Demin oturmuş olduğumuz odanın kapısından içeri bir göz attım. Ocak başındaki eski koltuğa gömülmüş, arkası kapıya dönük oturuyordu. Sessizce çekilip gitmek istedim.

Tam çekilmek üzereydim ki kocaman bir alev parıltısı gördüm. Aynı zamanda, Bayan Havisham bana doğru koşmaya başladı. Her tarafı alev, ateş içindeydi, çığlık çığığa haykırıyordu. Onu saran alevlerin yüksekliği kendi boyunun iki katı kadar vardı.

Sırtımda çift pelerinli bir padesü, kolumda da kalın bir palto vardı. Bunları açıp kadının üstüne atmış, onu yere yıkmış, iyice sarıp sarmalamışım. O düşün sofrasının üstündeki bütün çürümüş döküntüyü, iğrenç böcekleri yere dökerek kocaman örtüyü çekip almış, bunu da kadının üstüne sarmışım. Ama, o anda bütün bunları yaptığımın farkında bile değildim. Bildiğim tek şey, ikimizin birden yerde, ziyafet masasının ayak ucunda oluşumuzdu. Havada parıl parıl korlar uçuşuyordu. Bunlar Bayan Havisham'ın gelinliğinin parçalarıydı.

Sonra rahatı kaçan kara böceklerle örümceklerin yerlerde koşuştuklarını gördüm. Aşağı katlardan bağıris çağırıs, hizmetçiler, uşaklar koşup geldiler Ben hâlâ bütün kuvvetimle Bayan Havisham'ı yere bastırmaya çalışıyordum. Sanki bir haydut yakalamıştım da kaçmasından korkuyordum O anda onun kim olduğunu, niçin boğuştuğumuzu sorsalar bilemezdim Yanıp kül olmaktan korumak için sarıp sarmalamış, yere bastırmıştım, ama bunlann hiçbirini hatırlayamıyordum.

Bayan Havisham baygındı. Onu yerinden kımıldatmalarını, hatta ona dokunmalarını istemiyordum. Hemen doktor çağırttım, doktor gelene kadar onu kucağımdan bırakmadım. Bırakırsam yine yangın çıkacak, onu yakıp kül edecek diye korkuyordum galiba. Doktor gelince ben de ayağa

kalktığımda iki elimin de yanık içinde olduğunu görerek şaşırıdım kaldım. Elimin yandığını ne hatırlıyor, ne de duyabiliyordum.

Doktorun muayenesine göre Bayan Havisham birçok yerinden ağır yanmıştı, yanıkları ümitsiz değilmiş. Asıl tehlike geçirmiş olduğu sarsıntıdaymış. Doktor onun şiltesini yatağından aldırıp o koca şölen masasının üzerine serdirdi. Yanıkların ilaçlanıp sarılması için burasının en uygun yer olduğunu söylüyordu.

Birkaç saat sonra onu yeniden gördüğümde Bayan Havisham düğün sofrasının üzerine uzatılmış yatıyordu.

Gelinliği olduğu gibi yanmıştı, ama yine de üzerinde o eski, kor-
Büyük Umutlar

kunç gelinlik hali vardı. Vücudunu baştaf aşağı sargılarla sarmışlar, üzerine de beyaz bir çarşaf çekmişlerdi.

Estella'nın Paris'te olduğunu öğrendim. Doktor hemen ona mektup yazıp ilk postaya yetiştireceğine söz verdi. Bayan Havisham'ın akrabalarını, ben, Matthew Pocket aracılığıyla haberdar edecektim.

O akşam bir ara Bayan Havisham kendine geldi, olup biteni hatırladı. Ama, olayı anlatışındaki canlılıkta çok korkunç bir şey vardı. Gece yarısına doğru, sayıklamaya başladı, zamanla yine kendinden geçmişti. Alçak sesle hep: "Ne yaptım ben!" diyordu. "Hey Ulu Tann'm, ben ne yaptım!" Sonra: "İlk düşüncem onu felaketten korumaktı," diye söyleniyor, daha sonra: "Kalemi al, adımın altına, 'Bağışlıyorum' diye yaz," diyordu.

Bu üç cümlemin sırasını hiç değiştirmiyordu.

Konakta benim yapabileceğim bir şey kalmamıştı. Londra'da ise, bütün bu korkunç olayların bile aklımdan silemediği bir tehlike vardı. Onun için sokağa çıkıp Londra'ya doğru yola çıktım.

Çok acı çekiyordum ellerimden, ama daha kötü olabilirdi. Sağ elimi biraz kullanabiliyordum; sol elim kadar baştan aşağı sargılanmış değildi. Sol kolumu askıya almışlardı. Bu yüzden, paltomu da peler1-gibi omzumda taşımak zorundaydım. Saçım biraz yanmıştı, ama yüzümle başıma bir şey olmamıştı.

Herbert hemen gidip babasına haber verdi, sonra yanıma döndü, o günü bana hastabakıcılık etmekle geçirdi. Son derece iyi, itinalı bir hastabakıcıydı doğrusu! Saati gelince sargılarımı açıyor, serinletici ilaçlara batıp yeniden sarıyordu.

Beni kanepeye yatırmıştı. O ateş parıltısı aklımdan gitmiyordu. Her yerde alevlerin ışığını, o telaşı görüp duyar, o keskin yanık kokusunu hep koklar gibiydim. Bir an uyuklayacak olsam Bayan Havis-ham'ın çığlıklarını duyarak uyanıyor, çevresindeki o yüksek alev çerçevesiyle koştüğünü görür gibi oluyordum. Zihnimin, ruhumun duyduğu acı, yanıklarımın acısından çok daha keskindi. Herbert bunu sezdiği için beni oyalamak, düşünmemi önlemek için elinden geleni yapıyordu.

Bu arada gemi konusundan söz etmiyorduk, ama ikimizin de aklı bundaydı. Sözsüz bir anlaşmayla ikimiz de yaralarımızı bir an önce iyileştirmeyi düşünüyor olmalıydık.

O sabah Herbert'e ilk sorduğum soru, Değirmen İskelesi'nde işlerin yolunda gidip gitmediği olmuştu. Herbert, gayet tasasız bir şekilde, her şeyin yolunda olduğunu söyleyince ben artık bu konuyu açmamıştım.

Akşam üzeri Herbert kendiliğinden o konuyu açtı.

"Handel'ciğim, dün gece Provis'le tam iki saat konuştuk. Biliyor musun, Handel, bu adamı tanıdıkça sevmeye başlıyor insan."

"Ben sana söylemiştim, son görüşmemizde bana da bir hayli sevimli geldi."

"Dün gece geçmişini anlattı durdu. Eski günleri, karanlık, fırtınalı maceraları, hayatındaki kadınları, hele karısından ayrılışını anlattı... Acıttım mı elini?"

"Anlat, Herbert," dedim. "Provis'in bütün söylediklerini anlat bana!"

Herbert sargılarımı değiştirmeye devam ederken anlatıyordu: "Dediğine göre, Provis'in kansı kendinden hayli gençmiş, ama şok kıskançmış. Hem de kinciymiş. Son derece kinciymiş, Handel... her bakımdan son derece." "Nasıl son derece?"

"Adam öldürecek derecede! Çok mu soğuk geldi ilaç?" "Yok, farkında bile değilim. Kimi öldürmüş bu kadın?" "Aslında kendi canını korumak içinmiş galiba, ama adam öldürme

Büyük Umutlar

suçundan yargılamışlar. Savunmasını Jagers yapmış. Ve böylece Jagers büyük ün kazanmış. Provis de onu böyle tanımış. Karısının öldürdüğü, daha doğrusu ölen kadın daha yaşlı, daha iri, daha kuvvetliymiş. Jagers bunu öne sürerek Provis'in karısını kurtarmayı başarmış... Zavallı Handel'ciğim, yine acıttım galiba?"

"Hayır, hiç acıtmıyorsun, Herbert. Anlatmaya devam et."

"Provis'le karısının bir çocukları varmış. Provis bu yavruya çok düşkünmüş. O gece karısı bir ara Provis'in karşısına çıkmış, çocuğu ortadan kaldıracığına, babasının onu bir daha asla görmeyeceğine and içmiş, sonra kaçıp gitmiş... Tamam... asıl acıyan kolunu yine askıya taktık, şimdi sağ el kaldı ki, o da hiçbir şey değil! Sakın yangının dumanlan içine kaçmış olmasın? Soluk alışını hiç beğenmiyorum."

"Geçer, Herbert. Ne olmuş, kadın dediğini yapmış mı?"

"İşte bu Provis'in hayatının en karanlık dönemi. Kadın dediğini yapmış. Çocuğu öldürmüş."

"Yani bu, kadının dediği mi, yoksa Provis'in başka bir bildiği var mı?"

"Kadın öyle söylemiş. Provis çocuğun ölümüne kan ağladığı kadar korkmaktan da kendini alamamış. Çocuğun ölümünden onu da sorumlu tutarlar diye ödü koparak kaçıp saklanmış. Kadın da, suçsuz bulununca ortadan kaybolmuş. Böylece Provis hem çocuğunu, hem de çocuğunun anasını kaybetmiş."

"Acaba bu çocuk..."

"Bir dakika azizim, daha bitmedi. Compeyson namussuzu Provis'in bu sırrını öğrenmiş, korkusundan faydalanarak adamcağızı boğaz tokluğuna, en kötü işlerinde kullanmış. Bizimkinin de öfkesi bu yüzden iyice artmış Compeyson'a karşı."

"Bütün bunlar hangi tarihte olup bitmiş?"

"Dur bakayım... laf arasında, aşağı yukarı yirmi yıl oluyor, dedi. Hatta sonunda mezarlıkta karşılaşmasının lafı geçti. Kaç yaşlarındaydin sen o zaman?"

"Yedi galiba."

"Evet. Çocuğunu kaybedeli o zaman üç, dört yıl olmuşmuş. Seni görünce aklına kendi kızı gelmiş, çünkü kız yaşasaymış senin kadar filan olacaktı."

Kısa bir sessizlik oldu. Sonra ben heyecanla: "Herbert" dedim, "Pencerenin aydınlığında beni iyice görebiliyor musun, yoksa ateşin karşısına mı geçeyim?"

"Ateşin karşısına geç daha iyi."

"Bana bak, Herbert."

"Bakıyorum, dostum."

"Dokun bana."

"Dokunuyorum."

"Ateşin filan yok değil mi? Geçen akşamki felaket yüzünden aklıma bir şey mi oldu yoksa?"

"Saçmalama! Çok heyecanlısın ama demir gibisin. Aklın da başında."

"Aklımın başında olduğunu biliyorum. Artık Değirmen İskele-si'nde sakladığımız adamın Estella'nın babası olduğuna da eminim."

Estella'nın geçmişini niçin ortaya çıkarmıştım, bilmiyorum.

Ama yukarıda anlattığım konuşmadan sonra içimi yakıcı bir istek sardı: Ne yapıp yapıp bu işin aslını Jagers'ten öğrenmeliydim. Belki de önüme son dakikada çıkmış olan Provis'e, eskiden beri hayatımı doldurmuş olan aşkın havasından bir pay çıkarmak istiyordum.

Az kalsın hemen o gece kalkıp Jagers'in evine gidecektim. Herbert böyle bir şey yaparsam mutlaka yatağa düşeceğimi, Provis'in hayatının, benim sağlığıma bağlı olduğunu söyleyerek beni yola çıkarmak-

Büyük Umutlar

tan vazgeçirdi. Ne olursa olsun, ertesi sabah Jagers'e gitmek şartıyla o gece evde kaldım.

Ertesi sabah Jagers'in bürosuna gittiğimde Wemmick'le içerde hesaplan gözden geçiriyorlardı. Onları böyle başbaşa bulunca sevindim.

Sırdaşlığımızı ele vermeden konuştuğumu Wemmick kendi gözleriyle görecekti.

Böyle kolum askıda, ellerim sargı içinde içeri girmem de benim için iyi oldu; çünkü, görünüşüm, anlattıklarımın yarattığı heyecan Jagers'i bir dereceye kadar yumuşatmaya yaradı, konuşmamız delillere, tanıklara her zamanki kadar bağlı kalmadı.

Satis Konağı'ndaki felaketli olayı anlatıp bitirdikten, onların sorularına da karşılık verdikten sonra, Bayan Havisham'ın bana para verilmesi için yazdığı kartı çıkardım. Bunu görünce avukatın gözleri çukura batmış gibi olduysa da birkaç dakika sonra dokuz yüz paundluk bir çek yazması için Wemmick'e talimat verdi.

"Senin kendin için bir şeyler yapamadığımıza üzülüyorum, Pip."

"Sağ olun, Bayan Havisham da bana aynı şeyi söyledi," dedim. "Ama, ben istemedim."

Jagers: "Ben olsam isterdim, ama herkes kendi işini kendisi bilir" dedi.

Artık asıl konuya geçmenin zamanı gelmişti. Jagers'e döndüm.

"Yine de Bayan Havisham'dan bir isteğim oldu, efendim," dedim. "Manevi kızı hakkında bana bilgi vermesini istedim, o da bütün bildiğini söyledi."

Jaggers önce eğilip şöyle bir ayakkabılarını süzdü, sonra doğruldu.
"Ben olsam söylemezdim, ama herkes kendi işini kendisi bilir," dedi.
"Efendim, ben, manevi kızı hakkında Bayan Havisham'dan daha çok şey biliyorum. Bu kızın annesini biliyorum."

Jaggers soru sorar gibi yüzüme bakarak: "Annesini mi?" diye mırıldandı.
"Bu anneyi şu son üç gün içinde gördüm."

Jaggers: "Öyle mi?" dedi.

"Onu siz de gördünüz, hem de benden sonra bile gördünüz."

"Öyle mi?"

"Belki de Estella hakkında da sizden daha çok şey biliyorum, efendim," dedim. "Ben onun babasını da biliyorum."

Jaggers belli belirsiz irkildi. O derece kendini kolluyordu ki, Ekildiğini belli etmedi, ama yine de üzerine gelen belli belirsiz bir dikkat kesiliş bana tahminimde yanılmamış olduğumu gösterdi: Estella'nın babasını bilmiyordu Jaggers!

"Ya, demek hanımefendinin babasını biliyorsun, öyle mi, Pip?"

"Evet efendim. Provis... Yeni Dünya'dan gelen adam."

Bu sözlerim üzerine Jaggers açıkça irkilmekten kendini alamadı. Sonra kendini topladı, cebinden mendilini çıkararak bu irkilmesini belli etmemeye çalıştı, ama benim gözümde kaçmamıştı. Bu sözlerimi Wemmick nasıl karşıladı, bilmiyorum; Waggars aramızdaki sır ortaklığını sezer diye korkumdan ona bakmamıştım.

Jaggers artık kendini iyice toplamıştı. Serinkanlı bir tavırla sordu:

"Provis bu iddiasını ne türlü delillere dayıyor, Pip?"

"Provis'in böyle bir iddiası yok, hiçbir zaman da olmadı," dedim. "Kendisi kızının sağ olduğunu ne biliyor, ne de düşünüyor."

Sonra bütün bildiklerimi anlattım, bana Wemmick'in anlatmış olduğu şeyleri Bayan Havisham'dan öğrenmiş olduğumu, açıkça söylemedim, ama ima ettim. En sonunda, Wemmick'e bakmaya cesaret bulabildiğimde, o elinde kalemi, harıl hani bir şeyler yazıp çiziyordu.

Jaggers de bir anlık bir duraklamadan sonra yazı masasına doğru ilerledi.

"Wemmick," dedi, "Bay Pip geldiğinde biz neredeydik?"

Büyük Umutlar

Böylece beni baştan savmasına izin vermeyecektim. Biraz öfkeli bir tavırla karşısına geçtim. Benimle erkekçe, açık açık konuşmasını söyledim. Benim, kendisine güvendiğim gibi, onun da bana güvenebileceğini, bunca yıldan, başıma gelen bunca şeyden sonra gerçeği öğrenmeye hakkım olduğunu söyledim.

O hâlâ taş gibi duruyordu. Bu kez Wemmick'e döndüm:

"Bay Wemmick, sizin duygulu bir insan olduğunuzu biliyorum. Sıcak yuvanızı, ihtiyar babanızı gördüm. İş hayatının yorgunluğunu nasıl tatlı, şen bir biçimde giderdiğinizizi gördüm. Yalvarırım size, Bay Jaggers'e benimle biraz daha açık konuşması gerektiğini anlatın!"

Jaggers'le sekreteri baktılar. Ömrümde iki insanın birbirlerine bu kadar garip baktıklarını hiç görmemiştim! Wemmick hemen o an orada işini kaybedecek diye ödüm koptu. Ama, Jaggers'in yüzündeki ifadenin yumuşayarak gülümsemeye dönüştüğünü görünce korkum geçti.

"Bu ne, Wemmick? Neler duyuyorum, senin ihtiyar baban, Şen, tatlı çalıŐmaların filan mı varmış?"

Wemmick, korkusuz bir tavırla: "Varsa ne çıkar!" dedi. "İŞimi aksatmıyor bunlar!"

Jaggers elini benim koluma koyup gülümseyerek: "Pip, bu adam Londra'nın en büyük sahtekârı olmalı" dedi.

Wemmick: "Hiç de değil," diye atıldı. "Ben sahtekârısam, siz de benim kadar sahtekârısnız."

Jaggers hââ inanmıyormuŐ gibi: "Senin mi sıcak yuvar var?" diye sordu.

Wemmick: "İŞime zararı dokunmadıktan sonra varsın olsun," dedi. "Bana yle geliyor ki, bir gün siz de kendinize bir köşede sıcak bir yuva kurmak istiyorsunuz, ama açıklamak istemiyorsunuz!"

Jaggers: "Hay Allah!" dercesine birkaç kere daha başını salladı. Sonra bana dönüp anlatmaya başladı:

"Şimdi Pip, düşün ki bir genç kadın senin anlattığın gibi bir durumda çocuğunu kocasından kampbir yere gizliyor. Ama, avukatının ısrarı üzerine, gerçeği avukatına anlatıyor. Öyle bir avukat ki, Pip, mr suçlular arasında geçmekte, bu hayata doğan çocukların felaketini yakından görmektedir. Bu çevrede yetiŐen çocukların cellada yem olarak bydklerine inanmaktadır." "Anlıyorum, efendim."

"Bu avukat, bir gün bu Şanssız yavrulardan birini kurtarma imkanıyla karşılaşıyor. Zengin bir kadın manevi bir evlat istemektedir... bir kız çocuğu. Avukat, annesi adam öldürme suçuyla yargılanan o güzel yavruyu düşünüyor. Babası çocuğu l bilmektedir; annesi de, darağa-cından kurtulsa bile, çocuğuna doğru dürüst bakacak durumda değildir; çünkü, geçirmiş olduğu sarsıntılar, ölüm korkusu biraz aklını bozmuŐtur. ocuğunu avukatının eline verir; sonradan, beraat edince, kendi de onun evine sığınır." "Anlıyorum, efendim."

"Şimdi de, bu kızın büyüdüğünü, zengin bir adamla evlendiğini varsay. Hiç tanımadığı, varlıklarını bile bilmediği gerçek annesi ve babası sağdır; hem de birbirlerine oldukça yakın yerdedirler. Bütün bunlardan kimsenin haberi yoktur. Yalnız sen nasılsa öğrenmiş bulunuyorsun. İyi düşün böyle bir durumu." "Düşünüyorum, efendim." "Lütfen Bay Wemmick de düŐünsün." "Düşünüyorum, efendim."

"Böyle bir sırrı bunca yıldan sonra deŐmek kime yarar? Babaya mı? Anneye mi? Kıza mı? Sorarım size, baylar, kime yarar?"

Wemmick'e baktım. Yüzünde son derece ciddi bir ifadeyle, parmağını dudaklarına bastırdı. Ben de aynı Şeyi yaptım. Jaggers de bizim gibi yaptı.

Sonra "Wemmick," dedi. "Bay Pip geldiğinde nerede kalmıŐtık?"

Büyük Umutlar

Oradan ayrılınca Bayan Havisham'ın kardeşine gittim. O da hemen gidip Bay Clarriker'i bana getirdi, parayı Clarriker'e devrederek büyük bir yükten kurtulmuŐ oldum. Büyük bir servetin beni beklediğini öğrenip büyük ümitlere kapıldığımdan bu yana yaptığım ilk iyi iş oldu.

Clarriker'den öğrendiğime göre firmanın işleri ilerliyormuŐ, yakında Doğu'da bir Őube aabileceklermiŐ. Bu Őubeyi de Herbert idare edecekmiş. Ben Londra'da kalacak olsam bile, arkadaŐımdan ister istemez ayrılmak

zorunda kalacaktım! En son tutunduğum dalın da kırılmakta olduğunu, yakında boşlukta kalacağımı seziyordum.

Yalnız, akşam Herbert eve gelip de firmaya ortak olarak kabul edildiğini, artık Clara ile evlenebileceğini söyleyince, onun sevincine ortak olarak kendi üzüntümü unuttum. Herbert'e kalırsa yakında ben de onların yanına gelecektim, hep birlikte Nil boyunca yolculuk edecektik.

Mart geldi, çattı. Sol kolumun iyileşmesi umduğumuzdan uzun sürmüştü. Hâlâ palto giyemiyordum. Sağ elim, iyileşmiş sayılırdı. Yanık yerleri kalmıştı, ama kullanabiliyordum.

Bir pazartesi sabahı Herbert'le kahvaltı ederken postacı Wem-mick'ten şöyle bir mektup getirdi:

"Bu mektubu okur okumaz yak. Ve derhal o düşündüğümüz işi gerçekleştir. "

Mektubu Herbert'e gösterdim. Kelimesi kelimesine ezberledikten sonra hemen yaktık.

Herbert: "Bunun üzerine çok düşündüm," dedi. "Başka kayıkçı alacağına bizim Startop'u al. İyi çocuktur, bizi sever, iyi denizcidir, atılgandır, hem de kendisine güvenilir."

Startop'u ben de aklımdan geçirmiştim.

"Ama, ona her şeyi nasıl anlatırız?"

Herbert: "Çok bir şey anlatmaya gerek yok!" dedi. "Provis'i gizli bir nedenle yurt dışına çıkarmak zorunda olduğunu söylersin. Startop kimsenin işine burnunu sokmaz. Demek, sen de gidiyorsun?" "Elbette!" "Nereye?"

Bana kalırsa gideceğimiz yerin önemi yoktu. Hamburg, Rotterdam, Anvers... hangisi olursa... Yeter ki İngiltere'den uzaklaşalım. Provis'i uzaklaştırtabildiğim kadar uzaklaştırtmak istiyordum. Londra'dan kalkan, bizi alabilecek olan yabancı bir gemiyi daha önceden kararlaştıracak, kuytu bir köşede o gemiyi bekleyecektik.

Kahvaltıdan sonra Herbert'le dışarı çıktık, limana gittik. Hamburg'a giden bir gemiyi seçtik. Ne olur, ne olmaz diye aynı saatlerde kalkacak olan başka yabancı gemilere de baktık. Sonra, ben gereken kâğıtları çıkarmak, Herbert de Startop'la konuşmak üzere, birkaç saatliğine ayrıldık.

Öğleden sonra saat birde yeniden buluştuğumuzda ben pasaportları hazırlatmıştım, Herbert de Startop'la konuşmuş, onun böyle bir maceraya hazır olduğunu öğrenmişti.

Herbert işine gitti, ben de eve döndüm.

Kutuda bana yazılmış bir mektup duruyordu. Yazı oldukça düzgündü ama, zarfı çok pisti. Elden gönderilmişti. Mektupta şöyle deniyordu:

"Yarın gece, bataklıklardaki bekçi klübesine gel. Amcan Provis hakkında bilmen gerekenler var. Kimseye söyleme. Mektubu da yanında getir" diyordu.

Ne yapacağımı bilemiyordum. Hemen karar vermek zorundaydım. Ertesi gece gidemezdim. Çünkü yolculuk zamanına kadar çok az zaman kalıyordu. Ama sözü edilen bilginin yapacağımız yolculuğa da önemli bir etkisi olabilirdi.

Düşünecek zamanım yoktu, gitmemek elimde değildi. Provis'den söz edilmesi bana başka seçenek bırakmıyordu.

Büyük Umutlar

Herbert'e, alelacele bir not bıraktım. Dönüşü belirsiz bir yolculuğa çıkmak üzere olduğum için son bir kez olarak gidip Bayan Havisham'ı görmek istediğimi söyledim.

Bu mektup aklımı darmadağın etmişti. Mektubun bir tuzak olması olasılığı vardı. Ama, ya gerçekten Provis hakkında bilmem gereken bir şey varsa? Bunu öğrenmeyişim yüzünden şu en son dakikada Pro-vis'in başına bir şey gelirse kendi kendimi nasıl bağışlayabilirdim?

Çok uzun, sıkıntılı gelen bir yolculuktan sonra akşam üzeri kasabaya gelmiştim. Bu arada da Satis Konağı'na gidip Bayan Havisham'ın nasıl olduğunu sordum. Bir parça iyileşir gibi olduğunu, ama hâlâ çok-hasta yattığını söylediler.

Gece yola çıkıp bataklığa gittim. Bekçi kulübesine yaklaşıp kapıyı çaldım. Kireç ocağının boğucu dumanları, sinsi bir hayalet gibi üzerime yürüyordu. Hiç ses çıkmayınca bir daha vurdum. Yine ses veren olmadı. Bu kez kapının çengelini kaldırdım.

Kapı açıldı. İçeride masa üzerinde bir mum yanıyordu. Bir tahta sıra, bir de yatak gördüm. Yukarıda balkon gibi bir yer vardı. "Kimse yok mu?" diye seslendim.

Ses veren olmadı.

Saatime baktım. Tam zamanıydı. Tekrar, "Kimse yok mu burada?" diye bağırdım. Ses yok. Ne yapacağımı şaşırılmışım.

Yağmur yağmaya başlamıştı. "Kulübeye biraz önce gelmiş ve tekrar geri dönmek üzere dışarı çıkmış olmalı; yoksa, şamdanı yanık bırakmazdı," diye düşünüyordum. Aklıma mumun yeni anlamak için fitiline bakmak geldi. Dönüp şamdanı elime almıştım ki şiddetli bir sarsıntı mumu söndürdü, kendimi arkadan atılan bir kementle kısıvrak bağlanmış buldum. Birisi, karanlıkta, kısık sesle bir küfür savurdu.

"Şimdi elimdesin!" dedi.

Kurtulmaya çabalarırken: "Ne oluyoruz? Kimdir bu? İmdat! Yetişin! Kurtarın beni!" diye bağıırıyordum.

Kement yalnız kollarımı sımsıkı bağlamakla kalmıyor, yanık yaralarımı keserek bana korkunç bir acı veriyordu. Karanlıkta boş yere çırpınarak bağıırıp duruyordum, üzerimde hep göremediğim düşmanımın sıcak soluğunu duyuyordum. Çok kuvvetli bir adamdı; beni susturmak için ağzımı kapatmaya çalışıyordu. Sonunda beni duvara bağlamıştı.

Adamın acelesi olmadığı anlaşılıyordu. Yeniden ateş yakmaya başladı. Dudaklarını ve ellerini görebiliyordum. Derken, talaşların tu-tuşmasıyla bir alev parladı, bunun ışığında Orlick'i tanıdım.

Şamdanı yaktı, masanın üzerine bıraktı. Beni iyice görebilmek için şamdana arkasını dönerek, kollarını kavuşturup oturdu, bana baktı. Ben de şimdi duvarın hemen önündeki dimdik bir merdivene bağlanmış olduğumu anladım.

Bir süre Orlick'le birbirimize baktık, sonra o: "İşte elimdesin!" dedi.

"Çöz şu bağlarımı! Bırak beni."

"Korkma, bırakacağım! Salivereceğim seni, git gidebildiğin kadar. Ama, zamanı gelince."

"Neden kandırıp getirdin beni buraya?"

Orlick korkunç bir bakışla: "Bilmiyor musun?" diye sordu.

"Neden böyle tuzağa düşürdün beni?"

"Kimseden yardım istemeyip her işi kendim yapacağım. Kimse sırrımı bilmeyecek!"

Karşıma geçmiş, kollarını kavuşturmuş, başını sallayarak beni seyrediyor, benimle alay ediyordu.

Orlick elini kulübenin köşesine doğru uzattı, pirinç dipçikli bir tüfek çekip aldı, bana doğrulttu.

"Bunu biliyorsun değil mi? diye sordu. "Daha önce gördüğün yeri

Büyük Umutlar

hatırlarsın herhalde?"

"Evet," dedim.

"O yerden ettin beni. Sen sebep oldun. Konuş!"

"Başka ne yapabilirdim?"

"Sadece o hareketin bile yeterdi. Ama, sen onunla kalmadın. Sevdiğim kızla benim arama ne cesaretle girdin?"

"Ne zaman girdim?"

"Ne zaman girmedim ki! Hep benim aleyhimde konuştun ona."

"Sen kendi kendini hatırdın."

"Yalan söylüyorsun! Bir de beni buralardan uzaklaştırmaya çalıştın.

Görüyorsun ya, duydum ona söylediklerini o gece! Hem, sana bir şey daha söyleyeyim mi, beni buralardan süreceksen bu gece sür, tam zamanıdır, yoksa, çok geç kalırsın!" Parmağını bana doğru uzatmış sallıyordu, ağzı, homurdanan bir hayvanın ağzı gibiydi. Gerçekten çok geç kalmış olduğumu anlıyordum.

"Ne yapacaksın bana?" diye sordum.

Yumruğunu olanca hızıyla masaya vurup kendi de sanki o hızla ayağa kalkarak: "Canını alacağım senin!" diye haykırdı.

Öne doğru eğilmiş, gözlerini bana dikmişti. Yumruk yapmış olduğu elini yavaşça açtı, bana baktıkça ağzı sulanıyormuş gibi şöyle bir dudaklarının üstünden geçirdi. Sonra yine yerine oturdu.

"Ta çocukluğundan beri Orlick babanın başına belâ oldun!."

Gerçekten de mezarımın başına geldiğime inanıyordum. Bir an çaresizliğin verdiği bir çılgınlıkla çevreme bakındım, ama kısıldığım kapandan kurtulacak hiçbir yol yoktu.

Orlick kollarını kavuşturarak: "Seni yalnız öldürmekle kalmayacağım!" diye söylendi. "Tümüyle ortadan kaldıracacağım seni! Tek bir kemiğin, tek bir tel saçın kalmayacak dünya yüzünde! Kireç ocağına atacağım. Varsın geride kalanlar başına ne geldi diye merak edip dursunlar. Hiçbir şey bilmeyecekler."

Provis, Estella'nın babası, kendisini yüzüstü bırakıp kaçtığıma inanacaktı. Herbert bile kuşkulanaçaktı benden. Joe, Bidy kendilerini ne kadar sevdiğimi, pişmanlığımın, üzüntümün derinliğini asla öğrenemeyeceklerdi.

Önümde bekleyen ölüm korkunçtu, ama öldükten sonra kötü ad bırakmak düşüncesi o anda ölümden de korkunçtu!

Beynim o kadar hızlı işliyordu ki, yalnız dostlarımın değil, henüz doğmamış kuşakların bile beni lanetle, tiksintiyle andıklarını görür gibi oluyordum... Estella'nın Bidy'nin çocukları, torunları...

"Şimdi, seni hayvan vurur gibi vurup gebertmeden önce son bir kez gözden geçireceğim. Son bir kez alay edeceğim seninle."

"İmdat!" diye bağırarak aklımdan geçmişti, ama onun bu son sözleri üzerine, keyifle karşıma geçişini görünce, bağırarak gururuma ye-
diremeyerek, sustum.

Gözleri kanlı, kıpkızıl parlıyordu. Boynuna astığı teneke bir kupayı kaldırıp ağzına dikti. Keskin bir ispiroto kokusu duydum, yüzüne parlak bir renk yayıldığını gördüm. Orlick yine kollarını kavuşturarak homurdandı:

"Seni köpek seni! Orlick babanın sana söyleyeceği bir çift sözü var. Senin o ablan olacak şirreti tahtalı köye gönderen de benim."

Hâlâ o korkunç hızla işleyen beynim, daha onun homurtusu dinmeden, ablamın hastalığını, sakatlığını, ölümünü yeni baştan yaşamış, bitirmişti.

"Sen olduğunu biliyordum, katil!" diye haykırdım.

Orlick tüfeği kaptı, dipçiğiyle havayı döverek: "Ama, sebep sensin! Senin yüzünden oldu!" diye bağırды. "Bu gece seni nasıl yakala-dıysam ona da arkadan saldırdım o gün. Öldü sandım, kaçtım. Yakınlarda bir kireç ocağı olsaydı bir daha canlanabilir miydi o eli maşalı şıfıntı! Ama, Orlick babanın bir suçu yok bunda. Suçlu sensin. Eskiden beri yüz gören, kayırılan sensin, yüzüne tükürülen, eşsekler gibi

Büyük Umutlar

çalıştırılan da ben."

İçki kupasını tekrar ağzına dayadı, iyice kudurur gibi oldu. Kupayı kaldırdığından, içinde fazla bir şey kalmadığını anlıyordum. Sarhoş olup beni öldürecek cesareti bulmaya çalışıyordu. Bu kupanın içindeki her damla benim canımdan bir damla demekti. Biraz sonra ben de kulübeyi saran o boğucu dumandan bir parça olacaktım. Orlick, ablamı yaraladıktan sonra yaptığı gibi hemen kasabaya koşacak, insan içine karışacaktı.

O birkaç kelimelik bir cümleyi tamamlayınca kadar ben hayalimde hayatımın geçen yıllarını yeni baştan yaşayıp bitiriyordum. Ölümün yakınlığı, kolumun korkunç sancısı bana garip bir heyecan vermişti. Bu heyecan içinde gördüğüm hayallerin canlılığını ne kadar anlatsam azdır. Ayrıca, bütün dikkatim de Orlick'in üstüne toplanmıştı, kirpiğini oynatsa farkına varıyordum.

Şimdi yerinden kalkmış, masayı kenara doğru itiyordu. Şamdanı alıp bana doğru tuttu.

"Sana bir şey daha söyleyeyim! O gece merdiven dibinde gördüğün de bendim!"

Lar ıbalan sönmüş, karanlık merdiveni, bekçinin fenerinin ışığıyla duvara vuran tırabzan gölgelerini gördüm. Pansiyonun oda kapılarını gördüm... kimi aralık, kimi kapalı... ortalıktaki eşyalar...

"Ne mi arıyordum orada? Senin yüzünden işimden olduktan sonra, kendim başka işler, başka dostlar buldum. Bu dostlar benim adıma mektup bile yazıyorlar. Anlarsın ya, hani o mektup! Hem de kaç türlü yazı gelir bu ahbapların elinden! ablanın cenazesine geldiğin zaman senin canını almaya and içmiştim. Seni tek başına bir yerde kıstırmak için her hareketini izlemeye başladım. Er geç elime geçecektin! İşte bu arada amcan Provis'i de gördüm."

Değirmen İskelesi, evler, ağaçlar, tersanedeki gemiler... apaçık gözümün önüne serildi. Odasında Provis, yavaşça indirilen perde, o güzel Clara, iyi kalpli ev sahibi kadın... Koca Bili Barley'in homurtuları... hepsi de ömrümün tükenmek üzere olan akıntısına kapılmış gibi hızla gözümün önünden geçtiler.

"Amcasını sevsinler! Joe Gargery'nin gözbebeği olduğun günlerde amcan mı vardı senin? Yıllarca önce, bataklıklarda gezerken demirden bir köstek bulup saklamıştım. Sonradan ablanın canına okudum demirle. Daha sonra da Provis amcacığını görünce, bir zamanlar o kösteğin sahibi olduğunu anladım."

Şamdanı yüzüme öyle bir yaklaştırdı ki korkudan başımı yana çevirdim. Orlick mumu yeniden yüzüme yaklaştırdı, korkum karşısında kahkahalarla güldü.

"Ateşten korkar olmuş, küçükbeyim!" diye alay etti. Provis amcanı kaçıracağından da haberim var! Bu gece senin buraya tıptış tıptış geleceğini biliyordum. Ben burada, senin hesabını nasıl göreceksam, başkalan da amcanı öyle temizleyecek! Abel Magwitch'in buralarda bulunmasını istemeyen dostlarım var.

Orlick, şu anda her zamankinden daha iri, daha kuvvetli görünüyordu. Ona baktıkça son dakikalarımı yaşadığımı anlıyordum, çünkü beni öldürmeye gerçekten niyeti olmasa bütün bunları anlatmazdı, diye düşündüm.

Orlick boynundaki kupayı kaldırdı mantarını çıkardı. Hafif bir mantar olmasına rağmen yere kurşun düşer gibi düştüğünü duydum. Orlick kupayı ağzına dayadı, yavaş yavaş içiyordu. Bana bakmıyordu artık. Tenekenin dibinde kalan son damla içkiyi de avucuna boşaltıp ordan yaladı. Sonra korkunç küfürler savurmaya başladı. Tenekeyi boynundan çıkarıp fırlattı, yere eğildi. Elinde uzun, kalın saplı bir çekiş gördüm, taş ocaklarında çalışan işçilerin çekişlerinden.

Elimden geldiği kadar direnmeye, ama ona hiçbir şekilde yalvar-mamaya karar vermiştim. Yalnız başımla bacaklarımı oynatabiliyordum, ama o zamana kadar farkında olmadığım bir kuvvetle çırpınma-

Büyük Umutlar

ya, bağırma-ya başladım.

Tam o sırada, benim haykırışıma karşılık veren haykırışlar duydum, kapıdan içeri dalan gölgeler ve bir fener ışığı gördüm. Bir gürültü, kargaşalık oldu, boğuşmalar başladı. Sonra, Orlick'in bunları silkip atarak ayağa kalktığını, bir adımda masanın üzerinden atlayarak dışarıya kaçtığını gördüm.

Ondan sonra hiçbir şey hatırlamıyorum. Kendime geldiğimde bağlarım çözülmüş, merdivenin dibinde yatıyordum, başım birinin dizine dayalıydı.

Bu dizin kimin dizi olduğunu merak bile etmeyecek kadar dalgındım.

Derken, gözlerimin önünde bir yüz belirdi: Trabb'ın çırağının yüzü!

Trabb'ın çırağı, ciddi bir sesle: "Bir şey olmamış sanırım" diyordu."

O zaman başımın dayalı olduğu dizin sahibi eğilip yüzüme baktı.

"Herbert!" diye haykırdım.

"Yavaş konuş, Handel, yavaş! Sakın heyecanlanma."

"Startop da burada ha?"

Herbert: "Startup'la birlikte neler yapacağınızı düşün, sakın dur," dedi. Onun bu sözlerini duyunca yerimden sıçramaya kalkışmışım bile! Ama, sol kolum öyle bir zonkladı ki, uzanıp kaldım.

"Geç kalmadık değil mi Herbert? Hangi gece bu? Ne zamandır buradayım ben?"

"Daha zamanımız var Handel. Pazartesi gecesi daha. Yarın salı günü, akşama kadar dinlenir, kendine gelirsin Vah, zavallı Handel'ci-ğim, nasıl da inliyorsun! Neyin var? Yürüyebilecek misin?"

"Evet, evet, bacaklarımda bir şey yok. Yalnız, şu sol kolum öyle zonkluyor ki!

Gömleğimi yırtıp kolumu açtılar. Sol kolum şişmiş, kızarmıştı.

Dokununca, çıldırarak gibi oluyordum. Mendillerini yırtıp sargı yaptılar, kolumu askıya aldılar.

Biraz sonra o karanlık, boş kulübenin kapısını kapamış, kasabaya doğru yola çıkmıştık. Trabb'ın çırağı 'şimdi boylu boslu bir delikanlıydı), elinde fener önden yürüyordu.

Yolda yürürken Herbert nasıl imdadıma yetişebildiğini anlatmaya başladı: Yola çıkarken, o mektubu evde düşürmüşüm! Herbert, akşam üzeri Startup'u da alıp eve dönünce mektubu bulmuş. Ne anlama geldiğini çıkaramamışlar, ama kuşkulanıp peşimden gelmişler. Trabb'ın çırağı onlara yardımcı olmuş. Böylece bataklıklara dalıp kireç ocağının yanındaki boş kulübeyle gelmişler.

Ben de kendi başımdan geçenleri anlattım. Herbert hemen karakola gitmeyi, Orlick'i yakalatmak istiyordu, ama bunu yaparsak kasabada oyalanmamız demektir ki, bu planlarımızı aksatacaktı.

Hemen o gece Londra'ya dönmeye karar verdik. Trabb'ın çırağı başımızdan geçenleri bütün kasabaya yaymadan önce uzaklaşmak en iyisiydi. Herbert kolumun yanığı için bir şişe melhem aldı, yol boyunca koluma damlatarak, araba sarsıntısının verdiği acıya dayanmama yardımcı oluyordu.

Londra'ya geldiğimiz ilk günü uyuyarak geçirdim. Yattığım yerden düşündükçe, hastalanıp ertesi geceki fırsatı kaçırmaktan korkuyordum.

Herbert'le Startup beni bütün gün yataktan çıkarmadılar. Ne zaman uyuklasam, hâlâ o kulübedeymişim, günler geçmiş de Provis'i kurtarma fırsatı kaçmış gibi korkulu bir duyguyla sıçrayarak uyanıyordum Neyse ki gece yarısından sonra derin bir uykuya daldım, sabaha kadar rahatça uyudum.

Sabah olmuştu. Herbert kendi yatağında idi. Startup da kanepeye yatmıştı. İkisi de uyuyorlardı. Kendi kendime giyinemezdim, ama ateşi tazeledim, kahve pişirdim. Biraz sonra onlar da uyandılar. Pencere-

Büyük Umutlar

leri açtık, taze, serin sabah havasını içeri aldık. Irmağın sulan bizden yana akmaktaydı.

Dışarıda hava fena değildi. Sırtımıza kalın gemici ceketlerinden giymiştik. Ben elime de bir torba alımı, gerekli birkaç eşyayı içine koymuştum. Nereye gidiyordum, ne yapacaktım, ne zaman dönecektim, hiç mi dönmeyecektim? Bu soruların hiçbirinin karşılığını bilmediğim gibi, düşünerek kafamı yormak da istemiyordum.

İskeleyle gelince, acaba kayığa binsek mi binmesek mi diye karar-sızmışız gibi görünmek için bir süre oyalandık. Bizim bu numaramızı görecektir birkaç kayıkçıdan başka kimsecikler yoktu ya. Onun için, fazla zaman geçirmeden, sandala bindik. Arkadaşlarım küreğe geçti, ben de dümene. Suların en yüksek olduğu zamanlardı.

Saat dokuz sıralarında sular çekilmeye başlayacak, bu akıntı öğleden sonra üçe kadar bize yardım edecekti. Akıntı ters yöne dönünce de akıntıya karşı kürek çekecektik. Karanlık basmadan, gümrük iskelesi olan Gravesend'i geçmiş, Kent'le Essex arasındaki sulara ulaşmış olacaktık. Irmak kıyısında bir yer bulup geceyi orada geçirecektik.

Hamburg'la Rotterdam'a giden gemiler Londra'dan perşembe sabahı saat dokuz sularında kalkıyorlardı. Onlar bizim bulunduğumuz yere yaklaştıkları sırada, yeniden kayığa binecektik. İlk gelen gemiye binmeye çalışacaktık. Herhangi bir sebeple bizi almazlarsa, başka bir gemiyi bekleyecektik. Bu gemilerin renklerini, biçimlerini iyice ezberlemiştik.

Çok geçmeden eski Londra Köprüsü'nü geçtik. Billingsgate'e midye taşıyan kayıklara kanştık. İleride İskoç şilepleri yük doldurup boşaltıyorlardı. Yanlarından geçerken boyları bize çok yüksek görünüyordu. Kömür şileplerinde, kömür kayıklarında kömür tartılıyor, boşaltıp taşınıyor. Rotterdam'a, Hamburg'a doğru ertesi sabah kalkacak gemilerin de, gizli bir dost gibi, yanlarından geçtik.

Şimdi uzaktan Değirmen İskelesi görünmüştü, yüreğim hızlı hızlı çarpıyordu.

Arkası iskeleyle dönük olan Herbert: "Orada mı bizimki?" diye sordu.

"Yok henüz."

"Biz iyice görünmeden dışarı çıkmayacaktı."

"İşte şimdi çıktı! Küreklerin ikisini birden alın. Yavaş Herbert!"

İskelenin merdivenine hafifçe dokunduk, sonra yolcumuzu alıp yolumuza devam ettik.

Provis'in üzerinde bir gemici pelerini, elinde siyah bir torba vardı, tıpkı bir gemiciydi. Kolunu yavaşça omzuma dolayarak: "Oğlum benim!" dedi.

"Vefakâr oğlum, aferin sana! Tanrı senden razı olsun!"

Gemilerin, kayıkların arasından geçtik. Suyun yüzünde şamandıralar, zincirler, boş sepetler, kutular, kereste kömür parçaları doluydu. Kulaklarımız güvertelerden yükselen bağırış, şarkı, küfür sesleriyle çınlıyordu. Sonunda bunları da geride bıraktık, daha sessiz yerlere geldik.

Provis'i kayığa aldığımız zaman bizi izleyen var mı diye, gizlice bakınmışım, kuşku uyandıracak hiçbir şey görmemişim. Her şey yolundaydı. Engelsiz, takıntısız, yolumuza gidiyorduk.

Provis'in görünüşünde dikkati çekecek hiçbir şey yoktu. Ve içimizde en sakın de oydu. Belki geçirmiş olduğu sefil hayat onu böyle maceralara alıştırmıştı. Tehlikeyi önceden düşünmek, tehlikeye hazırlanmak diye bir şey bilmiyordu. Tehlikeyle karşılaşırca gereğine bakardı, ama daha önceden kendine hiç dert etmiyordu.

"Ah, oğlum! Dört duvar arasında kapanıp kaldıktan sonra seninle şurada oturup tüttürmek benim için ne zevktir bilsen, herhalde bana imrenirdin," diyordu.

Büyük Umutlar

"Özgürlüğün tadını bilirim," dedim.

"Ama, benim kadar bilemezsin. Benim kadar bilebilmen için kilit altına girmen gerek... Neyse, bunları konuşmanın sırası değil!"

Ben, düşünüyordum... Özgürlüğün değerini bu kadar bilen bir adam nasıl olmuş da hem özgürlüğünü, hem de hayatını tehlikeye atmıştı? Belki de tehlikesiz özgürlük bu adamın o derece bilmediği bir şeydi ki, eline geçse tadını çıkaramazdı.

"Her şey yolunda giderse birkaç saat sonra kurtulacağız," dedim.

Derin bir göğüs geçirerek: "Umarım!" dedi.

"Nasıl, kaçacağımıza inanıyor musun?"

Elini kayığın kenarından suya soktu, son zamanlarda üzerindeki o yumuşak haliyle gülümsedi:

"İnanıyorum, evlatçığım. Ama, şu suların dibini görmemiz nasıl mümkün değilse, önümüzdeki saatlerin dibini görmemiz de o kadar imkansız. Şu suyun akışını durdurmamız ne kadar imkansızsa, bu saatlerin gidişini değiştirmemiz de öyle. İki de parmaklarımın arasından kayıp gidiyorlar... işte böyle!"

Sular damlayan elini görmem için, havaya kaldırdı.

"Bakışın bu kadar neşeli olmasa, seni duyan karamsarsın sanır," dedim.

"Hiç de değil, evladım. Kadere boyun eğmek gerek. Hem galiba benimkisi artık biraz da yaşlılık."

Hava soğuktu, ama gökyüzü berraktı, parlak güneş insanın içini açıyordu. Akıntı kuvetliydi. dümeni akıntıdan iyice yararlanacak şekilde kullanıyordum, hızla yol alıyorduk. Provis pelerinine sarılmış, öyle doğal duruyordu ki.

Az sonra akıntı durulmaya, ters yöne dönmeye başladı. Demirli duran kayıklar, gemiler de yavaş yavaş, oldukları yerde dönüyorlardı. Londra yönüne gitmek için akıntıyı bekleyen tekneler harekete geçtiler, üzerimize gelir oldular. Kıyıya yakın giderek akıntıya karşı kürek çekiyorduk.

Kürek çekmek güçleşmişti, ama Herbert'le Startop yılmıyorlardı. Derken, güneş battı, ortalığı mor bir duman kapladı, sonra karanlık bastı. İleride, bataklıkların bittiği yerde, tepeler yükseliyordu. Bu uzak tepelerle bizim aramızda hiçbir canlı yok gibiydi.

Karanlık bastırıyordu. Ay geç doğacaktı. Kısa bir danışma toplantısı yaptık, önümüze çıkan ilk yerde konaklamaya karar verdik. Arkadaşlar yeniden küreklere sarıldılar, ben de görünürde bir bina arayarak bakınmaya başladım. Dört, beş mil daha gittik. Hava çok soğuktu; sular gökyüzünden daha aydınlık gibiydi.

Bu ıssız akşam saatinde hepimizin içi kabarmış, hepimize peşimizde düşman varmış gibi bir korku çökmüştü. Durup durup: "Neydi o ses?" "Şuradaki gölge nedir? Kayık mı?" diye soruyorduk.

Sonunda bir iskeleye geldik. Önce ben karaya çıktım. Pis, bakımsız bir yerdi; kaçakçıların uğradığı bir yere benziyordu. Ama, içerisi sıcaktı, mutfakta da bize yetecek kadar sucukla yumurta, birkaç çeşit içki vardı. İki tane çift yataklı odaları olduğunu söylediler.

Jack diye birisi vardı orada. Onun yardımıyla kayığı boşalttık, kıyıya çektik. Mutfaktaki ocak başında karnımızı doyurduk. Bu arada Jack

ayağındaki kunduraları göstererek, birkaç gün önce karaya vuran bir gemici ölüsünün ayağından çıkarmış olduğunu anlatıyordu.

Yemekten sonra ateş başında biraz dinlenirken bana dört kürekli bir kayığa rastlayıp rastlamadığımızı sordu. Rastlamadığımızı söyle-yince biraz şaşırıldı.

"Akıntıyla geri döneceklerdi. Demek sonra vazgeçmişler."

"Dört kürek mi dedin?"

"Evet. İki de yolcusu vardı."

"Konakladılar mı burada?"

"Hayır, sadece bira almaya geldiler."

Soluk gözlü, durgun bir adam söze karıştı:

Büyük Umutlar

"Jack, onlar senin sandığın kimselerden değildi."

"Ben görünce anlarım."

"Onlar gümrükçüydü!"

"Öyle diyorum."

"Yanıyorsun, Jack."

"Yanıyorum ha!"

Bu konuşma bizleri pirelendirmişti. Hele ben çok kuşkulanmıştım.

Biraz sonra Provis'i yatıp uyumaya zorladık. Onu yatırdıktan sonra biz dışarı çıktık. Londra'dan sabah kalkan gemi buralara öğleden sonra saat bir sularında geliyordu. O zamana kadar beklesek mi, yoksa sabah erkenden açılacak mı diye konuştuk. Gemiye burada beklemeye karar vardık.

Startup'la Herbert bir odada yattılar, ben de Provis'le bir odadaydım. Hiç soyunmadan yattım. Birkaç saat dalgın uyumuşum.

Yatağımdan kalkıp pencereden dışarı baktım. Gözlerim dışarısının karanlığına alışınca iskelede iki karaltı seçtim. İki adam bizim kayığın yanına sokulmuş, içine bakıyorlardı. Başka hiçbir şeyle ilgilenmediler. İskele boş olduğu için nehir yoluyla gelmedikleri belliydi. Zaten giderken de bataklıklara doğru gittiler.

Herbert! uyandırıp adamları göstermeyi düşündüm, sonra vazgeçtim. Herbert'in iki adamı karanlıkta, pencereden görmesi hiçbir işe yaramayacaktı. Karaltıları gözden kaybedinceye kadar seyrettim, sonra yatıp uyudum.

Sabah erkenden kalkıp kahvaltının hazırlanmasını beklerken, gece gördüklerimi bizimkilere anlattım. İçimizde en az korkuya kapılan Provis oldu. Adamların kaçakçı peşinde koşan gümrük memurları olduğunu tahmin ediyordu. Akla yakın bir ihtimaldi bu; İçimdeki korkuyu böylece yatıştırmaya çalıştım. Yine de, ne olur, ne olmaz diye bir düşündüm: Uzakta sulara doğru çıkıntı yapan bir burun vardı. Provis'le ben oraya kadar yürüyecektik, kayak bizi oradan alacaktı.

Kahvaltıdan sonra Provis'le ikimiz oradakilere hiçbir şey söylemeden yola çıktık. Provis keyifli keyifli piposunu tütürüyor, ara sıra elini omzuma koyuyordu. Sanki tehlikede olan o değil, bendim de o beni avutuyordu. Buruna yaklaştığımızda Provis'e kenarda bir yerde beklemesini söyledim. Bir gidip ortalığı kontrol etmek istiyordum; çünkü, gece o karaltılar da bu yönde gözden kaybolmuşlardı. Buruna çıkıp çevreye baktım. Ne burunda,

ne de o yakınlarda kayığa benzer bir şey yoktu Ayak izlerine de rastlamadım, ama sular kabarmıştı. Çamurda ayak izleri varsa suyun altında kalmıştı.

Provis'e doğru şapkamı salladım. O da yanıma geldi, su kıyısında kayığımızı beklemeye başladık. Bazen ceketlerimize sarılıp yere uzanıyor, bazen de ısınmak için aşağı, yukarı yürüyorduk. Sonunda, kayığımızın geldiğini gördük. Bindik, suyun ortasına doğru açıldık. Şimdi saat bire geliyordu. Neredeyse geminin dumanı görünecek diye gökyüzüne bakmaya başladık.

Dumanı gördüğümüzde saat bir buçuktu. Hemen arkasından bir başka geminin de dumanı göründü. İkisi de son hızla geliyorlardı. Provis'le ben torbalarımızı hazırladık, arkadaşlarla vedalaştık. Herbert'in de, benim de gözlerimiz yaşarmıştı.

Şimdi beklediğimiz gemi de ırmağın dirseğini dönmüş, görünmüştü. Son hızla üzerimize geliyordu. Herbert'le Startop'a akıntının biraz ötesinde durmalarını, Provis'e de hiç kımıldamamasını, pelerinine iyice sarınmasını söyledim. Provis gayet sakin, neşeli: "Sen hiç merak etme, canım oğlum," dedi, pelerinine sarılıp oturdu.

Bu arada başka bir kayık da bize yanaşmış, arada ancak küreklerin rahatça çekebilmesine yetecek kadar yer bırakmıştı. Kürekçilerinin çok usta olduğu anlaşılıyordu. Onlardan başka iki adam daha vardı içinde. Bunlardan biri dümeni kullanıyor, hep bizim kayığı gözetiyordu. Yalnız, diğer adam, Provis gibi bir pelerine sarınmış, kendini göstermiyordu. Dümendeki adamın kulağına bir şeyler fısıldadı. Ne bizim

Büyük Umutlar

kayıktan, ne de onlardan çıt çıkmıyordu.

Birkaç dakika sonra Startop ilk gelen gemiyi tanıdı, "Hamburg!" diye fısıldadı. Çok hızlı geliyordu gemi. Tam onun gölgesinin üstümüze düştüğü bir sırada diğer kayıktan seslendiler, ben ses verdim.

Dümendeki adam: "Yanınızda sürgünden kaçmış bir suçlu var sizin," dedi. "İşte şu, pelerine sarınmış adam, Abel Magwitch. Bu adamı kanun adına tutukluyorum. Teslim olsun, siz de yardım edin."

Aynı zamanda, kayıt bizimkine yanaştı, biz daha ne olduğunu anlamadan kürekçiler bizim sandalın kenarına futundular.

İyice yaklaşan gemidekiler bizim durumumuz karşısında şaşkınlığa düşmüşlerdi. Güverteden bize seslendiklerini, kaptanan pervaneleri durdurmak için verdiği emri, pervanelerin durduğunu duydum. Gemi, akıntının hızıyla üzerimize geliyordu. O sırada, diğer kayıktaki dümencinin uzanıp Provis'i omzundan kavradığım gördüm. Kayıkların ikisi de akıntıya kapılmış, dönüp çalkalanıp duruyorlar, gemideki tayfalar baş güvertede telaşlı telaşlı koşuyorlardı.

Provis'in doğrulduğunu, omzundaki eli itip büzülmüş adama doğru uzandığını gördüm. Provis bu adamın pelerinini bir çekişte açtı, yıllarca önce bataklıklarda gördüğüm diğer mahkumdu bu. Geminin güvertesinden bağırışlar yükseldi, sularda bir şapırtı oldu, bizim kayık devrildi.

Kısa bir an içinde suyun içinde çırpınıp durdum. Sonra beni sudan çıkardılar. Diğer kayığın içindeydim. Herbert'le Startop da oradaydılar. Bizim kayık batmıştı, iki mahkum da görünmüyordu.

Gemidekiler hâlâ bağıriyorlardı. Düdükler ötüyor, dumanlar savruluyordu. Gemi yeniden yol almıştı, kayık da onun yolundan çekilmeye çalışıyordu. Gemi uzaklaşıyordu.

Bize doğru sürüklenen bir nokta gördük. Kimseden çık çıkmadı. Dümendeki adam eliyle bir işaret verdi, o noktaya doğru ağır ağır yanaştık. Provis'ti bu. Hemen onu kayığa aldılar, ellerini ayak bileklerini kelepçelediler.

Rotterdam gemisi de geldi, geçti. Biz sularda diğer adamı aramaya çalıştık, ama boşunaydı.

Aramaktan vazgeçip geri döndük, o sabah ayrıldığımız yere geldik.

İçeri girince Provis'i rahat bir yere yatırdım. Göğsünden yaralanmış, başı da yarılmıştı. Suyu düşünce geminin altına sürüklendiğini, su üstüne çıkmaya çalışırken de kafasını tekneye vurduğunu sanıyordu.

Suyun altında olup bitenleri, Provis bana fısıltı halinde anlattı.

Compeyson'la, birbirlerine sımsıkı sarılmış olarak batmışlar. Suyun altında bir boğuşma olmuş. Boğuşmanın sonunda Provis kendini kurtarmış, suyun üstüne çıkmış.

"Boğuşma sırasında Compeyson'a neler yaptığının farkında değilim," diyordu.

Provis'in ıslak giysilerini değiştirmek için izin istedim. İzni verdi ama, mahkumun üstündeki bütün eşyanın kendine teslim edilmesini istedi. Böylece, bir zamanlar benim elimde olan o şişkin cüzdanı da verdim. Mahkumun yanında Londra'ya gitmeme de izin verdi.

Jack denilen adama Compeyson'un battığı yeri söyledik. Boğulan adamın iyi giyinmiş birisi olduğunu öğrenince Jack'ın gözleri parladı.

Sular çekilmeye başlayınca kadar orada oturduk, sonra Her-bert'le Startop'a veda ettik, gümrük kayığına bindik. Bundan sonra artık Provis'in ömrünün sonuna kadar onun yanında olacaktım.

Kendisine karşı duyduğum o tiksinti, nefret kaybolmuştu şimdi. Elimi elinde tutan bu zincirli, yaralı varlık benim gözümde yıllardan beri beni vefayla, cömertlikle, fedakârcasma sevmiş olan bir insandı. Benden çok daha üstün bir insan... çünkü ben şimdiye kadar ancak nankörlük, bencilik yapmıştım.

Akşam, Provis soluk almakta güçlük çekmeye başladı. Ara sıra inliyordu. Onu koluma yaslayıp biraz rahatlatmaya çalışıyordum. Duy-

Büyük Umutlar

duğu acıdan hem yüreğim parçalanıyordu, hem de böyle ağır yaralanmış olmasına adeta seviniyordum; çünkü nasıl olsa öleceğine göre, bir an önce kendi eceliyle ölmesi daha iyiydi.

Provis'in elini tuttum, benim yüzümden bu topraklara dönmüş olduğunu düşündükçe üzüldüğümü söyledim.

"Oğlum benim, kaderime razıyım ben," dedi. "Oğlumu gördüm / ya, bu bana yeter. Oğlumu, bir bey yaptım. Ben gittikten sonra da o bir bey olarak yaşayacak."

Hayır! Jagers'le Wemmick'in telaşlarını, tasalanmalarını şimdi anlıyordum: Bir mahkumun bütün varlığına devlet el koyacaktı.

Provis: "Bana bak evladım" diyordu. "Senin gibi bir beyin benim gibi biriyle ilişkisi olduğunu artık hiç kimse bilmeseye daha iyi olur. Ara sıra

Wemmick'le birlikteymişsin gibi, gelir, beni görürsün. Mahkemede de seni görebileceğim bir yerde otur, hem de en sonunda, hüküm giyeceğim duruşmaya gel. Bu kadan bana yeter."

"Ben senin yanından ayrılmam artık," dedim. "İzin verdikleri kadar yanında kalacağım senin. Senden gördüğüm ilgiyi karşılıksız bırakmayacağım."

Elinin titrediğini hissettim. Başını çevirdi, boğazına eskisi gibi bir hıçkırık düğümlenmişti. Para konusuna dokunması iyi olmuştu, çünkü bir an önce kararımı vermiştim: Beni zengin yapmak için kurduğu hayallerin nasıl boşa çıktığını hiçbir zaman öğrenemeyecekti.

Sabah, onu karakola götürdüler. Hemen mahkemeye sevkedecek-lerdi, ama eski hapis gemisindeki muhafızlardan birinin gelip, onun kimliğine resmen tanıklık etmesi gerekiyordu. Londra'ya geldiğimiz gece Jagers'in evine gidip yardım istemişim. Provis'e kendi eceliyle ölmek fırsatını vermekten başka çare bulamamıştı. Onun için, karakol-
İti

da Provis adına konuşmuş, onun asıl adıyla Abel Magwitch olduğunu ne kabul, ne de inkâr etmişti. İş mahkemeye düşünce dostumuzu kurtarma imkânı kalmamıştı.

Para konusunu Provis'ten gizli tutmak istediğimi söyledim Jagers'e. Böyle bir serveti göz göre göre elimden kaçırdığım için beni azarladı. Yargıktan bir şeyler koparmaya çalışacaktı, ama hiç ümidi yoktu; çünkü mahkumla hukuki hiçbir ilgim yoktu. Abel Magwitch (Provis) beni varis tayin ettiğine dair imzalı hiçbir belgesi yoktu. Tutuklandıktan sonra bir şey yazmasının da anlamı yoktu. Bu konuda, boşuna uğraşmak istemiyordum. Provis, bütün mirasının "bey oğlu"na kalacağından emindi.

Üç günlük bir bekleyişten sonra tanık geldi, tutuklanan kişinin

Abel Magwitch olduğunu belirtti, böylece iş mahkemeye aktarıldı.

Davaya bir ay sonra bakılacaktı.

Herbert bir akşam eve oldukça durgun bir tavırla döndü.

"Handel'ciğim, ne yazık ki, seni bırakıp gitmek zorunda kalacağım galiba," diyordu.

"Kahire'ye gitmeyi daha fazla gecirtirirsem çok büyük fırsatlar kaçıracağız. Onun için gitmek zorundayım, Handel."

"En sevdiğim dostum sensin. Onun için şu sırada gitmenin başka zaman gitmenden hiç farkı yok."

"Yapayalnız kalacaksınız!"

"Yalnızlığımı hissetmeye zamanım yok!" dedim. "Biliyorsun, onun yanında kalabildiğim sürece kalıyorum. Bıraksalar hiç ayrılmayacağım onun yanından."

Provis'in korkunç durumu ikimizi de perişan etmişti. Başka bir şey düşünecek durumda olmadığımı Herbert biliyordu.

Büyük Umutlar

"Şu sırada kendini düşünmek bile istemediğini biliyorum Handel. Ama, yakında ayrılacağımız için sormaktan kendimi alamıyorum: Gelecekte ne yapacağını hiç düşündün mü?"

"Hayır. Geleceği düşünmek beni korkutuyor." "Ama, düşünmemek olmaz, Handel'ciğim. İstersen şimdi konuşalım biraz." "Olur."

"Bizim bu Kahire şubemizde bir yardımcıya ihtiyacımız olacak, Handel. Şimdi, Handel, acaba sen... yani kısacası, benim yanıma gelir misin? Clara'yla uzun uzun konuştuk bu konuyu. Hatta bu akşam görüştüğümüzde senin de bizimle gelmeni istiyordu. Gelince bizim yanımızda oturmanı istiyor. Benim arkadaşımın onun da arkadaşı olduğunu söylüyor. Herhalde üçümüz bir arada çok iyi geçiniriz. Handel." Teşekkür ettim. Şu anda tekliflerini kabul edecek durumda değildim. Provis'ten başka hiçbir şey düşünmüyordum; son günlerde belli belirsiz bir hayal kurmaya başlamıştım. Bu konuda da bir karara varmadan Herbert'e herhangi bir söz veremedim.

"Ama, işinizi aksatmadan biraz bekleyebilirsiniz..." "Biraz değil, senin için uzun zaman beklerim, Handel! Altı ay, bir yıl, ne kadar istersen."

"O kadar değil, Herbert. İki, üç ay yeter."

Böylece anlaşılıp tokalaştık. Herbert çok memnun kalmıştı. Hafta sonunda yola çıkacağını söyledi. "Ya Clara?" diye sordum.

"Oraya gidip yerleştikten sonra gelip onu alacağım. En yakın kiliseye gidip evleneceğiz."

Böylece, Cumartesi günü Herbert'e veda ettim. Benden ayrıldığı için üzüntülüydü. Onu uğurladıktan sonra bir kahveye girip Clara'ya yolcumuzun, ona tekrar tekrar sevgiler göndererek yola çıktığını bildiren küçük bir not yazdım, sonra eve döndüm. Ama, bu yalnız odalar benim gözümde bir ev, bir yuva olmaktan çıkmıştı artık. Kendimi dünyada tamamen yersiz yurtsuz hissediyordum.

Merdivende, beni bulamayıp dönen Wemmick'le karşılaştım. Çoktandır başbaşa konuşmamıştık.

Yukarı çıkıp oturduk, anlatmaya başladı: "Compeyson, Abel Magwitch (Provis) hakkında hemen hemen her şeyi öğrenmişti. Ben cezaevini gezerken Compeyson'un adamlarına rastladıkça ağız arıyordum. Günün birinde onun bir süre için Londra'dan ayrılacağını haber aldım. Abel Magwitch'i bu fırsattan yararlanıp kaçırmayı düşündüm. Ama, Compeyson'un Londra'dan ayrılacağı asılsızdı. Kimseye güvenmeyen, kendi adamlarını aldatan bir adamdı. Yolculuk haberini de böyle bir amaçla çıkarmış olduğunu sanıyorum. Bu konuda beni suçlamıyorsun ya, Pip? Elimden geleni yaptım. Buna emin olabilirsiniz."

"Bana gösterdiğin yakınlığa, fedakarlığa ne kadar teşekkür etsem azdır, Wemmick."

Böyle sonuçlanmasına üzüldüm doğrusu. En çok canımı sıkan da paranın gidişi oldu."

"Ben ise en çok o paraların sahibine yanıyorum, Wemmick." "Elbette, dostum, elbette öyle. Onu kurtarabileceğimizi bilsem ben de elimden geleni yapardım. Ama, imkansız. Compeyson onu adım adım izlemiş. Ne yapsak kurtaramazdık onu. Parayı belki kurtarabilirdik. İşte parayla paranın sahibi arasındaki fark bu, Pip."

Kendisine bir bardak şarap ikram ettim. Sonra damdan düşercesine-ne: "Pazartesi günü işe gitmeyip tatil yapacağımı söylersen ne dersin, Pip?" diye sordu.

"İyi olur", dedim. "Aylardır böyle bir şey yapmamışsındır." "Yıllardır desen daha doğru olur. Evet, tatil yapacağım. Yalnız, o değil, bir deydürüyüşe

çıkacağım. Yalnız bu da değil, senden de benimle yürüyüşe çıkmanı isteyeceğim."

Büyük Umutlar

O günlerde keyifsiz olduğum için canının sıkılacağını ileri sürerek teklifine "hayır" demek üzereydim ki, Wemmick: "Durumunu, üzüntünü bilmez değilim, Pip," dedi. "Ama, gelebilirsen beni çok sevindirirsin. Uzun bir yürüyüş değil. Saat sekizden öğleye kadar olan zamanını bana ayıramaz mısın?"

Ondan o kadar iyilik görmüştüm ki, bu kadar basit bir isteğini kırmak olmazdı. Seve seve geleceğimi söyledim. Sevindi. Onun sevincine ben de sevindim. Böylece, Pazartesi sabahı saat sekiz buçukta Hi-ar'da buluşmak üzere ayrıldık.

Pazartesi sabahı gittiğimde kapıyı Wemmick açtı. Bir masanın üzerine iki bardak romlu sütle iki çörek hazırlamıştı.

Romlu sütle, çörekleri yedikten sonra yola çıktık. Wemmick'in bir olta kamışı alıp omzuna vurduğunu görerek şaşırdım.

"Hayrola, balığa mı çıkıyoruz?" diye sordum.

Wemmick neşeyle: "Hayır ama, ben yanımda olta bulundurmamı severim," dedi.

Biraz garipti, ama sesimi çıkarmadım. Yürümeye başladık. Bir süre sonra Wemmick ansızın: "Hoppala, şu kiliseye bak!" dedi.

Kilisede şaşılacak bir şey yoktu.

Wemmick, aklına çok parlak bir fikir gelmiş gibi: "Hadi, girelim bari!" dedi.

Kiliseye girdik. Wemmick oltasını kapının önünde bıraktı. İçeri girince ceplerini araştırdı.

"Hoppala, bak bir çift eldiven çıktı! Giyelim bari!" dedi. Eldivenlerin beyaz güderiden olduğunu, Wemmick'in ağzının kulaklarına vardığını görünce durumu anlamaya başladım. Tam o sırada

yandaki bir kapıdan, genç bir hanımla Yaşlı Baba çıkınca durumu tam olarak kavramış oldum.

Wemmick: "Hoppala! Bayan Skiffins de buradaymış! Evlenelim bari!" dedi.

Bu terbiyeli hanım her zaman ki kıyafetiyle gelmişti. Yeşil eldivenini çıkarıp yerine beyazlarını giydi. Sonra sıra Yaşlı Baba'ya geldi. Ama bu saygıdeğer kişi eldivenlerini giymekte öyle güçlük çekiyordu ki yardımına koşmak zorunda kaldık. Sırtını bir sütuna dayadık. Ben onu sımsıkı belinden tutarken Wemmick sütunun arkasına geçip eldivenleri çekiştirerek babasının eline geçirdi.

Şimdi papazla katibi de gelmişlerdi. Böylece, nikâhların kıyıldığı parmaklığın önüne dizildik. Wemmick'in yelek cebinden bir şeyler çıkararak: "Hoppala, şu yüzüğe bak, takalım bari!" diye kendi kendine mırıldandı.

Ben sağdıç oldum. Kilisede çalışan kızlardan biri de gelinin nedi-meliğini yaptı. Gelini damada teslim etmek görevi Yaşlı Baba'ya düştü, böylece nikâh kıyıldı, tören sona erdi.

Kiliseden dışarı çıkarken yeni evliler beyaz eldivenlerini çıkarıp kaldırdılar. Bayan Wemmick yeniden yeşil eldivenlerini taktı. Bay Wemmick de oltasını kapının önünden alıp omzuna attı.

Kilisenin birkaç kilometre ötesinde bir yamaç üstündeki şirin bir lokantada düğün kahvaltısı hazırlanmıştı. Gelinle damat yan yana oturdular.

Yiyecekler çok güzledi. Neşeyle kahvaltı ettik. Yeni evlilerin Yaşlı Baba'nın şerefine kadeh kaldırdım. Sonunda gelin hanımın şerefine içerek oradan ayrıldım. Wemmick beni kapıya kadar geçirdi. Elini bir daha sıkarak mutluluklar diledim.

Sevinçle ellerini ovuşturarak: "Sağol," dedi. "Bizim hanım kümes hayvanları konusunda öyle usta ki bilemezsin! Ama günün birinde yemeğe gelir buna kendin karar verirsin," dedi.

Büyük Umutlar

Birkaç adım gitmiştim ki Wemmick beni geri çağırdı, alçak sesle: "Bu işin bir Wolworth olayı olduğunu hatırlatmak isterim," diye mırıldandı.

"Anlıyorum. Küçük Britanya'da bu olup bitenlerden hiç söz açmam, korkma!"

Wemmick başını salladı:

"Geçen gün ağzından kaçırдыңın baklardan sonra Jaggars'in bundan haberi olmamalı."

Provis çok hastaydı. Soluk alırken çektiği güçlük, acı gündend güne artıyordu. Bu yüzden, sesi de ancak fısıltı şeklinde çıktığı için az konuşmaya çalışıyordu. Ama benim konuşmamı dinlemeyi çok seviyordu. Onun için, birlikte olduğumuz zamanlar, onunla konuşuyor, kitap okuyordum.

Hastalığı ağırlaşınca onu cezaevinin hastanesine kaldırdılar. Şimdi baş başa daha çok zaman geçirebiliyorduk. Her gün gelişimde bir akşam önce bıraktığından daha zayıf, daha soluk buluyordum.

Derken, duruşma günü gedi. Onu suçlu yerine oturtular. Benim de parmaklığın dibine oturmama izin verdiler. Zaman zaman parmaklığın arasından elini uzatıp benim elimi tutuyordu.

Duruşma kısa sürdü. Jaggars onun lehine söylenebilecek ne vars" söyledi: yaptıklarına pişmanlık getirip alın teriyle çalıştığını, namusuyla para kazandığını belirtti. Ama sürgün olarak gönderildiği yerden kaçıp gelmişti. Yargıcın onu karşısında görüp de suçlu bulmaması imkânsızdı.

O zamanlar korkunç bir adet vardı: Duruşmanın bir oturumu bütün ölüm cezalarının okunmasına ayrılırdı. İşte böyle korkunç bir gün tam otuz iki kişinin, ölüm kararını dinletmek için yargıç karşısına getirildiğini gördüm. Bu otuz iki kişinin en önünde Abel Magwitch vardı. Darağacına kadar dayanabilsin diye onu, ayakta tutmamış, oturtmuşlardı.

O manzara hâlâ bütün canlılığıyla gözümün önündedir. Mahkeme salonunun pencerelerine vuran güneşle pırıl pırıl yanan nisan yağmurunun damlacıklarını bile görür gibiyim. Bu otuz iki kadınla erkekten bazıları meydan okur gibi başkaldırmış, bazıları da korkuya kapılmış, kimi hıçkırıp ağlıyor, kimi yüzlerini elleriyle örtüyor, kimi donuk bakışlarla bakmıyorlardı.

Yağmur yağıp dinmiş, güneş açmıştı. Pencereden vuran geniş bir ışık demeti yargıçla suçlular arasında ışıktan bir yol gibiydi, insana bu

yargıçtan daha büyük bir yargıcı, bu mahkemeden daha yüksek bir mahkemeyi hatırlatıyordu. Yargıç, konuşmasını yapıp bitirdi. Ansızın Provis (Abel Magwitch) ayağa kalktı. Pencereden giren güneş ışığı yüzüne vurmuştu.

"Bay Yargıç, beni Tanrı'm zaten ölüm cezasına çarptırmıştı," diye konuştu. "Ama sizin verdiğiniz cezaya da boyun eğiyorum."

Sonra hüküm giyenler dışarıya çıktılar, seyirciler, tiyatrodan, ya da kiliseden çıkar gibi saçlarını, eteklerini düzelterek oradan ayrıldılar.

Hüküm yerine getirilmeden önce Abel'in öleceğini umuyor, hatta bunun için dua ediyordum. Ama bir taraftan da yetkili yüksak rütbeli memurlara dilekçeler yazıyordum. Ondan sonra günler, geceler boyunca bu dilekçeleri düşündüm durdum. Gidecekleri yere ne zaman gideceklerini, ne etki bırakacaklarını, ne gibi karşılıkları olacağını düşünüp duruyordum.

Abel'i her gün görmeye gidiyordum, ama şimdi onun yanında beni daha az bırakıyorlar, bizi daha sıkı gözetliyorlardı. Mahkûma zehir, ya da başka bir silah getireceğimden kuşkulananarak, içeri girerken üstümü arıyorlardı. Ama hiç kimsenin ne ona ne de bana karşı sert, kaba davranışı olmadı. Abel'in yumuşaklığı, benim ona bağlılığım herkesi yumu-

Büyük Umutlar
satıyordu.

Günler geçtikçe Abel hiç kıyıdayamaz oldu. Yattığı yerden sönük bir yüzle tavanı seyredip duruyordu. Bazen benim bir sözüm yüzüne bir an için renk, ışık getiriyordu, ama bu hemen sönüp gidiyordu. Konuşması da iyice güçleşmişti. Hiç konuşamadığı zamanlar oluyordu. O zaman ben konuştuğumca o hafifçe elimi sıkarak karşılık veriyordu.

Durumu iyice kötüleşmişti. Yanma oturdum bir gün. "Oğlum benim, geç kaldın sandım, ama geç kalmadığını da biliyorum."

"Hayır," dedim. "Tam zamanı. Hatta biraz kapıda bekledim." "Hep erken gelip kapıda bekliyorsun, değil mi, evladım?" "Evet. Birlikte geçirebileceğimiz anların bir tek dakikasını bile kaybetmek istemiyorum."

"Canım oğlum. Tann senden razı olsun. Bir an bile beni yalnız koyup gitmedin."

Hiç sesimi çıkarmadan elini sıktım; çünkü, başlarda onu bırakmak istediğim zamanlar olmuştu. Sırt üstü yatmış, son derece güçlekle soluk alıyordu. Bana iyi görünmek için çabalıyorsa da, gözlerinin bakışı durup durup donuklaşıyordu.

"Çok mu sancın var bugün?"

"Şikâyet etmiyorum, evladım?"

Son sözleri bu oldu.

"Evet, hiç şikâyet etmiyorsun," dedim.

Buna karşılık yalnız gülümsedi. Elimini göğsüne koydum. İki elini birden benim elimin üstüne kapadı.

Ziyaret saati sona ermiş, biz hâlâ böylece oturuyorduk. Cezaevi müdürü içeri girdi. Yanıma gelerek: "Biraz daha kalabilirsiniz," diye fısıldadı.

Candan teşekkür ettim: "Beni duyup anlayacak durumdaysa onunla konuşabilir miyim?" diye sordum.

Müdür izin verdi. Nöbetçilere de işaret etti. Beni Abel'le yalnız bıraktılar. Bu değişikliğin farkına varmış gibi Abel'in gözlerindeki donukluk kayboldu.

"Sevgili Abel, sana söylemek istediğim bir şey var. Beni anlayabiliyor musun?"

Elimi yavaşça sıktı.

"Bir zamanlar senin bir yavrun vardı. Onu çok severdin^ ama kaybettin."

Elimi daha kuvvetle sıktı.

"Kızın ölmemişti, Abel. Zengin, tanınmış insanların arasında büyüdü. Çok güzel, kibar bir hanımefendi oldu. Ben onu tanıyorum, seviyorum da."

Son bir gayretle Abel elimi çekti, dudaklarına bastırdı. Sonra yine iki eliyle benim elimi göğsüne koydu. Gözleri huzur içinde tavana doğru çevrildi. Sonra bakışı söndü, başı yavaşça önüne doğru düştü.

Artık dünyada yapayalnız kalmıştım. Sözleşmem biter bitmez evden çıkmaya, o güne kadar da başka bir kiracı bulup devretmeye karar verdim. Hemen pencerelere kâğıt astım, çünkü borç içindeydim, beş parasızdım. Abel'in ölümünden sonra sağlık durumum birdenbire bozuldu.

Birkaç gün evden çıkamadım. Başım ağrıyor, vücudum sızlıyordu. Koltukların, halıların üstüne yığılıp yığılıp kalıyordum. Ne düşünecek, ne de bir şey yapacak durumum vardı. Sonra, bir gece, sabah hiç olmayacak sandım. Saatler, korku, kâbus dolu, uzadı uzadı. Sabah olup da şöyle yatağın içinde oturarak durumu düşünüyim dediğim zaman ne düşünebildim, ne de doğrulup oturabildim.

Büyük Umutlar

Yattığım yerden bir an içinde binbir hayal, binbir kâbus görüyordum, o kireç ocağının beyaz dumanları durup durup beni sarıyordu.

Dumanların bir an için dağıldıkları bir sırada baş ucumda durmuş bana bakan iki kişi gördüm. İrkilerek: "Ne istiyorsunuz?" diye sordum. "Ben sizi tanımıyorum!"

Adamlardan biri eğilip elini omzuma koyarak: "Beyefendi, ne yazık ki sizi tutuklamak zorundayım," dedi. "Bir borcunuz var."

"Ne borcu?"

"Kuyumcu hesabı."

"Ne yapacağım şimdi?"

"Benimle geleceksiniz, efendim."

i Kalkıp giyinmeye çalıştım. Dumanlar dağılınca baktım ben yatağımda yatıyorum. Onlar, biraz geride durmuş, beni seyrediyorlardı. Sonra kireç ocağının dumanları beni sardı, bu iki adamı bir daha hiç görmedim.

Ateşler içinde yanıyordum, hiç kimse yanıma sokulmak istemiyordu. Kendimi kaybediyor, ateşten adeta aklımı kaçınıyordum. Bazen kendimi duvarda bir tuğla sanıyor, sıkışıp kaldığım yerden beni söksünler, çıkarırsınlar diye yalvarıyordum. Bazen derin bir uçurum kenarında dönen kocaman bir çarkın çelik bir çubuğu olduğumu sanıyor, çarkı durdursunlar diye haykırıyordum.

Bunları iyi hatırlıyorum. O zaman da biraz olsun farkındaydım. Bazen yanına insanlar yaklaşıyordu. Ben düşman sanarak onlarla boğuşuyordum. Derken, ansızın onları dost olduğunu farkederek kendimi kollarının arasına atıveriyordum. Bütün bunları yaptığım sırada da biliyordum. Bildiğim bir başka şey de bütün bu yanımdaki insanların, bazen hayali şekiller alıyorsa da, eninde sonunda hep Joe'ya benziyorlardı.

Hastalığının dönüm noktasını geçtikten sonra kâbus, hayal falan görmez oldum. Ama Jou'yu görmekten vazgeçemedim. Geceleri göz-lerimi açsam başucumdaki koltukta Joe'yu görüyordum. Gündüz uyandığım zamanlar pencere başında piposunu tütürürken Joe'yu görüyordum. Serin bir bardak su istediğim zaman suyu veren el Joe'nun eliydi. İçmem için bana yardım eden el Joe'nun eliydi. Ümitle, sevgiyle yüzüme bakan yüz Joe'nun yüzüydü.

Sonunda bir gün cesaret bulup sordum:

"Joe, gerçekten sen misin?"

Çocukluk yuvamı hatırlatan o sevgili ses: "Hem de ta kendisi, cancağızım!" dedi.

"Ah, Joe, perişan ediyorsun beni! Niçin bu kadar iyisin, Joe? Vur-sana bana! Kızgın baksana! Nankörlüğümü yüzüme çarpsana!"

Joe onu tanıdım diye sevincinden kolunu boynuma dolamış, eğilip yanağımdan öpmüştü.

"Biz seninle ölünceye dek dostuz, Pip'çiğim, iki gözüm! İyileşip de dışarı çıktığın zaman, artık ne alemler yapacağız!"

Böyle diyerek Joe bana sırtını döndü, pencereye doğru yürüyüp gözlerini sildi. Sonra yanıma geldi. Uzanıp elini tuttum.

"Ne kadar oluyor, Joe?"

"Hastalığım ne kadar sürdü diye mi sormak istiyorsun?"

"Evet,-Joe."

"Mayıs'ın sonundayız, Pip. Yarın Haziran'ın biri."

"Bunca zamandır hep başımda bekledin, öyle mi?"

"Eh, hemen hemen. Bidy'ye dedim ki senin hastalığının haberi gelince... postacı getirdi haberi. Postacıyı bilirsin. Önce bekarken şimdi evlenmiş olduğu için maaşı hiç yetmiyor zavallıya, ama parada gözü yoktu eskiden beri. Evlenip yuva kurmak istiyordu yalnızca."

"Ama haber gelince Bidy'ye dediğini söylüyordum."

"Dedim ki, böyle hastalık sırasında seni gidip görmek bana dü-şer,"dedim.

"Bidy'nin ise sözleri şu oldu: 'Hiç zaman kaybetmeden git!' dedi bana.

"Aynen böyle söyledi."

Büyük Umutlar

Duyduğum minneti belirtmek üzereyken Joe beni susturdu. Çok konuşmamın, çok söz dinlememin benim için yasak olduğunu anlattı. Düzgün aralıklarla, ama sık sık, hafif yemekler yiyeceğim, Joe'nun dediklerine harfi harfine boyun eğeceğim. Bidy'ye benim kendime geldiğimi müjdeleyen bir mektup yazmaya başladı.

Joe'ya okuyup yazmayı herhalde Bidy öğretmişti. Yattığım yerden onun ne kadar büyük bir kıvançla yazı yazdığını seyrederken gözlerim yaşardı. Joe benim yazı masamın başına geçmiş, kalemlerin ara-sından çekiç seçer gibi bir kalem seçmişti. Sonra örs başına geçmeye hazırlanmış gibi kollarını sıvadı, kalemi mürekkebe batırdı. Durup durup hokkanın nerede olduğunu unutuyor, yana uzatıp boşluğa batırıyor, mürekkebe batırılmış kadar rahatlıkla yazısına devam ediyordu. Mektubu bitirip kurutma kağıdıyla iyice kuruttuktan sonra ayağa kalktı, masanın çevresinde dolaşarak eserini hayranlıkla seyretti.

Çok konuşmamıza izin olmadığı için Bayan Havisham'dan ancak ertesi gün haber sorabildim.

"Nasıl?" diye sordum. "Yoksa öldü mü?"

"Vallahi, iki gözüm," diye ağzında gevelemeye başladı. "Daha fazla ileri gitmek istemiyorum, çünkü bir hayli ağır bir konu bu. Ama kendisi hâlen hayatta da sayılmaz." "Çok yattı mı, zavalılık?"

"Senin hastalanmandan sonra, aşağı yukarı bir hafta daha dayandı diyebiliriz."

"Sevgili Joe, acaba mirası nasıl pay edildi?"

"Bayan Havisham mirasının büyük bir kısmını Estella'ya bırakmış. Ama o paranın çoğunu da Matthew Pocket'e devretmiş. Hem de biliyor musun niçin devretmiş Matthew'e? Senin için Pip. Evet, Estella kendisi söylemiş. Pip'ten Matthew hakkında duyduklarımın sonra, bu parayı onun hak ettiğine karar verdim, demiş."

Bu haber beni son derece sevindirdi, Bayan Havisham'ın diğer akrabalarına bir şey kalıp kalmadığını sordum. Joe anlattı:

"Bayan Havisham, Bayan Sarah'a bir miktar bırakmış. Safra kesesini tedavi edecek ilaç alırsa belki biraz yüzünün ekşiliği de azalır," demiş. "Georgina'ya da biraz bırakmış. Camilla'ya da. Geceleri uyku tutmadığı zaman yakmak için mum olsun," demiş.

Bunlar gerçekten de tam Bayan Havisham'dan umulacak sözlerdi. Joe'ya başka haber sordum.

"Daha tam iyileşemedin," dedi. "Onun için bugünlük başka bir haber daha söyleyemem, yeter. Bizim Orlick birinin evine girip soygunculuk yapmış. Hem de bizim Amca beyin evinde."

"Kasasını masasını soyup soğana çevirmişler. Şarabını içip kilerini temizlemişler. Sonra da suratını tokatlayıp burnunu çekmişler. Karyolasının direğine bağlamışlar. Ağzına bir avuç tohum tıkayıp sopa çekmişler. Ama Amca Bey Orlick'i tanımış. Sonradan Orlick'i yakalayıp kafese tıktılar.

İşte böyle yavaş yavaş bana köyün, kasabanın bütün haberlerini anlattı. Joe yanımdan hiç ayrılmıyordu. Sanki köyden hiç ayrılmamıştım. Sanki yine o eski küçük Pip'tim.

Bir zamanlar ona çırak olacağım günün hayâllerini kurduğumuz gibi şimdi de açık havada araba gezintisine çıkabileceğim günün hayâlini kurup duruyorduk. Bu büyük gün en sonunda gelip çattı. Joe beni bebek gibi sanıp sarmaladı, çağırıldığı üstü açık paytona kadar kucağında taşıdı.

Birlikte kırlara çıktık. Ağaçlar, çimenler yemyeşildi, her taraf yaz başının tatlı, baygın kokularıyla doluydu. Günlerden Pazar'dı, ortalık cıvılcıvılcı neşe doluydu. Başımı Joe'nun omzuna yaslamıştım. Tıpkı çok eskiden, beni ırmak kıyısına, kasabaya, panayıra götürdüğü günlerdeki gibi.

Zamanla kendimi daha çok toparladım, eski cephaneliğin yanında, otların arasına uzandığımız zamanlardaki gibi konuşmaya başladık.

Büyük Umutlar

Aradan bunca yıl geçmiş, ben bu kadar değişmişken, yine de Joe'nun hiç değişmemiş oluşu ne kadar harika bir şeydi!

Beni kucağında eve taşıırken, hayatımın akışını değiştiren o Noel akşamını, Joe'nun omzunda bataklıklara gidişimi hatırladım. Benim durumumu henüz

hiç konuşmamıştık. Başıma gelenlerin ne kadarını bildiğinden haberim yoktu. Kendimi hiç güvenim kalmamış, her konuda Joe'nun önderliğini bekler olmuştum. Onun için, oturup her şeyi anlatmaya cesaret edemiyor, o laf açsın diye bekliyordum.

O akşam Joe pencere başında piposunu içerken belki onun da beni üzmemek için o konuyu açmadığını düşünerek bir başlangıç yapmaya karar verdim.

"Benim asıl velinimetim kim olduğunu duydun mu, Joe?" diye sordum.

"Bayan Havisham olmadığını biliyorum." "Kim olduğunu duydun mu diyorum sana."

"Meyhanede sana o banknotları veren adamın bir tanıdığım diye kulağıma çalındı, Pip." "Öyleymiş Joe."

Joe gayet sakin bir tavırla: "Bu adamcağızın öldüğünden de haberin var mı, Joe?" diye sordum.

"Hangi adamcağız, Pip? Banknotları veren mi, yoksa ki gönderen mi?" "Gönderen."

Joe uzun uzun düşündü, sonra kaçamaklı bir şekilde pencereden dışarı bakarak: "Sanırım adamcağızın aşağı yukarı öyle bir şeyler olduğunu duymuştum," dedi.

"Kim olduğundan haberin var mı?"

"Ayrıntıları bilmiyorum, Pip."

"Joe öğrenmek istersen ben..." diye söze başlamıştım ki Joe yerinden kalktı, gelip önümde durdu.

"Bana bak, iki gözüm, biz ölünceye dek dost değil miyiz keseninle?"

Ona bir karşılık vermekten utanarak sustum. Ama o, karşılık vermişim gibi: "Tamam öyleyse" diye sözüne devam etti. "İki dost arasında bu türlü açıklamalara gerek var mı? Bizim konuşacağımız o kadar çok şey varken, başka bir şey söylemen gerekmez. Hey Tanrı'm! Zavallı ablanını ayağa kalkışlarını hatırlar mısınız, Pip?"

"Unutur muyum hiç?"

"Bana bak, Pip'çiğim, iki gözüm, o günlerde seni kurtarmak için elimden geleni yapardım. Ama elimden gelenler, ne yazık ki içimden gelenlerden daha az olduğu için her zaman kurtaramazdım seni. Sen küçücük bir çocukken ufak bir şeyi korkundan gizli tutmuşsan, ben anlamaz mıyım? Onun için, aramızda böyle şeylerin sözünü bile etmeyelim artık."

Joe'nun bu konuyu kapayışındaki inceliğe hayran kalmıştım. Ama benim ne kadar parasız olduğumdan, bütün o büyük ümitlerimin, güneş çıkınca dağılan bataklık sisleri gibi dağılıp gittiğinden acaba haberi var mıydı? Bunu anlayamadım.

Şimdi Joe'da bir değişiklik olmaya başlamıştı ki bunu da önce anlayamamakla birlikte çok geçmeden anladım. Ben gitgide iyileşip kuvvetlendikçe Joe'nun bana karşı gösterdiği o yakınlık da azalıyordu. Hasta, zayıf olduğum günlerde birbirimize karşı tıpkı çocukluk günlerimizdeki gibiydik. Onun bana, "Pip'çiğim, iki gözüm, cancağı-mız," diyen sesi kulağıma şarkı sesi gibi geliyordu. Ben de ona karşı çocukluğumdaki o kayıtsız şartsız güveni, sevgiyi yeniden kazanmıştım

Ben bu güveni, sevgiyi bir daha hiç kaybetmeyeceğimi biliyordum. Joe ise bana karşı yavaş yavaş değişmekteydi.

Bu değişikliği ilk önce hiç anlamadım, ama çok geçmeden suçun bende olduğunu sezdim.

Öyle ya, Joe benim vefamdan, sevgimden kuşkulanırsa suç bende değil miydi? Çaresizken ona bağlı kalmış, durumum değişip zenginleştiğim zaman onu bırakmış değil miydim? Joe'nun o saf kalbi ben kuvvetlendikçe ondan uzaklaşacağımdan korku duyuyorsa suç bende değil miydi?

Aramızdaki bağları ben koparmadan Joe kendiliğinden çözüp beni serbest bırakmak istiyordu.

Artık evin bahçesinde, Joe'nun koluna yaslanarak dolaşmaya başlamıştım. Bir süre sonra Joe'daki değişikliği açıkça gördüm Güneşte oturmuş ırmağın sularını seyretmiştik.

Ayağa kalkınca: "Bak Joe artık iyice yürüyorum! İstersen kendi başıma yürüyeyim de gör!" dedim.

"Fazla ileri gitmemek doğru olur, Pip!" dedi. "Ama iyileştigiğine se-yiniyorum, efendim!"

Bu "efendim" sözü yüzüme tokat gibi indi, ama ne diyebilirdim ki! Biraz yürüdüm. Sonra yorulmuş gibi yaparak Joe'nun koluna asıldım. Ama o artık değişmişti.

Ben ise ondaki, bu gitgide büyüyen değişikliği önlemenin çarelerini düşünmeye başladım. İçim pişmanlıkla dolup taşıyordu. Bu arada durumumun kötülüğünü, parasız kalışımı da ona söylemekten çekini-yordum. Ama gururumdan değil! Durumumu öğrenirse, kendi üç beş kuruşunu bana vermeye kalkışacağını biliyordum.

O akşam ikimiz de dalgındık. İçimden ona bütün bütün açılmak geliyordu. Ertesi sabaha kadar beklemeye karar verdim. Sabah konuşmak daha iyi olurdu. Joe'ya durumumu açıkça anlattım. Sonra ona Herbert'in teklifini doğrudan doğruya kabul etmeme engel olan hayalimden sözederdim.

Belki, böylece benden uzaklaşmaktan vazgeçerdi. "Hastalığıma şürkediyorum, Joe," dedim. "Eh, artık iyileştin saydır." "Bu günleri hiç unutmuyacağım, Joe!" . "Ben de öyle, efendim."

"Seninle baş başa geçen bu günleri unutmam imkânsız. Zaman ol-du, seni unuttum. Bunu biliyorum, Joe. Ama o günler geçti artık."

Joe benim daha çok konuşmamı istemiyormuş gibi hemen: "Olmuş bitmiş şeylerin üstünde durmanın hiç gereği yok, efendim."

Yattığım zaman Joe her zamanki gibi baş ucuma geldi. Sabahki gibi, iyi olup olmadığımı sordu. "Daha iyiyim, Joe." "Gün gün iyileşiyorsun, değil mi?" "Evet, Joe, gittikçe iyileşiyorum."

Joe o iri eliyle omzumu okşadı. "Sana iyi geceler!" derken sesi biraz boğuk çıkar gibi geldi.

Ertesi sabah iyice dinlenmiş , zinde bir şekilde yataktan kalktım. Hiç zaman kaybetmeden Joe'ya her şeyi anlatacak, olduğu gibi açıklayacaktım. Kahvaltıyı bile beklemeyecektim. Hemen giyinip odasına giderek onu şaşırtacaktım, ilk kez böyle erkenden kalkıyordum çünkü. Joe'nun odasına gittim, ama Joe odasında yoktu. Çantası da yoktu. Hemen dışarı koştum, yemek masısının üstünde bir not buldum. Kısa bir nottu,

şöyle diyordu: "Yük olmamak için veda ediyorum; artık iyileştiğine göre bana ihtiyacın kalmadı, Pip'çiğim._Joe Not: Ölünceye dek dostuz."

Bir de makbuz iliştilmişti. Borçlarımı ödemişti. Alacaklılarımın ben iyileşip kalkıncaya kadar bekleyeceklerini sanıyordum. Joe'nun ödeyeceği aklıma bile gelmemişti, ama işte makbuz onun adınaydı.

Artık benim için yapılacak bir tek şey vardı: o da, Joe'nun peşinden köye gitmek. Ona eski ocağımızın başında açılacak, itiraflarımı orada yapacak, hayallerimi orada söyleyecektim.

Bu hayaller ki belli belirsiz bir şekilde başlamış, şimdi kesinleşmişti.

Köye gidince Bidy'yi arayıp bulacaktım. Ne kadar pişman olduğumu,, eski gururumun nasıl yok olduğunu gösterecektim. Ona, benim ilk öğretmeni, ilk sırdaşım olduğunu hatırlatacaktım. Diyecektim ki:

"Bidy, bir zamanlar beni biraz severdin. Benim gönlüm başka yerlere kayıp gittiği zamanlarda bile, ancak senin yanında huzura kavuşurdum. Suçunu anlamış, cezasını çekmiş, bağışlanmış bir çocuk gibi kabul et beni... Sana layık olamam, ama olmaya belki de eskisinden biraz daha yakınım... İstersen yine Joe ile birlikte örs başında çalışırım. İstersen kasabada, ya da şehirde başka bir iş bulurum. İstersen birlikte uzak ülkelere gideriz. Orada beni bekleyen güzel bir fırsat var. Ama senin diyeceğini öğrenmeden gitmek istemedim. İşte, sevgili Bidy, hayatımı paylaşırsan bu dünya benim için daha güzel bir dünya olur. Ben de daha iyi bir insan olurum, dünyayı senin için daha güzel bir dünya yapmaya bütün içtenliğimle çalışırım."

Bu düşüncelerle, kasabaya gitmek üzere yola çıktım. Akşama doğru kasabadaydım. Otele gidip o gece yattım. Sabah erkenden kalktım, kahvaltıya kadar biraz dışarı çıkarak Satis Konağı'na doğru yürüdüm. Kapıda, pencerelerde, ev eşyasının bir hafta sonra açık artırımla satılacağını bildiren ilanlar vardı. Konağın yıkılacağını, malzemesinin satılacağını öğrenmiştim. Kahvaltı için döndüğümde Pumblechook'u gördüm. "Delikanlı!" diye seslendi. "Bu duruma düştüğüne doğrusu üzüldüm. Ama başka ne umulurdu ki!"

Elini bana doğru uzattı. Ne de olsa hastalık yüzünden zayıf düşmüştüm, kavga edecek gibi değildim. Elini tutup sıktım. Amca Bey garsona döndü: "William, bir çörek ver delikanlıya," dedi.

Suratım asık, kahvaltıya başladım. Pumblechook, gördüğü bütün nankörlüğe, her şeye rağmen bana güvenmeyen, asil ruhlu bir büyük adam tavrıyla, çayımı doldurdu.

"Tuz getir, William. O eski mutlu günlerde, yanılmıyorsam, çayını bol şekerli içerdin, değilmi? Süt de koyar mıydın? Sütle şeker getir, William. Biraz da tere ver."

Ben ters bir tavırla: "Teşekkür ederim, ben tere yemem," dedim. Amca Bey: "Demek tere yemezsin?" dedi, içini çekerek başını salladı. Sanki tere yemeyişimle fakir düşüşüm birbirine bağlıydı. "Çok doğru. Dünya meyvaları. Yok, tere getirme, William."

Ben kahvaltıya devam ettim. Pumblechook da eskisi gibi sesli sesli soluk alıp,sönük gözleriyle bana bakıyordu.

"Bir deri, bir kemik kalmışsın. Buradan seni hayır dualarımla uğurladığım zaman, fıstık gibiydin," dedi.

Zayıflığıma acımış gibi bana ekmele tereyağı uzatarak sordu: "Joseph'e gidiyorsun, değil mi?"

Ben, bütün çabama rağmen kendimi daha fazla tutamayarak: "Allah aşkına, sana ne, benim gittiğim yerden?" diye patladım. "Şu çaydanlığı da bırak elinden!"

Yapabileceğim en kötü şey buydu. Çünkü Amca Bey'e aradığı fırsatı vermişim. Çaydanlığı hemen elinden bırakıp adım adım geriledi, William'in duyabileceği şekilde sesini yükselterek haykırdı: "Pekala, delikanlı, pekala, bırakayım senin çaydanlığını! Hakkın var, delikanlı. Senin sağlığını, beslenmenle ilgilenmek ne büyük hata! Bunu şimdiye dek öğrenmem gerekirdi benim."

Amca Bey garsona döndü, kolunu uzatıp beni gösterdi: İşte küçücük bir bebekken dizimde hoplattığım insan bu!" diye bağırıldı. "İnanılır gibi değil, ama o işte, ta kendisi diyorum size."

Dinleyenlerden hafif bir mırıltı yükseldi. Hele garson William sarsılmış gibiydi.

Amca Bey: "İşte arabamda gezdirdiğim çocuk bu! Kendi ellerimle büyüttüğüm yavru bu!" diye bağınıp duruyordu. "İnkâr edebilirse etsin bakalım!"

Benim bunu asla inkâr edemeyeceğime garson William inanmıştı.

Amca Beyi ise susturmak artık imkânsızdı.

"Peki, delikanlı, peki, git sen Joseph'e! Git, benden de çok, çok se-Büyük Umutlar

lam söyle. Joseph'e, de ki bu sabah kahvaltıda birisine rastladım, de. Küçükken beni dizinde hoplatan, sonradan hayatta ilerlemem için emek veren birine rastladım, diye söyle ona. De ki, Joseph, bu adamı gördüm, kendisi sana dargın da, kırgın da değil, de. De ki, Joseph, benim nankörlüğümü sen bilmezsin, ama bu adam bilir, bu adam yine de bana küsmüş değil, diye söyle, Joseph'e..."

Amca böylece uzun konuştu durdu. Bitirip oradan ayrılınca derin * bir soluk aldım, çok geçmeden ben de çıktım. Joe ile Bidy'ye doğru yola çıktığım için sevinçliydim, heyecanlıydim.

Bacaklarım henüz yeterince iyileşmediği için yavaş yavaş yürüyordum, ama her attığım adım beni biraz daha hafifletir gibiydi. Sah-, teliği, gururu tamamen geride bırakıyordum sanki.

Gözyüzü masmaviydi; yeşil buğday tarlalarının üzerinde tarla kuşları uçuşuyordu. Kırları hiç bu kadar güzel görmemiş olduğumu düşünüyorum, bundan sonra buralarda süreceğim temiz, basit, mutlu hayat üzerine hayaller kuruyordum. Sanki yuvamdan çok uzaklara gidip yıllarca ayrı kalmış da şimdi onca yolu yalın ayak, yürüye yürüye aşip geliyor gibiydim. Yumaşadığımı, değişip bambaşka bir insan olduğumu hissediyordum.

Bidy'nin öğretmenlik yaptığı okulu şimdiye kadar hiç görmemiştim. Ama bir yan yola girince binanın önüne çıktım. Görünürlerde çocuk falan yoktu, kapılar da kapalıydı. Okulun tatil günü olacaktı. Hayal kırıklığına uğradım; çünkü, Bidy'yi iş başında, çevresi küçük çocuklarla sanlı göreceğimi ummuştum.

Joe'nun dükkânı yakındı. İhlamur ağaçlarının altında, oraya doğru ' yürüdüm. Çekiç sesini duymak için kulağım kırıştıydı. Ruhum bu sese öyle

susamıştı ki önceleri duyuyormuş gibi oldum. Bu, hayâlden başka bir şey değildi; çünkü ortalıktaki tek ses, kuş ötüşleriyle yaz rüzgânında yeşil yaprakların hışırtıysıydı.

Şimdi nedense içimi bir korku bürümüştü. Adımların adeta geri geri giderek dükkânın önüne geldim, kapalı olduğunu gördüm. Ne bir ateş parıltısı, ne kıvılcım ışıltısı, ne körük hırıltısı. Her taraf sessizdi, bomboştu.

Ev boş değildi. Misafir odasının perdeleri rüzgârda dalgalanıyordu, pencereye de çiçekler konmuştu. Pencereden içeri bir göz atmak üzere eve yaklaşmıştım ki kapı açıldı, Joe ile Bidy kol kola dışarı çıktılar.

Bidy ilk önce hayâl görmüş gibi bir çığlık kopardı. Ama sonra hemen boynuma sarıldı. Ağlamaya başladı. Ben de ağlıyordum. Ben onu karşımda böyle güzel görmenin sevinciyle ağlıyordum; o ise beni karşısında '«öyle bitkin, soluk gördüğü için ağlıyordu.

"Bidy, ne kadar şıksın bugün!"

"Evet, sevgili Pip."

"Joe, sen de iki dirhem bir çekirdeksin."

"Evet, Pip'çiğim, iki gözüm!"

Geriledim, Bir ona, bir öbürüne bakıyordum. Sonra Bidy sevincini daha çok kendine saklayamayarak: "Bugün benim düğün günüm!" diye şarkı söyler gibi haber verdi. "Joe ile evlendik biz!"

İçeri girdik. Beni ocak başına oturtular. Bidy elimi tutmuştu. Joe'nun eli ise omzumdaydı.

"Böyle ansızın söylemek bşiki iyi olmadı, daha çok zayıf çünkü," diyordu.

Bidy: "Biliyorum," dedi, "Daha önceden düşünsem iyi olurdu, Joe'cuğum; ama o kadar sevinçliyim ki!"

İkisi de beni gördüklerine o kadar seviniyorlardı ki!

Tesadüfen düğün günlerinde çıkıp gelişim mutluluklarını tamamlamıştı.

Büyük Umutlar

İlk düşüncem, iyi ki kendi hayâllerimden Joe'ya söz açmamışım diye sevinmek oldu. Hastalığım sırasında az kalsın ona söyleyecektim. Evimden bir saat daha geç gitseydi ona söylemiş olacaktım.

"Bidy'ciğim, senin kocan dünyanın en iyi adamı," dedim. "Ben hastayken baş ucumda görseydin onu daha çok ... ama hayır, onu herhalde şimdi sevdiğinden daha çok sevemezdin."

Bidy: "Evet!" diye tekrarladı.

"Sen de, Joe, dünyanın en iyi kızıyla evlendin. Layık olduğun mutluluğu ancak o verebilir sana, benim sevgili, asil ruhlu Joe'cuğum!"

Bu sözlerim üzerine Joe koluyla gözlerini silmekten kendini alamadı.

"Joe, Bidy, ikinizden de büyük iyilikler gördüm, ancak nankörlükle karşılık verdim. Suçumu bağışlayın, çünkü ben artık başımı alıp uzak yerlere gidiyorum. Oralarda alnımın teriyle çalışacağım. İlk işim şu son zamanda hapse girmemi önlemek için verdiğiniz paralan öde-, mek olacak. Ama bu paranın bin katını bile kazansam size olan borcumun bir tek kuruşunu ödemiş sayılamam. Bunu ben biliyorum. Sizin de bilmenizi istiyorum."

Benim bu sözlerim, ikisini de etkilemişti. Böyle konumamam için yalvardılar.

Ben: "Ama söyleyeceklerim bitmedi ki!" dedim. "İnşallah Tanrı size çocuklar verir. Onları seveceksiniz, kendiniz gibi iyi insanlar olarak yetiştireceksiniz. Onlara beni anlatırken, yalvarırım size, nankörlüğümü, gururumu anlatmayın. Yalnız, sizleri sayıp seven bir insan olarak tanıtın." Sizin kalbiniz büyüktür. Beni çoktan bağışlamış olduğuzu biliyorum. Ama ağzınızdan duymak istiyorum ki uzak yerlere gittiğim zaman sesiniz, sözleriniz kulaklarımda çınlasın."

Joe: "Ah, Pip'çiğim, iki gözüm, bağışlanacak bir şey yok bizim aramızda," diyerek gözlerini sildi. "Ama bağışladım diyeyim de gönlün olsun."

Biddy: "Al benden de o kadar!" diye atıldı.

"Şimdi izninizle biraz yukarı çıkıp eski odamda, kendi başıma dinlenmek istiyorum. Ondan sonra, sevgili Joe, sevgili Biddy, beni köyün sınırına kadar geçirin, orada ayrılalım."

Her şeyimi sattım, elime geçen parayla borçlarımı ödedim, sonra Herbert'in yanına gittim. Kahire'ye gelişimin dört ayı dolmadan büroyu kendi başıma çekip çevirecek duruma geldim. Herbert de Clara'sını alıp getirmek üzere İngiltere'ye gitti.

Herbert ve Clara'yla birlikte mutlu yıllar geçirdim. Paramı biriktirip Joe'ya olan borçlarımı ödedim. Joe ve Biddy ile sıklıkla mektuplaş-yordum. Sonunda firmaya beni üçüncü ortak olarak aldılar. Herbert'e-yaptığım yardımı o zaman açıkladılar. Herbert'in sırrımı öğrenmesi aramızdaki dostluğu pekiştirdi.

Çok büyük bir kuruluş durumuna geldiğimiz, kasalar dolusu para kazandığımızı sanmayın. İşimizi büyük ölçüde başarmış değildik. Ama iyi tanınıyorduk. Namusumuzla çalışıyorduk, işlerimiz de yolundaydı. Başarımızın önemli kısmını Herbert'in çalışkanlığına, atılgılığı-na borçluyduk. Öyle ki çok zaman kendi kendime sorardım: nasıl olmuştu da bir zamanlar onun hayatta hiçbir zaman ilerleyemeyeceğini düşünebilmişim? Şu sonuca vardım ki, beni böyle düşündüren, o zamanlar yanlış şeylere değer verip hayatı, insanları hiç anlamamış oluşumdu. Herbert'te gördüğümü sandığım beceriksizlik kendi kendimin beceriksizliğiydi.

Büyük Umutlar

Aradan on yıl kadar geçti. İngiltere'ye gidip Joe ve Biddy'yi görememiştim. O yıl, aralık ayında bir akşam yine köyümüze döndüm. Eski yuvamın kapısına geldiğimde karanlık çökmüştü. Kimseye farket-tirmeden içeri baktım.

Ocak başındaki eski yerinde Joe pipo içiyordu. Saçları biraz ağarmıştı. Ocağın köşesinde, bir zamanlar benim olan sandalyenin üstünde ise... yine ben oturuyordum!

Bir iskemle de ben çekip çocuğun yanına geçtim.

Joe: "Senin adını verdik ona," diye sevinçle anlattı. "Adını Pip koyarsak sana benzer dedik. Gerçekten de seni andırıyor, değil mi?"

Ben de aynı fikirdeydim. Ertesi sabah iki Pip, başbaşa çıkıp biraz dolaştık, uzun uzun konuştuk. Birbirimizi çok iyi anlıyorduk. Kilise mezarlığına gittik, küçük Pip bana, bu köyde oturanlardan Phillip Pir-rip'le, Georgiana'nın mezartaşlarını gösterdi.

Akşam yemeğinden sonra Biddy'nin yanına gittim. Biddy küçük i, kızını kucağında uyutmuştu.

"Bu günlerde bir gün küçük Pip'i bana ver, Biddy, diye yalvardım. "Hiç olmazsa bir süre için, ödünç olarak ver."

"Yok, yok, Pip. Senin de evlenmen gerek, artık."

"Herbert'le Clara da aynı şeyi söylüyorlar, ama ben evleneceğimi hiç sanmıyorum, Biddy. Sürdüğüm hayata öyle alıştım ki artık! Yaşlı , bir bekâr olup çıktım!

Biddy kucağında uyuyan çocuğa baktı. Yavrunun o küçücük elini alıp dudağına götürdü. Sonra elini yavaşça benim elimin üstüne koydu. Nikah yüzüğünün serin katılığını duydum. Biddy'nin bu hareketi öyle inceydi, öyle anlamlıydı ki!

"Pip, gönlün hâlâ onda olmasın?"

"Ah, Bidd, yok, sanmıyorum!"

"Bunca yıllık arkadaşlığımızın hatın için söyle... onu unuttun mu?"

"Biddy'ciğim, hiçbir şey i unutmadım ben. Ama, zavallı bir hayaldi o. Çoktan uçup gitti, çoktan!"

Ama, bu sözleri söylerken bile, o akşam gidip o eski konağın yerinde tek başıma dolaşmayı kuruyordum... Estella'yı anmak için.

Etella'nın kocasının zulmüne, kötülüğüne dayanamayarak kaçtığını duymuştum. Sonradan kocasını, kamçıladığı bir atın öldürdüğünü de haber almıştım. Bunun üzerinden iki yıl geçmişti. Estella'nın yeniden evlenmiş olduğunu zannedyordum.

Joe'nun evinde yemek erken yendiği için, daha karanlık çökmeden kasabaya gittim. Ama, ben kasabanın yollarında, oyalanıp geçmişi anarken, akşam oldu.

Şimdi o konağın, bira fabrikasının, o eski bahçenin yerinde yeller esiyordu. Yalnız bahçe duvarı kalmıştı. Kapıyı açık bulunca ittim, içeri girdim. Sarmaşıklar yeniden kök salmış, yerleri taze yeşil yapraklar bürümüşü.

Konağın bomboş bıraktığı yerleri gezip, odaları hayalimde canlandırırken ansızın ıssız bahçe yolunda bir karaltı belirdi.

O da benim farkıma varmıştı Durdu. Daha yaklaşınca bunun bir kadın olduğunu gördüm. Birkaç adım daha attım. Dudaklarımdan şaşkın bir bağırış koptu: "Estella!"

"O kadar değiştim ki, beni tanıyabildiğine şaşıyorum." Gerçekten de güzelliğinin taze havası uçup gitmişti, ama o sözle anlatılamaz, sultanlar gibi edası, o sözle anlatılamaz çekiciliği yerli yerindeydi. Bu çekiciliğe eskiden görmediğim, bilmediğim yeni bir şeyler de eklenmişti: Bir zamanlar gururla bakan o gözlerdeki hüznü, yumuşak bakış, ifade, bir zamanlar hissiz, soğuk olan ellerinin sıcak, candan dokunuşu.

Bir bahçe sırasının üzerine oturduk.

"Ne tuhaf, Estella! Bunca yıl sonra yine ilk karşılaştığımız yerde Büyük Umutlar

birbirimize rastlıyoruz. Sık sık geliyor musun buraya?"

"Kazadan sonra ilk gelişim."

"Benim de öyle."

Ay doğuyordu. Aklıma nedense hastanenin tavanına dikilmiş bir çift göz, elimi tutan bir el geldi. Sustum. Estella da susuyordu. Sonunda ilk konuşan o oldu:

"Hep aklımda, gelmek istiyorum. Ama, hep bir engel çıkıyor. Zavallı, zavallı eski konak!"

Yeni doğan ayın ışığı Estella'nın gözlerinden dökülen yaşlara vurmıştu. O göz yaşlarını benim görmüş olduğumdan habersiz, kendini tutmaya çalışarak konuştu:

"Burasının neden böyle kaldığını merak ediyor musun?"

"Elbette."

"Bu arsa bana ait. Elimden çıkarmadığım bir bu kaldı. Sonunda onu da bıraktım. Son bir kez veda etmeye geldim." Sonra bana döndü: "Ya sen, Pip, hâlâ gurbette misin?"

"Evet."

"Durumun iyidir sanırım."

"Çok çalışıyorum, sakın bir hayat sürüyorum. Onun için, evet, durumumun iyi olduğunu söyleyebilirim."

Estella, "Seni çok düşündüm, Pip," dedi.

"Öyle mi?"

"Hele son zamanlarda... Bir zamanlar seni düşünmemeyi kendime görev bilirdim. Cahilliğim yüzünden yitirdiğim bir şeyi düşünmek o zamanki durumumda doğru değildi. Ama, o durum değiştikten sonra senin hatırana kalbimde yer vermektan artık çekinmez oldum."

"Ben de, senin hatıranı kalbimden hiçbir zaman çıkarmadım." Sustuk. Sonra yine o konuştu.

"Senden, yine aynı yerde ayrılacağım hiç aklıma gelmezdi! Ama, bir bakıma iyi bu." /

"İyi mi, Estella? Ayrılık benim için hep acı verici olmuştur. Seninle son ayrılmamızın acısı, kederi daha içimden çıkmadı."

Estella içten gelen bir sesle. "O zaman bana, tanrı seni bağışlasın, demiştin," dedi. "Şimdi de aynı şeyleri söyle bana. Bu kez senin sözlerindeki anlamı kavriyorum; çünkü, acı en iyi öğretmenmiş, bana çok şey öğretti. Eğdi beni, büktü, ama daha iyi bir biçime soktu galiba. Onun için, bana eskisi gibi beni bağışladığını, dost olduğumuzu söyle."

"Dostuz," dedim.

Estella ayağa kalkmıştı. Ben de kalktım, ona doğru eğildim.

Estella: "Uzakta da olsa dost kalacağız," dedi.

Elini tuttum, birlikte o yıkık yerden dışarı çıktık. Ay ışığı akşam sislerini dağıtıyordu.

Estella ayrılmaktan söz ediyordu, ama ortalığı saran durgun ışığa bundan sonra hiçbir ayrılık gölgesinin düşmeyeceğinden emindim.

—SON—

(1812-1870) Portsmouth, Hampshire'da doğdu.

Victoria döneminin en büyük yazarı kabul edilen İngiliz romancı, Romanlarında Sanayi Devrimi sırasında geniş kitlelerin çektiği acıları ve yoksulluğu gerçekçi bir dille anlatmış, XIX yüzyıl edebiyatının en ünlü yazarları arasında yer almıştır.

En başarılı romanlarından biri olan bu yapıtta Dickens, gerek bireylerin zaaf ve başarısızlıkları, gerekse çağın değerleri üzerinde durmuş, "büyük umutların" boşa çıkışını işlemiştir.